

**Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke**

**Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Katedra maďarského jazyka a literatúry**

Lanstyák István

Nyelvi váltakozások a névszók körében

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Szenci Molnár Albert Egyesület
Pozsony
2022

Nyelvi váltakozások a névszók körében

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Jazyková variabilita substantív a adjektív v maďarčine

z hľadiska jazykovej správnosti a jazykovej adekvátnosti

Lektorálta:

Benő Attila (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár)

Horváth Péter Iván (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest)

Nádor Orsolya (Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest)

Recenzenti:

Prof. Attila Benő, PhD. (Univerzita Babeş–Bolyai, Koložvár, Rumunsko)

Mgr., Péter Iván Horváth, PhD. (Katolícka univerzita Petra Pazmána, Budapešť)

Doc. Orsolya Nádor, PhD. (Reformovaná univerzita Gáspára Károliho, Budapešť)

Tieto skriptá sú určené študentom Katedry maďarského jazyka a literatúry FiF UK v Bratislave. Obsahujú učebný materiál pre predmet Jazykový manažment.

Kiadja a Szenci Molnár Albert Egyesület, Pozsony, 2022.

Vydalo Združenie Alberta Szenci Molnára, Bratislava, 2022.

ISBN 978-80-974359-3-6

EAN 9788097435936

© Lanstyák István

Tartalom

ELŐSZÓ	4
NÉVSZÓK – ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK	6
A NÉVSZÓRAGOK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA	6
1. Accusativus (-t)	7
2. Inessivus (-ban/-ben) és illativus (-ba/-be)	15
3. Dativus (-nak/-nek)	62
4. Adessivus (-nál/-nél)	82
5. Modalis (-n/-an/-en; -lag/-leg)	89
6. Distributivus (-nként)	99
7. Locativus (-t, -tt)	102
8. A -stul, -stül társashatározó-alak	103
A NÉVSZÓJELEK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA	108
1. A névszói birtokos személyjelek	108
2. A főnévi igenév személyragozása	131
3. A határozói személyjelezés	132
4. Az igei igenév személyragozása	145
5. A -k többesjel használata	146
6. A -bb és a -leg fokjel alakja és használata	149
A TOLDALÉKOK KAPCSOLÓDÁSA A SZÓTŐHÖZ	196
1. A hangrenddel és az illeszkedéssel kapcsolatos váltakozások	196
2. Tő- és előhangzó-váltakozások	203
SZÓKÉPZÉS	216
1. A sorszámnevek és a tőszámnevek váltakozása	216
2. Az -i képzős és a -si képzős szavak váltakozása	221
3. A fosztóképző (-tlan/-tlen, -talan/-telen) használata	222
A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK	224
NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM	228
VIZSGATÉTELEK	247
JELMAGYARÁZAT	251

ELŐSZÓ

Ez a kiadvány a névszókkal kapcsolatos nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdéseket tárgyalja monografikus részletességgel. Azokkal a jelenségekkel foglalkozik, amelyek váltakozást mutatnak, vagyis ún. nyelvi változókat alkotnak. A vizsgálat arra irányul, hogy az adott változó azonos denotatív jelentésű, ill. funkciójú változatai miben különböznek stílusérték és általában használati érték tekintetében, milyen stílusú, ill. milyen minőségű szövegekben szokás, ill. célszerű őket használni.

A kötet elsősorban a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének kiadványszerkesztő szakos hallgatóinak van szánva, és a Nyelvalakítás (FIF.KMJL/A-boED-119/15 – Jazykový manažment) c. tantárgy anyagának az igékre vonatkozó elméleti tudnivalóit tartalmazza. Az itt tárgyalt nyelvi váltakozások ismeretére a másik két oktatási program keretében tanuló hallgatóinknak, a tanár és a fordító–tolmács szakosoknak is szükségük van, csak éppen az ő tanrendjükben nincs olyan kurzus, melynek keretében ezek a kérdések megfelelő részletességgel tárgyalhatók volnának.

A kiadvány érdemi része egy rövid bevezetésből, valamint négy nagyobb fejezetből áll. Az első a névszóragokkal, a második a névszójelekkel foglalkozik részletesen, a harmadik azzal, hogyan kapcsolódnak a toldalékok a szótőhöz, a negyedik pedig a szóképzés kérdéseit tárgyalja.

A névszóragok alakjáról és használatáról szóló fejezet sorra veszi azokat a legfontosabb ragokat, amelyek váltakozásokat mutatnak, akár hangalakjukban, akár használatukban. Ilyen mindenekelőtt a *-t* tárgyrag, valamint a következő határozóragok: inessivus (*-ban/-ben*), illativus (*-ba/-be*), dativus (*-nak/-nek*) adessivus (*-nál/-nél*) modalis (*-n/-an/-en; -lag/-leg*), distributivus (*-nként*), locativus (*-t, -tt*), *-stul, -stül* társashatározó-alak.

A következő nagy fejezet a névszójelek alakjával és használatával foglalkozik, pontosabban azokkal a névszójelek hangalakját vagy használatát érintő váltakozásokkal, amelyek a nyelvhasználóknak bizonyos helyzetekben gondot okozhatnak. Külön-külön alfejezet van szentelve a névszói birtokos személyjeleknek, a főnévi igenévi személyragoknak, a határozói személyjeleknek, az igei igenévi személyragoknak, a többesjelnek, valamint a közép- és a felsőfokjelnek.

A jegyzet érdemi részének harmadik nagy fejezete a toldalékoknak a szótőhöz való kapcsolódásával összefüggő váltakozásokat tárgyalja. Két nagy alfejezetből áll. Az egyikben a hangrenddel és a hangrendi, ill. kerekességi illeszkedéssel kapcsolatos váltakozásokról van szó, a másikban arról, hogy az ún. előhangzó milyen módon kapcsolódik a szótőhöz, s ez milyen váltakozásokat hoz létre. Mint mindenütt, a hangsúly azokon az eseteken van, amelyekben a váltakozás gondot okoz vagy okozhat a hétköznapi felhasználónak a „való életben” vagy a szerkesztőnek a munkája során.

A negyedik nagyobb fejezet témája a szóképzés. Ennek keretében háromféle váltakozás kerül bemutatásra. Az első a sorszámnevek és a tőszámnevek használatával kapcsolatos, a másik az *-i* és a *-si* képzős szavakkal, a harmadik pedig a *-tlan/-tlen, -talan/-telen* fosztóképzővel.

A névszókkal foglalkozó fejezetek után következik azoknak a nyelvi ideológiáknak a jellemzése, amelyek a kötetben főként a nyelvművelői értékítéletekkel kapcsolatban szóba kerültek. Ezeket az ideológiákat zavaró lett volna akár az első, akár az összes előfordulási helyükön meghatározni. Ezért került a kötetben említett nyelvi ideológiák meghatározása egy külön fejezetbe.

A kötet a jobb áttekinthetőség és könnyebb tanulhatóság érdekében nem tartalmaz hivatkozásokat (a hosszabb szó szerinti idézetek kivételével). Ezt némiképp pótlandó, a legfontosabb felhasznált, ill. a kérdés további tanulmányozásához felhasználható nyelvművelő irodalom és nyelvészeti szakirodalom témakörök szerint van rendezve.

A jegyzet utolsó szerkezeti egységét ellenőrző kérdések alkotják, melyeknek egy része a vizsgán vizsgatételként is szerepel. Ezek fő célja, hogy a hallgatók figyelmét ráirányítsák a legfontosabb tudnivalókra, s így megkönnyítsék a zárthelyi dolgozatokra, valamint a félév végi vizsgára való felkészülésüket.

Ez a kiadvány egy jegyzetsorozat egyik darabja. A sorozat többi része más szófajú nyelvi formákhoz kapcsolódó váltakozásokkal foglalkozik.

Köszönettel tartozom azoknak, akik a jegyzet megjelentetését lehetővé tették: lektoraimnak, Horváth Péter Ivánnak, Nádor Orsolyának és Benő Attilának, továbbá a Magyar Tudományos Akadémiának, amely Domus ösztöndíjprogramja keretében támogatta a témával kapcsolatos kutatásaimat, részben közvetlenül, részben a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézetben működő Gramma Nyelvi Iroda közvetítésével. A nyelvalakítás némely általánosabb vonatkozásával a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén foglalkoztam a Szlovák Kutatás- és Fejlesztéstámogató Ügynökség APVV-17-0254 számú projektjének keretében.

Köszönet illeti a munkahelyemet is, a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának mindenkori vezetését, valamint a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék mindenkori tanszékvezetőjét, akik évtizedekig nyugodt körülményeket biztosítottak nekem a kutatási (és persze az oktatási) munkámhoz. Nem ők tehetnek róla, hogy a minisztérium abnormális követelményeket támasztó minősítési rendszere az elmúlt években egyre inkább lehetetlenné tette az elmélyült kutatást és azt, hogy igazán kiérlelt munkákat adjak ki a kezemből.

& NÉVSZÓK – ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

A **NÉVSZÓRAGOZÁS** nem más, mint a névszónak **jellel és raggal való ellátása**. A névszók jeles és ragos alakjai alkotják a **névszói paradigmát**.

Amint a meghatározásból látjuk, a szó tágabb értelmében a „ragozás” **műszó** a *jelezést* is magába foglalja. Vagyis a „ragozás” szűkebb értelemben a névszók ragokkal való ellátását jelenti (pl. *ház-ban*), de tágabb értelemben akkor is ragozásról beszélünk, ha a névszókhoz jelek járulnak (pl. *ház-ak*), vagy pedig ragok és jelek vegyesen (pl. *ház-ak-ban*).

Amint a Magyar grammatika is megállapítja, a magyar főnév, melléknév (számnév s részben a főnévi, melléknévi, számnévi névmások) ragozási rendszere **agglutinatív** (ragasztó) jellegű, a tövekhez járuló toldalékok (ragok és jelek) mindegyike általában csak **egy-egy nyelvtani jelentést** hordoz.

A **SZÓKÉPZÉS** a szóalkotásnak az a módja, melynek során a **szótőhöz képző járul**, s ezáltal **új lexéma** jön létre.

Míg tehát a ragozás során **nem jön létre új lexéma**, hanem ugyanaz a lexéma válik alkalmassá arra, hogy **a mondatba beépüljön**, addig a szóképzés során **új lexéma** jön létre, amely így az adott nyelv szókészletét gazdagítja.

A toldalékokkal kapcsolatos váltakozás érintheti a ragok és a jelek:

- a) hangalakját,
- b) a szótőhöz való kapcsolódási módjukat,
- c) használatukat.

Az alábbiakban először a **névszóragok**, majd a **névszójelek** hangalakjával és használatával foglalkozunk, ezután pedig külön fejezetet szentelünk a névszóragok és névszójelek szótőhöz való **kapcsolódásának**. Végül pedig kitérünk a **szóképzés** során létrejövő váltakozásokra is.

& A NÉVSZÓRAGOK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

Ebben a fejezetben **ragonként tekintjük át** a névszóragozásban meglévő váltakozás eseteit és a váltakozás által felvetődő helyénvalósági kérdéseket.

Az alábbiakban a következő ragokhoz kapcsolódó váltakozásokat vizsgáljuk abból a szempontból, hogy milyen helyénvalósági kérdéseket vetnek föl:

1. a **-t accusativusrag** (tárgyrag);
2. a **-ban/-ben inessivusrag** és a **-ba/-be illativusrag**;
3. a **-nak/-nek dativusrag** (a részeshatározó ragja);
4. a **-nál/-nél adessivusrag**;
5. az **-n/-an/-en** és a **-lag/-leg modalisragok** (a mód-állapothatározó ragjai);
6. az **-nként distributivusrag** (az osztóhatározó ragja);

7. a *-t/tt* **locativusrag**;

8. a *-stul/-stül* **comitativusrag** (a társhatározó ragja).

Mivel ezek a ragok (a többi határozóraggal együtt) a magyar nyelv alaktani rendszerének gerincét jelentik, nemzetközi nevüket éppúgy ismerni kell, mint magyar eredetű nevüket (ha van ilyen).

1. **Accusativus (-t)**

Az **accusativus ragja** az egyalakú *-t*. A tárgyraggal ellátott főnév leggyakrabban **tárgy** a mondatban.

A **TÁRGY** a Magyar grammatika meghatározása szerint **igének** vagy **igéből képzett szónak** (elsősorban igenévnek) a **bővítőmánya**, s azt nevezi meg, **amire a cselekvés irányul** (iránytárgy), ill. **ami a cselekvés eredményeképpen létrejön** (eredménytárgy):

<i>iránytárgy</i>	<i>eredménytárgy</i>
könyvet olvas, rádiót hallgat, gyereket nevel	házat épít, pogácsát süt, dolgot írt

Lehet azonban még **határozói értékű tárgy** is, azaz **tárgyragos határozó**:

Élt hetven évet.

Háromat csenget.

Amint látjuk, itt az *évet*, *háromat* **formailag tárgy**, de **határozói jelentést fejez ki**, szinonimái határozót tartalmaznak:

Élt hetven évig.

Háromszor csenget.

A tárgyrag kitétele csaknem **mindig kötelező**, egyedül a birtokos személyjeles főnevek után maradhat el. Így jön létre **váltakozás** a **tárgyragos** és **tárgyrag nélküli** formák közt (ezzel az esettel foglalkozunk alább az 1.1. pontban).

Ilyenkor fontos tisztában lennünk az egyes változatok **stílusértékével**, ugyanis ezek nem mindig egyenrangúak, s így nem mindig használhatók ugyanabban a kontextusban.

1.1. **Birtokos személyjeles főnévi tárgy**

A váltakozás egyik esete az **1.** vagy **2. személyű**, olykor **3. személyű birtokos személyjeles tárgy**, amely lehet **tárgyragos** is, **tárgyragtalan** is. Mivel jelentős különbség van az egyes és a többes számú főnevek tárgyragos és tárgyrag nélküli formáinak stílusértékében, ezeket külön-külön alfejezetekben tárgyaljuk.

A) Egyes számban

Egyes számban különbséget kell tenni egyfelől az **1. és 2. személyű**, másfelől a **3. személyű** ragos névszók között. Ezt a két esetet is külön-külön kisebb alfejezetekben nézzük meg.

a) 1. vagy 2. személyben

Egyes szám 1. és 2. személyében a nyelvművelők mindkét formát egyaránt helyesnek és bármilyen beszédhelyzetben használhatónak tartják. Itt nyomát sem látjuk az annyi más esetben az alternatív formák ellen bevetett **nyelvi necessizmusnak**, senkinek sem jut eszébe azzal érvelni, hogy a két forma ugyanazt jelenti, így az egyik fölösleges. Ennek nyilvánvalóan az a fő oka, hogy mind a kettőnek nagy múltja van (**nyelvi konzervativizmus**), mindkettő szilárd része a nyelvtanokban kodifikált standardnak (**nyelvi standardizmus**), íróink, költőink mindkettőt használták, azaz „szentesítették” (**nyelvi belletrizmus**).

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
Leejtettem a <u>ceruzám</u> .	Leejtettem a <u>ceruzámat</u> .
Megkaptam a <u>leveled</u> .	Megkaptam a <u>leveledet</u> .

Természetesen egyetérthetünk a nyelvőrökkel abban, hogy a nyelvtani rendszer szempontjából **mind a két forma helyes**, ám ezek **nem egyenrangúak**, nem egyforma a stílusértékük. A tárgyragos forma stilisztikailag valószínűleg mindenfajta szövegben **jelöletlen**, mivel **közömbös** stílusértékű, s a hétköznapi nyelvben talán természetesebb is. A ragtalan forma valószínűleg **kissé választékos**, jobban illik az írott, mint a beszélt nyelvbe, de ezt a feltevést szükséges lenne empirikus adatokkal alátámasztani.

A két forma közötti választásban bátran támaszkodhatunk a **nyelvérzékünkre**.

A nyelvművelők arra is felhívják a figyelmet, hogy a ragtalan alak használata olykor **félreértést** okozhat: ilyenkor a **tárgyrag kitételét** ajánlják:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
Látja a <u>barátod</u> .	Látja a <u>barátodat</u> .

A *látja a barátod* mondatban a birtokos személyragos szót alanynak is, tárgynak is felfoghatjuk, ezért a nyelvőrök szerint jobb kitenni a tárgyragot. Ezzel egyet is érthetünk, bár a legtöbb esetben a beszédhelyzetből, a szórendből és a hangsúlyozásból kiderül a ragtalan tárgy mondatrészi szerepe.

b) 3. személyben

Csak ragosan fordulhat elő az egyes szám 3. személyű birtokos személyragos tárgy, vagyis **nyelvtanilag ma nem helyes** pl. a **Józsi megvendégelte a barátja* mondat, ilyenkor a tárgyrag nem maradhat el, csak így szabályos, beszédhelyzettől függetlenül: *Józsi megvendégelte a barátját*.

A nyelvőrök szerint **kivételt** képeznek „az igen ritkán használatos *Eszem a zuzája*-féle felkiáltások”. Ezek valószínűleg a szupraregionális nyelvváltozatokban már egyáltalán nem használatosak, nyilván csak **nyelvi konzervativizmusuk** miatt tartják ezeket a nyelvművelők még ma is helyesnek.

B) Többszámúban

A többszámú, első, második vagy harmadik személyű birtokos személyjeles szavakról a nyelvőrök szerint csak a **költői nyelvben** maradhat el a tárgyrag.

És sorsunk összefogják / a nők, gyermekek, agitátorok. (József A.: Munkások)

Lány-arcotok' a nap meg nem süti nála. (Arany: Szondi két apródja)

Oda hagyta kis tanyájok'. (Arany: Tengeri-hántás).

Ez valószínűleg így is van, a **ragtalan forma stilisztikailag erősen jelölt**, nemcsak egyszerűen **választékos**, hanem inkább **emelkedett, elavuló**.

1.2. Főnévi tárgy igenévi szerkezetben

Amikor a tárgy **igenévi szerkezetben** szerepel, az **igenév bővítményeként**, annak alárendelve, a **régi nyelvben** akkor is **elmaradhatott a tárgy, ha nem állt előtte birtokos személyjel**.

Ez a használat a nyelvőrök állítása szerint nyelvjárásainkban **még ma is él**, pl. *szénakaszálni* 'szénát kaszálni'.

A tárgyrag nélküli igenévi szerkezet még a **19. századi klasszikus** költőinknél is felbukkan:

Önként szoktak ők betérni, Víz' dicsérni, bor' fecsélni (Vörösmarty: A szegény asszony könyve).

Sátorba nyitottak [a követek], engedelem nyervén (Arany: Buda halála VII).

Ez a szerkezet **ma** már **tárgyrag nélkül nem használatos**, a tárgyrag kitétele ma **minden stílusrétegben kötelező**, legfeljebb **archaizáló** szándékkal jelenhet meg a tárgy ilyen szerkezetben **accusativusrag nélkül**. Ezt a mai nyelvművelés is tudomásul veszi.

1.3. Névmási tárgy tárgyrag nélkül

A **ragtalan** és a **ragos** formák váltakoznak a **személyes és visszaható névmások 1. és 2. személyében**, sőt olykor a **birtokos névmások 1. és 2. személyében** is. Külön esetként kell utalni az **általános névmásokra**, ill. konkrétan a **mind** névmásra, mert ez általában ragtalanul használatos a mai napig.

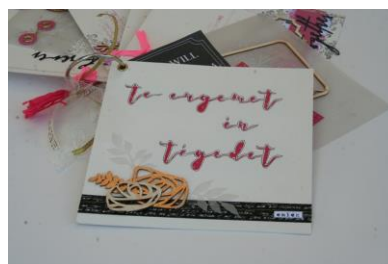
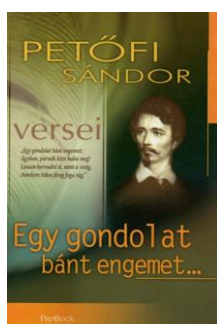
A) Személyes névmás

A személyes névmás tárgyese az egyes szám 1. és 2. személyében:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
engem	engemet
téged	tégedet

A nyelvújítók a tárgyragos formát **ritkának** tartják, **de nem helytelenek**. Ennek nyilván az oka, hogy a tárgyragos forma **klasszikus íróinknál is előfordul**, vagyis a **nyelvi belletrizmus** ideológiája áll a háttérben.

Természetesen a tárgyragos forma sem helytelen nyelvhelyességi szempontból, ám a mai használatban **a tárgyrag nélküli a közömbös stílusértékű, a tárgyragos beszélnyelviesnek**, sőt inkább azon belül is **népiesnek** érződik. A **formális stílusba a tárgyragos forma nem illik**, sőt ma már a tárgyragos forma valószínűleg a **választékosból** is kirí, de érdeemes lenne ezt a kérdést empirikusan vizsgálni.

B) Visszaható névmás

Szemben a személyes névmással, a visszaható névmás esetében a **többes számú formákban is előfordulhat váltakozás**, de nagyon **eltérő módon**, ezért külön tárgyaljuk az egyes és a többes számú használatot.

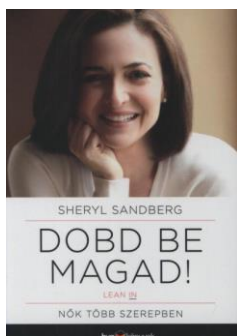
a) Egyes számban

Egyes szám 1. és 2. személyében a személyes névmásokéhoz hasonló váltakozást találunk:

<i>ragos</i>	<i>ragtalan</i>
megadom <u>magamat</u>	megadom <u>magam</u>
ismerheted <u>magadat</u>	ismerheted <u>magad</u>

Ez a váltakozás azonban **különbözik** a személyes névmás esetében tapasztaltnál. Míg ugyanis a személyes névmásoknál a **ragos** forma ritka és **stilisztikailag jelölt**, a visszaható névmásoknál eléggé „szabadon” váltakozik a kettő: a hétköznapi nyelvben talán a **ragos** a gyakoribb, de **használatos a ragtalan is**; a **választékosabb** és a **formálisabb** stílusú szövegekben talán a **ragtalan** a gyakoribb (de ezt a feltevést empirikus adatokkal kellene alátámasztani), ugyanakkor a **ragos** sem tekinthető **stilisztikailag jelöltnek**.

Mindezekből következően a két forma közül **tetszésünk szerint** választhatunk, a **nyelvérzékünkre** támaszkodva, vagy akár a **pillanatnyi hangulatunk** szerint hozva meg a döntést.

b) Többes számban

A nyelvújítók megítélése szerint többes számban a ragtalan formák mindenfajta stílusváltozatban **stilisztikailag jelöltek**, a költői nyelvre jellemzőek; hasonló tehát a helyzet, mint a főntebb tárgyalt többes számú birtokos személyjeles főnevek esetében.

A kéjjel / s két deci fröccsel becsüljük <u>magunk</u> . (József A.: Munkások)
Volt idejök lassan <u>maguk'</u> összeszedni. (Arany: Toldi szerelme V.)

Ezzel a megítéléssel teljes mértékben **egyet lehet érteni**. A használatra nézve ez azt jelenti, hogy a ragtalan formákat általában **stíluselemként** használjuk, legyen szó akár **választékos**, akár **bizalmas** stílusú szövegről. (**Formális** stílusú szövegben nem szoktunk stíluselemeket alkalmazni.)

Meg kell azonban jegyezni, hogy a szégyelljük magunk és a szégyelljétek magatok kifejezésre több mai adatunk is van, lehetséges, hogy ez a kifejezés jobban őrzi a ragtalan formát. Néhány példa az internetről:

Többes szám 1. személyű tárgy

Érthetetlenül ámulok, hogy milyen sokan nem emlékeznek. Érthetetlenül bámulok az ország amnéziáján. Tényleg nem csináltunk forradalmat, ahogy a miniszterelnök utalt rá a változásokat lebecsülőknél: „tetszettek volna forradalmat csinálni”. Nem tetszett nekünk forradalmat se csinálni, meg azóta sem tetszik sokaknak nagyjából semmi. Van okunk a szégyenkezésre, elmulasztott cselekedeteinkért, állandó sopánkodásunkért. De azért annyira ne szégyelljük magunk, hogy még emlékezetünkéből is kitöröljük azokat, akik cselekedtek. Akik győztek.

Mindegy mi volt, csak elég negatívan hangozzon. Ez ugyanis a magyar népi játék lényege: gyalázzuk minél jobban nemzeti nagyjainkat, s nézzük le magunkat minél sűrűbben, szégyelljük magunk történelmi vétkeinkért, s törődünk bele, hogy csupán egy balkáni miniállam vagyunk, melynek a lakói a legpezzsimistábbak szerte e világon.

Konkrétan az amerikaiak még az arab diplomatáknak is testüregmotosztást végeztek, mielőtt beléphettek volna az USA-ba. Mi meg szégyelljük magunk, hogy nem engedjük be őket ellenőrizetlenül az országba.

Oly nagy dicséret ez, hogy már-már szégyelljük magunk. Valóban így lenne? Valóban ilyenek volnánk? Mert a Nagy Imre-hősök igaz emberek.

Somos Péter megköszönte, hogy mi öten elmentünk. Mi még egy kissé mindig szégyelljük magunk, hiszen igaz a mondás: „minél többet tanulok... annál inkább rájövök, milyen keveset tudok” (Arisztotelész).

Miskovits Eszter, az OVSZ főigazgatója az Indexnek azt mondta: ő is abszolút elégedett azzal, ahogy az ügy zárult. Szerinte ami történt, egy külsős orvos tévedése volt. „A kollégáimmal együtt szégyelljük magunk, hogy ilyen előfordulhatott” – mondta.

Elnézést kérek a Ferencváros szurkolóitól, vezetőitől, szponzoraitól és stábtagjaitól a magam és csapat nevében. Innentől azon dolgozunk, hogy helyrehozzuk a mai kisiklást, bizonyítani fogjuk, hogy az az igazi Ferencváros, amely az Eger és a Vasas ellen játszott! Mélységesen szégyelljük magunk a mai értékelhetetlen produkció után.

Többes szám 2. személyű tárgy

A tömegben tüntetők is megjelentek, akik a korrupcióra és a bukaresti csendőri agresszióra emlékeztettek: „a centenáriumi évében a csendőrség brutálisan elfojtott százezer békés tüntető románt, szégyelljétek magatok!”, írta az egyik banneren.

A színházi prospektusból, valami olyasmi derül ki, Csehov célja a darabbal az emberek megjavítása volt: valami olyasmi, hogy „látjátok emberek, ilyen rosszak vagytok ti, hát most szégyelljétek magatok, menjetek haza és javuljatok meg”. Ha ez valóban így van, akkor a darab csúfosan elbukott, hiszen Csehov óta a jó emberek száma se több, se kevesebb.

Egykor Nyugat királynőjének hívták ezt a várost, ma pedig már nem is említik sehol! Szégyelljétek magatok, jobb- és baloldali vezetők egyaránt... (cikkhez való hozzászólás)

Mit meg nem tesz egy öregedő, lehasznált politikus egy kisebb tál lencséért... Pistám és a többi markát tartó megélhetési politikus, szégyelljétek magatok, ilyenkor nem lep meg, hogy mindenki elhúzza innen a belét, mert ez már vállalhatatlan...

Kimentem, de lesújtva. Ha visszamentem volna hozzá, akkor most nem írhatnék, mert börtönben lennék. Mivel én is csapatban dolgozom, azt kell mondjam, hogy minden lánc olyan erős, amilyen a leggyengébb szem. Szégyelljétek magatok, hogy ilyet megtúrtok magatok közt.

De ne szégyelljétek magatok azért, mert én megvizsgáltalak titeket és kiolvastam minden titkotokat. A mesternek ismernie kell tanítványait, hogy kijavíthassa hibáikat. Higgyétek el nekem, a jó mester nem irtózik a legnagyobb bűnösöktől sem, sőt azokkal még inkább törődik, hogy megjavítsa őket.

„Beteg és fájdalmas dolgokat mondanak az emberek. Undorodom mindattól, amit látok. Szégyelljétek magatok ti, akik azt hiszitek, mindent tudtok rólam. Beleértve a méheket is. Beteg...” / – írja a közösségi oldalán Khloé Kardashian, majd hozzátette. „Rengeteg hamis és fájdalmas sztorit láttam magamról a Twitteren. Ha mind igaz lenne... Ez az én életem, nem a tiétek!” – kelt ki magából a celeb.

Vagy csak nyomtatók mindkét oldalon a süket dumátok megint, mindenféle kompromisszumra képtelenül, és csak nyomtatók a vakert, mint a süket a csengőt, meg sem hallva a másik fél álláspontját, mert az eleve hibás, azok eleve hülyék, mert csak mi lehetünk okosak és szépek is egyszerre? Gyanítom, hogy igen. Szégyelljétek magatok.

Az utolsó idézetben arra is találunk példát, hogy a tárgy a főnévhez kapcsolódó, többes szám 2. személyű birtokos személyjel után áll ragtalanul (*dumátok*).

C) Birtokos névmás

A fentihez hasonló váltakozást találunk a birtokos névmás **egyes szám 1. és 2. személyű** alakjában is:

<i>tárgyrag nélküli</i>	<i>tárgyragos</i>
Vidd el az <u>enyém</u> is.	Vidd el az <u>enyémet</u> is!

A nyelvújítók szerint szokásosabb a ragos forma, a ragtalan forma ritka.

Nyilván a nyelvújítók **nyelvi konzervativizmusa** magyarázza, hogy nem akarják a nyelvhasználókat lebeszélni a ragtalan forma használatáról.

Pedig a ragtalan forma a mai nyelvben **nem természetes**, mindenfajta stílusváltozatban **stilisztikailag jelölt**. Valószínűleg még a **választékos** stílusban sem igen használják már. Joggal feltételezhetjük, hogy a legtöbb beszélő a ragtalan formákkal alkotott mondatokat **agrammatikusnak** (nyelvtanilag helytelennek) minősítené. Tehát az ilyen mondatok ma már **javításra** szorulnak, **hacsak nem egészen különlegesen emelkedett stílusú** szövegről van szó, amelyben **egyéb archaizmusok is** találhatóak. Ha nem ilyen a szöveg, nyugodtan minősíthetjük a tárgyrag hiányát hibának, s mások kéziratában is kijavíthatjuk.

D) Általános névmás

A Nyelvművelő kézikönyv véleménye szerint a *mind* szó csak **ritkán** kap tárgyragot:

<i>tárgyragos</i>	<i>tárgyrag nélküli</i>
<u>Mindent</u> megette.	<u>Mind</u> megette.

Érdeemes lenne empirikusan megvizsgálni, nem elterjedtebb-e a mai nyelvben a **tárgyragos** forma ma, mint a Nyelvművelő kézikönyv keletkezésének az idejében (az 1970-es években), ill. igaz-e az, hogy csak „ritkán” kap tárgyragot; azt sem lehet kizárni, hogy ma már a tárgyragos forma dominál.

Az MNSZ2 csaknem ötezer (tisztítás nélküli) találatot adott a *mindet* alakra (szófaj megadása nélkül közel hatezret), ami nem kevés. Sajnos a *mind* formát időigényes tanulmányozni, mivel egyenként kell megvizsgálni, hogy alanyi vagy tárgyi szerepet tölt-e be a mondatban, továbbá ki kellene zárni azokat az eseteket is, melyekben a *mind* nem általános névmás, hanem határozószó (pl. *mind az egész család, mind a mai napig*).

Az MNSZ2 adatai alapján ugyan nem tudjuk megállapítani, melyik forma a gyakoribb, azt viszont igen, hogy a tárgyragos forma, a *mindet* **közömbös** stílusértékű, s **bármilyen stílusváltozatba** beleillik. Ezért a tárgyi szerepű *mind* és *mindet* közül **tetszésünk szerint** választhatunk. Mások kéziratában a két forma bármelyikét **egyaránt elfogadjuk**.

2. Inessivus (-ban/-ben) és illativus (-ba/-be)

Az **INESSIVUS** a *hol?* kérdésre felelő, elsődleges jelentésében **belviszonyt** kifejező **helyhatározórag**. Az inessivusrag tehát elsősorban valaminek a **belsejében** vagy valamely **földrajzi helyen való tartózkodást** jelöl, pl.:

A <u>konyhában</u> étkeznek.
A dolog <u>Spanyolországban</u> , pontosabban <u>Madridban</u> kezdődött.

Ezenkívül kifejezhet:

a) **elvont** vagy **képes helyviszonyt**:

Olvas vkinek a <u>gondolataiban</u> .
----

b) **időbeliséget, állapotot, okot, módot**:

<u>Júliusban</u> született.
<u>Dühében</u> sírva fakadt.
Édes <u>kettesben</u> üldögélnek.

c) **állandó határozóban** is szerepelhet, azaz **vonzat** ragjaként:

részt vesz <u>valamiben</u>
bővelkedik <u>valamiben</u>
hisz <u>valamiben</u>
biztos <u>valamiben</u>

Az **ILLATIVUS** a *hova?* kérdésre felelő, elsődleges jelentésében **belviszonyt** kifejező **helyhatározórag**. Az illativusrag tehát elsősorban valaminek a belsejébe vagy valamely földrajzi helyre való irányulást jelöl, pl.:

Bemegy a <u>fürdőszobába</u> .
A <u>padba</u> véste nevének kezdőbetűit.
December végén indulok <u>Amerikába</u> .
Két hétre <u>Győrbe</u> utazott.

Kapcsolódhat **elvont** vagy **képes értelmű** helyváltoztatást jelentő szóhoz is:

<u>gondolatokba</u> merül
<u>betegségbe</u> esik
<u>méregbe</u> gurul
<u>virágba</u> borul
<u>vendégségbe</u> megy

2.1. Inessivus -ba/-be raggal

1. Közismert magyar nyelvi sajátosság, hogy az inessivus a **kevésbé formális beszélt nyelvben** -ba/-be raggal használatos.

A magyar **nyelvjárásokban** ez a forma **általános**: nincs olyan magyar nyelvjárás, amelyben ne a -ba/-be rag volna használatos.

Kezembe van a pohár borral van megtöltve	
Hangfelvétel	Hangfelvétel lejátszása
Kezdősor / Megnevezés	Kezembe van a pohár borral van megtöltve
Használat helye	Vitnyéd [Sopron]
Dátum	1961.10.20
Gyűjtő	Borsai Ilona; Vavríneckz Veronika

Hol a Pityu? A <u>szobába</u> olvas.
Rózsika egész délután kint kapált a <u>kertbe</u> .
Kár volt megbíznom a <u>Józsiba</u> , megint <u>cserbe</u> hagyott.
<u>Mibe</u> töröd a fejed?
Rendet raktál már végre a <u>fiókodba</u> ?
Biztos voltam <u>abba</u> , hogy sikerülni fog!
Hol volt a pingponglabda? A <u>sarokba</u> találtam, oda volt begurulva.
<u>Ebbe</u> a <u>ruhába</u> úgy nézel ki, mint egy királykisasszony.
<u>Ebbe</u> az <u>esetbe</u> inkább az ösztöneimre hallgatok.
Jó lenne, ha <u>Pozsonyba</u> is építenének metrót.
Nem érzi jól magát a <u>bőrébe</u> .

A mai **írott nyelvben** viszont a -ba/-be rag inessivusi jelentésben csak **nagyon informális szövegekben**, ill. **kevésbé iskolázott beszélők rendezetlen** szövegeiben szokott előfordulni, a legtöbbször e rag használatát **helyesírási hibának** tekintik, pedig valójában nem az.

Ha a zsebembe volt a telefon utána meg hulyul?

Figyelt kérdés

Néha mikor kivesszem a zsebemből nem érzékel, sokszor bejön hogy vedelem A véletlen érintések ellen, zsebembe jó hogy kiírja De szabad kezzel már nem kene

máj. 15. 06:55 [Privát üzenet](#)

Régebben a -ba/-be ragos inessivus a **szépirodalomban is** használatos volt, vagyis a **választékos** stílustól sem volt idegen. Régibb versek rímeiben a szóvégi *n* „hiányára” hiányjel utalt:

Kisleány szoknyája térdig föl van hajtva, / Mivelhogy ruhákat mos a fris patakba; / Kílátszik a vízből két szép térdecskéje / Kukoricza Jancsi gyönyörűségére. (Petőfi: János vitéz)

A nyelvújítók megállapítják, hogy az inessivusi *-ba/-be* rag a **20. század első felében** „közel állt a köznyelvvé váláshoz”, **Kosztolányi** például a nyelvújítók szerint **rendszeresen** így használta:

A nagy bérházba történt valami (verscím)
 „Vagy nézd az estét, a kormos zavarba / kis műhelyébe dolgozik a varga.” (Szeptemberi áhítat)

Azt is megállapítják a nyelvújítók, hogy **népies** vagy **közvetlen, családias** stílushangulattal a **kortárs írók** is használják „jellemzésül”, pl.:

Szegény apuska, már megint ilyenekbe töri a fejét (Németh L.: Égető Eszter).

A nyelvújítók még azt is elismerik, hogy az inessivusi *-ba/-be* ragot **a nyilvánosság előtt, a rádióban, a tévében is gyakran hallhatni**, ezt a gyakorlatot azonban **elítélik**, mivel véleményük szerint a nyilvánosság előtt „a szabatos, irodalmi raghasználat volna kötelező”. A *-ba/-be* rag használatát ilyen helyzetben „**pongyolaságnak**” minősítik.

Ezt az értékítéletet **nem tudjuk elfogadni**. Egyrészt a rádióban, tévében nagyon gyakran beszélnek az **iskolázott beszélők is informális stílusban**, abba pedig az inessivusi *-ba/-be* rag tökéletesen beleillik. Másrészt elképzelhető, hogy a *-ba/-be* és a *-ban/-ben* rag a **formálisabb** vagy **választékosabb**, de **spontán besznyében is váltakozik** egymással, még akkor is, ha a *-ba/-be* rag a formálisabb vagy választékosabb stílusban talán **kissé jelölt** forma.

A **nagyon formális** besznyébe (pl. az ünnepi beszédekbe) a *-ba/-be* rag **nem illik**, ott stilisztikailag **erősen jelölt** (azaz csakugyan „pongyola”) **volna**, vagyis nem lenne helyénvaló, ám ott nem is szokták használni: az ilyen típusú szövegeket a szónokok vagy előre megírják és megtanulják, vagy felolvassák (ez esetben reprodukív besznyéről van szó, vagy hangosításról, vagyis nem igazi besznyéről), vagy pedig eleve lassan beszélnek, s így jobban tudják besznyüket monitorozni és kiküszöbölni belőle az informálisabb nyelvi sajátosságokat.

A nem teljesen informális **írott nyelvben** viszont az inessivusi *-ba/-be* rag **nem számít helyénvalónak, nyelvbtlásnak** tekintendő, s **javításra szorul** mások kéziratában is.

<i>-ba/-be</i>	<i>-ban/-ben</i>
Ugyanebben az évben fiatal mérnökeink és technikusaink újítási javaslatokban felvetett gépesítési feladatok tervezési <u>munkáiba</u> segítettek, munkaidőn túl, délutáni munkával.	Ugyanebben az évben fiatal mérnökeink és technikusaink újítási javaslatokban felvetett gépesítési feladatok tervezési <u>munkáiban</u> segítettek, munkaidőn túl, délutáni munkával.
A régi gépeket leszerelik, s új, a követelményeknek megfelelő technológiai <u>sorrendbe</u> állítják fel őket.	A régi gépeket leszerelik, s új, a követelményeknek megfelelő technológiai <u>sorrendben</u> állítják fel őket.

Lopás

Többször összekeverte a bevásárlókosarat a táskájával egy veszprémi drogériába

A veszprémi rendőrök büntetőeljárást indítottak a nő ellen.

Meglepő, hogy a fenti újságcímbe is bekerülhetett egy *-ba/-be* ragos inessivusi forma. Nyilván tévesztésről van szó: erre utal az is, hogy a cikkben a *drogéria* szó illativusi formában fordul elő:

Egy veszprémi üzlet vezetőjétől érkezett a rendőrségre feljelentés 2023. január 5-én bolti lopás miatt. Az eljárás adatai szerint egy nő 2023. január 5-én 17 órakor bement egy veszprémi drogériába majd a kiválasztott termékeket – kozmetikumokat, tisztítószereket, talpbetétet – a bevásárlókosár helyett a táskájába tette.

Nyilván a helyes és helyénvaló illativusi *drogériába* alak segítette elő a tévesztést, amellettszere, hogy a besznyében inessivusként is a *drogériába* a megszokott forma.

2. Van néhány **állandósult szókapcsolat**, amely rendszeresen inessivusi *-ba/-be* raggal használatos. Ez az előző esettől abban különbözik, hogy **itt nincs váltakozás**, vagyis a **-ban/-ben** rag ezekben **nem szokott előfordulni**, vagy ha mégis, akkor **túlhelyesbítésnek**, azaz **fogalmazási botlásnak** tekinthető (és javításra szorul):

vízbe fullad

jégbe hűt

tejberizs

A Nyelvművelő kézikönyvtár ezt a használatot **tudomásul veszi**, vagyis **nem helyteleníti** az inessivusi *-ba/-be* rag használatát, bár logikátlannak tartja.

Természetesen a *vízbe fullad*, *jégbe hűt*, *tejberizs* formák csakugyan **kifogástalanok**, viszont egyáltalán **nem logikátlanok**, hiszen a *-ba/-be* ragnak inessivusi funkciója van itt, nem illativusi.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy még ha valóban logikátlan lenne is a használat, az se lenne probléma, mivel **a nyelvi szabályszerűségek nem kell, hogy összhangban legyenek a logika törvényeivel**. (Pl. *Na én mentem* – mondja az, aki még csak indulni készül.) Aki ezt hiszi, az a **nyelvi logicizmus** és a **nyelvi racionalizmus** foglya.

2.2. Illativus *-ban/-ben* raggal

A *-ba/-be* és a *-ban/-ben* rag beszélt nyelvi nagyfokú váltakozása inessivusi funkcióban előidézte, hogy ez a váltakozás **túlhelyesbítésként** megjelenjen illativusi funkcióban is.

Mint általában a túlhelyesbítésnél, ez a váltakozás **jóval ritkább**, mint a másik, és nem az informális, hanem éppen a **formális besznyére** jellemző.

<i>-ban/-ben</i> (túlhelyesbített forma)	<i>-ba/-be</i> (standard forma)
Gúlában rakja a gyümölcsöt.	Gúlába rakja a gyümölcsöt.
Nyilvántartásban vették az új árut.	Nyilvántartásba vették az új árut.
Ez nem az én hatáskörömben tartozik.	Ez nem az én hatáskörömbé tartozik.
A labda a kapu bal sarkában vágódott.	A labda a kapu bal sarkába vágódott.
Szükséges figyelemben venni minden körülményt.	Szükséges figyelembé venni minden körülményt.
Ám ebben az örömben egy kis öröm is vegyül.	Ám ebbe az örömbé egy kis öröm is vegyül.

A *-ban/-ben* rag használatát illativusi funkcióban a nyelv művelők **sokkal súlyosabb, durvább hibának** tartják, mint a *-ba/-be* használatát inessivusi funkcióban.

Ebből annyit fogadhatunk el, hogy ez a jelenség valóban **feltűnőbb, bántóbb** lehet sokak számára, akár **iskolázottsági kérdésnek** is tekinthetik, ugyanakkor **nyelvbotlásként bárkivel előfordulhat** (különösen **formális beszédhelyzetben**), hogy illativusi funkcióban alkalmilag *-ban/-ben* ragot használ, éppen ezért „durva hibának” semmiképpen sem lehet minősíteni, csupán egyszerű **botlásnak**.

Botlásról lévén szó, **mindenfajta stílusú** szövegben **javításra** szorul, a magunkéban éppúgy, mint másokéban.

Példák az internetről:

Módszertani bázisunk azonban jóval szélesebb a spektrális elemzésnél. Ennek alapja az az 1980-as évektől származó, kezdetben a matematikában és a fizika egyes területein kidolgozott módszerekre támaszkodó felismerés, hogy a morfológiai-funkcionális szempontból halatlanul összetett idegrendszer vizsgálatára ennek megfelelő, többek között a nemlineáris folyamatokat is tekintetben vevő módszerek alkalmazása szükséges.

A szövetségi állam délnyugati részén öt ember – három felnőtt és két gyerek – halt meg, amikor gépkocsijukat szombaton egy vízzel megtelt árokban sodortá a vihar. Az új-mexikói Albuquerque városban hatalmas hó esett, emiatt közel 180 baleset történt, és ötvennél többen sérültek meg.

A szomszéd jött is hamar az anya már készenlétben várta és már mentek is az orvoshoz. Az orvos ránézett a beteg kisgyerekekre és a tünetekre hivatkozva járványt állapított meg nála, majd be oltotta, de mire haza értek Pityuka még betegebb lett és megint hányt. Az anya a nagy fiát el küldte az anyósáért (szerencsére közel laktak egymáshoz) jött is az anyósa nagy sietve, de amikor meglátta az anyán a kétségben esést meg dorgálta, hogy ne pánikoljon ennyire, nincs itt olyan nagy baj!!!

És még aznap este a herceg ahelyett, hogy meghallgatta volna a baráti tanácsokat, éppen

ellenkezőleg cselekedett. Albert a <u>karjaiban zárta</u> kedvesét, és a fülébe súgta: „Tudod, elegem van abból, hogy legény vagyok. És segítséget szeretnék kérni ebben az ügyben...”
Ebben a <u>kategóriában tartozó</u> sütik, a számítógépen belül maradnak a böngészés befejezése után is, amely lehetővé teszi a felhasználó preferenciáinak és műveleteinek a kezelését a webáruház újra áttekintésekor. Cégünk kizárólag a fentiekben meghatározott célokra használja a sütiket, nem használja őket személyes adatok gyűjtésére.
Hol volt, hol nem volt, de leginkább mégiscsak volt, mégpedig a kilencvenes évektől kezdve egy derék punkbanda. Ez a társaság egyszer a <u>fejében vette</u> , hogy megkomolyodik. Tíz évvel ezelőtt kisütötték, hogyan kéne mindezt kivitelezni, és annak kakasütés lett a vége.
A 2018. július 1. napja óta hatályos új büntetőeljárási törvény lehetőségeivel élve az eljárás során a vádlott és az ügyészség egyezsége kötött, melynek keretében a férfi az elvont négy és fél millió forintot bírósági <u>letétbe helyezte</u> a bűnössége beismerése mellett. / A járási ügyészség a férfivel szemben a hitelezők kielégítésének meghiúsításával elkövetett csődbüntetés miatt emelt vádat és a megkötött egyezségekre figyelemmel végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés-büntetés, valamint a <u>letétben helyezett</u> összeg vagyoneklobzására tett indítványt.
Termékeink címkézési folyamatának legfontosabb eleme maga a nyomtató, hiszen a céljainknak leginkább megfelelő címkéket speciálisan erre a célra fejlesztett eszközökkel tudjuk profi módon előállítani. A tökéletes nyomtató kiválasztásánál éppen ezért érdemes körütekintőnek lenni és több szempontot is <u>figyelemben venni</u> . A választott eszköz tulajdonságai fogják ugyanis meghatározni címkéink minőségét, és azt az összeget, melyet előállításukra kell szánnunk.

Az utolsó előtti példában először a standard nyelvi normának megfelelő *letétbe helyezte* formát találjuk, utána pedig a túlhelyesbített *letétben helyezett* formát. A túlhelyesbítés nyilván azért jött létre, mert a beszélő a letétbe helyezés következményeként létrejött állapotra gondolt („letétben lévő összeg”).

Abban a cikkben, melyből az utolsó példa való, a kifejezésnek a standard formája is előfordul:

A címkék méretezése esetén érdemes figyelemben vennünk, hogy a legtöbb irodai és közép kategóriás etikett-nyomtató maximálisan a 104 mm-es formátumot támogatja.

Tegnap este elmentünk iszogatni egyet a barátnómmal egy kocsmában. Viszont az ott lévő vendégek elkezdtek velem kiabálni. Olyanakat mondtak például, hogy pedofil vagyok. Pedig a barátnóm már 21, én meg 50 éves vagyok.

Teljesen elrontották a 10. évfordulónkat.

22/01/2017 admin

EGÉSZSÉG, EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD

A télisportoknál mit kell figyelemben venni.

Munkában menet összeveszett a fiával egy borsodi férfi, és hátba szúrta

ORIGO / 2021.10.05. 17:34

A bal felső képen a túlhelyesbített *kocsmában* alak annak lehet a következménye, hogy a beszélő **perspektívát váltott**, már nem a menésre gondolt, hanem az otllétre, vagyis egyfajta anakoluthonról van szó.

A cikkben, melynek címe a túlhelyesbített *munkában menet* szókapcsolatot tartalmazza (jobb alsó képkivágás), a standard normának megfelelő formák szerepelnek:

Korán reggel, munkába menet vezett össze fiával egy Borsod megyei férfi. A vita addig fajult, hogy a férfi kést rántott, és hátba szúrta vele a fiút.

Január közepén egy este ismét pénzt kért az apjától, aki csak nagy nehezen adott 400 forintot, a fiú ekkor rögtön elment herbált venni, amit elszívott, majd hazament, és lefeküdt aludni. Másnap az apa korán kelt, mivel munkába indult.

A vitára felfigyelt az anyja is, aki kiment a konyhába, ahol a fiú közölte vele, hogy az apja megszúrta, de a nő a sebet megnézve, látva, hogy alig vérzik, letörölte, bekötözte, és ő is úgy gondolta, hogy nincs komolyabb baja, majd szintén munkába ment.

2.3. Az inessivus és az illativus közötti váltakozás

Az inessivus és az illativus közötti ingadozásnak néha **jelentéstani okai** vannak, vagyis az adott dolog úgy is tekinthető, hogy **befelé irányuló mozgásról**, de úgy is, hogy **bent levésről** van szó. Ilyenkor tehát **jelentéstani okokból** tapasztalunk **váltakozást**, nem azért, mert valamelyik jelentéstani viszonyt mind a két rag kifejezné.

Vannak olyan esetek is, amikor **nem világos a raghasználat szemléleti alapja**, s ez váltja ki (vagy legalábbis megkönnyíti) a váltakozás kialakulását.

Az alábbiakban több olyan szócsoportot tekintünk át viszonylag részletesen, ahol az illativusragos formák inessivusragosakkal váltakoznak.

a) **Az irányba : irányban váltakozás**

Az egyik ilyen esetet a következő példákkal szemléltethetjük:

<i>illativus</i>	<i>inessivus</i>
A felderítő repülőgép rossz <u>irányba</u> halad!	A felderítő repülőgép rossz <u>irányban</u> halad!
Jó <u>irányba</u> indult el, aztán mégis eltévedt.	Jó <u>irányban</u> indult el, aztán mégis eltévedt.

A nyelvújítók mindkét megoldást jónak tartják, legfeljebb némi **szemléleti különbséget** éreznek köztük.

Nézzünk meg néhány példát az MNSZ2-ből, először az *irányba* formára:

Adamski nyomába százak léptek, amerikaiak, angolok, franciák, olaszok, spanyolok, portugálok, ausztráliaiak, dél-amerikaiak, németek, svédok, dánok, norvégek, magyarok – „közvetítők” az idegenek és a Föld együgyű lakói között. A szövegek három irányba fejlődtek: politikai, vallási és „tudományos” irányba. A politikai irány végső teljesítménye az az olasz könyv, amely bebizonyítja, hogy az elmúlt harminc év minden világpolitikai eseménye mögött az idegenek állnak, akik közben bázisokat is létesítettek a Földön, a föld alatt és a tenger fene-

kén. És az idegenek itt vannak köztünk, embernek, közönséges földi halandónak álcázva... (Kuczka Péter)
Megkezdődtek a Budapestet elkerülő M0-ás gyűrű újabb szakasza építésének előkészületei Ecsér közelében – közölte Bakonyi István, a beruházást irányító Nemzeti Autópálya Rt. igazgatója az MTI-vel. A hozzávetőlegesen százmilliárd forintba kerülő 30 kilométeres szakasz <u>építése</u> ősszel kezdődik egyszerre két <u>irányba</u> , Dunaharaszti felé az 51-es út és Rákoscscaba felé a 31-es út eléréséig. A munkálatok várhatóan 2004-ben fejeződnek be. (sajtó)
A gerincesek agyában a GABA gátló szinapsziszokon hat. A GABA specifikus transzmembrán receptorokhoz kötődik mind a pre- mind a posztzinaptikus neuronok membránján. Ez a kötődés ioncsatornák megnyílásához vezet, melyeken vagy negatív töltésű kloridionok áramlanak be, vagy pozitív töltésű kálium ionok áramlanak kifelé a sejtből. Ez negatív <u>irányba</u> tolja a membránpotenciált és hiperpolarizációhoz vezet. (tudományos)
Nem egyértelmű a nemzetközi tendencia, nem egyértelmű a fejlődés iránya? Egyetlenegy ország volt harminc évvel ezelőtt, most pedig a NATO jelentős része ebbe az <u>irányba</u> megy, az a katonai szövetség, amihez mi is tartozunk, aminek a részeivé váltunk. Azt hiszem, hogy nincs különösebb kételkednivalónk abban, hogy valószínűleg a NATO nem gyengíteni akarja a saját katonai potenciálját valami értelmetlen, kivitelezhetetlen, rendkívül drága modellel, ami nem felel meg a honvédelem alapkövetelményeinek. (hivatalos)
Én úgy látom hogy ez itt nincs letisztázva, koránt sem dőlt el hogy mi várható. Tehát ezzel várjuk meg július 4-ét. De az biztos hogy van egy olyan forgatókönyv hogy a fiatalok kiélezik a helyzetet, és azt mondják, hogy elnökségcsere, ők akarnak nemcsak miniszterelnök-jelöltet adni, hanem irányt is adni az MSZP-nek. És valahol a kettő között helyezkedik el egyébként szerintem Mesterházy Attila aki mindkét <u>irányba</u> nyitott. (besznye)
Nna a topikindítónak az volt a szándéka, hogy keressünk valami megoldást a megélhetési bűnözésre... Én tudok egyet, de ez szerintem minden bűnözésre igaz lehet: külön törvény a jogos ön- és tulajdonvédelemről. Ebbe az <u>irányba</u> kéne elmozdulni, ha már a költségvetés nem ad pénzt a rendőrségnek... Az azért mégiscsak röhejes, hogy a magántulajdon sérthetlensége alkotmányba fektetett jog, és ha netántán élek ezzel a jogommal akkor engem vernek pofán. Így nem lehet „kapitalizmust építeni” (fórum)
Úgy gondolom, minden okkal történik. Az emberek változnak, ezért képes vagy megtanulni elengedni, a dolgok rossz <u>irányba</u> <u>haladhatnak</u> , ezért értékelni tudod, amikor jófele mennek, elhiszed a hazugságokat, de egy idő után megtanulsz csak magadban bízni. És néha a jó dolgok szétesnek, hogy jobb dolgok születhessenek! (közösségi)

Elon Musk: A Twitter jó irányba halad

Newey szerint rossz irányba halad az F1

Most pedig nézzünk meg példákat az *irányban* használatára! A nagyobb szemléletesség kedvéért a találati szavak ugyazoknak az igéknek a bővítményei, mint az *irányba* esetében.

Szegény apám, te is megjártad alaposan. Mindig közepén álltál, megkaptad hát a magadét, előbb jobbról, azután balról. Bennem se telhetett sok örömed. Energikus férfi voltál, engem pedig, aki nem vagyok energikus, az ilyen férfiak mindig arra ingereltek, hogy ingereljem őket. Téged nem ingereltelek közvetlenül és készakarva. Elvégre az apám voltál, és fölnevel-

<p>tél. De olyan lehettem, mint valami konok növény, amely mindig a kertész szándékával ellenkező <u>irányban fejlődik</u>. Bosszantott téged, hogy nem voltam eminens tanuló, pedig csak rajtam múlt. De én mint költő vágytam lenni eminensnek, és nem sokat törődtem azzal, amiről sejtettem, hogy hasznát soha nem veszem. Ezért csak arra vigyáztam, hogy meg ne bukjam ezekből a tárgyakkól. (Kálnoky László)</p>
<p>Az első száz nap alatt sajnos kiderült, hogy további vasúti szárnyvonalak szűnhetnek meg, köztük a Nagykapos és Bánóc, valamint a Feled-Pelsőc-Torna közötti vonalak. Az Ipolyság és Csata közötti szárnyvonal egyelőre nem szűnik meg, de a vonalon tovább csökkentik a vonatpárok számát. Sajnos ez előrevetíti a megszűnést egy későbbi időpontban. Minden jel arra vall, hogy az R2-es déli gyorsforgalmi út Zólyomtól keleti <u>irányban</u> történő <u>építése</u> a jövő évben szintén megkérdőjelezhető, mert a kormány nógrádi kihelyezett ülése óta síri csend övezi a témát, és a szakma újra csak az északi D1-es autópálya építésének folytatásáról beszél. (sajtó)</p>
<p>Az afraszíabi palotában már említett fejedelmi menetben elefántok és tevék is vonulnak, a vendégek nagy része lovakon ül. A fejedelem alakja nagyobb méretű az eredeti falképeken, mint a kíséreté. A fejedelem és a kísérők ruházatának díszítőmintája rokon más sztyeppe díszítésekével és igen érdekes ezeknek a matematikája is. A bal oldali mintán, vízszintes <u>irányban</u> a madarak egyszerűen <u>el vannak tolvá</u> a sorban. Függőleges <u>irányban</u> a madarak a lányomok rendje szerinti mintaoszlopokat formálnak. Ezért ennek a mintázatnak a jele pg. Ugyanezt a pg mintát látjuk a hálózatban elhelyezkedő, és benne soronként hol jobbra, hol balra néző pávasárcányoknál is. De a hálóminta gazdagabb, annak függőleges és vízszintes tükrözése is van. Ezért ennek a szerkezete cmm. (tudományos)</p>
<p>Természetesen nem tudom egy kétperces hozzászólásban pótolni Révész képviselő úr számára mindazt, amit ma délelőtt elmulasztott. Harminc percen keresztül tettem kísérletet arra, hogy a parlament számára világossá tegyem azt az álláspontomat, hogy hogy helyezkedik el a most beterjesztett két törvényjavaslat egy átfogóbb koncepcióban, ami a gyerekek, a magyar ifjúság érdekét szolgálja, vagy amely koncepció ezt szolgálja. Miután nem abban az <u>irányban ment</u> a mai beszélgetés a végén, ami Révész képviselő úr ízlésének megfelelt, igyekezett visszazökkenteni a párbeszédet, lehúzni arra a szintre, amelyről kezdett felemelkedni, tehát én itt abba is hagyom a reagálást, megköszönve azoknak a képviselőtársaimnak a normális hangvételét a patkó mindkét oldalán, akik elkezdtek egymás gondolataira valódi érdeklődéssel figyelni. (hivatalos)</p>
<p>Bármely társulatra igaz: minél több <u>irányban nyitott</u>, annál inkább van esélye arra, hogy nem csak a saját békaperspektívájából nézi a világot – vallja Bodolay Géza a kecskeméti Katona József Színház színidirektora. Ennek megfelelően a 103. évadját záró társulat a kamaraszínházi Karinthy-adaptációtól a színházi műfajok mindenésévé átvedlett Verebes István rendezte Csárdáskirálynőig sokféle műfajt szakmai és közönségsikerrel vitt színre. (sajtó)</p>
<p>Viszont az emberek nem igazán szeretik beleélni magukat ebbe „mi lenne ha...” szituba prostiügyben. Elismerem, nehéz előrevetíteni, mihez vezet, tényleg túl sok empátiás energiát köt le. A feltételezésem, hogy a jó külsejű nők eszesebb tagjai különleges hatalomhoz jutnának általa, szerintem reális. És a jóképű de nem túl értelmes férfiak is nehezebb életet lennének kénytelenek élni, mint most. A párkapcsolati sikerélményeik lecsökkennének, és már nem igazán emelnének önbecsülésükön. Biztos vagyok benne, hogy az emberi külső szerepének súlya valamilyen <u>irányban</u> <u>határozottan elmozdulna</u>. (fórum)</p>
<p>Még tegnap kaptam a Pasitól jelet. Határozottan pozitív jelet. Haladunk-haladunk.: D Pedig igazán nem erre számítottam. Nem is tudom mit gondoltam, talán a legjobb megfogalmazás: semmire. De meglepi, mert még egy lépcsőfok. Most már kettőn vagyunk túl. Meghaladtuk a kezdeti formásokat, a tiszteletköröket és a kimért szavakat. Itt valami elindult és jó <u>irányban halad</u>. Ezzel a gondolattal indultam el a munkába. Hazaérve megint jelzés. Gondol rám. Aztán a későbbi levél, az már délután íródott. Még többet gondol rám, és kinyílt. (közösségi)</p>

Werner Bürger: Jó irányban halad a csapat fejlődése

DAC HÍREK | Publikálva: 2017. április 1 - 12:30

Nem igazán láttam olyasmit a pozsonyiaktól, ami miatt félnünk kellene tőlük - állítja Werner Bürger. A DAC 58 éves német másodedzőjével nem csak a közlegő, Slovan elleni rangadóról beszélgettek az fcdac.sk szerkesztői.

Íj. Vida Péter – Jó irányban halad-e Szekszárd?

Amint a példák is mutatják, a nyelvművelők fenti értékítéletével **egy**et lehet érteni. A két forma közül **nyelvérzékünk**, ill. **tetszésünk szerint választhatunk**, mások kéziratában sem az egyiket, sem a másikat nem javítjuk. Valójában itt nem nyelvi, hanem mintegy „szemléleti” váltakozásról van szó, de ennek gyakorlati szempontból nincs jelentősége.

b) A *magába foglal* : *magában foglal* váltakozás

Egy további, hasonló eset a *magában foglal*: *magába foglal* váltakozás, melyben bizonyos **jelentéskülönbség** van a két forma között, ám **nagyon sok kontextusba mindkettő beleillik**:

<u>magában foglal</u>	‘(alkotórészként) tartalmaz’
<u>magába foglal</u>	‘vmit magába befogad, ill. burkolatként keretként körülvesz’

Példa:

<i>inessivus</i>	<i>illativus</i>
A könyv az író három kisregényét foglalja <u>magában</u> .	A könyv az író három kisregényét foglalja <u>magába</u> .

Tótfalusi István ([1999]: 123–124) magyarázata szerint „az első változat jó, mert lényegében arra gondolunk, hogy ezek a kisregények *benne* vannak a könyvben, amely a foglalatuk; a *magában foglal* itt tehát a *tartalmaz* szinonimája. Ám nem hibás a második sem, hiszen a *foglal* igét gyakran használjuk így: *a képet aranyozott keretbe foglalta*; ezért tekinthetjük úgy is, hogy a könyv, mintegy magát kínálva keretnek, befoglalja magába a szóban forgó kisregényeket.”

Ezzel a magyarázattal **egy**etérthetünk. Ilyen helyzetben **bármelyiket használhatjuk**, ill. egyiket sem kell mások kéziratában kijavítanunk. A két kifejezés közt nincs észrevehető stilisztikai különbség, mindkettő **kissé formális** vagy **kissé választékos** stílusértékű. Nézzünk meg néhány internetes példát az egyik és a másik formára:

Magában foglal

Karácsonyi korcsolya gálát tartanak csütörtökön este fél 7-től a Miskolci Jégcsarnokban. Az esemény szervezője a Miskolci Jégvirág Korcsolya Klub. A rendezvényre a belépés díjtalan, ezért mindenkit szeretettel várnak – tudtuk meg Bolobásné Szabó Anitától, a klub elnökétől.

A programban szerepel valamennyi csoport, amely a 4 évesektől az ötvenes korosztályig mindenkit <u>magában foglal</u> .
Azt, hogy ki vezetheti a kocsit, csak jövőre hozzák nyilvánosságra, de a legnagyobb esélye erre az újdonsült tesztpilótának, Daniel Ricciardónak lehet, akinek a Red Bullnál az új szerepköre kereskedelmi tevékenységeket is <u>magában foglal</u> .
A Margaréta-buszfordulótól az 5-ös főúton keresztül a Nagy Lajos király körút bevezető szakaszáig 7 méter szélességű, aszfalt burkolatú, 2x1 forgalmi sávon közlekedhetnek a járművek. Az új útszakasz két körforgalmat is <u>magában foglal</u> , az 5-ös főút mentén egy turbókör-forgalmat, valamint az Irinyi utcánál egy egysávos, normál körforgalmat.
Az Alteo egy tőzsdén jegyzett, széles portfólióval rendelkező magyar társaság; a portfólió <u>magában foglal</u> 69 MW megújuló, főként szél- és napenergia-termelő kapacitást. Ezen felül, a hagyományos áram- és hőtermelés is jelentős részesedéssel bír az Alteo üzleti tevékenységében.
A Hungarikum pályázat keretében kezdődött el a csepregi önkormányzati tűzoltóság főépülete mellett található négy állásos garázs felújítása. A munkák <u>magában foglalták</u> a padló újrabetonozását is.
Az általános egészségügyi szakmai ismeretek megszerzése egy egész életpályát nyit meg előttük, amely az ápolói szakmától kezdve a védőnő, szülésznő, gyógytornász, masszőr, fogászati, gyógyszerügyi asszisztens, klinikai laboráns szakmáig nagyon sok választási lehetőséget <u>magában foglalhat</u> .
Főszabályként a gazdálkodóknak a vetésváltást minden évben az összes szántóföldi táblájukon el kell végezniük. Ugyanakkor élhetnek azzal a rugalmassággal, miszerint egy naptári évben elegendő az adott gazdaság szántóföldi területének legalább 1/3-ad részén (33,33%-án) az előző évhez képest más növénykultúrát termesztetni. A minden egyes táblát <u>magában foglaló</u> vetésváltás így legfeljebb 3 év alatt meg kell, hogy történjen.
A helyreállítási terv után a 2021-2027-es kohéziós források felhasználását <u>magában foglaló</u> partnerségi megállapodás szövegét is elfogadta az Európai Bizottság, ezzel minden akadály elhárult az EU-s támogatások Magyarországra érkezése elől – jelentette be Navracsics Tibor.

Még nincs megegyezés az Oroszországgal szembeni, az olajszállítást is magában foglaló európai uniós szankciós csomagról

2022. MÁJUS 17. 07:32 | [KülFöld](#)

[Megosztás](#) 10

Bérpótlékok számolás nélkül, avagy a havi átalány és a pótlékot magában foglaló alapbér

Részben vagy egészben fedő vagy magában foglaló földtani szerkezetre vonatkozó megállapodásnak vagy az attól való elállásnak, felbontásnak, megszüntetésnek, felmondásnak vagy módosításnak a jóváhagyása iránti kérelem

Magába foglal

A társulat 10 főt foglal magába, repertoárjuk pedig igen széles skálán mozog. A jelen műsor magába foglal közismert zenekari darabokat, illetve műveket, melyeket a tagok maguk írtak. Az együttes a közelmúltban a Brighton-i Dómban lépett fel, valamint 2011 nyarán Franciaországban vettek részt zenei turnén.

Révfaluban, egy lakást is magában foglaló családi ház garázzsal eladó

Mintegy 700 millió forintot érhet Oszter Sándor egykori diósjenői földi paradicsoma az ingatlanszakértők szerint. Az ingatlan több hektárnyi erdős területen található, egy halastavat, gazdasági épületeket, egy cselédházat, és egy vadászkastélyt is magába foglal.

Átfogó ajánlatunk a szinte elpusztíthatatlan, tartós és egyszerű gépektől kezdve a kifinomult és elektronikus vezérlésű kávéfőzőkig mindent magába foglal. A minőségi kiegészítők és tapasztalt szakembereink megbízható szolgáltatása megkönnyíti Önnek a vállalkozást.

Nagyon fontos arra is figyelni a bérpótlékot is magába foglaló alpbér és az átalány megállapításánál, hogy az ténylegesen egy átlagos összeg legyen. Ezt úgy lehet megvalósítani, hogy hosszabb időszakot kell alapul vennünk, ahol is meg kell néznünk, hogy egy-egy pótlék címén milyen összeget kap a munkavállalónk.

A kockázatjellemzés lezárja a kémiai biztonsági értékelés (CSA) folyamatát. Ez a minden expozíciós forgatókönyvre azon feltételezés mellett elvégzett lépés, hogy a leírt kockázatkezelő módszerek megvalósításra kerülnek, a kitett humán populációra és környezeti szférákra vonatkozik. Egy átfogó környezeti kockázatelemzést is magába foglal.

A helyi református gyülekezet idén augusztusban ünnepli a református templom építésének 100. évfordulóját. Ebből az alkalomból a város anyagi támogatását kérték. A szecsessiósi templom egyedülálló építészeti különlegesség Gömörben, amely neogótikus elemeket is magába foglal. A budapesti Weininger Ferenc tervei alapján, 1905-ben építették.

A bécsi villamos működése idején az akkori Pozsony városképének elválaszthatatlan része volt, egyike a város legfőbb ismertetőjeleinek. Műszaki és közlekedéstechnikai szempontból egy olyan forgalmi rendszerről volt szó, amely magába foglalta a vonat- és villamosforgalom elemeit egyaránt, ami abban az időben egyedi megoldásnak számított.

Az árkádsorok építése óta eltelt több mint 100 esztendő alatt a legutóbbi átfogó felújításra az 1970-es évek közepén került sor. Az északi árkádsor felújítási munkái 2017-ben kezdődtek meg. A műemléki munkálatok magába foglalták a vörösrézlemezrel fedett tetőszerkezet, a keménymész-kő homlokzatok, kupolák, kripták, teraszok és mellvédek, a gipszmennyezetek, a kriptaemelők felújítását, valamint a muránói üvegmozaik felületek restaurálását.

A Bebekék több mint kétszáz évig tartó uralma után a hatalmas területet magába foglaló uradalom 1578-ban az Andrassy család kezébe került. A község a középkori vár árnyékában élt és fejlődött. A levéltári anyagokban Krasznahorkaváraljával ritkán találkozunk, 1427-ben a községben található porták számát említik.

[All] Inkluzív Kapitalizmus, avagy a Mindent magába foglaló Semmi

Az Oroszországot is magába foglaló OPEC+ csoport reagált az unió által bevezetett árplafonra

2022. DECEMBER 4. - 16:02 | KÜLFÖLD

Megosztás

A Helsinkii Nyilatkozat előírásai a beavatkozással nem járó, adatfeldolgozást magába foglaló orvosi kutatásokra vonatkozóan

Három tábort magába foglaló rendezvény a tájházban

Nemrég nyitotta meg kapuját a köbölküti tájház. A megnyitón a község vezetősége arra bízta a hagyományőrző, civil, önkéntes és közhasznú szervezeteket, valamint az iskolák tanulóit, hogy vigyenek életet a tájházba. Erre a célra pályázott is az önkormányzat Nyitra megyéhez, amely sikeres lett, és három tábort sikerült a támogatásból megvalósítani.

Teljesen megújult a kászonjakabfalvi óvodát is magába foglaló tanintézet

c) Az örömujjongásban tör ki : örömujjongásba tör ki váltakozás

Szintén váltakozást találunk az *örömujjongásban tör ki* és az *örömujjongásba tör ki* kifejezések közt.

<i>inessivus</i>	<i>illativus</i>
Örömujjongásban tör ki.	Örömujjongásba tör ki.

Internetes példák az *örömujjongásba tör ki* változatra:

Minden szülő <u>örömujjongásba tör ki</u> , amikor meghallja gyermeke első szavát. Feljegyzi a babanaplóba vagy egy kis füzetbe, dátumozva, hogy sose feledje el. Talán megoszlik azonban a szülői öröm, ha anya és apa más nyelven beszélnek a gyermekhez, s mivel az első szó csupán az egyik nyelven fog elhangozni, így a másik szülőnek akár rosszul is eshet ez a kis megkülönböztetés.
A másik felháborodást keltő eset a kispadon történt. Amikor Mauro Icardi megszerezte a győzelmet jelentő gólt a 92. percben. Akkor a kispadon ülő összes játékos talpra ugrott, és <u>örömujjongásba tört ki</u> , míg Messi...
Az ünnepélyes díjátadón aztán a Tohosz csapatának minden tagja hangos <u>örömujjongásba tört ki</u> , amikor is a végeredmény ismertetésénél elhangzott, hogy a huszonkilenc kiválóan felkészült halóri csapatból ők kerültek ki győztesként.
<u>Örömujjongásba törtek ki</u> a magyarokkal együtt állomásozó amerikai katonák, amikor Obama elnök bejelentette: kivégezték Oszama bin Ladent.
Egyáltalán nem bánja, hogy a mai napi programját a körülmények megghiúsítják. Igazából nagyon boldog, hogy megúsza az amúgy kellemetlen látogatást. Természetesen a jó modorra megakadályozza abban, hogy nyíltan <u>örömujjongásba törjön ki</u> , mert akkor kilógna a lóláb. Józan esze azt diktálja, hogy mímeljen szomorúságot, mint aki nagyon sajnálja, hogy nem mehet.
Ha ettől most felment a vérnyomásod (pl. mert könyvelő vagy), kérlek nyugodj meg, nem eszik olyan forrón a kását. Ha ellenben <u>örömujjongásba törtél ki</u> (hurrá! nem kell könyvelő!) erre még biztosan nagyon sokat kell várni, ha egyáltalán előfordulhat az, hogy egy vállalkozónak nincs szüksége könyvelőre.

Internetes példák az *örömujjongásban tör ki* változatra:

Amikor végre aztán Mikulás „bácsi” lépett a színpad közepére, olyan <u>örömujjongásban törték ki</u> a gyerekek, hogy hangjuk elnyomta a mikrofonokból szóló karácsonyi dalokat is. Mivel a messziről jött, megfáradt Mikulás a lámpák és a bujkáló csillagok fényében már nem tudta volna elolvasni annak a 101 gyerkőcnek a nevét, aki rajzot küldött neki, Fűri Évát hívta segítségül.
A tábornok hangsúlyozta, hogy ha fel kell lépnie a hadseregnek, politikailag semleges erőként tennék ezt. Hozzátette, kizárólag a nép védelmezőjeként kívánnak érvényesülni. A beszédet hazafias zene zárta. A tábornok szavai hallatán a kairói Tahrír téren várakozó tömeg <u>örömujjongásban tört ki</u> . „Murszi már nem az elnökünk, Sziszi velünk van” – skandálták.
<u>Örömujjongásban törték ki</u> a szír lázadók, amikor – látszatra mindenképp – telibe találták az orosz légerő egyik helikopterét. Zúgott az „Allahu Akbar”, de a MI-8-as csak repült tovább.
Nos, mindenki <u>örömujjongásban tört ki</u> az elmúlt órákban, hogy végre a kormány rendezi a kórházak adósságát erre az évre, és 55 milliárd forinttól, amely egyébként rendkívül nagy összeg, ezt nagyon nehéz egyszerű emberi fejvel megérteni, hogy mégis mekkora összeg, de

ez egy óriási volumen , szóval, ettől az 55 milliárd forinttól megszabadítja a kórházakat, és leveszi a terhet a vállukról. De ha mögé nézünk a híreknek, akkor mégsem az öröm, hanem inkább a keserűség kell hogy ezt a hírt motiválja vagy jellemezze, ugyanis ez egy olyan adóspirálra vagy egy olyan állandó állapotára mutat rá az egészségügynek, illetve a kórházaknak, amely riasztó, és az elkövetkezendő időszakban is még mindig meg fogja határozni a kórházak sorsát.

A K11 Művészeti és Kulturális Központba április 8-án a helyi iskolásoknak szerveztek programot, amelyre körülbelül száz diák jött el. Mikor megtudták, hogy Palya Bea és Horváth Kristóf „Színész Bob” fognak fellépni, többen örömujjongásban törtek ki. E két nagyszerű roma származású művész élő példái annak, hogy a szegénysorból, a hátrányos helyzetből is ki lehet törni tehetséggel, tudással, tanulással.

A szürreális helyzetet mi sem tudná jobban leírni, mint hogy a hír bejelentése után a parlament előtt tüntető két, egymást ki nem álló tábor, a brexitpártiak és a maradni vágyók együtt törtek ki örömujjongásban.

1 éve, Player

Hangos örömujjongásban törtek ki a NASA szakemberei, miután sikeresen landolt a Marson a Perseverance

Donáth Anna örömujjongásban tört ki a németek legújabb LMBTQ törvénye miatt

BELFÖLD 2020. MÁJUS 10. - 13:11 230

f MÁSOLÁS

(11) „AZ EGÉSZ NÉP PEDIG NAGY ÖRÖMUJJONGÁSBA TÖRT KI...” (EZSDRÁS 3,8-13)

2019-02-14 refdunantul 0 Comment Ige mellett

Meg kell említeni, hogy az *örömujjongásba kezd* rokon jelentésű ugyan az *örömujjongásba/örömujjongásban tör ki* kifejezés, a *kezd* igéhez csak az illativusragos *örömujjongásba* illik, az *örömujjongásban kezd* – ha előfordulna – javítandó túlhelyesbítés volna.

Hallani az önfeledt nevetését és látni örömtől csillogó szemeit... Ez az első dolog, ami eszébe jut, amikor ajándékot választ egy kislánynak? De néha nem is olyan egyszerű, igaz? Segítünk Önnek egy kicsit, hogy olyan ajándékot válasszon, amelynek láttán minden kislány örömujjongásba kezd.

Néhány éve az Év sportolója-gálaesten díjazták az év legjobb parasportolót és a velük foglalkozó edzőket is. Hogy ez milyen jó döntés, az most is bizonyosságot nyer. Az év edzője a speciális olimpián aranyérmes kosárlabda-válogatott tréner, Galambos Zsolt, amikor ki mondják a nevét, csapata olyan őszinte örömujjongásba kezd, hogy a magukat cinikusnak tartó újságírók szeme is elhomályosodik.

Az örömhírmondó ott áll a hegyeken, és hirdeti az embereknek, a tömegnek, hogy van békeség, van az életben jó minden gonoszra és rosszon túl, mégpedig Istennél, aki megszabadított, aki uralkodik ezen a világon. Talán egyszerre nem kezdenek örömujjongásba, talán még megpróbálják magukban feldolgozni azt, amit hallottak, de már dolgozik bennük is a jó hír.

A nővérek munkájukat kiválóan végzik, külön köszönet, Lonci nővérnek, Marcsi nővérnek és nem utolsó sorban egy fiatal Niki nevű nővérnek, akit még sokáig fogunk emlegetni itthon, amiért műtét után, hajnal két óra magasságában az én szemérmes kamasz fiamat paraván-

nal elbarikádozva pisiltetem kacsába, és ő mint valami szurkoló az üveg ajtó mögött, ökölbe szorított kézzel szurkolt, hogy sikerüljön pisilni, majd ez amikor összejött, örömujjongásba kezdett. Könnyekig hatódóm még most is, amikor erre gondolok.

Miközben Jacqueline Matter újságíró riportot forgatott az amerikai Maryland államban, egy fiú jelent meg a kamera előtt, aki boldog volt, hogy „hírnévre” tehet szert és örömujjongásba kezdett. Terveit gyorsan megghiúsította egy újságíró, aki nem háborodott fel – csak közölte a fiúval, hogy nem közvetítenek élőben, de a videót ennek ellenére közzétette az interneten.

Egyik este vacsora után nekünk szegezték a kérdést, hatalmas vigyorral az arcukon. Mi nem bírtuk tovább, átöleltük egymást a párommal és elmondtuk nekik, hogy bizony kisöccsük fog érkezeni. / Egy pillanatra teljes csend lett, majd Brigi örömujjongásba és ugrálásba kezdett. Szonja viszont zokogásban tört ki és berohant a gyerekszobába. Meg sem állt az emeletes ágy tetejéig. Utánamentem, hogy megvigasztaljam, de elképesztő hisztit vágott le. Összevissza csapkodott a kezeivel lefelé az ágyról, és azt kiabálta, hogy neki nem kell több testvér.

Hatalmas örömujjongásba kezdtek, mert Bede Zsolt visszalépett az ÉLŐ tudósítástól

VELEMÉNYEK 2020. MÁJUS 07. - 09:44

MÁSOLÁS

Tótfalusi István ([1999]: 124) magyarázata szerint „[i]tt is az első változat felel meg jobban a helyzet nyelvi logikájának: *örömujjongásban*, vagyis az ujjongó öröm állapotában lévén kitörünk, érzelmi kitörésre ragadtatjuk magunkat. Sokan viszont úgy érzik, hogy a *kitör* igében a ‘valahová, valamerre’ elem lényeges, ezért választják a hová? kérdésre felelő ragot.”

Az *örömujjongásba tör ki* formát az *örömujjongásba kezd* szinonimájának az **analógiás hatása** is erősítheti. Ezzel együtt úgy tűnik, hogy az inessivusos *örömujjongásban tör ki* változat gyakoribb, mint az illativusos *örömujjongásba tör ki*. Erre utalnak az internetes példák is, de az a tény is, hogy az MNSZ2 minősze három találatot adott az *örömujjongásba tör ki* formára, az *örömujjongásban tör ki* formára viszont mintegy negyvenet.

A gyakorisági különbség ellenére a **szöveg stílusától függetlenül** szabadon választhatunk a két forma közül, s természetesen egyiket sem javítjuk mások szövegében. Az persze magától értődő, hogy a **bizalmas** stílusú szövegekbe – ha olykor használjuk ezt a kifejezést – az *örömujjongásba tör ki* illik jobban.

d) A mutatóba : mutatóban váltakozás

Ugyancsak váltakozás van a ‘minta, ízelítő’ jelentésű *mutató* főnév inessivusi és illativusi alakja közt. Az értelmező szótárakban példaként az illativusi *mutatóba* forma szerepel: a *még mutatóba se maradt belőle* kifejezést úgy értelmezik mindkét szótárban, hogy ‘mind elfogyott’.

A nyelvőrök erre a váltakozásra nem figyeltek föl, legalábbis a Nyelvművelő kézikönyv és a Nyelvművelő kézisótár nem tesz róla említést.

A Magyar Nyelvi Szolgáltató Irodához 2016-ban érkezett egy erre vonatkozó kérdés:

Azt szeretném megtudni, melyik a helyes kifejezés: mutatóba/mutatóban hozott valamit.

Minya Károly rendkívül tömören válaszolt a kérdésre, s nem fűzött hozzá sem magyarázatot, sem nyelvművelő vagy más forrásra való hivatkozást:

A javasolt forma: mutatóba hozott valamit.

Ez a szűkszavúság is arra utal, hogy a nyelvőrök eddig nem foglalkoztak ezzel a váltakozással. Nézzünk meg hiteles példákat a két változatra!

Mutatóba – internetes adatok:

Az egyetem kutatói átadtak öt kiló ősgabonát a kísérlethez, amiből a sörfőzdében húsz liter sört sikerült előállítani. A sörfőzde tulajdonosai barátaikkal elkóstolták szinte az egész kísérleti eredményt, mára mindössze egy üveg maradt belőle mutatóba.

A hucul lófajta törzstenyészete található Jószafeőn, az Aggteleki Nemzeti Parkban. A hucul ló a Kárpátok, így Magyarország területén széles körben használt fajta volt. hajdanán. A II. viágháborút követően drasztikusan csökkent számuk, Magyarországi állománya 1980-as évek közepére már csak mutatóba maradt Magyarországon. A legtöbb ló a Fővárosi Állatkert birtokában volt.

A Bodrog folyó partja mellett épült fel egykor Szőlőskén a református templom, mellette pedig a parókia. Ez utóbbiból már egy kis rész maradt meg mutatóba az utókornak, de lett helyette más, egy kicsit távolabb. Ide költözött családjával több mint két évvel ezelőtt Hozák Viktor, az egyházközség megválasztott lelkipásztora, aki a szintén lelkész feleségével Hozákné Magyar Ildikóval Szőlőskén kívül még három gyülekezetet szolgálnak be.

Ha hagyjuk, hogy megint a fejünk felett döntsön a többségi hatalom arról, hogy milyen lesz az a 160 – 300 önkormányzati egység, amelynek választott testületei dönteni fognak az ún. helyi ügyekről, legfeljebb mutatóba marad egypár olyan központosított település, ahol nem-zetrészünk a még meglévő jogait gyakorolhatja. Mert semmi értelme illúziókat kergetni: ahol mód lesz rá, ott szlovák település lesz a központ, olyan áron is, mint ahogy Nagyszombat megyét megalkották (csak hogy ne legyen az országban magyar többségű Komárom megye).

„Manapság már nemigen van olyan ember, akit régi szokás szerint vándornak lehetne nevezni. De ha mégis volna, mutatóba egy legalább, vándorútjából az az egy sem hagyná ki Erdélyt bizonyosan” – így kezdődik Tamási Áron önéletrajzi regénye.

A város lakossága a legutóbbi népszámlálás adatai szerint 84 824 fő, de magyarból és németből már csak mutatóba van, 170-en vallották magukat magyarnak, és 56-an németnek. Igaz, a magyar nemzetiséget második nemzetiségként további 78-an jelölték meg, a magyarok száma így 250 körülire tehető.

„Két-három év múlva már csak mutatóba lesz hazai termesztésű málna” – mondta Csizmadia György, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Fejér megyei kertészeti osztályának vezetője az InfoRádióban. / „Húsz éve mintegy 1500 hektáron, addig idén már csak kevesebb mint 200 hektáron termesztettek Magyarországon málnát.”

A több hullámban érkező kora tavaszi fagy elintézte, hogy helyenként csak mutatóba legyen kajszi- és őszibarack. / Az elmúlt napokban is többször előfordult hajnali fagy a somogyi falvakban. Ez nem tett jót a gyümölcsöknek, főleg a kajszi- és őszibarackfákat viselte meg a szokatlanul hideg tavaszi idő – írta a sonline.hu.

Kevés olyan színházi fesztivál van, ahol mutatóba is alig találni nem szakmai nézőt. A kecskeméti Círóka Bábszínház idén tizedik alkalommal megrendezett seregszemléje ilyen.

Olyan silány az aszály miatt a kukorica a földeken, hogy van, ahol még egy méteresre sem

<p>nőtt meg. Kukoricacsövet talán csak <u>mutatóba lehet találni</u>. Vannak, akik silóként, mások zöldtrágyaként hasznosítják a szinte teljesen elszáradt növényt, hogy az aranyárban mérhető műtrágyaköltségüket csökkentsék.</p>
<p>Bráz Noémi, felvidéki származású, Budapesten élő divattervező egyedi tervezésű ruháinak bemutatója előtt több divat- és márkabolt tavaszi és nyári kollekcióit, fürdőruháit, fehérneműit láthatta a közönség. A több, mint 100 különböző öltözetet felvonultató, nagyszabású divatbemutatót Maja, az Arizóna énekesnőjének fellépése tette színesebbé. / Íme néhány felvétel <u>mutatóba</u>, de ha idejük engedi, tekintsek meg a bemutatóról készült Képgalériánkat is.</p>
<p>Kőriztetőről indul egy jól karbantartott hegyi út a Pozsárkő irányába, azon még egy darabig megyünk, majd az autót hátrahagyva 9 órakor tudunk elindulni fel a hegyre. A szintmagasságunk 800m körüli, havat éppen csak <u>mutatóba látunk</u> ezen a részen. Az időjárás is nagyon enyhe, így én úgy döntök nem viszem magammal a hótalpamat. A többiek nem ilyen lusták, mindenki más viszi.</p>
<p>És ott is marad, mert nem nagyon kell senkinek, hiszen idén megint elmarad a locsolkodás. Ha <u>mutatóba</u>, a hagyomány kedvéért <u>visznek</u> is egy pár csokitójást, figurát a vevők, ez meg sem közelíti az utolsó „normális” húsvét előtt, 2019-ben vásárolt mennyiséget.</p>
<p>Megesik, hogy a különleges névválasztás jegyében a szülők igencsak túllőnek a célon. Most ezekből a meghökkentő keresztnevekből <u>hoztunk mutatóba</u> jó párat!</p>
<p>Kisasszonykás! A kisasszonykás idők romantikáját idézik a kistárkányi Procsák Ilona kereszt-hímzéses húsvéti tojásai. Ilonka „kockalyukas” anyagra, kongréba hímzett virágokat, előkelő kisasszonyokat – és <u>elküldte</u> nekünk <u>mutatóba</u>. Köszönjük!</p>
<p>A töltikéket rétegesen kell egy jókora, de szűkülő nyakú cserépedényben főzni, és utána állni hagyni; főhet közöttük karalábé, félbevágott töltött tök, friss paradicsom. / Itt-ott akár némi császárhús, valamennyi kapor és csombor is <u>keveredhet</u> a rétegek közé, de inkább csak <u>mutatóba</u>.</p>
<p>Legutóbb május második hetében, amikor a főtéri új tölgyfa alatti virágágyásból eltűnt mintegy 15-20 díszbokr, melyeket a fával együtt ültettek ki a város szépítésére, mindannyiunk örömére, mégpedig nem kis pénzért. Az ismeretlen tettesek még csak nem is saját kertjük ékesítésére húzták ki a földből a növényeket – habár tettükre ez sem lenne mentség –, mert egyet mintegy „<u>mutatóba</u>” ott is <u>hagytak</u> száradni a helyszínen.</p>
<p>Most is igen gazdag csomaggal érkezett, rengeteg olyan termékkel, ami még csak a belső piacokon érhető el, az európai forgalmazásban nem nagyon fogunk ezekkel találkozni. Persze minden rendelhető különböző csatornákon, de a most hozzánk <u>mutatóba érkezett</u> cuccok jogi okok miatt nem kerülhetnek piacra errefelé.</p>
<p>Egyéb könyveit is hosszan sorolhatnánk, de ezek sajnos többnyire Magyarországon jelentek meg és tájainkra legfeljebb <u>mutatóba jutottak el</u>, ismertetések vagy recenziók pedig nemigen íródtak róluk. Aki szeretne alaposabb képet kapni Motesíky Árpád látásmódjáról annak figyelmébe ajánlhatom az itt található kétrészes írását, ebben úgy gondolom megtalálható mindannak a kvintesszenciája, ami a szerző kezét írás közben vezette.</p>
<p>Igazán változatos időjárásban lehet részünk az előttünk álló hétvégén, az időjárás egy egészen színes palettát vonultat fel. Lesz itt néhol zivatar, ónos eső, majd többfelé egy kis havat is <u>kaphatunk mutatóba</u>, végül vasárnapra visszatér a napsütés. Erős széllel érkezik a lehülés, így újra visszatérnek a markánsabb mínuszok is.</p>
<p>Hende Csaba, Pintér Sándor és Kovács Zoltán kormánybiztosok a július 17-i sajtótájékoztatón a <u>mutatóba felhúzott</u> mintakerítés előtt. Négy hónap helyett egy hónapot kaptak.</p>
<p>Még mindig rendszeresen látok rendezvényeket hajléktalanokról, drogfogyasztókról, LBMTQ emberekről, HIV-el élőkéről, szexmunkásokról, cigányokról stb., amelyeken gyakran egyetlen érintett sem <u>szólal fel</u> – vagy ha igen, hát akkor legfeljebb <u>mutatóba</u> (token résztvevő), hogy ki lehessen ezt is pipálni.</p>

Mutatóba – példák az MNSZ2-ből:

<p>Félhomály nehezítette a tájékozódást. Már foszlott az éjszaka, amikor bátortalanul a kerítéshez intettünk egy tolatót. Útbaigazított. Felsegített a hajnalban induló lemergi gyorsra. Az őrnagy tanácsa szerint a peronon húztuk meg magunkat, hisz még <u>mutatóba</u> se volt egy fia kopejkánk sem. A szigorú, mogorva kalauz valósággal szúrta a szemével. Ránk szólt, valahányszor elment mellettünk, odébb állított... (Dobos László)</p>
<p>Vannak épületek – főleg <u>mutatóba</u> készült, gyönyörű középületek –, amelyek láttán az ember nem tud szabadulni attól a gondolattól, hogy ezen a helyen valaki, valamikor véletlenül kimondott egy óriási hazugságot, s azt büntetésből az istenek azon nyomban kőbe dermesztették. Ilyen például a budapesti Parlament. Vannak viszont épületek, amelyek olyanok, mint egy jó bölcseleti eszme: a századok során hat-hét koponyán is átmentek, amíg kiérlelődtek; de még így is közelükbe kell lépniük, hogy szép arányukat, helyességüket felfedezzük, mert nem hangosságukkal hódítanak. (Illyés Gyula)</p>
<p>A csarnok közkedvelt Gusztija a fogyasztói szokások változásával, a kereskedői szokások átalakulásával is magyarázza az eladó keményszívűségét. Elfogadható válasza, hogy nem egyforma minőségű a nagybani piacról felvásárolt termék, s ugyebár a kereskedő sem szereti, ha becsapják. Hasonlóképpen van ezzel a kisember is, aki meg kimondottan utálja, ha át akarják verni. Mégis el kell fogadni Gusztija megállapításait. – Ha mindenki csak válogat, meg összevissza szórja, hányja az árut, akkor pillanatokon belül silánnyá satnyul a <u>mutatóba</u> <u>kirakott</u> darab. (sajtó)</p>
<p>A Kincskereső végigjárja az MTV nagy korszakait, mikor hetente két-három új tévéjátékot mutattak be, a legjobb színészek, rendezők, forgatókönyvírók közreműködésével. (A vesprémi és kőszegi televíziós filmszemléknek már az emléke is elhalványult, önálló produkció csak <u>mutatóba</u> készül.) Még ha megmosolyogtatnak bennünket az ősi filmek burkolt politikai üzenetei vagy Szabados Tamás Afrikából jöttünk című – szegényes körülmények között, nagy lelkesedéssel készült – sorozatának „képtelensége”, akkor is fáj a szívünk, hogy egyelőre rövid részletek bejátszásával kell beérniük. (sajtó)</p>
<p>Ezen a módon nagy bizonyossággal hozzá tudunk jutni szinte minden vevő adataihoz és az már csak a vevőszolgálati kártya megszövegezésének és az eladó udvariasságának a kérdése, hogy az ily módon okozott többletmunkát a vevő ne érezze felesleges nyűgnek. Ha talán első megközelítésre túlságosan komplikálnak tűnne a fentebb vázolt megoldás, gondoljunk azokra az előnyeire, melyeket azon felül nyújt, hogy ismerni fogjuk vevőink adatait, s melyek közül csak <u>mutatóba</u> sorolunk fel néhányat. (tudományos)</p>
<p>A két háború közti, illetve a második világháború utáni időszakban szinte mindenütt (Budapest 1923-ban) egyetlen központi, városi tulajdonú társaságba szervezték a közúti vasutakat. Erre az időszakra ló- és gőzvontatású vonalak szinte már csak <u>mutatóba</u> maradtak, Budapesten például csak a Margit-szigeten, ahol 1927-ben szüntették meg a város utolsó lóvasútvonalát. A kéttengelyes motorkocsik mögé az egyre növekvő forgalom kiszolgálására egyre többször kötöttek egy, majd kettő pótkocsit is. A járművek formája – a homlokfalszűkítéstől eltekintve – szinte pontos téglatest volt. (tudományos)</p>
<p>Kérem szépen, jogvégezett emberek hajlandók voltak egy életen át a jogtalanságból megélni, sőt egyes apukák javasolták a fiaiknak is a pályát: milyen szép az ügyvédi pálya, szabad és független, folytasd a praxist, édes fiam, majd én benyomlak a munkaközösségbe, jó lesz! Ha Bárándy képviselő úr itt lenne, az előterjesztő, akkor értené, hogy miről van szó. Munkaközösségbe bekerülni állítólag csak két egybehangzó protekcióval lehetett: mégpedig állami garancia kellett és pártapparátusi. Magas és személyes jóállás. Persze <u>akadtak</u> kóbor lovak is – <u>mutatóba</u>, csodabogárnak. (hivatalos)</p>
<p>Érdemes itt megvizsgálni azt, hogy milyen társadalmi célcsoportok fizetik majd meg ezt az intézkedést. A fő célcsoportot természetesen a kisgyermekes anyák alkotják, akik köztudottan elég sokat vannak táppénzen a gyermekeik betegsége miatt. Ismerve a még <u>mutatóba</u></p>

megmaradt bölcsődék helyzetét – hiába a Fidesz-Magyar Polgári Párt kezdeményezése a bölcsődei normatívára – jövőre sem lehet garantálni, hogy az odavitt gyermekek nem fognak havonta néhány napnyi betegséget összeszedni ezekben az intézményekben. (hivatalos)

Szili úr, a gondom nekem az, hogy ha igaz, ami ebben a cikkben szerepel, hogy Csepel, hát nem kis kerület, egész területére, az a cég, amely a pályázaton megnyerte a felügyeletet, összesen kettő, két embert tud működtetni, járőrszolgálatban, ha ez igaz, akkor felmerül a kérdés, hogy akkor meg minek. Szóval kettő az még mutatóba is kevés, egy ekkora kerület ilyen hatalmas területre, ahol hatvan játszótérre, meg az egyéb figyelendő területre. Akkor inkább ne legyen semmi, hát ez kidobott pénz, képtelenség megoldani két emberrel. (besznye)

Veszélyeztettségét istenigazából az adja, hogy ez a faj megfelelő mennyiségű és minőségű holt faanyagot igényel, tehát szükséges neki az, hogy öreg erdők legyenek, olyan öreg erdők, ahol öreg, vastag fák maguktól kidőlnek és szépen elkorhadnak. Fennmaradásukat ezek a rezervátum, vagy őserdő jellegű erdőrészek biztosítják. Tehát nagyon fontos, hogy ezek az erdők legalább mutatóba fennmaradjanak. (besznye)

Kénytelen vagyok saját magamtól kopizni: Ebben a topikban a fikázó hülyeség tobzódik, itt érvtet még mutatóba sem találisz. Ez talán annak köszönhető, aki miatt megnyitották, és azok érzik kellemetlenül magukat most, (beleértve magamat is) akik felvették a lapot, amit sancho rájuk osztott. (fórum)

Érdekel az ártatlanul szenvedő belgrádi, nisi, újvidéki, szabadkai, stb. szerbek sorsa, akiknek már villanyuk is csak mutatóba van. Továbbá érdekel a koszovói albánok szenvedése, akik annak a hibás büntetési v. kényszerítési stratégia áldozatai, amely ürügyet adott egy gyilkos rezsimnek a genocídiumra. Legyen háború? Haljanak meg még többen? Mert ki kell próbálni új fegyvereket? (fórum)

Imádja a természet közelségét a szépséges Gloria Patrizi, de csak akkor tudja igazán érezni, ha minél kevesebb ruha áll az útjába. Most is csak mutatóba vett fel pár darabot, azt is jól kigombolva! (közösségi)

Mivel akkor köszöntött be a tartós 40 fok, felmentést kaptam (írtam magamnak) pogácsa sütés alól. Az elmúlt hetekben viszont egyre többször dörgölték az orrom alá az ígéretemet, és hogy ideje lenne már valamit villantanom... No, ma délután neki estem, sütöttem egy nagy adag pogácsát. Egy bibi volt csak: a srácaim rájöttek, hogy ők ezt szeretik! Mire a második tepsi kisült, addigra az első el is fogyott, aztán hamar gyors a második tepsivel is végezték. Talán marad pár szem mutatóba holnapra a kollégáknak, de abból nem fognak jóllakni!: D (közösségi)

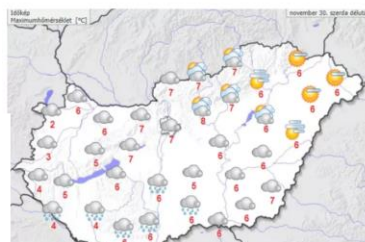
Felejtse el a tegnapi, mutatóba érkező havat

Mutatóba hullott egy kis hó a Kékestetőn, de így is mesebeli tájjá vált a hegycsúcs + fotók

Az ország nagy részén még csak mutatóba sem bújik elő a nap

Magyar Hang | 2022. november 30. 06:39 | Belföld

KÖZLELET | 2014. november 3. 14:03

Közös jelölt csak mutatóba

OLYAN ENYHE A TÉL EURÓPÁBAN, HOGY MUTATÓBA SE LÁTNI TÉLI MADARAKAT

elektromos teherautó

Mutatóba sem maradt dízel kisteherautó a posta flottájában

2021.06.07 | Sósics Gábor | 1 hozzászólás | Anglia, Bristol, Egyesült Királyság, Nagy-Britannia, Peugeot e-Expert,

Piaci körkép

Sütőtök kerül a kosárba, libacombot csak mutatóba veszünk

Csukát még mutatóba sem

Huzsvár József | 2014.07.23. | LXIX. évf. 30. szám

MAGAZIN | HÍREK | VOLKSWAGEN | TRANSPORTER | TANULMÁNYAUTÓ | VILLANYAUTÓ

A következő VW furgon, mutatóba

Van, ahol mutatóba sem maradt szabad férőhely
Az Újvidéki Egyetem karain a második pályázati időszakban szeptember 1-jén és 2-án várják a jelentkezőket

SZERZŐ: MAGYAR SZÓ - 2014. AUGUSZTUS 6., 14:04

2014. máj. 20.

Reviczky Gyula levele Arany Jánoshoz és huszonegy mutatóba küldött vers

GAZDASÁG | ÉPÍTŐIPAR | LAKÁSÉPÍTÉS

Már csak mutatóba épülnek lakások

Tavaly újabb 31 százalékkal csökkent az újonnan épített lakások száma a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint. Amíg 2011-ről 2012-re némi lassulás látszott a visszaesésben - csak 16,5 százalékkal kevesebb lakás épült - a zuhanás mértéke ismét erősödött 2013-ra.

A dohánybolt lett az új kocsmábulinegyedben, magyar vendég már csak mutatóba maradt

HRPWR, MEGTARTÁS, EGÉSZSÉGPROGRAM, NAGY EMPLOYER BRANDING NAP, EGÉSZSÉGGALDÁS
Nőkör Dóra 2014. december 04. 09:00

Ne csak mutatóba válassz egészségprogramot!

MOZAIK
Mutatóba érkezett egy ritka vadlúd Tatára

Nagymamámmal éves szokásunk, hogy december első hétvégéjén mézeskalácsot sütünk. Mutatóba hoztam pár képet!

For: Kesztes

Facebook | Twitter | Google+ | Tumblr

Mutatóban – internetes adatok:

Érdekes, hogy a szokásosnál kevesebb galambgomba jött elő, pedig ebből máskor sok szokott lenni. Későn kezdtek jönni a nyár végi gombák, most viszont, úgy tűnik, sietnek – minden egyszerre jön elő. A tipikus őszi gombák még csak mutatóban vannak, remélhetőleg azokból majd októberben lehet sokat találni – meséli Kelli Lajos, aki közel 10 éve ellenőrzi a veszprémi piacon árusított gombákat és vizsgálja a kirándulók saját részre gyűjtött gombáit.

A termelői árak tehát az átlagos infláció mértékét követik. A kínálat is szűkült valamelyest. Már csak mutatóban van fekete fenyő, illetve szerb luc. A szakember portálunk érdeklődésére elmondta azt is, hogy idén sok vásárló csupán néhány fenyőágért érkezik.

Az elmúlt években megfigyelhető tendencia, hogy a városi szakaszon a karikakeszeg vált az uralkodó halfajjjá. Sajnos, a többiek így lassan kiszorultak. Egyre ritkábban hallani dévérekről, jászokról. Sőt, mára már a nemrég még domináns bagolykeszeg is csak mutatóban van jelen. Na de annyi baj legyen! Agresszív táplálkozása folytán nagyon jól horgászható a karika is. Ha valaki nem veti meg, és kimondottan rájuk utazik, általában rövid idő alatt is nagy mennyiséget zsákmányolhat belőlük.

Az 1980-as években a tudományos-fantasztikus művek kiadásának fénykorában, melyet az oly népszerű Galaktika magazin és Kuczka Péter tevékenysége jellemez a fantasy inkább csak mutatóban van jelen (l. a 45. Galaktika 1982-ben, vagy a Gyűrűk Ura regény megjelenése 1981-ben, előbbi a Swors&Sorcery, utóbbi a tolkieneszk világának első példája).

Évről évre visszatérő probléma a filmiparban, hogy bár soha nem látott mennyiségű pénzt hoz Hollywood, egyre fogynak el az új ötletek a forgatókönyvíróknál. A moziban legtöbb pénzt hozó filmek között évek óta csak mutatóban vannak olyan darabok, amik minden előzmény nélkül csak úgy a semmiből születtek meg, idén pedig még keményebb a helyzet.

A formális választások, a mutatóban létező ellenzék által biztosított környezetben a most 81 éves Nazarbajev két éve még azt is megengedhette magának, hogy belekezdjen az autoriter rendszerek legnehezebben megoldható projektjébe: a hatalom átadásába. / Látszólag sikerült, ám az, hogy ez mégsem így van, azt a mostani tiltakozások alatt ledöntött Nazarbajev-szobrok és a tüntetők által skandált „Húzz el, öreg!” mutatta meg.

Van a kerületünk legszélén egy utca, amelynek lakói mostohának érzik magukat. Régen jól

<p>ellátott hely volt ez tele üzletekkel, most pedig annak az egy szem élelmiszerboltnak is örülnek, amely <u>mutatóban</u> még itt <u>maradt</u>. Vajon mit hoz a jövő: lassú javulást vagy teljes pusztulást? – ezen töprengenek az itteniek, főleg azok, akik már évtizedek óta élnek ezen a jobb sorsra érdemes környéken.</p>
<p>A féltucatnyi új légiós mellett 10 saját nevelésű fiatal is az első csapattal edzőtáborozott – de azóta közülük is többen távoztak. A jelek szerint idén tovább gyengült kezdőcsapatban továbbra is csak <u>mutatóban</u> láthatunk egy-két klubhoz kötődő fiatal.</p>
<p>Szóval, ha füst, akkor meleg, ha autó, akkor vendég, s ha vendég, akkor jó a hely. Belépve aztán felül kellett bírálni logikusnak tűnő gondolatmenetemet, mert vendéget <u>mutatóban</u> sem <u>láttam</u>. Legyűrtem fenntartásaimat – utóbb kiderült, hogy ez hiba volt –, s a leghűvösebbnek látszó helyre bevackoltunk. Az egész toldozott-foldozott-bővített étterem azt a hatást keltette, hogy egy óriás vaktában felkapott étteremrészeket a környék más-más helyeiről, s azokat itt pottyantotta le, amit a tulajdonosok összetapasztottak.</p>
<p>Egymást váltják a hideg- és melegfrontok, ingadozik a hőmérséklet. Joggal érezhetjük úgy, hogy mintha ezúttal „elmaradt” volna a tél, havat is csak <u>mutatóban</u> <u>látunk</u>. Néhány napja még 16 fokban napoztunk egy padon ülve, ma viszont már vacogunk a 0 fokos hidegben és az erős szél miatt.</p>
<p>A virágvasárnapi forgatagban mintegy 120 árus kínálta portékáit Tokajban, a Ladányi úti régi vásártéren, ahol állat ezúttal csak <u>mutatóban</u> <u>volt látható</u>, ám ahová tömegével érkeztek vásárlók, látogatók az ország szinte minden tájáról.</p>
<p>Képzeljük el, hogy a világ legnagyobb egybefüggő, az Amazonas folyót kísérő trópusi erdősege 95%-ban eltűnik a szándékosan gyújtott tüzek nyomán, és a helyén szinte mindenhol mezőgazdasági kultúrák és faültetvények jelennek meg. Színes papagájokat, kolibriket itt-ott <u>látni</u> még, jaguárt már <u>mutatóban</u> sem. De ami a legfájóbb, hogy a milliányi apró rovarnak, folyami halnak, különös gyümölcsöket termő fáknak otthont adó hatalmas erdősege eltűnésével oda az élővilág szövete, összetett rendszere – és vele a helyben élő emberek létének addigi alapja. [...] Mi egy erdőktől megfosztott, mezőgazdasági területekké alakított, szárazodó vidéket kaptunk örökül, ahol a természettel már csak <u>mutatóban</u> <u>találkozunk</u>, és ahol mégis, ott sem olyannal, mint amilyen volt korábban. Pedig a természet nálunk is gyönyörű volt egykor – éppen olyan paradicsoma az életnek, mint ma Amazónia.</p>
<p>Fájón hiányzik azonban az 1992-es menetrend, aminek szépségeit a Netz Düsseldorfon már élvezhetjük. Most jó eséllyel belekóstolhatunk a DB újraegyesítés utáni hangulatába. Az „Orientrot” színterv szerinti vonatok, az InterRegio-k virágkora... Ráadásul az NDK-eredetű mozdonyok még csak <u>mutatóban</u> <u>járnak</u>, mintegy egzotikus újdonságként. Kíváncsian várjuk.</p>
<p>Na de milyen elvek alapján történt a válogatás? Szerencsésebb lett volna, ha legalább <u>mutatóban</u> <u>közli</u>, melyek azok a valóban közismert szerzemények, melyek nem kerültek be a kötetbe. Ahol lehetséges, nem ártott volna a katonanóták kottáit is közölni, mert így a leletmentés féloldalas, a szövegek csupán versként értelmezhetők.</p>
<p>Ami egy kis extra csavart visz a történetbe, hogy a nyitás napján csak a kiállítási darabok voltak legyártva, így a polcokon csupán üres cipős dobozok <u>sorakoztak</u> <u>mutatóban</u>.</p>
<p>A lentit a nézegetésre egyébként is ajánlott Onpointfresh rakta össze, és bár főleg amerikai és angol márkákat tartalmaz, abból a szempontból érdekes, hogy mindegyik mellé <u>odattettek</u> egy látványos szettet, <u>mutatóban</u>.</p>
<p>Kertünkben leérett a legkorábbi őszibarack, a magyar Mariska, ami úgy két hétig folyamatosan adta friss, üde, édes, leveses gyümölcsét: négyéves fánkon termett vagy 15 kiló. Akad még négy másik fajta, ezek későbbiek, a sort a szeptemberi vadbarack zárja. Nos, ez utóbbit kivéve a többi egyrészt fiatal, másrészt virágzásakor érte az áprilisi havazás és hideg, emiatt és a méhek akkori cudar idő miatti „munkaundora” miatt csak <u>mutatóban</u> <u>hoz gyümölcsöt</u>. Míg a Mariska roskadozott a teher alatt, addig a többin jó, ha van 4-6 szem.</p>
<p>Visszajutottunk a Duna Plaza épületmonstruma mögött abba a parkolóba, ahonnan fél órával korábban elindultunk, és ahol ezen a reggeli órán <u>mutatóban</u> <u>állt</u> csak egy-egy autó. Nem</p>

zavarta semmi a pár hete leöntött bitumen tükörsima nyújtózkodását. A felfestett útburkolati jelek olyan patyolatfehérek voltak még, hogy világítottak. A csíkok és vonalak egy síkban lévő labirintusában bolyongtam, de olyan vigyázva, mintha láthatatlan falakat kellene kerülnem.

Mutatóban – példák az MNSZ2-ből:

Holott semmiféle új értelmezésre, se újfajta földolgozásra nem kerülhetne sor, ha az eredeti anyag csak múzeumi anyagként könyvekben, filmtekerceken, kottaörökségeként élne tovább, de mint önálló, eleven élet, eleven megrendülés az idegeinkből s az időből is kipszultna. Hogy a népművészet mint eleven élet, eleven ág is fönmaradhat? Ezt a kérdést, anynyi, de annyi komor temetés után, még szónoki kérdés gyanánt se szabadna megfogalmaznom. Mert hogy a több száz évvel ezelőtt elkezdődő királylefejezések után még a hetvenes években is akad a világon mutatóban két-három király, nem érv a kíméletlen idővel szemben. A királyság intézménye elmúlt, elmúlt az ideje a több évszázadon át virágzó népművészetnek, népi kultúrának is. (Tar Károly)

A bérből-fizetésből élő, majdnem azt mondtam, tengődő többségnek minden fillérje iktatva van, minden fillér után leveszi az állam a sápot. A szabad szellemi foglalkozásúak és a nyugdíjasok is szigorúan számon vannak tartva. Nálunk a fekete jövedelem, a hazug csűrés-csavarás, a pénzből pénzt fiaztató spekuláció a hirtelen meggazdagodás forrása. Aki nem elég dörzsölt, vagy erkölcsi skrupulusai vannak, előbb-utóbb ráfizet. Elsőnek mindig az ügyetlent, az óvatost csípi nyakon, ítélik el – a „nagyvadak” csak mutatóban kerülnek puszkavégre. Rejti őket a sűrű, a paragrafus-bozót, amiben ők – s csakis ők! – oly remekül eligazodnak. (Jókai Anna)

Az 50-es években már egy fia csík sem élt a Patakban, és az elveszett Paradicsomból csak a megannyi fűzbokor maradt mutatóban a réteken, a fűzbokrokban pedig a megcsappant aprómadár állomány. A Tarna már máshol volt és más volt, és a széna- vagy sarjúrendeket sem fenyegette többé, de még mindig folyónak lehetett tekinteni. Magas, padkás partok fogták közre. Négy-öt méter széles medrében áttetszően tiszta, bő víz folyt viszonylag gyorsan, és csak felhőszakadások után vagy tavaszi hóolvadás idején vált piszkossárgává. (Oravecz Imre)

Ebben az országban, a Kárpát-medence legmélyebb részén, olyan páratlan attrakciókra lehet mindaz, akit ez foglalkoztat, ez érdekel, amilyenek – bár furcsán hangzik a számból – az egy kicsit agyonhasznált Nyugat-Európa jelentős részén már mutatóban sincsenek. Nem magyarkodó ez a megjegyzés, félreértés ne essék! Ez az ország kulturális és természeti értékeinek egy olyan tartományára vonatkozik, amely iganis versenyképes! Nem méreténél és nagyságánál fogva. (sajtó)

Egy miniszterelnöknek egyébként nem könnyű (vagy éppen túlságosan is könnyű) öltözködni. Sötétkék vagy fekete egyenruhákat lát az ember mindenkin és mindenütt a civilizált világban, még a szürke is csak mutatóban tűnik fel egy-egy politikuson, bőrdzsekisre pedig csak akkor veszik a figurát a máskülönbén szintén egyformán öltöző amerikai elnökök is, ha mennyből a katonákhoz szállnak le Taszáron vagy egy repülőgép-hordozó hajón, esetleg tornádó sújtotta területen látogatják meg a hajléktalanokat. Ehhez képest a magyar miniszterelnök a vajsínűtől az égszínkéig, a drapptól a barnáig és az acélszürkéig szép kollekciót mutatott már be, bár színeiben távolról sem olyan meghökkentőt, mint legkedveltebb koalíciós partnere, akinek köztársasági elnökként nyilván még nagyobb tere és még több alkalma nyílik majd egyéniségét öltönyeiben is kidomborítani. (sajtó)

A konkrét statisztikai adatok hiánya ellenére vitathatatlan tény, hogy a gazdaságirányítás, a fegyveres erők és rendőrség területén egyértelmű numerus nullus érvényesült, s magyar nemzetiségűt csak elvétve, mutatóban találunk ezekben a szervezetekben. Gyakori jelenség még ma is a Székelyföldön, hogy egy 100%-ban magyar nemzetiségű településen csak a rendőr és családja román. Az államigazgatási diszkrimináció a '80-as években radikálisan felgyorsult. A magyar nemzetiségű városi és megyei párttitkárokat, a néptanácsok vezető

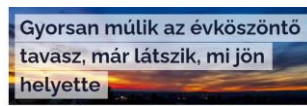
<p>tisztviselőit, a vállalatigazgatókat, a katonaság, rendőrség, állambiztonság magyar tisztjeit szinte kivétel nélkül román nemzetiségűekkel cserélték fel. Ezzel egy időben történt meg a magyar nyelvű iskolák vezetőségének a románosítása is. (tudományos)</p>
<p>Az árterület sajátos, párás mikroklímához alkalmazkodó rovarvilágából is megőrzött még néhány szép és érdekes fajt a sziget. Az odvas fűvek korhadékában élnek rejtett életüket a remetebogarak természetes lárvái. A kifejlett bogár testesebb, mint a cserebogár, s jellegzetes, a kajsziarackra, mások szerint a bagariára emlékeztető, kellemes illatot áraszt. Az árnyas helyeken ritka lepkefajokkal, köztük a farkasalmalepkével találkozhatunk. Ez a védett lepkefaj nálunk éri el elterjedésének északi határát. Napjainkban már ritkaságnak számítanak a szitakötőkhöz tartozó lápi acsák is, de <u>mutatóban</u> még <u>akadnak</u> a szigeten. (tudományos)</p>
<p>Az Oktatási Minisztérium hatáskörébe tartozó feladatok, intézkedések és támogatási rendszerek arra irányuljanak, hogy minél több diák és hallgató kapcsolódjon be a rendszeres sporttevékenységbe. Jelenleg ugyanis az általános iskoláknak csak egy részében beszélhetünk valóban iskolai sportról. A gimnáziumokban és a felsőoktatási intézményekben csak <u>mutatóban</u>, egy-egy helyen <u>létezik</u> szervezett sporttevékenység. A felsőoktatási intézmények zömében megszűnt a testnevelési tanszék és a kötelező testnevelés. (hivatalos)</p>
<p>Különös hangsúlyt kapott ez a legnagyobb létszámban idelátogató osztrák és német vadászok részéről. Ők ezt tették, és vadjaik már csak <u>mutatóban</u> <u>vannak</u> a vadászterületeken – no meg az állatkertekben. A vadászatot különösen kedvelő olaszok pedig az egész közeli múltban írták át törvényeiket az irányban, hogy a vad csak állami tulajdon lehet, ezért a vadászterület mértékét a fentebb már vázolt igényekhez igazították. Ők már tudják, hiszen náluk még egy verebet lelőni is Tell Vilmos-i bravúrnak minősül. (hivatalos)</p>
<p>Általánosítani nem lehet. Van, amelyik ház rossz állapotban van, van, amelyik jó. Ott mindent elbontottak most, a rosszat is meg a jót is, mert van egy koncepció, hogy át kell vágni az egész várost és egy teljesen új negyedet kell építeni. Tehát csak <u>mutatóban</u> <u>marad meg</u> egy-két régi ház. Az tulajdonképpen egy 70-es évek lakótelep építésének a folytatása az én szememben, csak a mai eszközökkel. (besznye)</p>
<p>Mire lesz elég az állami nyugdíj és mondjuk mennyit kapunk, ha folyamatosan csak minimálbéren vagyunk bejelentve. Ön kiigazodik-e a pénztárak és befektetések között, és gondoskodik-e öreg koráról, vagy azzal nyugtatja magát, hogy azt a kort meg sem éljük. Aztán csobbannunk egy picit, olcsó, kalandos, de nem veszélytelen, megszűnt a vízi jártasság, a mentőmélény is csak <u>mutatóban</u> <u>van</u>, kérdés, hogy mennyire biztonságos manapság a vízi túra. (besznye)</p>
<p>Igen, én ehhez azt szeretném hozzáfűzni, hogy színes legyen a kép, hogy az állásmegőrzési támogatások és az Út a Munkához program az a már munkanélküli volt, illetve a csoportos leépítéseknél az öt fő, vagy a tíz fő feletti foglalkoztatási rétegnek tudott segítséget nyújtani, szinte <u>mutatóban</u> <u>van</u> egy-egy támogatás az állásmegőrzéshez, amely az egy fő és öt fő közötti alkalmazottat tartó vállalkozóinknak nyújtott volna segítséget, ugyanis egy átmeneti intézkedésként meggondolták ezeket a válságkezelő programokat, de a válság mélyebb és elhúzódóbb, mint gondolták, ezért a munkanélküliek számát most azok is fogják növelni, az a családi mikroállalkozásoknak, mintegy 600.000 fős csoportja, aki eddig várt arra, hogy a kisebb-nagyobb településeken a beruházások, a szolgáltatások, a javító-karbantartó munka területén feladathoz jutnak, munkafeladathoz és a forgalmakból majd finanszírozni tudják a munkatársaiknak a bérét. (besznye)</p>
<p>Azt mondani azonban, hogy teljesen megoldott lenne a rassziális kérdés, nem lehet, példa erre a néhány évvel ezelőtti los angelesi zavargás... Annyiban változott a helyzet, hogy a terjeszkedő latin pobláció elfoglalja a hagyományosan, az afro-amerikai népesség által elfoglalt pozíciókat. L.B. Johnson idején, a latin népesség nem volt számottevő... Az ázsiaiak is beépülnek... New York-ban, pl. már csaknem teljes egészében koreaiak tartják kézben a taxivállalkozásokat. A latin népesség rohamosan nő, egészen északra terjed ma már, olyan államokban, ahol 10-20 éve még <u>mutatóban</u> <u>sem volt</u>... (fórum)</p>

Magyarországon vagyunk. Akár igazságos ez, akár nem, túl sok a „véletlen” egybeesés, sem-hogy ne kellene – az elfogult embernek is gyanakodnia. Egy Fidesznek kedvező bírósági dön-tés is csak akkor lesz meggyőző, ha teljes körű vizsgálat előzi meg. Erre nincs sok esély. Egyébként: egy párt igazán ügyelhetne arra, hogy legalább <u>mutatóban</u> <u>legyenek</u> olyan politi-kusai, akik nem üzletelnek... (fórum)
Nem ez a baj... Szerintem kötelezővé tenni bárki számára egy oktatási intézményben a templombajárást, semmivel sem különb, mint amikor ugyanezt a komenyisták csinálták mondjuk a KISZ gyűlésre járás kapcsán... illetve ott legalább <u>mutatóban</u> mindig <u>mehagytak</u> egy-két olyan tanulót, akinek ezért-azért mégsem kellett. (közösségi)
A hulladék újrafeldolgozása pont egy olyan illúzió, mint a napelemek. <u>Van</u> belőle, <u>mutató-ban</u> . De globálisan nincs megoldva semmi, sőt. (közösségi)
Nem baj, majd kitalálnak valamit, amivel be lehet hajtani az 'előirányzatot'. :-/... éshamár Lobbo (mint hivatásos) újra köztünk osztja az észt – arról mit lehetne megtudni, hogy pl. a győri rendőrség olyan veszélyes helyeken rendszeresen mér, mint a temetőnél a 83-as 2x2 sávós kivezetője, vagy a 821-es felüljáró (szintén 2x2), de pl. iskola vagy óvoda közelében még csak <u>mutatóban</u> sem <u>fordul meg</u> rendőr. Csakmerugye' szolgálunk és védünk' van még mindig kirajzolva, nem pedig a' behajtottunk és sarcolunk'. (közösségi)
Azt nem tudom, hogy 'nagyon régen' mi volt, de akikkel én beszéltem és akik az eltörlés előtti kb. 10-15-20 évben teljesítettek sorkatonai szolgálatot azt mondták, hogy alapvetően két dolgot lehetett megtanulni; inni és káromkodni. Lőszér csak <u>mutatóban</u> <u>volt</u> , a gyakorlato-zás egy vicc volt, legtöbbször időpazarlásként élték meg. (A sulik miatt párszor halasztottam, aztán megszűnt, úgyhogy nem tapasztalhattam meg, de nem is hiányzott. Hozzáteszem, hogy nem feltétlen a katona-jellege miatt, mer' ezzel nem lett volna gond, hanem a tekin-télyelvűség miatt, amit igen rosszul viselek, valószínűleg lett is volna összetűzésem a felette-seimmel.) (közösségi)

Szeged

Nálunk csak mutatóban várható hó

Keddig többször is havazhat megyénkben, néhány centiméternél vastagabb lepel azonban nem alakul ki.

Lehűlés jön, de fagyjni csak mutatóban fog a héten.

Megjelent egy hibrid autóbusz Marosvásárhelyen, de csak mutatóban

Magyar feliratok csak mutatóban?

Fiatalok csak mutatóban

A hiteles példák vizsgálata „első körben” azt mutatja, hogy mindkét változat nagyjából **egyformán gyakori**, s mindkettőnek a használata főleg a **választékos** és a **formális** szövegekre jellemző. Ezek nagyrészt **rendezettek** vagy **gondozottak**. Az eddigi vizsgálat azt mutatja, hogy **ugyanazok az igék** kapcsolódnak mindkét formához, bár elképzelhető, hogy itt vannak gyakorisági különbségek. Ezek feltárására azonban a korpuszadatok felületes vizsgálata nem alkalmas.

Mivel mindkét formát egyformán használják **iskolázott beszélők is** (beleértve a jó tollú írókat is), bátran használhatjuk **bármelyiket tetszésünk szerint**. Legfeljebb a nagyon **választékos** (emelkedett) és nagyon **formális gondozott** szövegekben lehet megfontolni a *mutatóba* forma használatát, mivel a szótárak ezt tartalmazzák. (E tanács mögött a domináns **nyelvi uzualizmus** mellett a **nyelvi elitizmus**, **nyelvi belletrizmus** és a **nyelvi vokabularizmus**, tá-gabban véve pedig a **nyelvi kodifikacionizmus** ideológiája lappang. ☺)

A váltakozás történetéről eddig nem sokat sikerült kiderítenünk. A Történeti korpusz első releváns adata 1908-ból való, ez illativusi. A következő csaknem fél évszázad adataiban – egyetlen kivétellel – ugyancsak illativust találunk:

– Benne van az a vadonatúj veretű kétszáz arany, amit tegnap szállítottak be <u>mutatóba</u> Zalatnáról. Elég lesz az éhét elverni annak a telhetetlen pogánynak. (Móra Ferenc, 1908)
Nem az elveket, amelyeket hol fölakasztanak, mint az embereket, hol leakasztanak, mint a nagyképet, nem a becsületet, amelyet egyelőre alaposan eljátszottak némely hamis játékosok, hanem igenis menteni, ami nemcsak menthető, de amit első és legfőbb kötelességünk lenne menteni: az emberanyagot (milyen nyers szó ez erre), a legdrágább, mert egyáltalában pótolhatatlan anyagot, az emberanyagot, amelyből, amit egy háború még meghagyott, néhány forradalom még és igazán nem marad <u>mutatóba</u> se semmi. (Juhász Gyula, 1919)
Abban az esztendőben, karácsony hetéig a tél csak tréfált. Küldött egy kis szelet s egy kis lucskot éppen <u>mutatóba</u> , de havat, fagyot, semmit. Karácsony hetében aztán nekibódult: ereszd, hogy menjen! (Tersánszky Józsi Jenő, 1926)
Méltóztassék ide beállni a kapuba s megfigyelni, hogy milyen gyorsan száradnak meg a tetük az árnyékban! Hagyhatok egyet-kettőt <u>mutatóba</u> , ha épp nincs lágeron, nagyságos úr! (Déry Tibor, 1933–1938)
A vasútról ritkán bolondult be utas. Se söntésvendég, se kosztos vendég, se szálló vendég nem volt, csak <u>mutatóba</u> itten. (Tersánszky Józsi Jenő, 1935)
Friss, közvetlen és egyszerű, már-már népi zamatu dalaiból <u>mutatóba</u> itt közöljük a legszebbiket. (Szép Szó, 1937)
1809-ben írt tizenegy verse közül nyolc Kazinczyt és Széphalmot ünnepli. Nem volt elég a versei elé tett Ajánlás. A Múzsának Kazinczy borostyánát köszöni ([...]); a <u>mutatóba</u> küldött szonettre ódát ír, megérzi, hogy Kazinczynak felesége a gyöngéje s az ismeretlen grófnőt két versben ünnepli [...] (Németh László 1938)
Erről szól a mű, amelyet legközelebbi számunkban ismertetünk. Most csak – <u>mutatóba</u> – a mű zárofejezetét adjuk. (Független Újság, 1939)
Ezzé érett a hajdani fiatal évek pátosza, a férfikor első fordulójának expresszionista zaklattottsága: nyelv, szó, mondat rejtett lehetőségeire építő, klasszikus emlékeket keltő nemes magyarsággá, ízesen tiszta lírává. Idézzük <u>mutatóba</u> a Szegedi óda két végső szakaszát. (Rónay György, 1941)
Vannak milliószámra emberek, akik még szántanak és vetnek, akik kezükkel, lábukkal, beszédmódjukkal még földmivesek, de olyanok, akik szívükkel, fejükkel, egész emberségükkel és emberi méltóságukkal, vagy ahogy ma mondják: világszemléletükkel földmivesek volnának, olyanok gyászmagyarkák módjára már csak <u>mutatóba</u> vannak. A falu megadta magát. (Illyés Gyula, 1941)
Hát a ringlóló! hát az alma! hát a barack sárga halma! s hogyha még csak <u>mutatóba</u> , zöld káposzta-csúcsok mögött épül már a dinnye dombja! (Zelk Zoltán, 1948)
„Kezdődik az előadás, hölgyek, urak, tessék befáradni, itt látható a kettéfűrészelt csodanő, a halember és az óriás, a kétfejű borjú és a beszélő kígyó...” – és <u>mutatóba</u> valami végtelenül keveset föl is csillan a szájtatóknak, – de az egészet, az igazit, szemtől-szembe csak az láthatja, aki befizeti a két forintot. (Vidor Miklós, 1954)

Idézzük most a kivételt, az 1908 és 1955 közti időszakban mutatóba(n) ☺ megjelenő egyetlen mutatóban változatot:

– Ó, Mária, te nem tudod, hogy mit jelent Magyarországon a pénz! Egy gazdag országból jöttél ide, ahol a császárnak van legtöbb pénze, de itt viszont a király lát legkevesebbet azokból az aranytallérokból és ezüstgarasokból, amelyek az ő arcképével vannak diszitve. Van nekem olyan aranyom is, amelyen lóháton ülök, de ebből aztán igazán nem láttam még mu-

mutatóban sem. Az ezüstgarasok vetődnek ide, hogy darabig csörgedezzenek, amíg valaki el nem viszi őket. (Krúdy Gyula, 1926)

1955-től kezdődően a jelenkorra is jellemző váltakozást tapasztaljuk: a Történeti korpusz 19 releváns adatából 10-ben *mutatóba* van, 9-ben pedig *mutatóban*. Nézzük meg őket!

Mutatóba

De tulajdonképpen nem ezek a neuraszténiába merevedett defekt-betegek támasztják alá a hatfázisos rendszert, hanem azok, akiknél csak kiinduló-pont a neuraszténia. Bár ezek ritkán kerülnek a munkaterápiás osztályra, mégis akad a Pusztán egynéhány mutatóba. (Benedek István, 1957)

Mária leányasszony: S honnan tudod te mindezeket, lovag? Felicián: Az evangyeliomokból. A Tamásé, a Péteré, a zsidóké, az egyiptusoké – a Tizenketteké, a Bertalané, a Bazilideszé, a Fülöpé, a Mátyásé. A Szentföldön százával vannak az evangyeliomok s váramban is, mutatóba, akad egy-kettő olyan. (Határ Győző, 1970)

„Életem kérdése énbennem fészkel. Ezt be kellett látnia Bélának, s mikor ideértünk, meg-egyeztünk. Az énem azonban a nihil. Hitem nincsen. Ma még nem látok túl a nihilen, s nem tudom, hogyan fogok átlépni rajta.” Ilyen vitánk, elmélkedésünk volt száz, e néhány sort mutatóba közlöm. (Várkonyi Nándor, 1972)

Mivel e kérdésre később még vissza kell térnem, mutatóba és mondandóm illusztrálására s igazolására csak egyetlenegy vizuális (és auditív) kommunikációt mutatok be, s még annak is csak néhány sorát. (Martinkó András, 1976)

a hóguta a rémület iderondított – a hóban / a mezteláb várakozás suttyon bepeselt / már az utolsó cipó is cudarul fogyóban: / korpából s az se hazai-hamuba-sült / mutatóba se – faluvéne s azon magos / madárijesztő hókuszpókusz süveg [...] (Határ Győző, 1986)

Ezeknek a szöveg képiségén kívül a ritmusformálásra is hatásuk van. Mutatóba idézünk néhány jellegzetes alakzatából. (Hubert Ildikó, 1987–1988)

Mire felébredtünk halottainkból, már hárman voltunk de amaz csak mutatóba volt s hírülhőzője csupán a két ikernek, mert már sorakoztam volna, mint az orgonasípok... És még mindig sudáran nyúlt-nyúladozott mellettem a párnán a hosszúdad hérai Nyak. (Határ Győző, 1989)

Nagy kedvvel és szinte kifogyhatatlanul lehetne idézni egyszeri szóeleményeit, eredeti nyelvi találatait. Az olyanokat, mint pl. az új kor új államvallását kifejező-leleplező „dumidugdizmus”-t az Eumolposzból, az „erényövlakatos”-t vagy a „cucilizmus szekerét” az Anibelből, „a cigányútra ment ír katolicizmus”-t az Éjszaka minden megnő című regényből vagy a „Szent Heverde napját” a Pepito és Pepitából – tényleg csak mutatóba és majdnem találatra válogatva. (Mészáros Sándor, 1989)

Hétköznap van, embert még mutatóba se látok. Lepkét azonban annál többet. (Csoóry Sándor, 1991)

Ez a meggyőződése olyan erősen él benne, hogy nagyobb művéből maga sem szívesen közöl szemelvényt: számára ez olyan volna, saját sokatmondó hasonlatával, mintha eladásra kínált házból néhány téglát vinne mutatóba. (Dávidházi Péter, 1992)

Mutatóban

Az infinitivusos szerkesztésmódról nem mondott ugyan le, de már csak mutatóban használja egyszer-egyszer: „szépséget teremni sebez engem”, „meghalni bú”, „juházni búvat”. (Kardos László, 1955)

No és a kiscigazdapárt! Mikor volt az párt? Amikor Nagy Ference, Nagy Vincéje s főleg Pfeiffer Zoltánja és Sulyok Dezsője volt. Vagyis a harakiri, az önkiharítás előtt. De ma? Még mutató-

<p><u>ban</u> sincs olyan politikusa, aki tudná s ami a lényeg: követelni is merné a koalíció, a pártok közötti együttműködés „sine qua non” ját. (Urbán Ernő, 1956)</p>
<p>Igaz: az élet is pezsgőbb s a verekednivaló is több, a pártszervezet létszámáról nem is szólva, mert akkoriban bizony, hogy nem öt-hat állami alkalmazott s mindössze három <u>mutatóban</u> maradt parasztpárttag ülte, feszengte végig – mint később lett szokás – a „morzsoldá”-nak csúfolt pártnapokat. A pár (Urbán Ernő, 1960)</p>
<p>– „Amíg az utolsó vendég elmegy” – ez a film címe. Színhelye egy londoni vendéglő konyhája. Szereplők: Európa legkülönbözőbb országaiból verbuvált szakácsnép (olasz, görög, német, zsidó – s <u>mutatóban</u> egy-két angol is) meg egy sereg pincérlány, akik örökösen kibefutkároznak a vendéglőbe vezető csapóajtón. (Pilinszky János, 1963)</p>
<p>Azért mondok Volga-jobbpartit, mert régészeti meg gondolásaim erre vezetnek, mert itt sokasodnak a „magyar” névből sarjadt helynevek (ezekből a Baskirföldön éppen csak <u>mutatóban</u> van), és mert Ibn Fádhlán, aki a volgai Bolgárországban ment a bal parton, nem emlékezik meg róluk, tehát nyilván nem ment át földjükön. (László Gyula, 1977)</p>
<p>A háború előtt az iskola és a család, sőt maga a diákság közeműködött a nyelv tanításában. Lévén a középiskolák és főiskolák hallgatóinak túlnyomó része polgári származású a család és a tanár ugyanazt a nyelvet beszélte. Paraszt-, munkásszármazású diák csak <u>mutatóban</u> akadt, osztályonként kettő-háromnál aligha több. Ezek hamar idomultak a többséghez. (Kolozsvári Grandpierre Enil, 1979)</p>
<p>S hogy igazsága legyen a jelszónak is – Mindenkit munkájának értéke szerint ítélünk meg! –, <u>mutatóban</u> néhány megbízhatónak ítélt munkást s értelmiségit is felemeltek. Amit megfelelő propaganda követett. (Dénes Tibor, 1981)</p>
<p>Lehetne erről vitatkozni, de nincs értelme, minthogy a válságot számos egyéb tünet is tanúsítja. Csak <u>mutatóban</u>: Feltűnően terjednek – már amennyire ez számba vehető – az együttélés nélküli tartós párkapcsolatok. Nő az élettársi minőségben együtt élők száma. (Fekete Gyula, 1981)</p>
<p>Az nem baj, hogy a nők ugyanazért a munkáért, nálunk is, de a fejlett ipari országokban is 20-30 százalékkal kevesebbet kapnak, mint a férfi kollégáik, hogy azokban a hivatásokban, ahol komoly pénzek forognak, csak <u>mutatóban</u> akadnak nők (a hatalmi szférában még annyian se). A hétköznapi – házi – elnyomásfajtákat most nem is sorolom. (Almási Miklós, 1992)</p>

A történeti adatokkal csak annyit sikerült megállapítanunk, hogy a mai váltakozás az 1950-es évektől mutatható ki, korábbról csak szórványosan bukkant elő inessivusos adat.

e) A *hébe-hóba* : *hében-hóban* váltakozás

Hébe-hóba* : *hében-hóban

A közkeletű *hébe-hóba* mellett szórványosan a *hében-hóban* alakváltozat is előfordul. Az MNSZ2 ugyan csak egy találatot ad rá, de az interneten több is található.

Az MNSZ2 példája:

– Hogy érzi magát minálunk? – kérdezte Tompa Sándor, és sértetten hozzáfűzte: – Még nem is láttam. – Ugye, ön Tompa elvtárs, kérem szépen. Ne haragudjon, éppen ma este akartam fölkeresni, nem gondoltam, hogy itt találom a Rókacsárdában, kérem szépen. – Szerencsés

ember a rendőr úr, milyen rangot tisztelhetek a váll-lapjában? Az az egyetlen ezüst stráf őrmestert jelent a paroliján, ha nem tévedek, s merem remélni, megszorodik nemsokára, mert aki nemcsak úgy hében-hóban kíváncsi a hangulatra onnan a bejárattól, netán a pulttól, mint az a Göndics, merem mondani, hanem leül a nép közé, ahogy mostan, miként velem, volt budapesti úriszabóval találkozik, meg a falusi párttitkárral, aki községe első embere lehetne. – Úgy van. – De mégis a hirearkiában az utolsó, mert rendes elvtárs a Tonpa Sándor úr. (Ágh István)

Mivel a szerző a szereplővel olyan szót is kimondat, hogy *hirearkia* (a. m. *hierarchia*), elképzelhető, hogy a *hében-hóban* is tudatos eltérés a normától, és a szereplő jellemzését szolgálja.

Néhány internetes példa:

A fájásaim egyre erősebbek voltak, már nem bírtam ki toporgás, sziszegés nélkül. Az egyik nővér rám szólt, hogy ne fújtassak úgy, mint egy gőzmozdony, mert kiszárad a szám és, hogy a kismama iskolában rosszul tanítják a légzéstechnikát, nem úgy kell azt csinálni. Hében-hóban megvizsgáltak, a válasz mindig az volt, hogy nem fogok még szülni, meg, hogy ez még semmi.

Már akkor be kellett volna fagyasztani, mikor befagyasztották a minimálnyugdíjakat! Ha az emberek, akik ledolgoztak 30-40 évet, nem érdemelnek meg évi kétszázalékos emelést, mit érdemelnek a képviselők, akik hében-hóban, itt-ott benézőnek a parlamentbe havi négyezerért!

Nem sértésnek szánom, de nincs igazad; anno én is megkaptam valakitől, hogy nem igaz, hogy egy kávéra nem érek rá – közben úgy teltek a napjaim, hogy vagy bent ültem az egyetemen, vagy otthon magoltam, írtam a beadandókat. Hogy időt spóroljak, azon az órákon, ahol félév végén volt vizsga, és a tanár lexarta, ki mit csinál, amíg csendben csinálja, mások jegyzeteit elkértem, és haladtam a tanulással más tárgyból. Emellett vezettem a háztartást, intéztem az ügyeket stb. Ha volt szabadidőm, nem volt kedvem elhagyni a lakást sem, pláne mások társaságát élvezni. Szívesebben voltam magam, vagy nagyon-nagyon közeli barátokkal, de velük is hében-hóban.

Negyedik felvonásként a vágsellyei születésű, de már hosszú ideje Pozsonyban élő és alkotó Martin Krajčír alias Isobutane producer ad ízelítőt IDM és shoegaze stílusú trackjeiből. A 24 éves fiatalember a The Ills nevű post-rock/shoegaze banda gitárosa és frontembere, amelylyel hamarosan az eperjesi Kolowrat zenekart kísérik el turnéjukra. Martin hében-hóban vállal szólófellépést, ezért is lesz különleges a jelenléte a dunaszerdahelyi klubban.

Másfelől a paraziták elleni védekezés azért is fontos, mert ha nem is gyakran, de előfordulnak olyan esetek, amikor a féregélősködők súlyos megbetegedést, sőt nem egyszer a lovak elhullását okozzák. Esetenként ez akkor következik be, amikor takarékosági ok, tudatlanság vagy hanyagság miatt nem vagy csak ötletszerűen, hében-hóban féregtelenítik az állatokat.

Amikor az első világháborúban bezárták az állami színházakat, az Operát, mélyen együtt érzett az érintett művészekkel: „Tudjuk, hogy mit jelent az: színésznek játék nélkül élni? A színész természetesen az, hogy nem állja a hosszadalmas parlagon heverést. A színész nem szántó föld, amelyet hében-hóban pihentetni szükséges. A színész nem pihen a munkátlan-ság idején, hanem csügged, felejt, fárad, elkeseredik. A színésznek szerepkönyv kell a kezébe, az alakítás láza, a színjáték szenvedélyes izgalma, a nézőtérről felhangzó taps és a jóindulatú kritikus bírálata: ez a színész élete.”

Apropó, ezekre a felvetésekre valahogy nem reflektálnak a nyugatfanok. Na jó, hében hóban leírják hogy: „egy elkövetett rossz nem jogosít fel egy másik rossz elkövetésére”. Ez igaz is, csak valahogy azt nem látom, hogy amikor az elsőnek elkövetett rosszat a nyugat megteszi, az igazság bajnokai szót emelnének!

Arra is találunk példát – egy versben –, hogy a szerző tudatosan játszik a *hébe-hóba* mai átvitt értelmével, s az alapjául szolgáló egykori, szó szerint értendő *hébe-hóba* kifejezéssel, melyet inessivussal használ, *hében-hóban* formában, hogy jobban kihozza belőle a szándékolt jelentést:

a nagypapi kivételesen / mindennel elégedett volt, / s azt mondják a szüleim, / hogy ez legfőképp miattam lehet, / legfőképp én lehetek az oka / – azelőtt csak nagy ritkán, / csak hébe-hóba / (hében-hóban – / hólében), / csak szökőevenként / fordult elő vele ilyesmi...
(részlet Szabó Palócz Attila verséből)

Szójátékszerű az alább baloldalt látható kép:

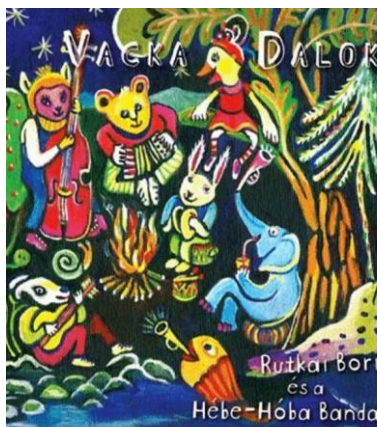

...

Feltöltötte: T E

Hébe--> hóba Érted!?

T E
2,7E követő

Ferenc pápa homíliája: Nem hősnek kell lenni hébe-hóba, hanem tanúnak mindennap!

FERENC PÁPA – 2021. március 6., szombat | 20:20

Facebook Twitter

MotoGP

Nem csak hébe-hóba visszatérést akar Marc Márquez

By Varga Ákos 2022. 09. 05. 2 perc

A jobb alsó cím érdekessége, hogy benne a *hébe-hóba* **jelzői** pozícióban található (*hébe-hóba visszatérés*).

Felmerül az a lehetőség is, hogy a *hében-hóban* formát **megőrzött régiségként** értelmezzük. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótárának adatai szerint a régiségben kiterjedt változás volt a *hébe-hóba* és a *hében-hóban* közt: nemcsak *hébe-hóba* 😊 használták a *hében-hóban* formát, hanem rendszeresen: évszázadokig egyenrangú változata lehetett a *hébe-hóba* formának.

Az elmúlt évszázadok folyamán a *hében-hóban* nyilván erősen visszaszorult, a *hébe-hóba* vált **uralkodóvá** és **minden stílusrétegben** elfogadottá, de nyilván a váltakozás nem szűnt meg teljesen, mivel a túlhelyesbítés életben tartotta.

Ennek a változásnak az időrendje nem világos. Elgondolkodtató, hogy a Történeti korpusz egyetlen találatot ad csak a *hében-hóban* formára, azt is a 20. század közepéről, Erdélyi József egyik verséből, viszont 55 találatot ad a *hébe-hóba* változatra Dugonics Andrással és Csokonaival kezdve Petőfin, Vajda Jánoson, Mikszáthon, Szabó Dezsőn, Kosztolányin keresztül egészen Grendel Lajosig.

Ez legkönnyebben úgy értelmezhető, hogy a *hében-hóban* már a felvilágosodás kora előtt visszaszorult, s azóta túlhelyesítésként jelenik csak meg, hébe-hóba 😊.

Idézzük a Történeti korpusz *hében-hóban* adatát:

Tisza partján van egy sor fa, / éltem sorát ábrázolja. / Nincs annak a sornak párja: / szomorufűz minden fája. / Aki azt a sort ültette, / élte sorát úgy élhette: / szomorufűz volt a fája, / s szomorú volt a nótája. / Vonz engemet az a faszor, / felkeresném olykor-olykor, / hében-hóban, télen-nyáron, / hogy a szívem mindig fájjon. / Felkeresném új tavasszal, / tele búval és panasszal; / felkeresném késő ősszel, / tele szívvel, üres kézzel.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy egy-egy nyelvi forma története nem játszhat szerepet a mai helyénvalósági megítélésben. Akár **megőrzött régiségként** értelmezzük a *hében-hóban* formát, akár a régi váltakozástól független **túlhelyesbítésként**, a nyelvi helyénvalósági tanácsot a mai használatra célszerű alapozni, a **nyelvi uzualizmus** ideológiájának megfelelően.

A két változat mai helyzetéből kiindulva ezt a tanácsot adhatjuk: bár a *hében-hóban* formára vonatkozó mai adatok száma nem teljesen jelentéktelen, ezt ma mégis **túlhelyesbítésnek** célszerű tekinteni, s mint ilyet bármilyen stílusú **gondozott** és **rendezett** szövegben – ha nem stíluselem – **javítani** a közkeletű *hébe-hóba* formára.

Amint már nem egy eredetileg túlhelyesbített formával megtörtént, idővel ez is közkeletűvé válhat, de az ellenkezője is elképzelhető: még jobban visszaszorulhat, lezárva ezzel az évszázadok óta tartó váltakozást a *hébe-hóba* javára.

f) A *hiába* : *hiában* váltakozás

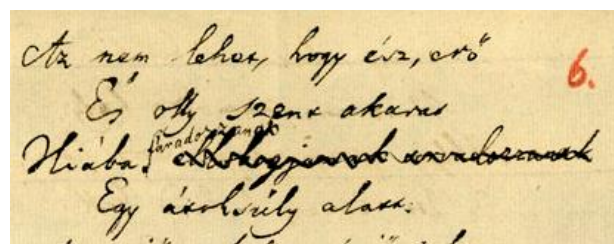
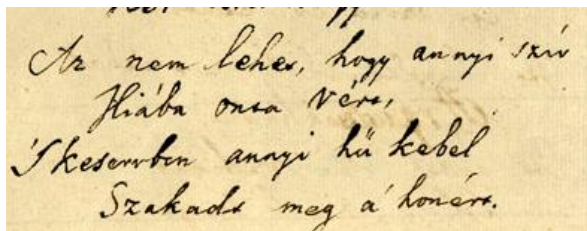
Hiába* : *hiában

A *hiába* : *hiában* váltakozás hasonló jellegű, mint a *hébe-hóba* : *hében hóban* váltakozás: az inessivusi adatok **marginálisak**, s leginkább **túlhelyesbítésként** értelmezhetők. A magyar nyelv értelmező szótára a *hiában* formát alakváltozatként közli, „régies” minősítéssel. A Magyar értelmező kéziszótár nem tartalmazza ezt a változatot.

A *hiába* : *hiában* váltakozás – *hébe-hóba* : *hében-hóban* kettősséghez hasonlóan – megvolt a régiségben is (már a kódex korából kimutatható mind a két forma).

Vörösmarty Szózatának kéziratában mindkét helyen a *hiába* forma szerepel, s talán a legtöbb ember ma is ezt a változatát ismeri. Viszont mind a Magyar Elektronikus Könyvtárban, mind az Arcanum Adatbázis Kiadó verstárában a szó első előfordulási helyén a *hiában* formát találjuk, amely későbbi kiadásokra megy vissza:

Vörösmarty eredeti kézírata	Arcanum , Magyar Elektronikus Könyvtár (későbbi kiadások nyomán)
Az nem lehet hogy annyi szív <u>Hiába</u> onta vért, S keservben annyi hű kebel Szakadt meg a honért.	Az nem lehet hogy annyi szív <u>Hiában</u> onta vért, S keservben annyi hű kebel Szakadt meg a honért.
Az nem lehet, hogy ész, erő, És oly szent akarat <u>Hiába</u> sorvadozzanak Egy átoksúly alatt.	Az nem lehet, hogy ész, erő, És oly szent akarat <u>Hiába</u> sorvadozzanak Egy átoksúly alatt.

1926-ban ez az ingadozás **nyelvi problémát** okozott: nem is akárkinek, hanem a szegedi dóm építőinek. A Vörösmarty-idézet helyes formája körüli viták 90. évfordulója apropójából néhány cikk be is számolt erről.

BELFÖLD

Rosszul vésték fel a Szózat két sorát a szegedi dóm homlokzatára?

Helytelenül van-e a dóm tornyán a Szózat verssora?

DélmagyArchív 1926: A hideg verejték lepte el a mérnököket, amikor kiderült, hogy Vörösmarty másképp írta. Móra Ferenc

2016. január. 05. 10:08 · Utolsó frissítés: 2016. január. 05. 10:41 · KULT

Tényleg rosszul idézik a Szózatot a szegedi dóm homlokzatán?

Abban a cikkben, melynek a címét a bal felső képen látjuk, többek közt ezt olvassuk:

Egyetlen betű miatt állt a bál 90 évvel ezelőtt: a templomtornyos szereplő „hiában” szó ugyanis Vörösmarty Mihály kéziratában „hiába” formában van papíron. Bár a vita eldöntéséhez tankönyveket is segítségül hívtak, a rossz hír már csak akkor érkezett meg a faragókhoz, amikor Vörösmarty szavai már felkerültek a párkányra. Végül Móra Ferenc vágta el a gordiuszi csomót: magyarázata szerint bár Vörösmarty egyféleképpen írta meg a Szózatot, egy másik változatban terjedt el, így a probléma nem oldható meg – így nem is változtattak.

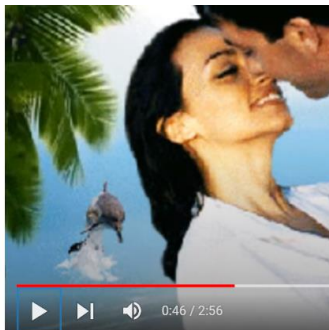
A másik cikkhez, melynek címét föntebb a jobb oldali képen látjuk, két olyan megjegyzést fűztek, amit érdemes idézni, mert jól utal a váltakozásra:

Nem emlékszem, hogy bármikor is „hiában” formában láttam volna ezt a szót, akár a Szózatban, akár bárhol máshol. szóval ha nem is fontos, de legalább érdekes :-)

Megjegyzem, míg a magyar nyelvű Wikipédián is a „hiába” szerepel, addig az angol nyelvű lapon „hiában”.

Az első komment jól mutatja, hogy a mai normatív forma a *hiában*: a mai váltakozás valóban olyan csekély mértékű, hogy könnyen elképzelhető, hogy el sem éri a legtöbb mai ember ingerküszöbét. Mégis találunk rá példákat mind az interneten, mind az MNSZ2-ben.

A következő videócímhez fűzött két komment is jól mutatja, hogy a *hiában* forma ma nem normatív, hiába (~~hiában~~ ☺) tartalmazza hétköznapi értelmező szótár:

HIÁBAN FUTSZ HIÁBA MENEKÜLSZ

Csodálatos dal! Hiába menekülsz! Köszönöm szépen!
HIÁBA... Köszönöm, csodálatos a dal, a videó.

Az első esetben még nem egyértelmű, hogy tapintatos javításról van szó, a második esetben viszont igen (és ez már nem is annyira tapintatos...). Persze a javítást az is motiválhatta, hogy Karády Katalin közismert slágeréről van szó, melynek az első sorát *Hiába menekülsz, hiába futsz* formában ismerik az emberek (a szám címe ilyen szempontból is hibásan szerepel a videó címében).

Internetes példák:

Olyan osztályban kerültem, ahol mindenki sovány volt és jól öltözött. Iskolában az első napban egyből belém kötöttek, hogy nézek ki. mert elég szegényesen öltözkedtem. Le „dagadt paraszt”-oztak, minden félének elhordtak és ettől kezdve minden nap kaptam megjegyzéseket a súlyomról. Még a tanárok is tettek megjegyzéseket, másik osztályokból is belém kötöttek. Hiában szóltam a szüleimnek hogy el akarok menni az iskolából, ők lesz@rtak mert

apám alkoholista volt, lesz@rt minket, anyám pedig napi programja kávé, cigi, csavargás volt, ő is lesz@rt minket. Állandó voltak veszekedések, verekedések otthon. [...] Akkor kezd a problémák jönni: mikor többször is valahány kg-nál megállt a súlyom és napokig nem tudtam fogyni. Amitől egyre elkeseredet lettem és egyre többet tornáztam, egyre többet szedtem a hashajtókat, egyre kevesebbet ettem. Hiában fogytam sokat, akkor is kövérnek láttam magam.

Van egy Genius típusú webkamerám, és teljesen homályos, esetleg fényt érzékeli, de alakot semmit se. Hiában csavarom a lencsét, sehogy sem jó. :S A beállításokban meg én nem tudom, minek hogyan kell lennie, meg mit kéne ilyenkor beállítani. :S / Segítsetek, ha tudtok! Köszönöm.

XP alatt kikapcsoltam a videómeghajtót. Hogyan tudnám visszakapcsolni? Jelzem: már megpróbáltam safe módban, VGA módban, és más kártyával is, de hiában.

Te közlőrl látod az összes csillagot és álmokkal játszatsz mindet megkapod, s bárhol vársz, bárhol jársz, tőlem messze hiában élsz, hiszem hogy a fényünk egyszer összeérhet még / Tudod olyan régen nem is volt hogy nem jó / Csak most jöttem rá, hogy mit jelent e szó: hiányzol, hiányzol / Te közlőrl látod az összes csillagot és álmokkal játszatsz mindet megkapod, s bárhol jársz, bárhol vársz, tőlem messze hiában élsz, hiszem hogy a fényünk egyszer összeérhet még / Tudom ott fent valamelyik csillagon, majd újra a régi mosolyod láthatom, s bárhol vársz, bárhol jársz, tőlem messze hiában élsz, hiszem hogy a fényünk egyszer összeér. (dalszöveg)

Az utolsó idézetben szereplő dalszövegrészletet a szerző így is éneкли, mindhárom helyen *hiában* formában.

Még egy internetes hírportál cikkének leadjében is találtunk példát a *hiában* formára:

GAZDASÁG

Van, aminek marhára felment az ára

SINKA CSABA | 2013.12.21. 15:14

Ez a cikk 9 éve frissült utoljára. A benne szereplő információk a megjelenés idején pontosak voltak, de mára elavultak lehetnek.

Hiában publikáltak kedden rendkívül alacsony inflációs adatot az USA-ban, van olyan élelmiszer, aminek az ára soha nem látott magasságban jár és négy év leforgása alatt több mint 60 százalékot drágult.

MOST

- 14:41 Komoly büntetést kapta Barcelona és Atlético összevére focistái - videó
- 14:38 Itt a Mol bejelentése, ez országot érinti
- 14:36 Lavina miatt halt meg e észak-olasz hegyekben

Példák az MNSZ2-ből:

1. Néha már úgy érezte Hundt úr, hogy mindezt nem lehet elviselni tovább. – Néha meg éppen átkozta magát, hogy miért is oly suta ő testben-léleekben, mért nem tud ügyesebben kedveskedni néki, olyasmivel, ami felvidítaná s talán meg is nyitná előtte szívét. – S ez az óhaj idővel bolond, epekedő kívánsággá lett benne, – olyanná, mely sosem hagyta nyugodni többé, – emésztő vággyá... Nem is volt tehát egyetlen nyugodt pihenő órája többé. De hát hiában volt mindez, s ő átkozta magában az asszonyokat... Egész fajtájukat – hiszen mindnek csak ez kell, – prédálni, – semmi más. (Füst Milán)

2. Talán ezért javasolta Juhász Ferenc, hogy ha a Fidesz be tudja bizonyítani az MSZP bűnöségét, a szocialisták maguk végzik el a felelősségre vonást. Türelmetlenségüket megértem, de azért inkább hagyják a magyar bíróságra az ítéletet. A bűnügyek nem a pártokra tartoznak. Ők már megtették a magukét: megszavazták a parlamentben a csalásnak kikaput nyitó törvényeket (ha igaz, közvetve részesültek a nyereségből), aztán pedig mindent elkövettek

<p>politikai ellenfelek lejáratása érdekében. Leginkább erre volt jó ez a rendkívüli ülés is. Meg arra, hogy beleszabolhattunk. Valami büzlik. Tán <u>hiában</u>. (sajtó)</p>
<p>3. Magyarország centralizált ország maradt, ennek elsődleges oka az, hogy <u>hiában</u> szabadok az önkormányzatok, ha eszköztelenek. Ha nincsen egy olyan közszinten működő erős önkormányzat, amelyeik a kormányzatnak ellenfele, illetve partnere lehetne, ha a helyi önkormányzatok körüli helyi társadalom elveszítette a bizalmát jórészt az önkormányzatok irányában, és ha az önkormányzatok olyan mértékben szorulnak vissza a költségvetési újraelosztásban, mint amilyen mértékben sajnos visszazorulnak, ez azt jelzi, hogy nagyon sok tendő van a területi hatalommegosztás modelljét tekintve Magyarországon. (besznye)</p>
<p>4. Vannak azon a poszton sokan jók és kül karakterek. Akár Barcán belül maradunk, akár veszünk egy brazilt, pl. Ramires vagy Luis. Mindketten megjátsszák szépen, elegánsan. Zabaletán és Mach kívül én az argentin válogatott védelmében nem látok más, aki kiugorna a sorból, és tőlük is a fent említett brazilok egyénileg sokkal jobbak. Nem azért mondom, mer nekik szurkolok, vagy mer elfogult vagyok, hanem objektív így gondolom. És <u>hiában</u> van az argentinoknak elől négy jó támadójuk, én Cambiassóban és Zanettiben már nem látok akora potenciált, mások meg nemigen vannak. Az, h mióta idehozták Macht, szerintem jó, ha kettő mecset játszott azon a poszton. (közösségi)</p>
<p>5. Akkor <u>hiában</u> az önkeverős bögre (mellesleg úgy hangzik, mintha a Harry Potter könyvek-ből lépne elő), még nálam is kevésbé vennéd hasznát. (közösségi)</p>
<p>6. Imi Kovács tudom... tudom... melóban is csak én nem nyomkodtam a plusz egy gombot a kronos gépen... A birkáknak <u>hiában</u> mondtam, h fölösleges plusz gomb, és nekem a sor végén számítana az a plusz egy mp fejenként... A birkák csak nyomkodták a plusz egy gombot... xdx: D Ienek birkák... agymosottak... és javítgatlanok, ... a többség... szerencsére vannak ébredzők... a többi+ remélem kihál, h Mi tovább tudjunk lépni...!!! :D A helyes <u>irányban</u>... (közösségi)</p>

Az 1. sz. példa, mivel szerzője Füst Milán, nem igazán tekinthető mai nyelvhasználatnak.

A 2. sz. példában szójáték része a *hiában*, a *Dániában* szóalakra kíván minél jobban emlékeztetni, így a szóvégi *n* teljesen indokolt.

A 3. idézet szóban hangzott el, a rádiónak nyilatkozó beszélőnél a *hiában* leginkább túlhelyesbítésként értelmezhető.

Ugyanez a helyzet a 4., 5. és a 6. sz. példával, melynek szerzői nyilvánvalóan kevésbé iskolázott, ill. gyenge íráskészséggel rendelkező beszélők, így aztán még könnyebben beleeshetnek a túlhelyesbítés hibájába.

Nyilvánvaló, hogy a *hiában* szórványos mai előfordulása a legtöbb esetben éppúgy **túlhelyesbítésnek** tekinthető, mint a *hében-hóban*, nincs köze a régi használathoz, s a mai szövegek többségében nem régies. Ezért **mindenfajta stílusú** szövegben **javítható** a megszokott formára.

Persze az **irodalmi alkotásokkal** óvatosnak kell lennünk. Aligha hihető például, hogy a *hiában* formát **Weöres Sándor** alábbi versében túlhelyesbítésként kellene értelmezni. Valószínűbb, hogy a költő valóban régies-ünnepélyesnek érezte ezt a formát (nem sokkal később a *mindég* ugyancsak régies változata a *mindig* szónak).

A nő

Weöres Sándor

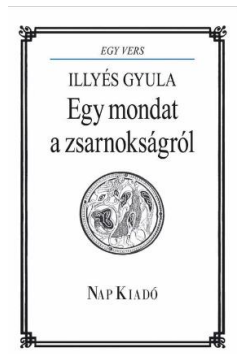
A nő: tetőtől talpig élet.
A férfi: nagyképű kísértet.

A nőé: mind, mely élő és halott,
úgy, amint két-kézzel megfogadhatod;
a férfié; minderről egy csomó
kétes bölcsesség, nagy könyv, zagyva szó.

A férfi – akár bölcs, vagy csizmavarga –
a világot dolgokká széthabarja
s míg zúg körötte az egy-örök áram,
cimkék között jár, mint egy patikában.
Hiában száll be földet és eget,
mindég semmisségen át üget,
mert hol egység van, részeket teremt,
és névvel illeti a végtelent.
Lehet kis-ember, lehet nagy-vezér,
alkot s rombol, de igazán nem él
s csak akkor él – vagy tán csak élni látszik –
ha nők szeméből rá élet sugárzik.

A nő: mindennel pajtás, elven
csak az aprózó észnek idegen.
A tétlen vizsgálótól összefagy;
mozogj és mozgasd s már királya vagy:
ő lágy sóvárgás, helyzeti erő,
oly férfit vár, kitől mozgásba jó.
Alakja, bőre hívást énekel,
minden hajlása életet lehel,
mint menny a záport, bőven osztogatva;
de hogyha bárki kétkezően fogadja,
tovább-libeg s a legény vérig-sértve
letottyan cimkéinek búv körébe.
Valóság, eszme, álom és mese
ugy fér hozzá, ha az ő köntöse;
mindent, mit párja bölcsességbe ránt,
ő úgy visel, mint cinkos pongyolát.
A világot, mely észnek idegenség,
bármeddig hántod: mind őnéki fátyla;
és végső, királynői díszruhája
a meztelenség.

Előfordul a *hiában* forma Illyés Gyula híres versében is, az *Egy mondat a zsarnokságról* címűben (amely lassan újra nagyon időszerűvé lesz világszerte, de főleg a nyugati féltekén). Idézzük az érintett részletet:

vakondként napsütésben,
így járunk vaksötétben,
s feszengünk kamarában,
futva bár Szaharában;
mert ahol zsarnokság van,
minden hiában,
e dal is, az ilyen hű,
akármilyen mű,
mert ott áll
eleve sírodnál,
ő mondja meg, ki voltál,
porod is neki szolgál.

Itt nem annyira a stílusérték, hanem inkább a hangalak, a rímkényszer motiválhatta ennek az alakváltozatnak a választását. (De egy olyan alakváltozatot, amelyet teljesen kihaltak gondolt volna a költő, bizonyára nem használt volna a rím kedvéért sem.)

g) Az *ízibe* : *íziben* váltakozás

Ízibe* : *íziben

Némileg más a helyzet az *ízibe* : *íziben* váltakozás esetében Itt a *-ban/-ben* ragos *íziben* forma nem tekinthető marginálisnak, csak talán valamivel ritkább a *-ba/-be* ragos *ízibe* formánál.

Maga a szó **népies stílusértékű**, ezért illik hozzá a *-ba/-be* rag, de a másik használata se zavaró, annak ellenére, hogy a birtokos személyjel is a népies *-i* az *-é* „helyett” (azaz nem *ízé-be/ízében*). A beszélők a szót valószínűleg **nem is elemzik** már szét, mivel jelentése nem „rakható” össze az egyes elemek jelentéséből (*íz-i-ben/íz-i-be*).

Az MNSZ2 122 találatot adott az *ízibe* formára, 89-et pedig az *íziben* változatra, az arány tehát **viszonylag kiegyenlített**.

Példák az *ízibe* változatra:

Ám azon az éjjel dupla adag sót mért ki rá az álom, mitől úgy érezte, ebbe belepusztul. Egy szerencséjére tudta ő azt, ennek egyedüli orvosa a víz. Kikászálódott hát jó meleg ágyából, s indult ízibe – még mindig álmában – a Duna vizéhez, mi ott csobogott portája lábánál. Legközelebb aztán, három nap múltával, az ártéri erdőben akadtak reája, fennakadva egy a vízbe bedőlt fűzfán. (Gyurkó László)

A dolog – elvileg – úgy kezdődött, ahogyan eddig mindig. A legfelső politikai vezetés felnevezte a pénzüket vesztett befektetők sírására, és kitalálta, hogy a bank- és a brókeresdöket végre meg kellene akadályozni valahogy. A felügyelet megerősítésével jelesül. Elhatározták ízibe, hogy ennek érdekében módosítják az összes idevágó törvényt, és január végén kiadták a feladatot a szakértőknek: mondják meg, mit is kellene pontosan módosítani. Innen szinte egyenes út vezetett a felügyelet összevonásának gondolatáig. (sajtó)

A koszovói NATO-hadtest szeme láttára dicséretre dicséretre halmozó magyar alezredest március idusán hirtelen hazarendelték Pristinából, ízibe felfüggesztették, azóta szakmájában ragasztgatják rá a legkülönbébb vádakat. Fél esztendő nem a világ, ezalatt a mundéros ügyészek ki is bogozták, hogy néhány féltégla meg egy vascső az a corpus delicti, amely miatt „a parancsnokot körülengi a bűncselekmény gyanúja”. (sajtó)

– Három lányod, feleséged már bekaptam, hamm, téged is bekaplak! És nem teketóriázott sokat, hanem ízibe bekapta; de a rossz kócmadzag már nem bírt meg öt embert, hanem elszakadt, a kis gömböc pedig leesett; azután, hogy feltápáskodott, elkezdett gurulni, s gurult, gurult, a garádicson a földre. („tudományos”)

Kedves Leno Lajos testvér! Rakosgacc itt helyre mindent ízibe, kösszencset küld néged Víd maR bátyus. Ami aztat illeti, nem úgy gondoltamavics, hogy minden a réges-régi, mert aztán a múlt heti mondataimat nem akartam ám idebiggyesztgetni. Megmondva az őszinteséget jobb vóna, ha nem kámbekelnél itten ide még aztán akkor, mert már így is annyi a topikknak. (fórum)

Állj a kör-be pi-ci-ke, Mondd meg é-des ne-ve-det,
Mondd meg gyor-san, í-zi-be,
Ho-gyan hív-nak té-ge-det?

Példák az *íziben* változatra:

1. Manapság például Magyarországon sokan a posztmodern a linkség, a blöff szinonimájának tartják, stílusterroznak, művészi felelőtlenségnek, ja és persze összeesküvésnek, és

<p>ugyan nekem a posztmodern nem ingem, gatyám is alig, abban az értelemben legalábbis, hogy nem érzek vágyat <u>ötet</u> megvédelmezni, de ha így <u>használtatik</u> ez a szó, akkor gyorsan, <u>íziben</u>, kell találni egy újat, ha lehet, mert ez nem ilyen egyszerű, nem ilyen <u>elhatározósdí</u>, egy újat, mely leírná azt a sok szellemi, történeti, művészi és érzelmi mozgást, amely mégiscsak az előbbi alá tartozik. Ugyanez történik a liberális szóval is, az a hazátlan bitang irányába csúszik, egészen addig, míg eszükbe nem jut a kissé ugyan <u>hígm</u> Eötvös Pepi, és akkor a nemzeti jelzővel mentőövet dobnak a szónak. (Esterházy Péter)</p>
<p>2. A pincér ott terem <u>íziben</u>, sőt amíg innivalóért megy, a másik, akinek pedig ez nem asztala, merő egy hivatástudatból fölveszi az ételrendelést. Piros pont, amiért bírtak hozni nem jég-hideg, rostos üdítőt, az üveg sör pedig rendesen a hűtőből került elő – az alkoholkínálatról legyen elég ennyi, ez is jóval több, mint amit italozási szokásaimról a MaNcs hú olvasói valaha is hallhattak. (sajtó)</p>
<p>3. Hölgyeim és Uraim! Világkiállítást le lehet mondani, de a millicentenáriumot nem. Sőt 100 év után nem lehet tovább halogatni sem. Arról szóltak a fanfárok, hogy világkiállítást nem, de 1100 éves évfordulót méltóan, 600 millióért. Kérdezem: mi marad ebből a programból, ha <u>íziben</u> 100 milliót elvonnak belőle? Vagy itt semmi sem számít már, hölgyeim és uraim, csak a persely? Kérdezem ismét: jó lesz ez így? (hivatalos)</p>
<p>4. Jazzy, te itt szóba állasz a „nagyon butákkal”? Nem kínos? Hacsak nem ezzel akarsz magadnak imponálni, akkor hagyd abba a fikázást, de <u>íziben</u>. Baromi ciki, hogy olyanba beszélsz bele, amiről halovány fogalmad sincs. (fórum)</p>

A példákból jól látszik, hogy az *ízibe* kifejezetten **népies** stílusértékű; a „személyes” alkorpuszban található négy példa mindegyike **nyelvi játék, ironia**, a **népies stílus utánzása**, ami jól mutatja, hogy az *ízibe* népies stílusértékű, nem része a beszélt köznyelvnek. A „tudományos” alkorpuszban található példa nyilvánvalóan **népmeséből** származik, tehát a szó **népies stílusértékét** mutatja.

Az *íziben* forma nem annyira érződik népiesnek, viszont az is egyértelműen **stilisztikailag jelölt: érzelmileg telített**, sokszor **ironikus** szövegekben fordul elő (l. pl. fentebb az 1. számú, Esterházy Pétertől származó példát).

A szót – népies jellege miatt –*ízibe* formában javasoljuk használni, de mások szövegében az *íziben* formát nem szükséges javítani, mivel – szemben a *hében-hóban* és a *hiában* formákkal – ez nem tekinthető túlhelyesbítésnek.

2.4. A körbejár és a körben jár

Van azonban olyan eset is, amikor **nem beszélhetünk váltakozásról**, mert az inessivusi és az illativusi formának a jelentése eléggé elkülönül, így nem is mindig cserélhetők fel egymással:

körben jár	(az udvaron)
körbejár	(egy épületet)

Az alábbi példákból talán látszik a jelentéskülönbség is, de az is, hogy sok esetben ez a különbség minimális:

Körben jár

Hinni, már csak egy ilyen szokásban hitt, abban, amely szerint az ember eleven pucket fog, a bal hüvelykujját az állat szívére szorítja, és <u>körben járva</u> így mondja az imát mindaddig, míg a pucok megdöglök. (Illyés Gyula)
Az első felszólaló Gyurcsány Ferenc miniszterelnök-pártelnök, aki a pulpituson <u>körben járva</u> , előre kikészített szónoki emelvény és mikrofon nélkül beszél. (sajtó)
Van valami lázító abban, ha valaki egy utat tévesztett vándort rossz irányba küld, s aztán az eltévedtet sorsára hagyja; de mi ez ahhoz képest, ha valaki odáig juttat egy embert, hogy az önmagában téved el. A tévelygő vándornak mégiscsak megvan az a vigasza, hogy a vidék folyton változik körülötte, és minden változással új remény támad benne, hogy kiutat talál; aki önmagában téved el, annak nincs oly nagy területe, ahol mozoghatna; hamar észreveszi, hogy <u>körben jár</u> , s ebből nem tud kikeveredni. (sajtó)
Át lehetett járni a mögötte lévő kis játéktérembe. Később a lapos épület tetőszerkezetet kapott, új funkcióval. Röpcsi – a Kanyargó mögött állt. Korabeli sugárhajtású repülőgépek mintájára épített kis szerkezetek, <u>körben jártak</u> , botkormányral fel-le mozgást végeztek. A sűrített levegős üzemmód miatt főként leszálláskor igen hangosak voltak, utánozva a repülőgépek zaját. (tudományos)
Ha a több évezredes tudományra hivatkozik, akkor csak azt tudom mondani, hogy több évezredes humbug. Akkor még – tudomány, ugye – laposnak gondolták a Földet, amely körül <u>körben jár</u> a Nap. Azóta ez mintha kicsit változott volna, hogy lehet, hogy az asztrológia minderről nem vesz tudomást? (fórum)

Körbejár

Ellenőrizhetetlen hírek, mende-mondák, suttogások jártak szájról-szájra. A nép fecsegett, nyugtalanzkodott, nem tudott helyben ülni és <u>körbe járt</u> , mint a vad ketrecében, a havas éjjel-nappal zsongott, mint a nyugtalan méhkas. Máskor, különösen hóviharak idején, az ellenkező végletbe estek (Nyírő József)
Hermann is felugrott a helyéről, izgatottnak látszott: – Egy pillanat – mondta –, csak nem akar így elmenni?! De álljon meg hát... Mit keres, az ég szerelmére?! – Az esernyőmet – mondta a vendég, aki ezalatt valóban, elkezdett <u>körbe járni</u> a szobában, a sarkokba és még a bútorok mögé is befürkésztve, mert úgy emlékezett, hogy itt helyzete el valahol a tárgyat (fülledt időben, borús, súlyos ég alatt indultak ugyanis útnak a szállójukból) –, nem látta valahol? (Kertész Imre)
Imola éppen akkor fordult be a kapun, amikor a másik irányból én viszont az utcájukba fordultam be, s esküdni mernék, hogy meglátott. Még intettem is neki, ő azonban úgy tett, mintha nem venne észre. Rendben van, gondoltam, akkor is fölmegyek hozzá, legföljebb elszámolunk egymással egyszer s mindenkorra. Előbb mégis inkább <u>körbejártam</u> a háztömböt, s ha valaki figyelt közben, bizonyára azt hitte, hogy rosszban sántikálok. (Grendel Lajos)
A rendszerváltás után mindenki megpróbálta követni a nyugati modelleket, és minél nagyobb szeletet kiharítani magának. Ez belőlem éppen az ellenkező reakciót váltotta ki: még jobban visszahúzódtam. Napjainkban a művészek <u>körbejárják</u> a pénzes helyeket, és koldulnak, ami szerintem megalázó. (sajtó)
Nutbreaker az asztalhoz érve mélyen meghajolt, és elővarázsolt három tojást a füle mögül. Hamarosan <u>körbe járt</u> a söröskancsó, a vendégek beszélgetni kezdtek, s Harry kihasználta az alkalmat, hogy lemenjen az alsosori mosdóba. Jókedvűen sétált végig a félhomályos folyosón, a gőzfűtés sístergő csövei alatt, még füttyölt is valami érzelmes dallamot. Kezet mosott, megfésülködött, megigazgatta a frakkját, végül szivarra gyújtott, és egy ideig bámulta az arcát a tükörben. (sajtó)
A gyerekek körbe állnak. Ketten középre, egyikük a vásárló, másik az eladó. A többi-

ek körbe járnak ritmusra. A játék végén mindenki a ráugrik a vásárlóra és megveri. (fórum)

A számvetés nyilván talál eredményeket is, és talál kudarcokat is. Ha úgy csoportosítjuk, hogy mi volt az, amit ígértek, de nem tettek meg, az tételesen felsorolható, és aztán amit ígértek, de megtették, az is egy csoport; és az is elemezhető, hogy vajon előreléptünk-e, mert itt a lépések mostanában divatosak, és lépéssel lehet előrehaladni, lehet helyben járni, körbe járni, de néha visszalépni is. (hivatalos)

Ha **átvitt értelemben** használjuk a *körbejár* kifejezést, semmiképpen sem cserélhető fel a *körben jár*-ral

„Azt hiszem, hogy annyira körbe jártuk már ezt a témát tavasz óta, hogy – én legalábbis – nem látom annak esélyét és lehetőségét, hogy ezen érdemben lehessen változtatni, úgy a létszámon, mint az érintetteken” – mondta Rácz István, az Opera közalkalmazotti tanácsának elnöke. (sajtó)

Módszertani kritikája mellett fő kifogása a holista elméletekkel szemben, hogy túlságosan gyorsan hajlandók általánosítani, az esetleg szűkkörűen még megalapozott állításokból. Mindenesetre ő bármit vizsgálat alá von – ideológiai szférától kezdve az oktatásig és egy sor további területig – a jelenségek rész összetevőit minuciózusan és türelmesen körbe járja, és csak óvatos hipotézisek felállításával halad a vizsgálatban. (tudományos)

Abban a vitában fölvetődött, hogy nehéz úgy beszélni a felsőoktatásról, hogy még nincs közoktatási törvény, nehéz úgy határozati javaslatot hozni, hogy a modernizációs elképzelések később születnek, különös tekintettel az integrációra és a tanárképzésre, és nehéz úgy vitatkozni, hogy a felsőoktatás normatív finanszírozása még nincs kidolgozva. Én tehát ezeket a kérdésköröket próbáltam meg megkeresni és körbejárni a mostani országgyűlési ciklusban, tehát ebben a vitaszakaszban. (hivatalos)

Engedjétek meg, hogy a „keleti” szexkultúra szempontjából közelítsem meg a dolgot. Talán először azt kellene körbe járni, mit nevezünk orgazmusnak. Ami biztos, hogy a női orgazmus összetett folyamat, nem csak biológiai felépítés (idegvégződés sűrűségének) kérdése. A nők többségénél ennél sokkal fontosabb a lelki tényező, illetve az, hogy milyen tapasztalatokat szereztek előző partnereikkel. (fórum)

Azon a véleményen vagyok, hogy nagyon nehéz elválasztani a dolgokat. Például várnám véleményeket abban, hogy mi a különbség, ha egy nő, miután alaposan körbejárt, hogy hogyan is állsz anyagilag, és ezután úgy dönt, hogy megfelelő partner (balek) lennél számára, és létesít szexuális (esetlegesen mélyebb) kapcsolatot, a jövőbeli jólét reményében, illetve elmész egy nőhöz és fizetsz neki a szolgáltatásért. (fórum)

Megjegyezzük még, hogy a *körbe jár* különírt forma helyesírási hibának számít, a *körben jár* viszont különírandó.

Fontos témákat jártak körbe a családvédelmi konferencián

HÍREK | Publikálva: 2016. május 27 - 12:35

idegennyelvek

2022.11.20. 16:31

Témahéten jártak körbe az idegennyelvek világát a bányai diákok

2.5. Az inessivus kapcsolata más ragokkal

Bár a legjellemzőbb az elsőként tárgyalt váltakozás a *-ban/-ben* és a *-ba/-be* közt, a *-ban/-ben* más ragokkal is váltakozhat, akár jelentéstani, akár más okokból.

A) Az inessivus váltakozása az adessivusszal

Amikor azt akarjuk kifejezni, hogy valaki **hol dolgozik**, hol a *-ban/-ben* inessivusragot, hol a *-nál/-nél* adessivusragot használjuk:

<i>inessivus</i>	<i>adessivus</i>
előadó a <u>Földművelésügyiben</u>	a MÁV-nál dolgozik
osztályvezető az Akadémia <u>hivatalában</u>	az OTP-nél dolgozik

A raghasználati különbség alighanem bizonyos **szemléleti különbségre** megy vissza. A Nyelvművelő tanácsok c. kiadvány így ír erről (Bencédy 1968: 93):

A kétféle raghasználat magyarázata talán az, hogy a *-ban, -ben* rag esetében a beszélő maga elé képzei a hivatal épületét, s természetesen belviszonyragot használ, hiszen a dolgozó valóban az épületben tartózkodik a munkaideje alatt; az olyan szervezetek azonban, mint a MÁV, a KÖZÉRT stb. nem mint egy hivatali épület élnek a beszélő tudatában, hanem kiterjedt hálózatként, ezért él a kevésbé szoros helyviszonyt jelölő *-nál, -nél* raggal.

A váltakozás az említett kiadvány szerint **nem új keletű**, a szerző megfigyelése szerint újabban **mintha az adessivusrag terjedne**.

<i>adessivus</i>	<i>inessivus</i>
a <u>Tervhivatalnál</u> dolgozik	a <u>Tervhivatalban</u> dolgozik

A kiadvány **nem helyteleníti** egyik formát sem, amivel mélységesen **egyetérthetünk**.

Tudni kell azonban, hogy sok esetben a két forma **teljesen nem cserélhető fel** egymással, mert a **nyelvszokás** vagy az egyik, vagy a másik megoldást szentesítette. Néhány példa az MNSZ2-ből a szokásos, gyakoribb használatra:

Deák Ferenc, Kolozsváron született 1941. május 21-én, tizenkilenc éves korától fotóriporterként dolgozik a kolozsvári magyar nyelvű napilapnál, 22 évesen alapító tagja lesz a Romániai Fotószövetségnek. Több hazai és nemzetközi díjjal jutalmazták munkáit. 1978-tól New Yorkban él. Lapszámunkat fotóival illusztráltuk. (szépirodalom)

Dénes Szabó Kálmánék három fia közül kettő a faluban, helybeli feleséggel, a legidősebb, Gyula is idevalósi lányt vett el a harmadik házából, Várpalotán élnek és dolgoznak a vasútnál; Pista a kisutcában, ahova már nem terjed ki ez a leltár, s mi Dönci Pistinek hívtuk, bátyja, Ödön nevét ráragasztva, villanyszerelő. (Ágh István)

A győzelem után a rendőrséghez került. Pontosan olyan volt, amilyenek a törzslapja leírta. Csakhogy a bűnügyi rendőrség nem felderítő osztag. A zsebtolvajok nem SS-ek. – Elfogni egy felfegyverzett gyilkost. Ezt szerette. De nem a gyilkossági csoportnál dolgozott. (Gyurkó László)

Helyette saját útjukat járják, osztályfőnöki órákon szakemberekkel tartatnak foglalkozásokat, vagyis az iskolában nemcsak rendőrök, hanem alapítványoknál dolgozó leszokott drogosok is megfordulnak, hogy a gyerekek nyelvén beszéljenek arról, amiről beszélni kell. (sajtó)

Azóta sem derült fény annak okára, miért a HiCare állta a számlát, továbbra sem tudni, milyen kapcsolatban áll egymással a Rolitron-csoport és a CM-klinikák, összefüggésben áll-e a

vényellenőrzési programra kifizetett 250 millió és a CM helyett visszautalt 171 millió forint egymással. A vizsgálat további részleteit egyelőre nem hozzák nyilvánosságra. A CM-klinikákban érintett személyek közül ma már egy sem <u>dolgozik a biztosítónál</u> , távozásuk hivatalos indoklásában nem utaltak az ÁSZ-vizsgálatban feltárt visszasságokra. (sajtó)
Molnár Péter, a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság szóvivője a Független Hírügynökségnek elmondta: a daru szerdán délután a Nemzeti <u>Galériánál dolgozott</u> , Munkácsy Mihály ládáiban elhelyezett festményeit emelték az épületbe, amikor eddig tisztázatlan okból felborult a tűzoltóautó. (sajtó)
Fekete László a Besztercebányai Közgazdasági Főiskola idegenforgalmi szakán szerzett közgazdász diplomát. Néhány évig több utazási <u>irodánál dolgozott</u> idegenvezetőként. Fotó- és filmművészeti ismereteit gyarapítandó öt évig a Koliba szlovák filmgyárnál is dolgozott. (tudományos)
Rusznák Imre / 1951-ben született Budapesten. Nős, egy gyermeke van. 1969-ben végezte el a vendéglátóipari technikumot. A PANNÓNIA Szálloda és Vendéglátó <u>Vállalatnál</u> felszolgálóként dolgozott. 1975-ben a vállalat országos vállalati szakszervezeti bizottsága szervező titkára. (hivatalos)
Hali! Egy kicsit OFF leszek: Szal a <u>cégnél</u> , ahol <u>dolgozom</u> leselejteztek pár régi „kacatot”. Ennek eredménye képpen itt dekkol a szobámban egy hibátlan tipp-topp Quadra 900-as 48 mega RAM-mal, 1GB HDD, 13” monitor (ezt asszem pl. LC475-höz adták), egér, bill, ethernet transceiver, 4x CD-ROM. Szerintetek mit kezdjek vele?... Egy „kicsit” lassú mai mércével nézve. Tanácsokat szívesen vennék akár emilben is. Üdv, zef (fórum)

Ezekre vagy egyáltalán nincs példa inessivusraggal, vagy csak nagyon kevés, és az is némely szónál inkább határon túli (a határon túli régiók nyelvhasználata régiesebb, ez magyarázhatja, hogy a **korábbi forma a határon túli magyar nyelvváltozatokban jobban megmaradt**):

A Pravda <u>napilapban</u> persze nem <u>dolgoznak</u> világhírű nyomozók, akiket annyira érdekelne a közérdek: a napilap többé-kevésbé a minisztérium előző vezetőségének és egyéb érdeklőzotoknak a mediális háttereként szolgál, amelyeknek érdekében állt Galko lejáratása. És újfent beleélhetjük magunkat Galko bőrébe, akit ez bosszant, ki akarja tehát deríteni az információszivárgás forrását a minisztériumban. (Fv sajtó)
A tender győztese a Smerrel kapcsolatba hozható, mivel az adott <u>vállalatban dolgozott</u> Rastislav Kohút, aki a párt színeiben városi képviselő Korponán. Ráadásul Kohút testvére még mindig a <u>cégnél</u> van. (Fv sajtó)
– Harminc éve <u>dolgozom</u> a temetkezési <u>vállalatban</u> , de ilyesmi még nem történt – jegyzi meg megrendülten az egyik hivatalos személy. Arra gondol, hogy ekkora méretű rombolás még nem volt. Mert a közelmúltban és a napokban is történt néhány sírgyalázás Újvidéken, az egyik éppen ugyanitt, ebben a temetőben. Mintha a tettesek most azt folytatták volna, amit akkor megkezdtek. (Va sajtó)
Lakics László bevallása szerint ugyan érlelődött benne, hogy elkezdjen egy vállalkozást, de a kezdő lökést egy külső hatás adta. A Kaposgép állami <u>vállalatban</u> a fejlesztőüzem vezetőjeként <u>dolgozott</u> , és egyszer érkezett egy igény egy alkatrészre (egy teleszkópos antenna orsó-jára), amelyet nem tudtak legyártani. (Hu sajtó)
Az a szakmai terület, amelyben én magam is dolgozom, látom, hogy szinte elláthatatlan lenne – a szociális szféra, a hajléktalanellátás, az idősgondozás, a gyermekekkel való foglalkozás – a civilek nélkül. Végeztünk egy felmérést: ezen tevékenységekkel mindösszesen éves szinten körülbelül 17 millió munkaórát végeznek a civilek önkéntes munkájuk kapcsán, ami rendkívül dicséretes dolog. A másik az, hogy közel félmillió ember végez önkéntes munkát, és milliós nagyságrendű azok száma, akik valamilyen civil mozgalomban, egyesületben, <u>alapítványban dolgoznak</u> . (Hu sajtó)
Korábban Balla Irma lánya azt mondta a bíróságon, hogy anyjának nagyon rossz kapcsolata

volt Kérdő Zsuzsa szüleivel, akik szintén az <u>alapítványban dolgoztak</u> . (Hu sajtó)
Egy utazási irodában dolgozó – egyébként amatőr tízpróbázó – igazította útba a válogatot- tat, amelynek kellett jó húsz perc, míg megtette a busz és a vendéglő közötti húsz métert, a lelkes magyarok ugyanis nem hagyták lépni őket. (Hu sajtó)
Rip: – A becsületeset nem láthatta a hallgató, hogy idézőjeleket mutatott közben, amikor mondta, a becsületes foglalkozás ezek szerint újságíró? Horváth Erika: – Szerkesztő- újságíróként <u>dolgozom az Újszó szlovákiai magyar napilapban</u> . („Hu” besznye)
Kafka 1918-ban, amikor létrejött Csehszlovákia, és egy szempillantás alatt lett hivatali nyelv a cseh, teljesen könnyedén váltott németből csehre, mert a munkája során már előzőleg is találkozott a cseh munkásosztályal. Amikor a <u>biztosítóban dolgozott</u> , hosszú feljegyzéseket írt azokról a sérülésekről, amit a biztosítót igénybe vevő cseh munkások szereztek, ezeket pedig csehül írta. (Hu közösségi)

Valamivel gyakoribbnak tűnik az inessivusrag Magyarországon is a **cég** szó esetében:

Ő merő véletlenségből történetesen több <u>cégben</u> is együtt <u>dolgozott</u> Világi Oszkárral, vagy a volt pénzügyi államtitkárral, Vladimil Podstránskýval. 2009-ben még egy érdekes cégössze- fonódásnak lehettünk tanúi. (Fv sajtó)
Egykor <u>dolgoztam</u> egy kis <u>cégben</u> , ahol alumíniumburkolatokat gyártották tetőtéri ablakok- hoz. Hétfőn kaptam egy raklap sima négyszögletű lemezt és egész héten át, vándoroltam vele az egyik géptől a másikig, hogy itt egy kis sarkot vágjak ki, ott egy kis hajlítást végeznek a sok ezer lemezen. Nagyon lassan ment, úgyhogy munka közben mindig töprengtem, hogyan lehetne ezt a folyamatot egy kicsit gyorsítani. (Hu sajtó)
1989-ben diplomázott a Dartmouth College-ban, majd 1992-ben MBA végzettséget szerzett a Kaliforniai Egyetemen, Berkeleyben. 1993 óta <u>dolgozik</u> a családi <u>cégben</u> , amelynek jelenleg ő az elnöke. 2000-ben összeházasodott Markos Kounalakissszal, aki a Washington Monthly című magazin kiadója. (Hu tudományos)
Mivel maradt még egy kis időm, azt hiszem, miután mindannyian politikusok vagyunk, és egy bizonyos értékrend mellett szerveződünk arra, hogy itt, a parlamentben dolgozzunk, huszad- rangú kérdés az, hogy ki hol dolgozik. Az, hogy ön egy gyógyszergyártó <u>cégben dolgozik</u> , az nem azt jelenti számunkra, hogy a gyógyszergyártó cégek érdekeit képviseli. (Hu hivatalos)
Szólt arról is, hogy a NESst-Citi Társadalmi Vállalkozásfejlesztő Programban a Réthy Fashion 7 ezer dolláros díjat kapott kiemelkedő üzleti tervéért, a nyereleményt a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatására fordítják majd. A Réthy Fashion 2012 májusában indította el te- vékenységét, az első évet 900 ezer forintos árbevétellel zárták. A <u>cégben</u> most a két tulajdo- nos <u>dolgozik</u> , de egy év múlva több mint ötven alkalmazottal számolnak. (közösségi)

Mivel az egyes munkahelyeket jelentő szavakkal kapcsolatosan az inessivus az adessivussal
eltérő mértékben váltakozik, bizonytalanság esetében meg kellene nézni a két forma gyako-
riságát a szövegkorpuszokban.

B) Az inessivus kapcsolata a superessivussal

A címben azért nem „váltakozás” szerepel, hanem „kapcsolat”, mert az alább tárgyalt ese-
tekben az inessivusraggal, ill. a superessivusraggal ellátott főnevek **jelentése** a legtöbb eset-
ben **különbözik** egymástól.

a) Köznevekben

E két rag váltakozása **elég határozott jelentéskülönbséget** hordoz. Emiatt aztán nem is beszélhetünk a két forma közti váltakozásról, hanem az eltérő jelentésüknek megfelelően kell őket használni.

<i>inessivus</i>	<i>superessivus</i>
az <u>erdőben</u> sétál	az <u>erdőn</u> dolgozik
a <u>konyhában</u> ül	a <u>konyhán</u> sürgölődik
bemegyek a <u>konyhába</u>	mit hoz a <u>konyhára</u> ?
a <u>faluban</u> lakik	<u>falun</u> lakik
a <u>tanuló iskolában</u> van	a titkár <u>iskolán</u> van
az <u>irodában</u> megtalálod	az <u>irodán</u> dolgozik

Az **inessivusi** forma többnyire **egyszeri, alkalmi** vagy **időleges** állapotra utal, olyan helyzetre amikor a mondat alanya **valóságosan az adott helyen tartózkodik**. Ezzel szemben a **superessivusi** forma azt fejezi ki, hogy a mondat alanyának az adott hely a **munkahelye**, s a mondat akkor is igaz, ha pillanatnyilag nincs az adott helyen (pl. aki *erdőn dolgozik*, arról akkor is igaz, hogy erdőn dolgozik, ha éppen hazament a munkából).

Az első két képen általánosságban van szó valamiről, ami a faluhoz kapcsolódik: milyen ott a tél, ill. milyen állatok élnek ott. Ezért itt a **superessivus** (*falun*) a helyénvaló. Az utolsó képen egy bizonyos eseményről van szó, amely egyszeri esemény volt: szökött rókat kergettek; ide az **inessivus** illik jobban (*faluban*).

A magyar nyelv **szlovákiai változataiban** ez a kettősség **szlovák kontaktushatás** következtében **más esetekre** is kiterjed, elsősorban a (*kollégiumi, szállodai*) *szoba, intri* 'koli, kolesz', *iskola, suli* szavakra. Pl.:

<i>inessivus</i>	<i>superessivus</i>
Éva a 141-es <u>szobában</u> van.	Éva a 141-es <u>szobán</u> lakik.
Józsik most az <u>intriben</u> van, meglátogatta a haverját.	Józsik haverja <u>intrin</u> lakik.
Az <u>alapsuliban</u> van szülői értekezleten.	<u>Alapsulin</u> tanít. <u>Alapsulin</u> tanul.

Az inessivus forma ezekben az esetekben azt jelenti, hogy a mondat alanya által jelölt személy **valóságosan, fizikailag az adott helyen van**; a superessivus forma ezzel szemben arra utal, hogy az **adott helyen szokott rendszeresen tartózkodni**, mert ott **lakik**, vagy az a **munkahelye**. Magyarországon mindkét esetben (lakhely, munkahely) inessivus használatos.

Ez a használat szlovákiai magyar viszonylatban nagyon elterjedt, de inkább a **bizalmas** stílusú szövegekben tekinthető stilisztikailag jelöletlennek. **Formális** vagy **választékos** szövegekben inkább az **inessivust** célszerű használni, mert ott a superessivus esetleg **idegenesnek, szokatlan**nak, **mesterkéltnak** érződhet, főleg a **magyarországi** olvasók számára.

Ezért – főleg ha magyarországi olvasóközönséggel is számolunk – **írott nyelvi, formálisabb** vagy **választékosabb** szövegekben célszerű lehet mások kéziratában is a superessivust **inessivusra** javítani.

b) Helységnevekben

A helységnevek helyragozásának az alapszabálya a következő:

a) a Kárpát-medencén kívüli helységnevek **belviszonyragokat** szoktak kapni (-*ban/-ben* inessivus, -*ból/-ből* elativus, -*ba/-be* illativus);

b) a Kárpát-medencei helységnevekhez vagy **külviszonyragok** (-*on/-en/-ön* superessivus, -*ról/-ről* delativus, -*ra/re* sublativus), vagy **belviszonyragok** (-*ban/-ben* inessivus, -*ból/-ből* elativus, -*ba/-be* illativus) járulnak.

<i>külföldi helységnév</i>	<i>Kárpát-medencei helységnév</i>	
	<i>belviszonyragos</i>	<i>külviszonyragos</i>
Londonban		Sopronban
Drezdában		Csíkszeredában
Denverben		Egerben
Varsóban	Hajdúszoboszlón	
Chemnitzben	Selmecen	
Belgrádban	Csongrádon	

A Magyarországon kívül élő magyarok olykor a saját országukban lévő helyneveket akkor is külviszonyraggal látják el, ha azok a Kárpát-medencén kívül esnek:

Konstancán (Románia)

Mikiszporton (McKeesport, USA)

Szintén kaphatnak külviszonyragot a Kárpát-medencei helynevek mintájára alkotott „magyaros” nevek.

Bécsújhelyen

Szentpétervárra

Azt, hogy egy Kárpát-medencei helységnévhez kül- vagy belviszonyrag járul-e, alapvetően a **helyi használat** dönti el.

Mégis vannak bizonyos **szabályszerűségek**, melyek segítségével valamilyen mértékben valószínűsíthető a használat:

1. Inkább **belviszonyragokat** (-*ban/-ben* inessivust, -*ból/-ből* elativust, -*ba/-be* illativust) kapnak:

a) A **nazális mássalhangzóra** (-*m*, -*n*, -*ny*) végződő helységnevek, pl.:

<i>szabályos</i>	<i>rendhagyó a helyi úzus szerint</i>
Komáromban, Debrecenben, Trencsénben, Pozsonyban, Sikabonyban	Csilizradványon, Balonyon, Nyékvárkonyon

b) Az **-i végű** helységnevek, pl.:

<i>szabályos</i>	<i>rendhagyó</i>
Balatonalmádiban, Szepsiben, Somodiban	Budakeszin

c) A **-falu** utótagú helységnevek, pl.:

Leányfaluban, Nagyfaluban

2. Inkább **külviszonyragokat** (-*on/-en/-ön* superessivust, -*ról/-ről* delativust, -*ra/re* sublativust) kapnak:

a) A **magánhangzóra** végződő helységnevek, az *-i* hangra végződőek és a *-falu* utótagúak kivételével, pl.:

<i>szabályos</i>	<i>rendhagyó</i>
Kassán, Léván, Ógyallán, Zsolnán, Besztercén, Balatonkenesén, Gödöllőn, Bögellőn, Hollókőn	Brassóban

b) A **-falva, -fala, -háza, -fa, -halom, -patak, -puszta, -hegy, -hely, -sziget, -vár** utótagú helységnevek, pl.:

Bánfalván, Péterfalán, Nyíregyházán, Illésházán, Hegyeshalmon, Csillaghegyen, Dunaszerdahelyen, Sátoraljaújhelyen, Máramarosszigeten, Doborgasszigeten, Kolozsváron, Oroszváron

c) A **mássalhangzóra** végződő helységnevek, az *m, n, ny* s részben az *r, ly, j* végű nevek kivételével, pl.:

Szencen, Losoncon, Miskolcon, Eperjesen, Dabason, Tótkomlóson, Kecskeméten, Dorogon, Sümegen, Ózdon, Nagyváradon, Szegeden, Szobon

3. Az *r*, *ly*, *j* végű helységnevek egy része bel-, másik részük külviszonyragokat kap, pl.:

<i>belviszonyraggal használatosak</i>	<i>külviszonyraggal használatosak</i>
Egerben, Győrben; Neszmélyben, Tiszasülyben; Tokajban	Monoron, Csömörön, Nagymagyarón, Nagymegyeren; Pélyen; Gelejen

4. A **régiségben** a helységnevekben a **-t/-tt locativusrag** is használatos volt, s ez némely helységnévben – főleg az **egy szótagú** városnevekben, valamint a **-vár utótagú** nevekben – **választékos** stílusértékben ma is előfordul, de a stilisztikailag jelöletlen forma ma már bel- vagy külviszonyragos:

<i>stilisztikailag jelölt (választékos, ünnepélyes)</i>	<i>stilisztikailag jelöletlen (közömbös)</i>
Győrött, Mórrott, Vácott; Kaposvárt, Kolozsvárt, Érsekújvárt	Győrben, Mórton, Vácon; Kaposváron, Kolozsváron, Érsekújvárbán

Az országosan ismert város- vagy akár falunevek helyragozásában **eltérhet egymástól** az **országos** (általános) és a **helyi** úzus.

Ilyenkor a nyelvújítók **a hivatalos nyelvben nem ajánlják a helyi névformák használatát**. Véleményük szerint például az *Újhelyben* forma csak szűk körben, elsősorban a beszélt nyelvben jó, a hivatalos nyelvbe az általánosan elterjedt, teljes *Sátoraljaújhelyen* alak illik.

Ez a tanács a **nyelvi homogenizmus** ideológiáján alapul; a **nyelvi vernakularizmus** alapján **inkább a helyi formák** hivatalossá tételét szorgalmazhatnánk.

A beszélők szempontjából a legjobb megoldás a **vagylagosság** elfogadása volna: pl. a helyi sajtó a helyi formákat használja, a központi sajtó pedig belátása szerint. A hivatali használatra nézve pedig a hivatali nyelvben szokásos eljárások a mérvadóak.

Mivel a **Kárpát-medencén kívüli** helységnevek általában **belviszonyragot** kapnak, bizonyos esetekben az **azonos névforma mellett is tudni lehet** a ragozásból, **melyik helységnévről** van szó:

<i>a magyar községben</i>	<i>az olasz városban</i>
Velencén	Velencében

Itt a külviszonyragos *Velencén* forma egy Fejér megyei falura vonatkozik, amely a Velencei-tónál fekszik, a belviszonyragos *Velencében* forma pedig az olaszországi városra.

Autónak ütközött egy biciklis Velencén

ORIGO / 2022.06.03. 16:37

EZ A CIKK 131 NAPRA FISSZULT UTÓLJÁRA. A BENNE SZEREPLŐ INFORMÁCIÓK A MEGJELÉNYÉS IDEJÉN PONTOSAK VOLTAK, DE MÁRIA ELAVULTAK LEHETNEK.

Egy férfi biciklivel áthajtott egy olyan aluljárón Velencén, ahova be sem mehetett volna, majd hátulról nekiment egy autónak. A biciklis megsérült.

Velencén

Velencében

Helységnevek és megyenevek

A **megyenevek**hez belviszonyrag járul, míg a megyenévvel azonos **helységnév**hez nem egy esetben **külviszonyragot** kapcsolunk, így lehetővé válik a megyenév és a helységnév ragozott formájának megkülönböztetése:

<i>a megyében</i>	<i>a városban, a községben</i>
Nógrádban	Nógrádon
Csongrádban	Csongrádon
Hevesben	Hevesen
Tolnában	Tolnán
Szolnokban	Szolnokon

Nógrádon

Nógrádban

A Nógrádban található Nógrádon jártam. Megnéztem a falu határában található várat is.

Hiteles példa az MNSZ2-ből:

Ugyancsak ez a robot került kipróbálásra Nógrádon, a várhegy melletti mezőkön található sarkos kavicsok terepén. Ezek a marsi jégkorszaki szelek által lapos oldalúakra csiszolt kőzetdarabok földi párjai. (tudományos)

3. Dativus (-nak/-nek)

A magyar nyelvben a **birtokviszonyt** egy (vagy több) **birtokos jelző** és egy (vagy több) **birtokszó** alkotja.

A birtokos jelző **dativusragot** kap vagy **ragtalan** marad, a birtokszót pedig **birtokos személyjellel** látjuk el. A birtokos szerkezetben a dativusragos főnév tulajdonképpen **genitivusi** funkciót lát el.

Mivel a birtokos jelző és a birtokszó közt bizonyos esetekben **határozott névelő** is állhat, ezenkívül pedig a birtokos jelző nemcsak **megelőzheti**, hanem olykor **követheti** is a birtokszót, a birtokviszony kifejezésének összesen **négy lehetősége** van a magyarban:

1.	2.	3.	4.
a hegy teteje	a hegynek teteje	a hegynek a teteje	teteje a hegynek

Példánkban a *hegy* a **birtokos jelző** – nyelvtani értelemben birtokos –, a *tető* pedig a birtokot kifejező **birtokszó**.

Amint minden magyar anyanyelvű és műveltségű ember érzi, a négyfajta szerkezet nem egyenrangú: **stílusértékük** tekintetében **jelentős különbségek** vannak.

1. *a hegy teteje*: **közömbös** stílusértékű, **stilisztikailag jelöletlen** mindenfajta stílusváltozatban

2. *a hegynek teteje*: a nyelvőrök szerint **kissé régies, irodalmias**, a valóságban **elavult**, a mai szépirodalomban legfeljebb **stílusesszövként** fordul elő; mindenfajta stílusváltozatban **stilisztikailag jelölt**, még a nagyon választékos, ünnepélyes szövegben is

3. *a hegynek a teteje*: **közömbös** stílusértékű, sok kontextusban, pl. a besznyében **informálisabb** a névelőtlen *a hegy teteje* formájánál, és nemegyszer **stilisztikailag kissé jelölt**

4. *teteje a hegynek*: a nyelvőrök szerint **régies**, a valóságban mindenfajta stílusváltozatban **stilisztikailag jelölt**, de **nem feltétlenül régies**, hiszen ma is használatos **ritkább** változatként még a **spontán besznyében** is, különösen ha a birtokszó előbb jut eszünkbe, mint a birtokos jelző, vagy a birtokszó erősen hangsúlyos:

<i>szokásos szórend</i>	<i>fordított szórend</i>
Ez a <u>dolog lényege</u> .	Ez a <u>lényege a dolognak</u> .

Két példa az MNSZ2-ből:

Nincs értelme azon tűnődni, hogy az orosz vezetők meddig mentek volna el csatlósaik „függetlenítésében”, tény, hogy Poznan után megálljt vezényeltek annak a kevés előrehaladásnak is, ami történt. Íme a durvább jelei a fékezésnek. (Fekete Sándor)

Rabja lettem ennek a könyvnek. Mindjobban belemerültem; majd nyolc hónapon át olvastam, nem is tudom, hányszor. Barátaim rángattak, kiáltoztak, számárfülekét mutattak ne-

kem, de nem tágítottam. Végül ujjukkal homlokukra mutatva jelezték, hogy szerintük valami nincs nálam rendjén. (Gyurkó László)

3.1. Dativusrag megléte vagy hiánya

Mivel a dativusrag egyik legfontosabb funkciója a birtokviszonyban a birtokos jelölése, ebben a leghosszabb alfejezetben a **dativusragos** és **dativusrag nélküli** formák **váltakozásáról** beszélünk, de a következő alfejezetekben (3.2., 3.3., 3.4., 3.5.) kitérünk néhány más, a dativusrag használatával összefüggő kérdésre is.

A) Egyszeres birtokos jelzős szerkezetekben

Egy birtokos szerkezetben egynél több birtokos jelző is szerepelhet. Ebben az alfejezetben azokról az esetekről lesz szó, amikor a birtokos jelzős szerkezetben csupán **egyetlen birtokos jelző** található.

A magyar nyelvtörténetben jól érzékelhető tendencia a **dativusrag fokozatos elhagyása** olyan esetekben, amelyekben korábban használatos volt. Mivel rendszerint a régi, **dativusragos** formák sokáig együtt élnek a **zéró ragosakkal**, számos esetben tapasztalatunk **váltakozást**.

Az egyes változatok **stílusértéke sokszor jelentősen eltér**: vannak olyan esetek is, amikor a mai élő nyelvben a **dativusrag mindig elmarad**, de olyanok is, amelyekben **mindig használatos** (olyankor persze nem beszélhetünk az adott eseten belül váltakozásról).

A Hivatalos nyelvünk kézikönyve szerint az **egyszeres birtokos jelzős szerkezetekben** a jelző – szórendjétől, hangsúlyától, szófajától, sőt néha a szöveg stílusától, jó hangzásától függően – **ragos** is, **ragtalan** is lehet:

1.	2.
az <u>üzem</u> ügye	az <u>üzemnek</u> az ügye
az <u>épület</u> bejárata	az <u>épületnek</u> a bejárata
a <u>figyelem</u> felkeltése	a <u>figyelemnek</u> a felkeltése
a <u>védelem</u> tanúja	a <u>védelemnek</u> a tanúja

A Nyelvművelő kézikönyv megállapítása szerint **ha a birtokos jelzőre nem esik kiemelő nyomaték, a rag nélküli** megoldás a természetes.

A **jelöletlen** eset, amely **bármilyen beszédhelyzetben** megfelelő, valóban a **ragtalan** használat, bár a **beszélt nyelvben** – **nemcsak az informálisban** – **különösebb stílushatás nélkül is** használjuk a **ragos** formát, a beszélt nyelvi redundancia egyik eseteként.

Alapvetően az a problémának a gyökere, az a kérdés, hogy az oktatáspolitikai alkalmas lesz-e arra, hogy ha felnőtté válnak azok az emberek, akik jelen pillanatban az oktatási rendszerben

vannak, ne ilyen felnőttek legyenek. Mit kell ahhoz tenni, hogy ne ilyen felnőtté váljanak azok a generációk, akik jelen pillanatban az iskolákba járnak, és hogyha ennek keressük meg a problémáit, akkor biztos vagyok benne, hogy a finanszírozási rendszeren kívül találunk olyan strukturális problémákat, amin lehet változtatni, és jó lenne, hogyha a vita nem arról szólna, hogy Soros György vagy pedig az MSZP heccelt fel pedagógusokat, hanem arról, hogy mit lehet gyökeresen változtatni. (parlamentari felszólalás)

A **formális** írott nyelvben inkább csak akkor használjuk a **ragos** formát, ha a ragos szóra **hangsúly** esik (l. alább). A **választékos** stílusú szövegek ebből a szempontból empirikus vizsgálatra szorulnak, egyelőre támaszkodjunk a **nyelvértékünkre**.

Az alábbi, **kiegyenlített** vagy **enyhén választékos**, ill. **enyhén formális** stílusú internetes szövegekben például **ragos** formát látunk anélkül, hogy ez különösebb stílushatással járna:

Felálltam, s odamentem apámnak a széke mögé: Menjünk, édesapám! No, hát hova ilyen hamar? – kérdezte az igazgató. Apám felállt, azt hittem, elesik, úgy fogta a széknek a támláját. (Sánta Ferenc)

Ebédeltünk a kutya is no meg én is, utána kimentünk sétálni. Jómagam a járókeretemmel, amire le is tudok üldögni. Őkelme pedig rohángált az utcán, mivel itt nincs forgalom, csak gyalogos vagy kerékpáros. De nagyon boldog volt. A szomszédnak a macskáját megugatta, rá is szóltam, hogy „nem illik a más portájára beugatni” – erre a szomszéd, úgy nevetett, de úgy!

Akik korábbról számítanák, azt mondták, hogy a mai fiatalok már korábban érnek, viszont olyan említés is volt, ami szerint manapság sokkal nehezebb valakiről megállapítani a korát. Többen ahhoz kötötték a fiatal kor felső határát, amíg az ember elkezd dolgozni, valójában megéri a pénznek az értékét, és azt, hogy mennyit kell érte tenni.

Sajnos a karamellás süteménynek az íze olyan keserű volt, hogy ehetetlen, meg égett a karamell, 1500 Ft. Nagyon szomorú, hogy ilyen előfordulhat.

A nagy zajra én is kinéztem az ablakon, de csak óvatosan. Láttam, ahogy a szemközti háznak a kapuját megrugdossák, és letörik a házszámot az utcaajtóról. Ismertem őket, mind egy szálig. Vernivaló suhancok voltak, kiket az ital megbolondított.

Ez a keresztényeket kivont karddal védő angyal a tápéiak számára is segítséget nyújtott a legenda szerint, méghozzá a magyar történelem talán legnehezebb időszakában, 1241-ben: amikor a tatárok Tápéra támadtak, Szent Mihály megjelent a faluban a tiszteletére szentelt templomnak a tornyán, és kivont kardjával elűzte a veszedelmet.

Az elmúlt pár évtizedben a terrorizmus új stratégiát követ. A gyermekeket kezdte el vadászni, és ezen keresztül az emberi életnek az értelmét vette célba.

Említettem a sajtnak a szerepét ebben a történetben: a román sajtó a saját etnicista hozzáállásával, a magyar sajtó pedig a saját kisebbségi logikája mentén alakította ki az eseménynek a narratíváját, és mindegyik közösségben felerősödött az általuk képviselt diskurzus: a románok úgy érzik, hogy a hokiválogatott nem tett meg mindent a győzelemért, az erdélyi magyarok pedig ismét áldozati szerepben mutatkoznak.

Az önkormányzat visszaél az alkotmányellenes trv-rész által éppen biztosított jogával. A jogalkotói szándék a maffiaellenesség volt. A ház állaga romlik. Ilyen ügynek a végkimenetele bizonytalan. Hogyan lehet így a házra költeni? Még azzal is gazdagodjon az önkormányzat?

A Koszovóról szóló megállapodás nem csak Koszovóról szól. Mindannyiunk életét meghatározza – mondta Pásztor István. Nem tudtuk elvonatkoztatni a saját sorsunkat attól a sorstól, ami az országunk a sorsa, nem tudtuk befolyásolni, mert olyan kevesen vagyunk.

Az SNI neveltetésű gyerekeknek az élete az iskolában még nehezebb, de egy anya azon van, hogy könnyebb legyen. Esténként előveszem a tankönyvet, rövidítem a tananyagot, néha lehet túlzás is, de szeretném, hogy neki könnyebb legyen. Vagy nekem, ez nagy kérdés? De

nem adom fel, meg kell csinálni, tovább kell menni. Ezeket a dolgokat nem tudom elengedni.

A városnak a problémája az, hogy aki ide eljön, ez egy két, maximum három órás program, és tulajdonképpen megnézi a kastélyt, jobb esetben megebédel a helyi étteremben, és elmegy. Tehát nekünk ez a legnagyobb problémánk, ezen próbálunk segíteni – mesélte Mészáros Oszkár.

A beszélt nyelvi eredetű példák esetében a ragos változatot jól megmagyarázza az a tény, hogy a ragos változat a besznyére jellemző, a beszélt nyelvi redundanciajelenségek közé tartozik. Az írott nyelvi eredetű példák esetében olykor arra gyanakodhatunk, hogy talán a birtokos jelzőt vagy a birtokszót szerette volna a szerző hangsúlyozni (l. a következő alfejezetet).

A nyelvművelők arra panaszkodnak, hogy a mai nyelvhasználatban a birtokos jelző olyankor sem kap dativusragot, „amikor szükség volna rá”. A valóság az, hogy nem mindig van a ragra szükség, amikor a nyelvművelők szerint szükség van rá, de néha igen. Erről alább lesz szó.

a) Kiemelő hangsúly esetén

Két esetet különböztetünk meg: az egyik az, amikor a birtokost, vagyis a **birtokos jelzőt akarjuk kiemelni**, a másik az, amikor a **birtokszót** vagy **annak bővítményét akarjuk kiemelni**.

Mindkét esetben **ki szoktuk tenni** a dativusragot.

A **birtokos** kiemelése:

A VÉDELEMNEK a tanúját is meg kell hallgatni, nem csak a vádét.

A HELYI LAKOSSÁGNAK a lakásszükségletét kell kielégíteni, nem a külföldiekét.

A **birtokszó** kiemelése:

A védelemnek a TANÚJÁT is meg kell hallgatni, nem csak az ügyvédet.

A helyi lakosságnak a LAKÁSSZÜKSÉGLETÉT kell kielégíteni, nem a luxusigényét.

A dativusragos forma itt **ritkán váltakozik** a ragtalannal: leginkább talán a **besznyében** fordul elő, hogy a kiemelést a szupraszegmentális eszközökre (mindenekelőtt a hangsúlyra) bízunk, s így nincs szükség a dativusra. Pl.:

kiemelés hangsúllyal

A TEMPLOM tornyát javítják, nem a városháza tornyát.

kiemelés dativusraggal

A TEMPLOMNAK a tornyát javítják, nem a városházának a tornyát.

Bár a rag elmaradását kiemelés esetén a nyelvőrök helytelenítik, a **besznyében** ez ellen **nem emelhetünk kifogást**. Az **írott nyelvben** valószínűleg jobb, ha **kitezzük** a dativusragot, a szöveg stílusától függetlenül, de a kérdést empirikusan kellene vizsgálni, mielőtt biztosat tudnánk mondani.

b) Közbeékelődés esetén

Ha a birtokos jelző és a birtokszó közé **más szavak ékelődnek**, célszerű lehet **kitenni a dativusragot**, különösen akkor, ha az a veszély fenyeget, hogy nem lesz felismerhető első pillantásra a birtokos jelző és a birtokszó összetartozása.

Ha a rag használatát **régiesnek** érezzük, próbáljuk **átfogalmazni** a mondatot úgy, hogy **ne kelljen birtokos szerkezetet használni** (ha lehet).

Nézzük meg részletesebben is, melyek azok a közbeékelések, amelyek miatt érdemes kitenni a dativusragot. Az összes esetre nem térünk ki, csak néhány fontosabbra.

ba) Ha a birtokszónak minőségjelzője van

Ha a birtokszónak minőség- vagy mennyiségjelzője van, **célszerű kitenni a dativusragot**, különösen akkor, ha a **jelző hosszú, szerkezetes**. Egy sajtónyelvi példa:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
Megtalálták <u>Donatello szentet ábrázoló, február 11-én egy firenzei templomból ellopott mellszobrát.</u>	Megtalálták <u>Donatellónak szentet ábrázoló, február 11-én egy firenzei templomból ellopott mellszobrát.</u> Megtalálták <u>Donatellónak egy szentet ábrázoló, február 11-én egy firenzei templomból ellopott mellszobrát.</u>

A Nyelvművelő kézikönyvtár megállapítja, hogy a birtokos jelző ragjának kitételével a hír **könyvben érthetővé** válik.

Ezzel a megállapítással teljesen **egyetérthetünk**. Ám tudomásul kell venni, hogy ennek ellenére a dativusrag ilyen esetekben **manapság gyakran elmarad**.

a) A formálisabb vagy **választékos** stílusú szövegekben valóban célszerű a ragot ilyenkor **kitenni**.

b) Az informálisabb írott nyelvbe, ill. beszélt nyelvbe viszont **nem illik a ragos forma**, de ott ilyenkor amúgy is **más szerkesztést szoktunk** alkalmazni, pl. alárendelést.

c) A még informálisabb beszélt nyelvben inkább **önálló mondatokba** kerülnek a járulékos információk:

(kevésbé) informális	még informálisabb
Megtalálták <u>Donatello mellszobrát, ami egy szentet ábrázol, és amit február 11-én egy firenzei templomból loptak el.</u>	Megtalálták <u>Donatello mellszobrát, ami egy szentet ábrázol. Február 11-én ellopták egy firenzei templomból.</u>

Nézzünk meg még egy példát!

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
A <u>vállalat</u> egy fiatal hölgy alkalmazottját baleset érte.	A <u>vállalatnak</u> egy fiatal hölgy alkalmazottját baleset érte.

Amint a nyelvújítók is megállapítják, ebben a mondatban a birtokos jelzőt egészen addig, amíg az állítmányhoz nem érünk, **alanynak gondolhatjuk**. Hiszen alany is lehetne, ha a folytas például ez lenne:

A vállalat egy fiatal hölgy alkalmazottját elbocsátotta.

Teljesen egyetérthetünk a nyelvújítókkal abban, hogy az ilyen mondatok **javításra szorulnak**, akár mi fogalmaztuk őket, akár mások kéziratában talákoztunk velük. A rag elmaradását ilyenkor **fogalmazási hibának** kell tekinteni.

A névelő kezelése

Amikor a birtokszó jelzője előtt **névelő** áll (amely ily módon a birtokos jelzőt követi), a **dativusrag nem maradhat el**. Annak érdekében, hogy mégis elmaradhasson, sok esetben **törlődik a névelő**:

<i>dativusrag és névelő nélkül</i>	<i>dativusraggal és névelővel</i>
1. Kérheti az <u>ügy kormány elé terjesztését</u> .	Kérheti az <u>ügynek a kormány elé terjesztését</u> .
2. A <u>lakásépítés munkálatok által való támogatása</u> .	A <u>lakásépítésnek a munkálatok által való támogatása</u> .
3. A magyar <u>szabvány közeljövőben történő felülvizsgálatakor...</u>	A magyar <u>szabványnak a közeljövőben történő felülvizsgálatakor...</u>
4. A <u>zárómérleg és eredménykimutatás beolvasztó vállalat egyetértő záradékával ellátott egy példányát</u> az illetékes adóhatóságnak, valamint az alapító, illetve az érdekképviselői szervnek kell megküldeni.	A <u>zárómérlegnek és az eredménykimutatásnak a beolvasztó vállalat egyetértő záradékával ellátott példányát</u> az illetékes adóhatóságnak, valamint az alapító, illetve az érdekképviselői szervnek kell megküldeni.

A Nyelvújító kézikönyv ezt a megoldást **hibásnak** tartja.

Bár a kérdést érdemes lenne empirikusan tesztelni, úgy tűnik, hogy a dativusrag és az azt követő névelő elhagyását az ilyen megoldás elterjedtsége miatt **nem mindig tekinthetjük fogalmazási hibának**, s ez a megoldás stílusértékénél fogva a **formális stílusba** is beleillik, sőt **elsősorban oda illik bele** (az informális nyelvben másképp fogalmazunk, s a választékos fogalmazásban sem ez tűnik a legjobb megoldásnak).

Ha **gondozott** szöveget akarunk létrehozni, érdemes inkább **kitenni a ragot is, a névelőt is**. A **rendezett** szövegbe valószínűleg „befér” a ragtalan, névelőtlen változat, amennyiben a mondat amúgy érthető, de a kérdést empirikusan kellene tesztelni.

Mindenesetre az idézett példák közül az utolsó, a 4. számú, **szinte érthetetlen a rag és a névelő kitétele nélkül**, így ebben az esetben a ragtalan változatot egyértelműen úgy tekinthetjük, mint amelyben a szerző **fogalmazási hibát** követett el, még akkor is, ha esetleg a tágabb kontextus ismeretében valamivel könnyebb lehet a mondatot megérteni.

Az ilyen mondatokat szerkesztőként mindenképpen **ki kell javítani, érthetőbbé** kell tenni, akár a dativusrag és a névelő kitételével, akár esetleg más módon, átfogalmazással.

bb) Ha a birtokos jelzőnek értelmezője van

Előfordul, hogy a birtokos jelzőnek **értelmezője** van, amely a **birtokos jelző** és a **birtokszó közé** ékelődik. A Nyelvművelő kézikönyvtár ilyenkor is célszerűnek tartja kitenni a dativusragot, különösen abban az esetben, ha **maga az értelmező is többelemű szerkezet**. Enélkül ugyanis az olvasó **a ragtalan birtokos jelzőt könnyen a mondat alanyának nézheti**, s így először félreérti a közlést:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
1. Merénylet áldozata lett Amu Muhabi, a Zairei Köztársaság elnöke két testőre.	Merénylet áldozata lett Amu Muhabinak, a Zairei Köztársaság elnökének két testőre.
2. Deák Ferenc, a haza bölcsének hírneve messze földre is eljutott.	Deák Ferencnek, a haza bölcsének hírneve messze földre is eljutott.
3. K. Csontos Miklós, a FKGP országgyűlési képviselőjének 35 éves veje beismerte, hogy több késszúrással megölte a vele egy lakásban élő honatyát.	K. Csontos Miklósnak, a FKGP országgyűlési képviselőjének 35 éves veje beismerte, hogy több késszúrással megölte a vele egy lakásban élő honatyát.

Az 1. sz. mondatban birtokos jelző ragjának kitételével egyértelművé válik, hogy **nem az elnök, hanem a két testőr** vesztette életét.

A 2. sz. mondatban **elkerüljük azt a zökkenőt**, ami abból adódik, hogy először a **Deák Ferenc** nevet a mondat alanyaként értelmezzük.

A 3. sz. mondatban is zökkenőt kerülünk el a dativusrag kitételével: **rag nélkül azt hiheti az olvasó, hogy a vő van megnevezve, nem a képviselő**. Ki tudja ugyan logikázni, hogy ez nem így van, mert szokatlan lenne épp az ismertebb ember nevét elhallgatni (s amíg a vád nincs bizonyítva, nem is szokás a gyanúsított teljes nevét közölni), de azért a raghiány mindenképpen zavart vagy zökkenőt okoz.

Bár a dativusrag **elhagyása** ilyen helyzetben is elég **gyakorinak** látszik (igaz, **empirikus** kutatási eredményeink nincsenek), mégis igazat kell adnunk a nyelvművelőknek, hogy ilyenkor a **félreértést megakadályozandó szükséges kitenni** a dativusragot, nemcsak a **gondozott**, hanem még a **rendezett** szövegekben is. A raghiányt ilyen esetekben **fogalmazási hibának** tekinthetjük, s mások kéziratában is **bátran kijavíthatjuk**.

bc) Ha a birtokos szerkezet tagjai közé mellékmondat ékelődik

A nyelvőrök szerint akkor is szükséges a dativusragot kitenni, ha a **birtokos jelzőt** és a **birtokszót mellékmondat** szakítja el egymástól:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
F. G. a <u>vállalat</u> , <u>mely most nagy nehézségekkel küzd</u> , harmadik igazgatója.	F. G. a <u>vállalatnak</u> , <u>mely most nagy nehézségekkel küzd</u> , harmadik igazgatója. A most nagy nehézségekkel küzdő <u>vállalatnak</u> F. G. a harmadik igazgatója.

A nyelvművelők véleményével teljes mértékben egyetérthetünk. A **rag elhagyását** ilyenkor is **fogalmazási botlásnak** tekinthetjük nemcsak a gondozott, hanem a rendezett szövegekben is, s mások kéziratában is **kijavíthatjuk**. A raghiány megakasztja az olvasót, megnehezíti a mondat megértését.

c) Ha a birtokos jelző nem főnév

A nyelvművelők szerint szintén zökkenőt okozhat a fogalmazás, vagy akár félreérthetővé is válhat, ha nem tesszük ki a dativusragot olyankor, amikor a **birtokos jelző** nem főnév, hanem **más típusú névszó: melléknév, számnév vagy névmás**.

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
A szobák közül a <u>legutolsó</u> ajtaja a közgyűlési terembe nyílt.	A szobák közül a <u>legutolsó</u> nak az ajtaja a közgyűlési terembe nyílt.
A szobák közül a <u>harmadik</u> ajtaja a közgyűlési terembe nyílt.	A szobák közül a <u>harmadik</u> nak az ajtaja a közgyűlési terembe nyílt.
<u>Mindenki</u> egyéni elhatározására van bízva, hogy milyen anyanyelvűnek vallja magát.	<u>Mindenkinek</u> egyéni elhatározására van bízva, hogy milyen anyanyelvűnek vallja magát.
A testület, <u>amely</u> tagjait nem választják, hanem kijelölik, nem lehet demokratikus.	A testület, <u>amelynek</u> tagjait nem választják, hanem kijelölik, nem lehet demokratikus.

Különösen olyankor szükséges kitenni a ragot, **ha rag nélkül is értelmes a mondat, de más jelent:**

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
<u>Hány</u> helyét biztosítottuk?	<u>Hány</u> nak a helyét biztosítottuk?
<u>Egyik</u> levelére válaszoltunk.	<u>Egyik</u> nek a levelére válaszoltunk.

A nyelvművelők véleményével teljesen egyetérthetünk a **melléknevek** és **számnevek** vonatkozásában. A **vonatkozó névmások** esetében viszont már nem olyan egyértelmű a helyzet: ott a **rag elmaradása nem szokott félreértést okozni**, s mivel egyre jobban megszokjuk a ragtalanságot, **zökkenőt is egyre kevésbé érzünk**.

Még némely nyelvűvelő is elismeri, hogy a **rag elhagyható**, legalábbis ha a vonatkozó névmási kötőszó **többes számban áll**. **Nem utasítják** el pl. a következő szerkezeteket, bár a ragos változatokat választékosabbnak, jobbnak tartják:

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
Társadalmi szervek, <u>amelyek</u> tagjait...	Társadalmi szervek, <u>amelyeknek</u> tagjait...
A városban élő hajléktalanok, <u>akik</u> megsegítésére fordítjuk az összeget.	A városban élő hajléktalanok, <u>akiknek</u> megsegítésére fordítjuk az összeget.

Ha csak **választékosabb** volna a ragos forma, az még rendben is lenne, de hovatovább **régiesnek, nehézkesnek, pontoskodónak** is érződik.

Kevésbé régies, bár talán még egy kicsit nehézkesebb a szöveg, ha kitesszük a birtokszó elé a **határozott névelőt**:

<i>névelőtlen</i>	<i>névelős</i>
Társadalmi szervek, <u>amelyeknek</u> tagjait...	Társadalmi szervek, <u>amelyeknek a</u> tagjait...
A városban élő hajléktalanok, <u>akiknek</u> megsegítésére fordítjuk az összeget.	A városban élő hajléktalanok, <u>akiknek a</u> megsegítésére fordítjuk az összeget.

Bár a **ragtalan vonatkozó névmási kötőszó** használata **terjedni látszik**, a **gondozott** szövegbe nagy valószínűséggel még mindig a **ragos forma illik jobban**, a **rendezettben** azonban valószínűleg **beérhetjük a ragtallal** is.

Mondatonkénti mérlegelésre is szükség lehet. Legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** támaszkodunk saját fogalmazásunkban is, s mások kéziratának javításában is.

A kérdést is empirikusan kellene vizsgálni, már csak azért is, mert nem nehéz ellenpéldákat találni az interneten: gondozottnak látszó szövegeket dativusrag nélküli névmási kötőszóval. Nemcsak a nyelvűvelők által megértéssel kezelt esetekben, amikor a kötőszó többes számban áll, hanem azokban az esetekben is, amikor a kötőszó egyes számú.

A kötőszó többes számú:

A Föld mai helyzetét keresztény szempontból vizsgálva érdemes áttekintenünk néhány „alapigazságot”, amelyet sokan vallanak, de <u>amelyek tanulsága</u> nem biztos, hogy segíti túlélésünket. Lehet, hogy csak jól hangzó tévtanokról, sztereotípiákról van szó, amelyekkel már itt, bevezetésképpen le kell számolnunk.
Bár az önkormányzat nem árulta el, hogy a kimutatásában jelzett egyes delegációk tagjai kik voltak, több úti beszámolót is „elfogtunk”, amelyek a küldöttségek vezetőinek leírásait tartalmazzák. Megállapítható, hogy az utak döntő többsége a város által hasznosítható programokat takart, de akadnak protokoll események és olyan utak is, <u>amelyek értelme</u> megkérdőjelezhető.
Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt. Lehetőséget nyújtanak arra, hogy a hozzájuk ellátogatók számára megtapasztalhatóvá tegyék a magyar történelem sorsfordító eseményeit, tragédiáit, de dicső pillanatait is. Jelenleg ötvenkét történelmi emlékhely található az országban, <u>amelyek jelentőségét</u> a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság javaslata alapján kormányrendelet ismerte el.

Az egészségbiztosítás keretében egyes ellátások életkortól függetlenül térítésmentesen járnak, és vannak ellátások, amelyek támogatása a biztosított életkorához igazodik. Az alapellátási rendelkezéseken a fogorvosok mindenben a szakmailag legjobb megoldást javasolják a pácienseknek, de vannak olyan kezelések, melyeket az OEP nem támogat.

Az elmúlt napokban folyamatosan érkeztek Magyarországra a menekültek, akik megsegítésére számos segélyszervezet adománygyűjtésbe kezdett. Egy ilyen helyzetben életeket menthet az összefogás, ezért, ha te is szeretnéd támogatni őket, mostanra rengeteg lehetőség közül választhatsz. Ebben a cikkünkben összeszedtük a legtöbb alternatívát, hogyan is veheted ki a részed a megsegítésükből.

A Magyar Honvédség parancsnoka köszönetet mondott továbbá Benkő Tibor honvédelmi miniszternek és Maróth Gáspár védelmi fejlesztésekért felelős kormánybiztosnak, akik támogatása és munkája nélkül most „nem lenne mit mutatni”.

A kötőszó egyes számú:

Hiszen nincs olyan mese, sem a népmesék sem a műmesék világában, amely tanulsága nem a személyiségfejlődésünkre lenne hatással. Éppen ezért ezen, a késő kamaszkorba ért olvasóközönségnek szánt, rendszerezett és a rend által irányított mesék olvasása az év legbekuckózósabb időszakában nagy hasznunkra, hasznukra lehet.

A Top Gear idén már a 26. évadjánál tart, és ez alatt mindig tudott újat, vicceset és szakmait mutatni a közönségnek. Ez most sincs másként, habár az eredeti háromtagú stáb lecserélődött – sőt, Matt LeBlanc és Rory Reid idei távozásával jövőre két új tag csatlakozik ismét a sorozathoz – megint sikerült „egy otthon ne próbáljuk ki” részt készíteni a képernyőre, amely értelme megkérdőjelezhető, ám érdekessége nem.

A fesztivál középpontjában a közgazdasági gondolkodást feje tetejére állító viselkedési közgazdaságtan lesz, amely jelentőségét mutatja, hogy a téma két elismert kutatója, Daniel Kahneman és Richard H. Thaler Nobel-díjban részesült.

Azon sportegyesület, amely támogatása az 1 millió forintot meghaladja, a támogatási összeg első részletéről legkésőbb július 31-ig, a támogatási összeg második részletéről a támogatást követő év január 31. napjáig köteles elszámolni, mely elszámoláshoz – amennyiben rendelkezésre áll, fényképekkel is ellátott – írásos beszámolót kell készítenie.

A gyerekek, akikkel azóta jó barátságban vagyunk, második osztályosok, 7-8 évesek. Napközis nevelőjük Rajz Istvánné, aki segítségével, együttműködése nélkül nem érhetünk volna el eredményeket, mert mindössze két hétben egyszer találkozunk

Két pillérre hegyezném ki a sajtótájékoztatót, az egyik a stabilitás, a másik a szintlépés – fogalmazott a sportvezető. – Stabilitás, mert itt ül Litvai Zoltán, aki támogatása nélkül a csapat nem érhetne volna el az előző idény eredményeit. Örülök, hogy továbbra is együtt dolgozhatunk, szerintem még szebb sikerek állnak előttünk.

d) Ha a birtok két vagy több birtokos közt oszlik meg

Ha a mondatban **két vagy több birtokos jelző** vonatkozik **ugyanarra a birtokszóra**, a nyelvőrök szintén a **dativusrag kitételét** ajánlják (mindkét, ill. mind az összes jelzőre), a könnyebb megértés érdekében.

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
a <u>lakóházak</u> és más <u>létesítmények</u> felépítése	a <u>lakóházaknak</u> és más <u>létesítményeknek</u> (a) felépítése

Ebben az esetben egyáltalán nem nehéz a kifogásolt változatot megérteni, itt a rag **nyugodtan mellőzhető még a gondozott beszédben is.**

Más a helyzet olyankor, amikor a két birtokos egyike maga is birtokos jelző egy másik birtokos szerkezetben.

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
A közelben elhaladó vonatok zakatolása és füttye nemcsak az állatkert <u>lakóinak</u> , hanem az egész <u>környék</u> nyugalmát is zavarja.	A közelben elhaladó vonatok zakatolása és füttye nemcsak az állatkert <u>lakóinak</u> , hanem az egész <u>környéknek</u> a nyugalmát is zavarja.

Látjuk, hogy itt a két birtokos jelző közül az **elsőben ki van téve a dativusrag** (*lakóinak*), ám a **másodikban**, amely egyszersem **egy másik birtokos szerkezet birtokos jelzője** (*környék*), **nincs**. A mondat így valóban **suta és javításra szorul**. Az eredeti változatban a rag elmaradását fogalmazási hibának tekinthetjük.

B) Dativusrag megléte vagy hiánya többlépcsős birtokos szerkezetekben

Többlépcsős birtokos szerkezetekben az alapszabály az, hogy **csak az utolsó birtokos jelző kap dativusragot**; a megelőzők ragtalanok. Pl.:

Az egyetem főépülete földszintjének egyik szobájában tűz ütött ki.

Ez a szabály csak az **írott nyelvre**, különösen pedig a **formális fogalmazású** szövegekre vonatkozik. A **választékos** stílusú szövegek fogalmazói az ilyen szerkezetek használatát inkább **elkerülik**; hasonló a helyzet a **bizalmas** stílusú szövegekben is, de ott egy további lehetőség is kínálkozik: mindegyik birtokos jelző ellátható **-nak/-nek** raggal. Erről alább lesz szó.

a) A dativusrag teljes hiánya

Néha előfordul, hogy az **utolsó birtokos jelző sem kapja meg a dativusragot**.

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
A szavazást a <u>képviselőház elnöke</u> igenlő <u>szavazata</u> döntötte el.	A szavazást a <u>képviselőház elnökének</u> igenlő <u>szavazata</u> döntötte el.
A helyi <u>tanács elnöke intézkedése</u> mindenkit felhábortott.	A helyi <u>tanács elnökének intézkedése</u> mindenkit felhábortott.
A kerületi <u>tanács vb pénzügyi osztálya feladata</u> az, hogy az ilyenekre figyeljen.	A kerületi <u>tanács vb pénzügyi osztályának feladata</u> az, hogy az ilyenekre figyeljen.

A **dativusrag elhagyását** a Nyelvművelő kézikönyvtár **helytelennek** minősíti, s hasonlóan más nyelvművelő kiadványok is.

Ezzel az értékítélettel alapvetően egyet is érthetünk, bár érdemes lenne a kérdést empirikusan vizsgálni. A rag kitétele **nem stíluskérdés**, tehát nem a regisztereket, hanem a **kvalilektusokat** érinti: a **gondozott** szöveg megköveteli a **rag kitételét**, sőt lehetséges, hogy még a **rendezett** szöveg is.

A ragelhagyás nem mindig számít egyformán súlyos hibának. A Nyelvművelő kézikönyv szerint az **intézménynevek** általában **egyetlen tagnak számítanak**. Ennek ellenére a rag kitételét tartja a kézikönyv jobb megoldásnak:

<i>rag nélkül</i>	<i>ragosan</i>
A Minisztertanács Titkársága Tanácsi szervek <u>osztálya</u> rendeletére megváltoztatom a helyi Községi Tanács V.B. elnökének idézett intézkedését.	A Minisztertanács Titkársága Tanácsi szervek <u>osztályának</u> rendeletére megváltoztatom a helyi Községi Tanács V.B. elnökének idézett intézkedését.

Ha egyetlen tagnak tekintjük, akkor nem teljesen világos, miért tartja kézikönyv mégis jobbnak a ragos formát.

Ugyanakkor kétségtelen, hogy a **ragos változat gördülékenyebb**, s talán **érthetőbb** is. Ilyen esetekben legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** támaszkodunk.

b) A dativusrag megjelenése egynél több birtokos jelzón

Az sem példátlan, hogy a dativusrag **egynél több birtokos jelzón** is megjelenik. Ezt a nyelv-művelők **pongyolaságnak**, **hibának** mondják.

<i>a rag kétszeres kitétele</i>	<i>a rag egyszeri kitétele</i>
Ehhez a városi tanács végrehajtó <u>bizottságának</u> építési szakigazgatási <u>szervének</u> engedélye szükséges.	Ehhez a városi tanács végrehajtó <u>bizottsága</u> építési szakigazgatási <u>szervének</u> engedélye szükséges.

A dativusrag többszörös kitétele valóban **pongyolaság**, azaz **gondatlan fogalmazás** következménye, mindenekelőtt ha **írásban** történik. Mind a **gondozott**, mind a **rendezett** szövegben ügyelni kell rá, hogy **csak az utolsó jelző kapja meg a ragot**. Mások kéziratából is **törölhetjük** a fölösleges ragot.

Ahogy azonban azt már a bevezetőben is említettük, más a helyzet a **besznyében** használt többszörös birtokos jelzős szerkezetekkel. Ott **nem érvényes az a szabály, hogy csak az utolsó jelző kap ragot**: ez a megoldás a beszélt nyelvbe nem illik bele, mert **formális stílusértékű**. A **legtermészetesebb** beszélt nyelvi megoldás alighanem az, hogy **több jelző is megkapja a dativusragot**, ám nemcsak ragot kap, hanem **névelőt** is:

A Jucit onnan ismerem, hogy ő a nagymamám gellei kertjének az előző tulajdonosának a lánya.

Persze a legtöbb esetben a besznye **elkerüli** az ilyen szerkezetek használatát, s másként fejezi ki az ilyen tartalmat, például:

A Jucit onnan ismerem, hogy a nagymamámnak van egy kertje Gellében; a kert előző tulajdonosának a lánya a Juci.

C) Dativusrag megléte vagy hiánya névutószerű határozók előtt

1. Ha a birtokszó **névutóvá váló, átmeneti szófajú szó** (*ellenére, értelmében, kapcsán, nyomán, során* stb.), a **gondozottabb** nyelvben is **váltakozást** találunk a **dativusragos** és a **ragtalan** forma közt.

<i>ragtalan</i>	<i>ragos</i>
Mindent meg kell tenni a béke <u>biztosítása</u> érdekében.	Mindent meg kell tenni a béke <u>biztosításának</u> érdekében.
Az igazgatóság <u>rendelete</u> értelmében az értekezleten idegenek nem vehetnek részt.	Az igazgatóság <u>rendeletének</u> értelmében az értekezleten idegenek nem vehetnek részt.
A tanács <u>határozata</u> nyomán a rendőrség nyomozást indított.	A tanács <u>határozatának</u> nyomán a rendőrség nyomozást indított.

A nyelvművelők megállapítása szerint a **ragos alak a választékosabb**, de **elfogadható a ragtalan** forma is (akárcsak az egyszerű birtokos szerkezetekben).

A ragtalan forma a **normális, jelöletlen** eset, legalábbis az olyan ragos névszóknál, amelyek már régebb óta használatosak névutói szerepben. A két forma közt **nincs jelentős stílusértékbeli különbség**, bár lehetséges, hogy a **ragos** forma valamivel **választékosabb**, ugyanakkor **nehézkesebb** is. Általában **tetszésünk**, ill. **nyelvérzékünk** szerint dönthetünk.

2. Ha a névutószerű határozó **birtokos szerkezethez** járul, elvileg háromféle lehet a raghasználat:

1.	2.	3.
a város épületei műszaki felülvizsgálatának során	a város épületeinek műszaki felülvizsgálata során	a város épületei műszaki felülvizsgálata során

Az 1. sz. megoldás mögött az a tudatos vagy tudattalan meggyőződés áll, hogy a *szó* nem névutó, hanem **ragos névszó**, tehát szabályos **háromszoros birtokos szerkezetről van szó**, melyben a dativusragot az utolsó tag kapja meg.

A 2. sz. megoldás szerzője tudatosan vagy tudattalanul **névutónak** tekinti a *szó* szót, ezért nem tartja szükségesnek, hogy dativusragot kapjon az előtte álló szó (a *felülvizsgálata*), hiszen az ebben az esetben nem birtokos jelző már. **Ugyanakkor szabályszerűen dativusragot kap a kétszeresnek tekintett birtokos szerkezet második tagja** (az *épületeinek*).

A 3. sz. megoldás a **legradikálisabb**: ennek szerzője is **névutónak tekinti** a *során* szót, ezért nem látja el raggal az előtte álló szót (a *vizsgálata* főnevet), ugyanakkor **elhagyja a kétszeres birtokos szerkezetből a hagyományos szabályok szerint kötelező dativusragot** is a második (utolsó) tag mellől (az *épületei* mellől). Ezzel a mondata nem lesz kevésbé formális, csupán talán **kevésbé gondozott**. (Ezek a szerkezetek is a **formális** stílusú szövegekre **jellemzőek**, a **választékos** és a **bizalmas** fogalmazású szövegek szerzői igyekeznek **elkerülni** az ilyen nyelvi alakulatokat.)

D) Dativusrag hiánya megkövesedett kifejezésekben

Van úgy, hogy a birtokos szerkezet **megkövesedett kifejezést** alkot; az ilyeneket **nem szokás megbontani dativusrag beiktatásával** akkor sem, ha egy további szóval alkotnak birtokos szerkezetet.

<i>a megkövesedett kifejezés megőrzése</i>	<i>a megkövesedett kifejezés felbontása</i>
1. A vállalat igazgatójának <u>szeme láttára</u> vitték el a kifizetett árut.	A vállalt <u>igazgatója szemének láttára</u> vitték el a kifizetett árut.
2. A súlyos csomag a fiúnak a <u>lába fejére</u> esett.	A súlyos csomag a <u>fiú lábának (a) fejére</u> esett.

A második oszlopban található mondatok **szokatlanok, zavaróak, javításra** szorulnak mind a **nyelvművelők** szerint, mind a **mi véleményünk** szerint. Ugyanakkor ezek valódi problémát aligha jelentenek, mivel **így nem szokás fogalmazni**.

A 2. sz. példában a jelöletlen megoldás a *fiú lábfejére* esett volna, a *lába feje* stilisztikailag jelölt, kissé régies, választékos.

A besznyében pedig a legtöbben valószínűleg a kevésbé pontos, egyszerűbb megoldást választanák: *A súlyos csomag a fiú lábára esett*, főleg akkor, ha az előzményekből kiderült, hogy a fiú állt, így nem valószínű, hogy a csomag a combjára vagy a térdére eshetett volna.

3.2. Határozott névelő a birtokos szerkezetben

Amint láttuk a fejezet bevezetőjében, a birtokviszonyt összesen négyféleképpen lehet kifejezni a magyarban; ezeket a lehetőségeket a következő példával szemléltettük: 1. *a hegy teteje*, 2. *a hegynek teteje*, 3. *a hegynek a teteje*, 4. *teteje a hegynek*. A 2. és a 3. megoldás abban különbözik, hogy a birtokszó előtt vagy nem áll, vagy áll névelő.

Ebben az alfejezetben erről a váltakozásról lesz szó.

<i>névelőtlen birtokszó</i>	<i>névelős birtokszó</i>
Ki akart rohanni ő is elsőnek olyan érzéssel, mint aki ennek a <u>háznak aajtáját</u> örökre becsukja maga után.	Ki akart rohanni ő is elsőnek olyan érzéssel, mint aki ennek a <u>háznak az aajtáját</u> örökre becsukja maga után.

A szovjet csapatok kivonulásával párhuzamosan megkezdődött az általuk használt objektumok környezeti állapotának, illetve az okozott környezeti károknak felmérése a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium megbízásából.

A szovjet csapatok kivonulásával párhuzamosan megkezdődött az általuk használt objektumok környezeti állapotának, illetve az okozott környezeti károknak a felmérése a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium megbízásából.

Amint a két példából is látszik, a **névelőtlen** formák **régiések**, sőt **elavultak**, s régiességük-nél, ill. avultságuknál fogva esetleg az **erősen választékos (emelkedett)** stílusú szövegekbe is beleillenek, **kevésbé** a **formális** stílusúakba (ezeket a feltevéseket empirikus anyagon kellene tesztelni).

Az további vizsgálat nélkül is kétségtelen, hogy a kettő közül a **névelős a stilisztikailag jelöltebb forma** (bár az is valamivel jelöltebb, mint az 1. sz. megoldás, a *hegy teteje* típusú, melyben nincs dativusrag).

Jó tudni, hogy a határozott névelő a 16. században bukkant fel először a dativusragos birtokos jelző és a nyomatékos birtokszó között. Az idők folyamán egyre gyakoribbá vált ezen a helyen; ennek a folyamatnak az eredménye a mai helyzet, amikor is a névelős szerkesztés a jelöltebb, a névelőtlen pedig stilisztikailag jelölt, régies.

A nyelvőrök tudomásul veszik, hogy a **névelős formák a gyakoribbak**, de arra biztatják a nyelvhasználókat, hogy **bátran használják a névelőtlen formákat**.

Ezt a tanácsot **nagy hiba volna megfogadni**, főleg úgy, hogy nem specifikáljuk, mely stílusrétegekre kell gondolni. A **névelőtlen** forma – régiessége, ill. avultsága miatt – valószínűleg még a **választékos** stílusú szövegekből is **kirí**, **bizalmas** stílusú szövegekben pedig használata egyenesen **nevetséges** volna.

Botránys, hogy a nyelvművelők olyan áron is az elavulóban lévő formákat erőltetik, hogy a beszélők nevetségessé tennék magukat, ha tanácsukat megfogadnák. Képzeljünk el, hogy így beszélénk:

Menj be Józsina szobájába, de vidd magaddal a szobának kulcsát, mert a szoba be van zárva, nyisd ki az ott lévő íróasztalnak felső fiókját, vedd le az ott lévő doboznak tetejét, és hozd ide apudnak óráját, amit tegnap odatettem.

A Nyelvművelő kézikönyv szerzői nem tagadják, hogy stilisztikai különbség van a névelős és névelőtlen formák között. Állításuk szerint **az élőbeszédben** és a hozzá közel álló **szépirodalmi** művekben a **névelős** forma a gyakoribb, tehát **implicit** módon azt is állítják, hogy **ritkán** bár, de a **névelőtlen forma is használatos**.

Ez **nem igaz**.

Másfelől azt mondják: az **értekező** prózában és a **hagyományhoz** jobban kötődő **szak- és szépirodalmi** művekben a **névelő nélküli** szerkesztésmóddal találkozunk sűrűbben.

Erősen kétséges, hogy ez így volna, valószínűleg a Nyelvművelő kézikönyv készítésekor is jóval gyakoribbak voltak a névelőtlen formák, bár ezt empirikus vizsgálatok híján biztonsággal nem állíthatjuk.

A kézikönyv példája:

a jelenlegi szerződés-kötési rendszernek hiányosságai

Ez a példa nem tekinthető mai nyelvinek: egyértelműen **régies, elavulóban** lévő a névelőtlen megoldás. A nyelvművelők értékítéletét valószínűleg **nyelvi konzervativizmusuk** befolyásolta.

Ma használatos változatok:

a jelenlegi szerződés-kötési rendszernek a hiányosságai

a jelenlegi szerződés-kötési rendszer hiányosságai

A kettő közül a **jobb oldali** oszlopban található a **formális stílusban (is) a stilisztikailag jelöletlen**, a **bal oldaliban** található **kissé jelölt**, kevésbé feszes, **kevésbé formális**.

A Nyelvművelő kézikönyvtár nemcsak azt ismeri el, hogy manapság a névelős a gyakoribb forma, hanem azt is, hogy a **névelőtlen régiesebb, választékosabb**, igaz, csak „egy árnyalattal”.

Példáit **kontextus nélkül** idézi, így nem annyira feltűnő, hogy nem „egy árnyalattal” régiesebb, hanem kifejezetten régies, sőt elavuló:

<i>névelős</i>	<i>névelőtlen</i>
a napnak <u>az ereje</u>	a napnak <u>ereje</u>
az iskolának <u>a tanulói</u>	az iskolának <u>tanulói</u>

Könnyebben felismerjük a **stílusértékbeli különbséget**, ha nem elszigetelt kifejezéseket idézünk, hanem legalább egy-egy mondatot:

<i>névelős</i>	<i>névelőtlen</i>
Ilyenkor ősszel <u>a napnak az ereje</u> már nem olyan, mint nyáron.	Ilyenkor ősszel <u>a napnak ereje</u> már nem olyan, mint nyáron.
Ennek <u>az iskolának a tanulói</u> nincsenek megelégedve a választható órákkal.	Ennek <u>az iskolának tanulói</u> nincsenek megelégedve a választható órákkal.

Az interneten többnyire régi, a 20. század első feléből vagy még régebről való példák találhatóak, de azért akadnak maiak is. A maiakból idézünk néhányat:

Kevesen álmodják meg lakásuk berendezését olyan elhivatottan, mint ennek a háznak lakói, különös kihívás velük együtt dolgozni. Azért használjuk a jelen időt, mert ennek a feladatnak még nincs vége, mivel ügyfeleink nem tartoznak abba a körbe, akik egy szuszra rendezik be az egész házat, hanem minden anyagot, formát alaposan átgondolva teszik meg a következő lépést.

Nem tudjuk, a Belarusz Köztársaságban meddig fog uralkodni és rombolni ez a gyáva ember, de az biztos, hogy ennek az országnak sorsa is tanulságul kell szolgálgjon mindenkinek, aki

szenved egy hatalomtól, vagy aki szolgálja azt.

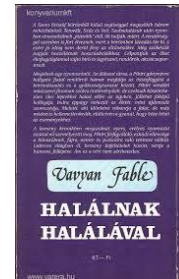
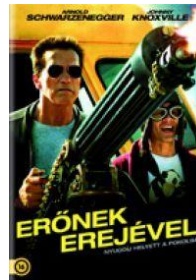
Minden szülő a gyermekének a legjobbat akarja, vagyis bizonyos döntések meghozatalánál, társadalmi célok kitűzésénél a gyermekének legkedvezőbb, legjobb helyzetet szeretné elérni. Ezek a célok, a céloknak elérése nagyban befolyással lehet arra nézve, hogy egy etnikailag vegyes házasságban a szülők mely nyelveket részesítik előnyben, melyeket tartják fontosnak.

A program küldetése szerint a szülő, szülők és a gyermek(ek) kapcsolatának kialakítása, vagy ahol van élő kapcsolat, ott annak tartalmi erősítése lehet az elsődleges cél, ezen keresztül válik lehetségessé, hogy a gyermekeknek átadott tudás (életvezetési vagy akár önismereti témákban) eljusson a szülőkhöz, új, építő jellegű struktúrákat honosítva meg a család működésében. Ezeknek a nehézségeknek leküzdése a programsorozat tapasztalatai szerint jól sikerült.

Rendhagyó esetek

Amint arra a nyelvújítók is felhívják a figyelmet, vannak olyan **állandósult szókapcsolatok**, melyek a mai napig is használatosak **névelő nélkül**; ezek nem régiesek, nem is elavultak, csupán **választékosak**:

erőnek erejével
éjnek idején, éjnek évadján, éjnek éjjelén
halálnak halálával halsz meg
példának okáért
ennek hallatára

Arra, hogy ezek a kifejezések nem régiesek, sem nem elavultak, jól utal az a tény, hogy az **interneten alig találunk példát a névelős változatokra**.

Ha a birtokszó **személyragos névutó**, akkor nyelvtani okokból nem lehet kitenni a határozott névelőt (névutó előtt nem állhat névelő); ezek **választékosak** vagy **régiesek** is lehetnek.

annak utána
időnek előtte
sok bajnak közepette

Klasszikus példa a **szépirodalomból**:

Jól tudom, mi lappang bokrodnak megette (Arany: Toldi II.).

Mivel a **névelőt** ebben az esetben **nem is lehet kitenni** (mert az eredmény agrammatikus mondat volna), **nincs váltakozás**, ezért ez az eset nem is vett fel helyénvalósági kérdéseket.

3.3. A birtokos szerkezet tagjainak sorrendje

Ebben az alfejezetben a birtokos szerkezet 4. változatával foglalkozunk, hogyan váltakozik a többivel.

A **fordított birtokviszonyt** – mivel a tagok sorrendje megegyezik a birtokviszony tagjainak idegen nyelvekbeli sorrendjével – némelyek idogenszerűnek vélték, ám a második világháború utáni nyelvművelés hangsúlyozza, hogy ha a **birtokszóra különösen erős nyomaték esik**, a fordított szórendű birtokviszony **helyes és magyaros**.

1. Megpihen <u>legszélén</u> az égi <u>határnak</u> (Arany: Toldi estéje I, 1)
2. S merre zúgnak <u>habjai Tiszának</u> , <u>Dunának</u> (Kölcsey: Himnusz)
3. A <u>feje</u> a <u>néninek</u> / éppen jó lesz pemzlinek (József Attila: Medvetánc)
4. Te is a legjobb <u>végéből</u> vagy a <u>posztónak</u> .
5. Rend a <u>lelke mindennek</u> .
6. Ez a <u>fokmérője</u> a <u>műveltségnek</u> .
7. Az <u>anyját</u> szidja a <u>vendégnek</u> .

Az kétségtelennek látszik, hogy a fordított szórend alkalmazásának egyik oka az, hogy a **birtokszóra különösen erős nyomaték esik**. A **legtöbb** idézett példában azonban **nem ezt** látjuk.

Nemcsak a **költői** példákra (1–3. sz. idézet) nem áll ez (ott magyarázhatnánk ritmus- és rímkényszerrel a fordított szórendet), hanem a **köznyelvekre** sem: például a *Rend a lelke mindennek* mondatban (5. sz. idézet) a *rend* szóra esik erős nyomaték, nem a *lelke* szóra; még a *minden* is nyomatékosabb, mint a *lelke*. Az *Ez a fokmérője a műveltségnek* mondat (6. sz. idézet) is aligha ágyazódik bele olyan kontextusba, ahol azt akarná a beszélő hangsúlyozni, hogy a műveltségnek ez a *fokmérője*, nem valami mása. Bár *Az anyját szidja a vendégnek* mondatnak (7. sz. idézet) elképzelhető olyan folytatása, hogy ... *nem pedig az apját*, de ez a folytatás egyáltalán nem szükségszerű.

Valószínűnek tűnik, hogy a **fordított szórend** alkalmazásának **egyéb okai is lehetnek**. A **besznyében** például az, hogy a **birtokszó jut először eszünkbe**, attól függetlenül, hogy akarjuk-e erősen nyomatékosítani.

Ahhoz azonban, hogy helyénvaló módon tudjuk alkalmazni a fordított szórendet, nem kell tisztában lennünk a fordított szórend alkalmazásának okaival: bátran rábízzhatjuk magunkat a **nyelvérzékünkre**.

3.4. Túl hosszú birtokos szerkezetek kerülése

1. A magyarban nem alkothatunk olyan szabadon többszörös birtokos szerkezeteket, mint például az angol vagy a szlovák nyelvben. Ezekben a nyelvekben a birtokos szerkezetek láncolatának gyakorlatilag nincsenek nyelvtani akadályai, „csak” stilisztikaiak (a sok birtokos szerkezet egymásutánja nem számít elegáns megoldásnak) és lélektaniak (a sok birtokos szerkezet nehezen érthetővé teheti a közlést). Ezzel szemben a magyarban tulajdonképpen csak a kétszeres birtokviszony az, amely még minden körülmények közt megfelelő, kényelmes.

1. Budapest lakosságának vízellátása akadozik.
2. Az adó befizetésének utolsó határideje március 31.
3. Meglátogatott minket a sógorom feleségének a barátnője.
4. Nem tudod, mikor botolták le ennyire a főtér parkjának a fáit?

Amint látjuk, a formálisabb stílusú mondatokban a második birtokos jelző és a birtokszó közt nincs névelő (1. és 2. mondat), az informálisabb stílusú mondatokban viszont van (3. és 4. mondat).

A magyarban már a háromszoros birtokos szerkezet is sokszor nehézkesnek érződik:

Az ország fővárosa közlekedésének fejlesztése halaszthatatlan feladattá vált.

A besznyében a háromszoros birtokviszony valószínűleg nagyon ritkán használatos, s ha mégis, nem úgy, mint az írott nyelvben (hogy ti. csak az utolsó tag kap dativusragot), hanem úgy, ahogy arra főntebb utaltunk, hogy ti. minden tagot ellátunk dativusraggal, s minden birtokszó elé névelőt teszünk.

A sulink pedellusának a feleségének a pénztárcája elveszett, ezer euró volt benne.

A ragtalan és névelőtlen forma stilisztikailag nem volna adekvát a besznyében:

A sulink pedellusa feleségének pénztárcája elveszett, ezer euró volt benne.

Talán a többszörös birtokos szerkezet nehézkesége miatt vélték a régebbi nyelvművelők a többszörös szerkezetet magyartalannak. A maiak már szerencsére nem osztják ezt a véleményét, s önmagában nem tartják problémának a többszörös birtokos szerkezetek használatát.

Idegenszerűségről szó sincs, ettől függetlenül azonban jobb a többszörös szerkezeteket elkerülni, ha lehet, és más szerkezetet választani helyette, attól függetlenül, hogy milyen stílusú a szövegünk.

A mai nyelvművelők is így gondolják, ők is ajánlatosnak tartják felszámolni a „sok tagból álló láncot”, mert „hosszadalmas és esetlen, olykor nehezen áttekinthető”.

Nem világos, hány tagot kell sok tagon érteni; nyilván ez nem is határozható meg általános-ságban, hanem a konkrét mondattól függ, hány birtokos jelzőt visel még el.

2. A **birtokos jelzők számának csökkentésére** több lehetőséget is ajánlanak a nyelvművelők, s ezekkel **valóban érdemes is élni** mindig, amikor ez lehetséges.

a) Valamelyik birtokos jelző helyett **minőségjelzős** szerkezetet használunk:

<i>egyetlen szerkezet</i>	<i>két szerkezet</i>
Az Országgyűlés pénzügyi <u>bizottsága</u> február 20-án tartott <u>ülése határozatainak végrehaj-tása.</u>	Az Országgyűlés pénzügyi <u>bizottságának</u> február 20-i <u>ülésén hozott határozatok vég-rehajtása.</u>

Amint látjuk, ezzel a megoldással **két külön birtokos jelzős szerkezetre bontottuk az eredeti láncot**: 1. *az országgyűlés bizottságának ülése* + 2. *határozatok végrehajtása*.

b) Előfordul, hogy **összetett szóval** kerülhető el a nehézkesség:

<i>három birtokos jelző</i>	<i>két birtokos jelző</i>
Megint nem sikerült a <u>könyv kötése</u> hátsó <u>táblájának ragasztása.</u>	Megint nem sikerült a <u>könyv</u> hátsó <u>kötéstáb-lájának ragasztása.</u>

c) Attól sem kell idegenkednünk, hogy a többszörös birtokos szerkezet valamely tagja helyett **igét** használjunk, s így **lazábbá** tegyük a mondat szerkezetét:

<i>négyszeres birtokviszony</i>	<i>háromszoros birtokviszony</i>
Az <u>akadémia intézetei terveit</u> <u>összehangolá-sának szükségessége</u> mindenki előtt nyilván-való.	Mindenki előtt nyilvánvaló, hogy az <u>akadé-mia intézeteinek terveit</u> <u>szükséges össze-hangolni.</u>

Látjuk, hogy az *összehangolása* főnév helyett az *összehangol* ige került az átalakított, gördü-lékenyebb, könnyebben érthető változatba.

A birtokos szerkezet tovább egyszerűsíthető az a) pont alatti megoldás alkalmazásával: az egyik birtokos jelző átalakítható **minőségjelzővé**:

<i>háromszoros birtokviszony</i>	<i>kétszeres birtokviszony</i>
Mindenki előtt nyilvánvaló, hogy az <u>akadé-mia intézeteinek terveit</u> <u>szükséges összehan-golni.</u>	Mindenki előtt nyilvánvaló, hogy az <u>akadé-miai intézetek terveit</u> <u>szükséges összehan-golni.</u>

Ez a mondat gördülékeny, könnyen érthető, s a **formális** stílusú szövegekbe éppúgy beleillik, mint a **kevésbé formális, választékos** vagy **informális** szövegekbe.

d) A láncolat valamely tagjának eltüntetése olykor megoldható **alárendelő mellékmondat** beiktatásával:

<u>négyszeres birtokviszony</u>	<u>háromszoros birtokviszony + mellékmondat</u>
Az <u>Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Kertészeti Albizottsága</u> keddi ülésének első szónoka egyetlen felvetésére sem kapott érdemi választ.	Az a képviselő, aki az <u>Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Kertészeti Albizottságának</u> keddi ülésén elsőként kért szót, egyetlen felvetésére sem kapott érdemi választ.

Előfordul az is, hogy a többszörös birtokos szerkezet **nem alakítható át megnyugtató módon**, mivel a szerkezet tömörsége csak részben lazítható, például azért, mert címről van szó. Íme egy elrettentő példa a Hivatalos nyelvünk kézikönyvéből:

<u>ötszörös birtokviszony</u>	<u>kétszeres + egyszerű birtokviszony + mellékmondat + két minőségjelző</u>
Közlemény a szocialista <u>országok akadémiai információs intézményei vezetőinek</u> berlini konzultatív <u>tanácskozása</u> megtartásáról szóló javaslat előzetes jóváhagyásáról.	Közlemény annak a javaslatnak az előzetes jóváhagyásáról, amely a szocialista országokbeli <u>akadémiák információs intézményeinek vezetői</u> számára rendezett berlini <u>tanácskozásának</u> a megtartására vonatkozik.

A cím az átalakítás után is **nehézkés** maradt, de legalább **valamivel könnyebben érthetővé** vált. Ez főleg a **jogszabályok címében** okoz gondot: a jelzői mellékmondat ugyanis a jogi szövegek címétől teljesen idegen.

4. Adessivus (-nál/-nél)

Az **ADESSIVUS** elsődlegesen a **valaminek** vagy **valakinek** a **közelében való elhelyezkedést** kifejező eset, a *hol?* kérdésre felelve. Ragja a *-nál/-nél*.

A <u>csárdánál</u> törpe nyárfaerdő (Petőfi: Az Alföld)
A <u>hirdetőoszlopnál</u> állt.
A <u>díszkútnál</u> szoktak találkozni.
Az <u>iskolánál</u> baleset történt.

Ebben a funkciójában az adessivusrag leginkább a **mellett** vagy specifikusabb esetben az **előtt**, **mögött** stb. névutókkal vagy a **közelében**, **környékén**, **tájékán** stb. ragos névszóval váltakozik:

A hirdetőoszlop <u>mellett</u> állt.
A díszkút <u>előtt</u> szoktak találkozni.
Az iskola <u>közelében</u> baleset történt.
A csárda <u>környékén</u> van egy apró nyárfaerdő.

Az érdekesség kedvéért megemlítjük, hogy az *asztalnál ül* (az „asztalnál”-ra mint szóalakra és az „ül”-re mint szótőre) szókapcsolatra az MNSZ2 2629 találatot ad tisztítás nélkül; az *asztal mellett ül* (az „asztal”-ra mint szóalakra, a „mellett”-re és az „ül”-re mint szótőre) 396 találatot.

Ezek a váltakozások nem szoktak helyénvalósági kérdéseket felvetni, nyugodtan támaszkodhatunk **nyelvérzékünkre**, ill. sok esetben **tetszés szerint** választhatunk.

Az alábbiakban azokkal az esetekkel fogunk foglalkozni, amelyekben az adessivus különféle **elvont jelentésekben** használatos.

4.1. Használata különféle határozói kapcsolatok kifejezésére

Az adessivusrag elvont jelentésviszonyok kifejezésére **több más raggal** váltakozik. A nyelv-művelők **helytelenítik**, ha a helyhatározói jelentésen egyéb, **elvontabb** körülményt fejeznek ki az adessivusragos névszóval, például **időhatározót**, **állapothatározót** vagy **körülményhatározót**.

Pedig a lazább, meghatározatlanabb határozói viszonyok kifejezésére az adessivus **nagyon is alkalmas**.

Az alábbi mondatokat például **kerülendőnek** tartják, s más megoldások alkalmazását javasolják helyettük:

<i>adessivus</i>	<i>más megoldás</i>
A <u>nőknél</u> Kovács Klára lett az első.	A nők <u>közül</u> Kovács Klára lett az első. A nők <u>között</u> Kovács Klára lett az első. A nők <u>versenyében</u> Kovács Klára lett az első.
A példa <u>megoldásánál</u> törekedjeteK arra, hogy hibátlan legyen az eredmény.	A példa <u>megoldásakor</u> törekedjeteK arra, hogy hibátlan legyen az eredmény. A példa <u>megoldásában</u> törekedjeteK arra, hogy hibátlan legyen az eredmény.

Vannak nyelv-művelők, akik **nem utasítják el minden esetben** az adessivus használatát elvont körülmény kifejezésére, például van, akí **elfogadja** a következő mondatot:

A marhabőrök fejtésénél a késvágásos selejtet csökkentik.

Ám még ha az adessivus használatát nyelvi szempontból nem tartják is helytelennek, inkább **más megoldás** alkalmazására buzdítanak, mert attól tartanak, az adessivus ilyen funkcióban **más ragokat szorít ki** a használatból.

Érdeemes idézni Imre Samut (1957: 249), aki a következő „költői képpel” próbálja elhíttetni az olvasókkal, hogy a veszély valós:

A veszélyt inkább abban kell látnunk, hogy a *-nál, -nél* használatának kiszélesedése ma partját szakított folyóhoz hasonlít, és szinte minden ragot, névutót veszélyeztet, sőt egyeseket valósággal elsöpör. Ez a jelenség káros, mert elszínteleníti a nyelvet: sőt a nyelv pontos kifejező képességét is veszélyezteti.

Ez a félelem részben a **nyelvi extrudizmus**, részben a **nyelvi egzaktizmus** ideológiáján alapul.

Valójában semmilyen kár nem érné a nyelvet még akkor sem, ha bizonyos ragok bizonyos funkciókból kiszorulnának, ez természetes nyelvi változás lenne. Az attól való félelemnek sincs alapja, hogy veszélybe kerül a közlés pontossága: a beszélő szándéka dönti el, hogy pontosan vagy elnagyoltan akar-e fogalmazni. Amikor nincs szükség pontos fogalmazásra, akkor beéri olyan raggal vagy más nyelvi eszközzel, amely „pontatlanul” fejezi ki az adott elvont körülményt; amikor úgy érzi, hogy pontosnak kell lennie ahhoz, hogy a hallgató vagy olvasó megértse, miről van szó, megtalálja ehhez is a megfelelő kifejezési eszközt.

E miatt a félelem miatt javasolnak olyankor is **más megoldást**, amikor nyelviileg az adessivus használatát **nem tartják helytelennek**:

<i>adessivus</i>	<i>más megoldás</i>
1. <u>Ennél a pontnál</u> megállhatnánk a tárgyalásban.	<u>Ezen a ponton</u> megállhatnánk a tárgyalásban.
2. Kitartok a korábbi <u>véleményemnél</u> .	Kitartok a korábbi <u>véleményem mellett</u> .
3. <u>Zenezónál</u> tereferáltunk.	<u>Zenezó mellett</u> tereferáltunk.
4. Az <u>üzemünknel</u> nincs ilyen ács.	Az <u>üzemünkben</u> nincs ilyen ács.

Egyedül az 1. sz. mondatban **megfelelő** a helyettesítés, de **ott sincs rá szükség**.

A következő két mondatban (2. és 3. sz.) a *mellett* **ugyanazt jelenti**, mint a *-nál/-nél*, csak **terjengősebb**. Máskor a **nyelvi szintetizmus** jegyében épp a névutók használatától óvunk ott, ahol rag is használható helyettük. Úgy látszik, ebben az esetben a nyelvőrök **nyelvi szintetista** hozzáállását felülírja a **nyelvi extrudizmus**.

Az utolsó, 4. sz. példában a **két mondat nem egyenértékű**: az eredeti azt jelenti, amit mondani is akart a szerzője, azt ti., hogy az üzemben nem dolgozik ilyen ács. Ezzel szemben a másik mondat azt is jelentheti, más kontextusban, hogy **jelenleg az üzemben nem tartózkodik ilyen ács**.

Erről a kérdésről fentebb az inessivusragnál (rag tárgyalásakor) már volt szó, s láttuk, hogy ezt a különbségtételt a nyelv művelők nem is helytelenítik, itt mégis helyettesítésre buzdítanak – teljesen **indokolatlanul**.

Nézzünk meg néhány további példát az adessivusnak a **nyelvművelők által kárhóztatott használatára**, s arra, hogy milyen más megoldásokat javasolnak helyette!

<i>adessivus</i>	<i>más rag</i>
1. A gépkocsi vezetője a dabasi <u>csárdánál</u> vacsorázott, majd utasával Budapestre jött.	A gépkocsi vezetője a dabasi <u>csárdában</u> vacsorázott, majd utasával Budapestre jött.
2. Még az anyagi sikernél is többet jelent, hogy sikerült újabb és újabb <u>családoknál</u> felkelteni az olvasási kedvet.	Még az anyagi sikernél is többet jelent, hogy sikerült újabb és újabb <u>családokban</u> felkelteni az olvasási kedvet.
3. Számolni kell a mezőgazdaság iparosodásával is az új települések <u>létrehozásánál</u> .	Számolni kell a mezőgazdaság iparosodásával is az új települések <u>létrehozásakor</u> .
4. A szövetkezeti gazdálkodás idei <u>értékelésénél</u> különösen nagy gondot kel fordítani annak realitására.	A szövetkezeti gazdálkodás idei <u>értékelésekor</u> különösen nagy gondot kel fordítani annak realitására.

Az 1. sz. mondat egyrészt nem fejez ki elvont körülményt, másrészt eredeti változata egyáltalán nem tűnik jellemzőnek; az MNSZ2 például nem adott találatot a *csárdánál ebédel, vacsorázik, eszik, iszik, üldögél* szókapcsolatok egyikére sem; a *csárdában ebédel, vacsorázik, eszik, iszik, üldögél* szókapcsolatokra viszont voltak találatok, ha nem is sok.

Elképzelhető, hogy ebben a mondatban az adessivus használata a **valamivel formálisabb** stílusnak a jegye, de az sincs kizárva, hogy a *vacsorázik a csárdánál* stb. a *megáll a csárdánál* hatására került bele a közlésbe, egyfajta vegyülésként (*megáll a csárdánál x vacsorázik a csárdában* → *vacsorázik a csárdánál*), vagyis pusztán botlásról van szó. Ezenkívül a csárdáknak külső terasza is szokott lenni, ha ott van valaki, jogosan mondja, hogy a *csárdánál* van.

A 2. sz. mondatban az adessivus tökéletesen megfelel a közlés céljának: nem a családot mint fizikai entitást hangsúlyozza, hanem **elvontabban** utal a kifejezni akart tényre. A 3. és a 4. sz. mondatban a *-kor* rag javaslata nem jó megoldás, mivel ezekben a példákban nem az idővonatkozás az érdekes, hanem az az elvont körülmény, aminek a kifejezésére épp az adessivus a legalkalmasabb.

Az alábbi példákban a Nyelvművelő kézikönyv szerint „mindenképp pontosabb, helyesebb volna más viszonyragos vagy névutós alak”:

<i>adessivus</i>	<i>más megoldás</i>
1. Előnyben részesítették az ügy <u>elbírálásánál</u> .	Előnyben részesítették az ügy <u>elbírálásakor</u> . Előnyben részesítették az ügy <u>elbírálásában</u> .
2. <u>Korrektúrájánál</u> már késő lesz a változtatás.	<u>Korrektúrákor</u> már késő lesz a változtatás. <u>A korrektúrában</u> már késő lesz a változtatás.
3. Az adatok <u>felvételénél</u> ügyelni kell a pontosságra.	Az adatok <u>felvételekor</u> ügyelni kell a pontosságra. Az adatok <u>felvételében</u> ügyelni kell a pontosságra.
4. A kérdés <u>megítélésénél</u> nem szabad figyelmen kívül hagyni a gyöngébb fél érdekeit sem.	A kérdés <u>megítélésében</u> nem szabad figyelmen kívül hagyni a gyöngébb fél érdekeit sem. A kérdés <u>megítélésekor</u> nem szabad figyelmen kívül hagyni a gyöngébb fél érdekeit sem.
5. A <u>tervezésnél</u> még nem volt róla szó.	A <u>tervezéskor</u> még nem volt róla szó.
6. Ezeket az adatokat felhasználtuk a <u>tervezésnél</u> .	Ezeket az adatokat felhasználtuk a <u>tervezésben</u> .

	Ezeket az adatokat felhasználtuk a <u>tervezés-hez</u> .
7. Ezt is számításba vették a terület <u>felmérésénél</u> .	Ezt is számításba vették a terület <u>felmérésekor</u> .
8. A terület <u>felmérésénél</u> az ő szempontjait is figyelembe vettük.	A terület <u>felmérésekor</u> az ő szempontjait is figyelembe vettük.
9. Nagy a gond a <u>vezetőségénél</u> .	Nagy a gond a <u>vezetőségen</u> . Nagy a gond a <u>vezetőségben</u> . Nagy a gond a <u>vezetők közt</u> . Nagy a <u>gondja a vezetőségnek</u> .
10. Kisebb <u>hőfoknál</u> kell maratnunk.	Kisebb <u>hőfokon</u> kell maratnunk.
11. A belépődíj <u>gyermekéknél</u> 5 Ft.	A belépődíj <u>gyermekeknek</u> 5 Ft. A belépődíj <u>gyermekek számára</u> 5 Ft.
12. Ilyen <u>eseteknél</u> gyorsan kell intézkedni.	Ilyen <u>esetekben</u> gyorsan kell intézkedni.

Némely esetben talán valóban stílusosabb más megoldás alkalmazása, de ez szövegtípustól is függ, nem eredendően rosszabb az adessivus. Van, hogy egyértelműen megfelelőbb az **eredeti fogalmazás** a nyelvművelők által javasolt megoldásnál.

Az 1. sz. mondatban az előnyben részesít valakit, valamit az ügy elbírálásakor nem hogy nem pontosabb a kifogásolt formánál, hanem éppenséggel pontatlanabb. A -nál/-nél adessivusrag ugyanis megfelelően kifejezi az elvont körülményt, míg az elbírálásakor mást jelent, időpontot, vagyis az előnyben részesítés és az ügy elbírálása közt **más viszonyt fejez ki, mint amilyet ki kellene fejeznie.** Az ügy elbírálásánál és az ügy elbírálásában nagyjából egyenértékűek, mindkettő ugyanazt a viszonyt fejezi ki.

Hasonlóképpen a 2. sz. mondatban a **hangsúly nem az időponton van, sőt nem is a helyen,** hanem a **cselekvésen,** ezért a korrektúrájánál megfelelőbb mindkét javasolt megoldásnál. Ugyanez a helyzet a felvételénél, megítélésénél, tervezésnél és a felmérésénél formákkal (3.–7. sz. mondat): ezek **jelentéstani** szempontból **adekvátan** fejezik ki a beszélő szándékát, mint a nyelvművelők által javasolt formák.

A kizorítástól való félelem (**nyelvi extrudizmus**) és a pontosabb közlésre való hivatkozás (**nyelvi egzaktizmus**) mellett a **nyelvi purizmus** is motiválja az adessivus elutasítását elvont körülmény kifejezésére: a Nyelvművelő kéziszótár megjegyzi, hogy ez az „újabb nyelvhasználat” „részben idegen hatásra” honosodott meg, „különösen a német *bei* előljáróval alkotott szerkezetek mintájára”.

Összefoglalóan megállapíthatjuk: az **adessivus** használata mind eredeti, **helyhatározói** funkciójában, mind **idő-, állapot- vagy körülményhatározó** funkcióban **kifogástalan:** lehetővé teszi a kifejezni kívánt valóságra való általánosabb, elvontabb utalást. Legjobb, ha a rendelkezésünkre álló kifejezésmódok közül egyrészt aszerint választunk, hogy **melyik fejezi ki legjobban közlő szándékunkat,** másrészt a szöveg **stílusának** megfelelően.

Az **adessivus** bizonyos kontextusban **kevésbé formális** vagy akár **bizalmas** stílusértékű névutós és más megoldásokkal összehasonlítva:

<i>kevésbé formális</i>	<i>formálisabb</i>
Normál viszonyok között egy torokgyulladás nem tűnhet veszélyesnek, ám az extrém magashegyi <u>körülményeknél</u> a legapróbb betegség is életveszélyes lehet. (sajtó)	Normál viszonyok között egy torokgyulladás nem tűnhet veszélyesnek, ám az extrém magashegyi <u>körülmények közt/ esetében</u> a legapróbb betegség is életveszélyes lehet.
Vágó György szerint a munkavédelem fogalma emberi, gépi és környezeti tényezőkből tevődik össze. A munka eredményessége, a baleset bekövetkeztének valószínűsége ezek összhangjától függ. Az emberi <u>tényezőknél</u> a legfontosabb a szakmai hozzáértés, a munkavédelmi szabályok ismerete. (sajtó)	Vágó György szerint a munkavédelem fogalma emberi, gépi és környezeti tényezőkből tevődik össze. A munka eredményessége, a baleset bekövetkeztének valószínűsége ezek összhangjától függ. Az emberi <u>tényezők esetében</u> a legfontosabb a szakmai hozzáértés, a munkavédelmi szabályok ismerete.
Hölgyem, ha már most eltakarja a szemét, mit csinál majd közvetlen <u>balesetveszéllyel</u> ? (sajtó)	Hölgyem, ha már most eltakarja a szemét, mit csinál majd közvetlen <u>balesetveszély esetében</u> ?

4.2. Adessivus, inessivus és superessivus használata színházzal kapcsolatban

A nyelvújítók a színházi látogatást a darab címéhez kapcsolt *-ban/-ben, -ba/-be, -ból/-ből* ragokkal tartják hagyományosan **helyesnek**, s **helytelenítik** a *-nál/-nél, -hoz/-hez/-höz, -tól/-től* használatát:

<i>kifogásolt</i>	<i>ajánlott</i>
A Bánk <u>bánnál</u> voltam.	A Bánk <u>bánban</u> voltam.
Az <u>Othellóhoz</u> megyek.	Az <u>Othellóba</u> megyek.
A Borisz <u>Godunovtól</u> jövök.	A Borisz <u>Godunovból</u> jövök.

Szerencsére a nyelvújítók **nem hibáztatják** az *-on/-en/-ön, -ra/-re, -ról/-ről* ragok használatát sem:

Az ember <u>tragédiájára</u> megyek.
A <u>Trubaduron</u> voltam.

Engedékenységüket **nem** e formák **elterjedtségével** indokolják, vagyis a **nyelvi uzualizmus** ideológiájával, hanem azzal, hogy ezek **levezethetők** az olyasféle szerkezetekből, mint pl. *a Trubadur c. előadásán voltam*, vagyis mintegy elliptikus, rövidülésszerű formákról van szó. Ebben a **nyelvi szisztemizmus** ideológiáját láthatjuk.

Több jel utal arra, hogy a belviszonyragok használata (*-ban/-ben, -ba/-be, -ból/-ből*) ilyen esetekben a mai nyelvhasználattól idegen, ezért **nem** ajánljuk, hogy a nyelvőrök által kifogásolt ragokat belviszonyragokkal helyettesítsük. Legjobb, ha a számunkra megszokott külviszonyragokat használjuk, pl. *Az ember tragédiájára megyek, Az ember tragédiáján voltam, Az ember tragédiájáról jövök*.

Ahhoz, hogy *Az ember tragédiájához megyek, Az ember tragédiájánál voltam, Az ember tragédiájától jövök* típusú megoldások helyénvalóságát meg tudjuk ítélni, **empirikus** vizsgálatokra volna szükség.

4.3. Adessivus és ablativus hasonlító határozóban

A hasonlító határozókban a *-nál/-nél* adessivusrag a *-tól/-től* ablativusraggal váltakozik.

<i>adessivus</i>	<i>ablativus</i>
Két évvel idősebb az <u>öccsénél</u> .	Két évvel idősebb az <u>öccsétől</u> .
Egy fejjel magasabb a <u>barátnőjénél</u> .	Egy fejjel magasabb a <u>barátnőjétől</u> .

Ennek megfelelően:

<i>adessivus</i>	<i>ablativus</i>
idősebb <u>nála</u>	idősebb <u>tőle</u>
magasabb <u>nála</u>	magasabb <u>tőle</u>

Az **ablativus** használatát a nyelvújítók csak a **nyelvjárásokban** és a **városi beszélt nyelvben** tartják megfelelőnek; a **választékos köznyelvben**, az „igényes prózában”, például a **tu-dományos** nyelvben és a **tankönyvekben** a hagyományosnak tartott **adessivus** használatát szorgalmazzák.

<i>ablativus</i>	<i>adessivus</i>
A legszembetűnőbb a terjedelmi, mennyiségi, számbeli mozzanat, <u>ettől</u> lényegesebb azonban a poétikai, szemléleti, koncepcionális vonás.	A legszembetűnőbb a terjedelmi, mennyiségi, számbeli mozzanat, <u>ennél</u> lényegesebb azonban a poétikai, szemléleti, koncepcionális vonás.

Valószínű, hogy a **formálisabb** és **választékosabb** stílusba ma még csakugyan az **adessivus** illik jobban. Az eddigi empirikus vizsgálatok szerint azt, hogy az **informálisabb** és a **kiegyenlített** stílusban melyik forma használatos, **regionális kötöttségű**: a nyelvterület **keleti** részén az értelmiségek körében is használatosak az **ablativusi** formák, **máshol** azonban lehetséges, hogy **szokatlanok** tűnnek.

Az egyik nyelvújító munka azzal próbálja érvelni az ablativusrag normatívvá fogadása ellen, hogy az „az okhatározóval való alak egybeesése a szöveggörnyezettől függően értelmi zavart, kétértelműséget okozhat”. Erre az imaginárius veszélyre a következő példát hozza:

A szorgalmas diák bölcsebb lett a tanítómesterétől. 1. 'sokat tanult tőle', 2. 'tudásban fölébenőtt'.

Nyilvánvaló, hogy ez a példa **mesterkél**t. Az, hogy egy jelenségre ilyen kétértelmű példákat ki lehet agyalni, nem lehet ok a helytelenítésre.

Valójában a nyelvújítóknek örülniük kellene annak, hogy terjed az ablativus az adessivus helyett, hiszen amúgy épp az adessivus „túlzott” gyakorisága miatt aggódnak.

5. Modalis (-n/-an/-en; -lag/-leg)

Ebben a fejezetben két modalisraggal, az *-n/-an/-en* és a *-lag/-leg* ragokkal foglalkozunk egy-egy alfejezetben, az *-ul/-ül* modalisragot nem tárgyaljuk. A tárgyalt két raggal ellátott szavak a mondatban **mód-állapothatározók**.

A Magyar grammatika szerint a **MÓDHATÁROZÓ** azt jelöli meg, hogy az alaptagban kifejezett cselekvés, történés, létezés **milyen módon megy végbe**.

Az **ÁLLAPOTHATÁROZÓ** azt fejezi ki, hogy valamilyen személy vagy dolog **milyen állapotban van**, milyen állapotból kerül ki, ill. milyen állapotba kerül.

A két tárgyalt toldalék közül az egyik, az *-n/-an/-en* **ragyszerűen** viselkedik; ez abban nyilvánul meg, hogy más toldalék nem követheti. Ezzel szemben a *-lag/-leg* toldalék inkább **képzőszerű**, mivel a vele ellátott melléknév **nem tartja meg eredeti bővítményeit**, ráadásul nem is szóalakzáró, hanem **képzők is követhetik** (*utólag-os, jelenleg-i*).

5.1. -n, -an, -en

Amint a Nyelvművelő kézikönyv is megállapítja, az *-n/-an/-en* modalisrag **eredete szerint azonos** az *-n, -on, -en, -ön* helyhatározói raggal.

Csak **melléknevekhez** (*forrón, fehéren, pirosan*) és **számnevekhez** (*négyen, hatan, sokan kevesen*), továbbá a megfelelő **névmásokhoz** (*mennyien, hányan*) járul, főnevekhez nem.

Az *-n/-an/-en* modalisragos szó legtöbbször **módhatározó** (pl. *gyorsan haladtunk*), vagy **állapothatározó** (pl. *betegem fekszem*), esetleg ennek **számállapot-határozói** típusa (*hatan jöttek velünk*).

E rag akképpen okozhat helyénvalósági problémát, hogy a **ragos** formák bizonyos esetekben **ragtalanokkal váltakoznak**:

<i>ragos</i>	<i>ragtalan</i>
Éppen most jött meg.	Épp most jött meg.
Egészen elfáradt.	Egész elfáradt.
Jobban szeretném, ha...	Jobb szeretném, ha...

A **ragtalan** formákat a nyelvművelők a **(beszélt) köznyelvben nem helytelenítik**.

A nyelvművelői megítéléssel egyet lehet érteni: a ragtalan formák kifogástalanok, használatuk elsősorban a **bizalmas** és a **választékos** stílusra jellemző. **Formális** stílusú szövegekbe a ragos formák illenek; ezek **közömbös** stílusértékűek, a **bizalmas** és **választékos** szövegekben a **ragtalan** formákkal **váltakoznak**.

Jellemző a nyelvőrök szemléletére, hogy nem azért fogadják el a rövidebb alakokat, mert elterjedtek, vagyis nem a **nyelvi uzualizmus** ideológiájából kiindulva, ahogy az a tudományos alapú nyelvalkításban szokás, hanem azért, mert a **régiségben is voltak ragtalan határozós szerkezetek**.

Ennek mai maradványai például a következők: *akképp, ezen mód, vasárnap, négykézláb, rendkívül, kétségkívül*.

Az újabb ragelhagyás a nyelvőrök megítélése szerint voltaképpen visszatérést jelent „az eredeti jelöletlen kifejezőmódhoz, s ezért nem helyteleníthető”.

Ez az indoklás **nyelvi konzervativizmusra** és **nyelvi szisztemizmusra** vall.

Ám az ilyen érvelésben a nyelvőrök korántsem következetesek. Ha a korábbi meglétre való hivatkozás helyessé tette egy formát, akkor a **határozott névelő** elhagyását is ugyanígy el kellene fogadni, mert ez is „voltaképpen visszatérést jelent” a névelőhiányhoz, ám a nyelv-művelők ezt nem teszik.

Nézzünk meg néhány példát az MNSZ2 „szépirodalmi” alkorpuszából ezek használatára **választékos** stílusú szövegekben.

Épp:

Érdeemes volt-e tántoríthatatlannak lenni, mikor az Amerikával való szakítás után, eléggé tántorgóvá vált a gazdasági élet. De kérdezhetünk-e ilyet? A forradalom, mely az ember naggyá növéseinek jegyében fogantatott, elfeledkezhet-e a szegények százezreiről? Nem az ő mércéjükhöz kell-e épp mérni a történelmet? A szabadságharcok általában az erkölcsiség szférájába emelik a nemzetek sorsát. Az emelkedettség nagyvonalúvá teszi ilyenkor még az osztályokat is. A humanitás ősi vonzása áthatol a köztük levő kőfalakon, és szinte részegítően hatni kezd. Ez történt Kubában is. (Csoóri Sándor)

Petőfi még épp csak megszületett, amikor Vörösmarty már verset írt a Szent Szövetség erőszakrendszere ellen, s az idősebb költő ráadásul később atyaian támogatta az ifjabbat, ez utóbbi mégsem rettent vissza attól, hogy „barikádjáról” az atyai barátira is tüzet nyisson. (Fekete Sándor)

Egész:

Amikor a nyakára tették a kötelet, olyan nyugodtan nézett a hóhér kezére, mintha csak bársony nyakkendő-t tartott volna. Tiszti becsületszavamra mondom, uraim. Két feltételezés is lehetséges. Édesapám vagy bátran, méltósággal halt meg, s sorsa biztos tudatában tartotta magasan fejét, vagy az egész jól kigondolt bábjáték volt, melynek szálai egy büszke anya kezében futottak össze. (Esterházy Péter)

Vajon honnét kapta a szegénység szorongató századaiban a sugalmazást, a képzelőerő játékoságát, a pompa iránti fogékonyságot ahhoz, hogy kialakítsa s meg is őrizze sajátos ízlését öltözködésben és szemléletmódban egyaránt. Nagy belső gazdagságnak kellett itt a lélekben felhalmozódnia! Ha színeik és formáik pazar változatait láttam, mindig arra gondoltam: pávák sétálhatnak álmaikban, virágtollú madarak, s egész biztos, hogy őket utánozzák. (Csoóri Sándor)

Jobb:

Láttam egy igen szép, nagyobbacska gyermekleányt is ott forogni a többi között: egy magánál kisebb fiúcskát, talán testvéröccsét vezetgette a két kezénél fogva, s úgy tetszett, mindjárt elsírja magát, annyira bosszankodik a gyermek ügyetlen téblábolásán, mert jobb szeretne maga is a felnőtt táncosok közé vegyülni. Egy ízben előttem is megállt valami részeg leány, orcáján széles, bárgyú vigyorral, hogy táncba vigyen. Társai, kik e merész vállalkozásra fölbiztatták, úgy taszigálták oda elébem erővel, mert szemlátomást erősen vonakodott, s örökké hátra, a többiek felé sandított. (Rakovszky Zsuzsa)

Abban az időtlen és derűs botanikus érdeklődésben, amellyel egy répa elé térdelt, vagy megsüvegelte a szépen nyíló tököt, humanista változatként beleragyog Ízisz és Ozirisz misztikus képe, a lappok, hinduk távoli géniusza, Odin, a Walhalla, a sörkészítő kékszemű valkirák túlvilága, az emberiség egyetemes halál- és megváltás-filozófiája, és ellentétül ott sötétlik a földi megváltatlanság, a szociális és egyéb nyomorúságok tudata. A költőt hamleti töprengésekbe rántja a metafizika, Shakespeare Athéni Timonjának legszörnyűbb feketeségeibe, aki kétségbeesésében nyár jobb szeretne állat lenni. (Szabó Lőrinc)

5.2. -lag/-leg

A -lag/-leg modalisrag **megítélésének múltjára** nézve a Nyelvművelő kézikönyvben (NyKk. II. 1985: 15) a következőket olvashatjuk:

Ez a réges-rég használatos mód- és állapotjelzői toldalékunk a nyelvújítás korában nagyon elterjedt. Kivált a német *-lich* melléknévképzős határozókat igyekeztek *-ilag*, *-ileg* toldalékos magyar szavakkal utánozni. Ezért sokszor olyankor is helytelenítették a használatát, amikor a vele szerkesztett magyar alakulat vagy nem is készült német kaptára, vagy már teljesen nélkülözhetetlen eleme szókincsünknek.

A Nyelvművelő tanácsok c. kiadvány a korábbi helytelenítés okát abban látja, hogy a -lag/-leg modalisrag a **19. század végén** „német minták nyomán szertelenül elterjedt”. „Csakhogy a megrovásból újabb hiba keletkezett” – folytatja a kézikönyv: „minden ilyen végű szót ki akartak irtani nyelvünkéből” (Bencédy 1967: 97).

Ezzel pedig a mai nyelvművelés már – szerencsére – **nem ért egyet.**

A) A -lag, -leg rag használatának nyelvhelyességi megítélése

A -lag/-leg modalisraggal ellátott szavak **megítélése** attól függ, hogy **milyen típusú tőhöz** kapcsolódnak. Ezért három alfejezetben tárgyaljuk a váltakozásokat: az elsőben azokat az eseteket vizsgáljuk, amikor a modalisrag az **-ó/-ő igenévképzőhöz** vagy az **-ú/-ű melléknévképzőhöz** kapcsolódik, a másodikban azokat, amikor a tárgyalt rag az **-i melléknévképző** után jelenik meg, végül pedig azokat, amikor **főnévhez** illesztik a -lag/-leg modalisragot.

a) Az -ó, -ő igenévképző és az -ú, -ű melléknévképző után

A Nyelvművelő kézikönyvtár az -ó/-ő igenévképző és az -ú/-ű melléknévképző után **hibátlannak** tartja a *-lag/-leg* modálisrag használatát.

állítólag, békítőleg, bezárólag, elismerően, ellenkezőleg, folytatólag, futólag, hihetőleg, hozzávetőleg, illetőleg, kellőleg, kizárólag, következőleg látszólag, ösztönszerűleg, pótlólag, tudvalevőleg, utólag, visszavárólag
 egyértelműleg, önhatalmúlag, természetszerűleg

www.citatan.hu
 Álmodni nem olyan könnyű, mint hinnénk. Éppen ellenkezőleg. Veszélyes is lehet. Amikor álmodunk,...

Más esetekben ugyanebben a funkcióban az *-n/-an/-en* modálisrag használatos:

egyszerűen, nagylelkűen, szomorúan, bántóan, forrón, magasan, édesen

Előfordul, hogy ugyanahhoz a tőhöz **mindkét rag** járulhat, s így **váltakozás** jön létre a két forma közt:

<i>-lag/-leg ragos</i>	<i>-n/-an/-en ragos</i>
<u>egyértelműleg</u>	<u>egyértelműen</u>
<u>hihetőleg</u>	<u>hihetően</u>
<u>kellőleg</u>	<u>kellően</u>
<u>kimutathatólag</u>	<u>kimutathatóan</u>
<u>ösztönszerűleg</u>	<u>ösztönszerűen</u>
<u>kérőleg</u>	<u>kérően</u>
<u>elismerőleg</u>	<u>elismerően</u>
<u>ezt követőleg</u>	<u>ezt követően</u>
<u>bénítólag hatott rá</u>	<u>bénítóan hatott rá</u>

A két forma általában **nem egyenrangú**: rendszerint a legtöbb szövegben az *-n/-an/-en ragos* a **stilisztikailag jelöletlen**, a *-lag/-leg ragos* pedig a **stilisztikailag jelölt**, de előfordul az is, hogy **fordított** a helyzet.

Így pl. az MNSZ2 adatainak tanúsága szerint az *egyértelműleg*, *kimutathatólag*, *követőleg*, *kellőleg*, *elismerőleg* jóval ritkább, mint az *egyértelműen*, *kimutathatóan*, *követően*, *elismerően*; a *-lag/-leg* ragos formákat még a helyesírás-ellenőrző is aláhúzza. Kisebbség a különbség az *ösztönszerűleg* és az *ösztönszerűen*, valamint a *kérőleg* és a *kérően* közt, s meglehetősen kiegyenlített a *bénítólag* és a *bénítóan* gyakorisági aránya.

Elképzeltető, hogy a *-lag/-leg* ragos alakok a **korábbi helytelenítés hatására szorultak vissza**, s terjedtek el helyettük az *-n/-an/-en* ragosak.

A kettő közt nemcsak gyakorisági, hanem **stiláris** különbség is van: ahol a *-lag/-leg* ragos forma **jóval ritkább**, ott egyszersmind **jóval formálisabb** stílusértékű, sőt **mesterkélt**, némely pedig ma már eléggé **szokatlan** (bár mindegyikre vannak példák az MNSZ2-ben, s még több az interneten).

Ellenkező a helyzet a *hozzávetőleg* és a *hozzávetően* alakpárokkal: itt az utóbbi, a *hozzávetően* előfordulási gyakorisága elenyésző a *hozzávetőleg* formához képest (de létezik *hozzávetően* is, bár a helyesírás-ellenőrző aláhúzza; az MNSZ2 34 tisztított találatot ad, valamennyi a „sajtónyelvei” alkorpuszból való). Néhány példa az internetről:

Lanyha a piaci kereslet az idén közepes mennyiségben termelt ribizli iránt, ezért az Ipoly mentén húzódó legnagyobb, <u>hozzávetően</u> 600 hektáros hazai ültetvény egy részén hozzá sem kezdtek a termesztők a szedéshez, holott most van ennek a munkának a szezonja – közölte a Menyhárt Ottó, a Naszály-völgye Börzsöny Termelői Értékesítő Szervezet szakértője kedden.
Az elmúlt években szerte az országban 500 milliárd forint értékben korszerűsítették a kórházakat, orvosi rendelőket – hangsúlyozta Pest megye első számú választókeretének országgyűlési képviselője, energiaügyért felelős államtitkár. Hozzátette: most Budapest és a központi régió <u>hozzávetően</u> négymillió lakosa egészségügyi ellátásának javítása a feladat, ezt szolgálja a <u>magysabású</u> program.
A statisztika alapján az országosan <u>hozzávetően</u> 100 000 főre tehető nyolcvanas korosztály 42 százaléka egyedül él – ez az arány a fővárosra is érvényes, így több tízezer idős lakosról igyekezett a felmérés informálódni. Többségük megözvegyült, ezért kényszerül e sajátos életformára.

Amint a föntebb közölt számadatokból is látszik, ha nem vagyunk biztosak benne, melyik alak az elterjedtebb, s nincs lehetőségünk utánanézni az interneten, **érdemes az *-n/-an/-en* ragos formát választani**, hiszen **csaknem mindig az a gyakoribb** olyankor, amikor **váltakozás** van a kétféle rag között. Ezt ajánlják egyébként maguk a **nyelvművelők** is.

Kivételes esetekben **jelentéskülönbség** alakult ki a kétféle ragos forma között:

<i>-lag/leg</i>	<i>-n/-an/-en</i>
<u>Egyhangúan</u> (= eseménytelenül) telnek napjai.	<u>Egyhangúlag</u> (= ellenzavazat és tartózkodás nélkül) megválasztották.
<u>Valószínűen</u> adja elő a dolgot (= el lehet hinni).	<u>Valószínűleg</u> rosszul mondja (=alighanem).

Az empirikus adatok arra mutatnak, hogy ez a jelentésbeli elkülönülés még nem teljesen ment végbe. Az *egyhangúan*, ill. *valószínűen* helyett nem szokás az *egyhangúlag*, ill. valószínűleg formákat használni, viszont az ellenkezője nem tűnik ritkának: az *egyhangúan* még sokszor használatos ‘egyhangúlag’, a *valószínűen* pedig ‘valószínűleg’ jelentésben.

Egyhangúság [bevezető szerkesztése]

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Az **egyhangúság** egy olyan döntési szabály, amely minden ember egyetértését megköveteli az adott döntésnél. Az egyhangú döntéseket konszenzuális módon, azaz **egyhangúlag**, nem pedig *egyhangúan* (jelentése: monoton, unalmas) hozzák.

Nézzünk meg néhány internetes példát a **fenti szabálytól eltérő használatra!**

Egyhangúan

A választmány tagjai egyhangúan megszavazták az egységes továbbképzési követelmény-rendszerről szóló 16. számú iránymutatás módosításáról szóló 65. számú MOKK iránymutatást.

A Fővárosi Közgyűlés mai ülésén egyhangúan elfogadta Újbuda Önkormányzatának korábbi előterjesztését, miszerint a Szent Imre Egyetemi Oktatókórház mögötti, Fejér Lipót utca és Halmi utca által határolt terület hivatalosan is felveheti a Sósfürdő tér nevet. Ugyan Úbudai lakói már régóta így hívják egymás között, hivatalossá mégis csak a mai döntés után válhatott ez az elnevezés.

Az Ellenőrző Bizottság tagjainak és elnökének megválasztásakor 15 szavazat érkezett, a Közgyűlés egyhangúan megválasztotta a Magyar Drámapedagógiai Társaság Ellenőrző Bizottságába Tölgyfa Gergelyt és Lannert Istvánt, a bizottság elnökének pedig Szakall Juditot.

A KJB tagjait az új szempontok felsorakoztatása győzte meg a védésről, hiszen a Batsányi kéziratok közül rendkívül kevés maradt fenn (azok is nagyrészt külföldön, Bécsben), a vizsgált tárgy emellett azonban olyan történelmi bizonyítékot szolgáltat, amelyet több helyen eddig tévesen közöltek. Baumberg Gabriella költőnőt tekintve még inkább felértékelődik a tárgy jelentősége, hiszen róla még kevesebb adat áll a kutatás rendelkezésére, mint férjéről, Batsányi Jánosról. A KJB tagjai egyhangúan a védetté nyilvánítást támogatták.

ÉLES VITA UTÁN EGYHANGÚAN ELFOGADTÁK A KÖLTSÉGVETÉS MÓDOSÍTÁSÁT - KÖZGYŰLÉS NYÁRI SZÜNET ELŐTT

Társasházi Monopoly I. | A padlástérről nem egyhangúan, de többségben!

Szerző(k): Dr. Kesseő-Balogh Péter | 2018.06.21 | [Ingatlan](#)

Egyhangúan döntött a főváros a Zuschlag- pénzekről

MTI / 2007.10.05. 15:22

Az Európai Parlament egyhangúan elfogadta az új adatvédelmi rendeletet

GAZDASÁG

V4-ek: Egyhangúan döntsön az EU a menekültekről!

MTI

EGYHANGÚAN TÁMOGATJA AZ OBH ELNÖKJELÖLTJÉNEK SZEMÉLYÉT

Megjelenés ideje: 2019. december 5., 10:50

Valószínűen

Magyarországon valószínűen kisebb a korrupció, mint tőlünk keletre és valószínűen nagyobb, mint tőlünk nyugatra, de ezen is tudna segíteni egy jó lobbitorvény – nyilatkozta Ibo-lya Tibor fővárosi főügyész a lapunknak adott interjújában.

Meglepően mélyről, 1,8 méternyírról került elő a valószínűen magas rangban lévő harcos csontváza, valamint harci szerszámai és ékszerai – tájékoztatott a régészeti ritkaságról a feltárást vezető Perémi Ágota régész, a Veszprém Megyei Laczkó Dezső Múzeum igazgatóhe-

lyettese.
A Street Speed 717 néven futó videós pár hete vette át egy Aventador SVJ kulcsait és valamiért úgy gondolta, hogy jó ötlet lesz vele átugratni egy Ram TRX-szel – <u>valószínűen</u> azért, hogy sokan ráklikkeljenek.
<u>Valószínűen</u> ennek a trendnek tudható be, hogy a különböző rendezvény, így esküvői helyszínek ezen igényeknek megfelelően olyan esküvői sarkokat, sok esetben felszentelt kápolnákat is kialakítottak a komplexumuk területén, amelyek minden igényt kielégítve képesek a legfestőibb, legvadregényesebb, legünnepélyesebb esküvői szertartás megvalósítására.
<u>Valószínűen</u> jobban jár az, aki a fűtéskorszerűsítésre elnyert támogatását múlt év helyett csak idén kapja meg. A 2000-ben ténylegesen folyósított pénzeket ugyanis be kell vallaniuk a magánszemélyeknek, s így akár 40 százalékát is visszafizethetik adóként.
A recept a Kincses receptkönyvből származik. Ez <u>valószínűen</u> egy jó régi recept. Készítés közben jöttem rá, hogy nem részletes a leírás, így utólag másképpen gondoltam már az elkészítését. Ezeket az infókat leírom.

Ha csak az adatokat néznénk, valószínűleg mind az *egyhangúan*, mind a *valószínűen* esetében elfogadhatnánk az ‘egyhangúlag’, ill. ‘valószínűleg’ jelentésben való használatukat is bármilyen stílusú szövegben, ám mivel ez a jelentésmegoszlás hasznos, érdemes támogatni azzal, hogy **legalább a saját szövegünkben** az *egyhangúan* szót csak ‘monoton módon’, a *valószínűen* szót pedig csak ‘híhető módon’ jelentésben használjuk. (E tanács a **nyelvi izomorfizmus** ideológiáján alapul.)

Esetleg mások gondozott szövegeibe is belejavíthatunk, némi nyelvvalakítási cézzal.

b) Az -i melléknévképző után

Szemben az -ó/-ő igenévképzővel és az -ú/-ű melléknévképzővel ellátott formákkal, melyeket – amint láttuk – a nyelvűvelők helyesnek fogadnak el, az **-i melléknévképzős** alakok esetében a *-lag/-leg* ragos formák **többségének használatát nem támogatják**.

A **kivételek** közé – amelyeket „már elfogadnak” a nyelvűvelők – tartoznak a következők:

anyagilag
erkölcsileg
gondolatilag
helyileg
központilag
politikailag

Természetesen egyetértünk azzal, hogy ezeket a szavakat **el kell fogadni**, de ugyanúgy el kell fogadni **azokat is, amelyeket a nyelvűvelők helytelenítene**k, persze **stílusértéküknek megfelelően** kell őket használni.

A Hivatalos nyelvünk kézikönyve és más források a „szükségtelen és kifogásolható” alakok közt a következőket sorolják föl (utalva arra, hogy ezek részben a német *-lich* képzős melléknévi határozók nyomán jöttek létre).

-lag/leg ragos	más megoldás
átíratilag	átiratban
egészségileg	egészség dolgában
írásbelileg	írásban
levélileg	levélben
okíratilag	okirattal
rendeletileg	rendelettel
szóbelileg	szóban
telefonilag	telefonon
távíratilag	távírral
hátíratilag	(a) túloldalon
lényegileg	lényegében

Szó sincs róla, hogy sürgősszerűen vagy kifogásolhatóak volnának, igaz, némelyikük erősen **szaknyelvi**, és a **köznyelvben furcsa volna**, más részük viszont a **köznyelvben is tökéletes**.

Teljesen bizarr az a javaslat, hogy az *egészségileg* tömör forma az *egészség dolgában* „terjengős” formát válasszuk, amikor sok más esetben épp a terjengős formáktól óvnak minket a nyelv művelők.

Ennek nemigen lehet más oka, mint a rejtett **nyelvi purizmus**, amely felülírja még a **nyelvi szintetizmust** és a **nyelvi brevizmust** is.

Próbáljuk meg ezekben az internetes példákban az *egészségileg* alakot gondolatban az *egészség dolgában* körülírással helyettesíteni!

Akár határozatlan, akár határozott idejű munkaviszony esetén a munkavállaló képességével összefüggő okkal indokolt munkáltatói felmondás erre mindenképpen alkalmas, hiszen az egészségi alkalmatlanság olyan képességihiányt képez, amely kellő súlyú indok a munkaviszony megszüntetésére (Mt. 66. § (2) bek., 66. § (8) bek.). Ezzel kapcsolatban arra kell figyelni, hogy míg munkáltatói felmondás esetén a munkavállaló részére felmondási időt kell biztosítani, melynek a törvény szerint csak a felére kell felmenteni a munkavégzés alól a munkavállalót (Mt. 70. § (1) bek.). Azonban az egészségileg alkalmatlan munkavállalót a fent idézett munkavédelmi szabályok alapján egyáltalán nem szabad foglalkoztatni.

A táborozásban csak az vehet részt, aki arra egészségileg alkalmas. / A gyermek törvényes képviselője a táborozást megelőző négy napon belül kiállított nyilatkozattal igazolja a táborozásban részt vevő gyermek megfelelő egészségi állapotát a táborozás megkezdése előtt.

Egészségileg alkalmas rá, ezért le kell tölteni négyéves szabadságvesztését a 96 éves Oskar Gröningnek, az egykori auschwitz-birkenauai náci haláltábor egyik utolsó élő őrének, akit magyar zsidók százezreinek legyilkolásában ítélték bűnrészesnek – közölte a hannoveri ügyészség szerdán média hírek szerint.

„Egészségileg és emberileg is össze vagyunk törve mindahányan”

Kálmán Attila 2021. 04. 23. 05:59

Munkahelyi konfliktusok a 4. hullámban – túlélni a covidot egészségileg és üzletileg

Szerző: Hanyu Henrietta | Közzététel: december 6, 2021

Egészségileg és anyagilag is kockázatos a merülés

2013. július 19. 07:25

Tetszik 2 Nyomtatás

A nyári búvárkodást alkalmilag kipróbálók közül sokan tévesen hiszik, hogy elég nekik az Európai Egészségbiztosítási Kártya (EEK) - hívja fel a figyelmet a Magyar Búvár Szakszövetség.

c) Főnév után

A **régebbi** alakulatok közt olyanokat is találunk, melyekben **főnévhez** járul a *-lag/-leg* modalisrag:

viszonylag
aránylag
tényleg
tettleg

A főnévből alakult *-lag/-leg* ragos (inkább képzős) szavakat valamilyen oknál fogva **nem kedvelik** a nyelvművelők. Bár **képzésmódjukat** tekintve **nem tartják őket hibásnak**, az olvasókat óvják „fölösleges és túlzott használatuktól”.

Például a Hivatalos nyelvünk kézikönyve (HivKk. 1978: 195) ezekről a szavakról így ír:

Mert bár a *tettleg* a hivatalos nyelvnek fontos és szükséges szava (*tettleg bántalmaz, tettleg inzultál* stb.), az *aránylag* és a *viszonylag* sűrűbben fordul elő, mint ahogy szükség volna rá, a 'valóban, csakugyan' jelentésű *tényleg* pedig többnyire fölösleges, semmitmondó töltelékelem.

E mögött a magabiztos vélemény mögött a **nyelvi expertizmus** ideológiáját láthatjuk működni. A nyelvművelő úgy véli, ő a megmondhatója, hogy **melyik szóra milyen mértékben** volna szükség, nem azok, akik használják! A *tényleg* a legtöbb esetben valószínűleg egyáltalán nem fölösleges, semmitmondó töltelékelem, hanem **tényleg** van funkciója... ☺

PODCAST
Vége lehet a káosznak? Tényleg búcsút inthetünk a készpénzes fizetésnek?

B) A -lag, -leg ragos szavak továbbképzése

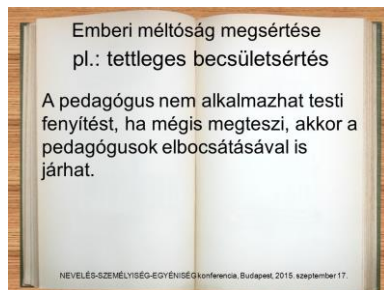
A *-lag/-leg* ragos szavak az *-s* melléknévképző segítségével továbbképezhetők **melléknévvé**.

Az alábbi mellékneveket a Nyelvművelő kézisztár „**hasznosnak**” mondja:

állítólagos, esetleges, egyetemleges, érdemleges, merőleges, pótlólagos

E melléknevek „**hasznosnak**” titulálása azt sugallja, hogy „**haszontalan**” mellékneveket is képezhetünk ezzel a képzővel, ami persze butaság. A „hasznos” és a „haszontalan” vagy „fölösleges” nyelvi formák megkülönböztetése, amely oly fontos a nyelvművelés számára, a **nyelvi necessizmus** ideológiájára épül. Valójában fölösleges nyelvi elemek nem léteznek.

Az EU tényleges hatása a tagállamokra GAZDASÁGI PARADIGMAVÁLTÁS		
Magyarország megsarcolása		
Amibe az EU került nekünk a csatlakozásig Bevétel: (PHARE, ISPA stb.)		
1991 és 2003 között maximum	1,4 milliárd euró	364 milliárd forint
Egyenleg		
Kiadás	35,5 milliárd euró	9230 milliárd forint
Egyenleg:	34,1 milliárd euró	8866 milliárd forint

A *-lag/-leg* ragos szavaknak az *-s* képző segítségével való továbbképzése során keletkezett nyelvi formák *-an/-en* raggal is elláthatók:

állítólagosan, esetlegesen, egyetemlegesen, házilagosan pótlólagosan, érdemlegesen, merőlegesen

Ezeket a formákat a Nyelvművelő kézikönyv **nehézkessé** mondja, s a **rövidebb** formákkal való **helyettesítésre** buzdít.

<i>továbbképzett</i>	<i>egyszerűbb</i>
A <u>házilagosan</u> végzett javításnak megvannak a maga veszélyei.	A <u>házilag</u> végzett javításnak megvannak a maga veszélyei.

Abban igazuk van a nyelvművelőknek, hogy a **hosszabb formák nehézkesebbek**. Különösen akkor érzékeljük ezt a nehézkességet, hogyha összehasonlítjuk őket **rövidebb** párjukkal (azokat, amelyeknek VAN rövidebb párja):

állítólag, esetleg, egyetemleg, házilag, pótlólag

Csak hogy a **formális** stílusú szövegbe **épp a nehézkes formák illenek jobban** – és hát ezek inkább csak formális stílusú szövegekben használatosak (de azért ott sem kötelező a használatuk 😊). A **bizalmas** vagy **választékos** stílusú szövegekben a beszélők **külön nógatás nélkül is inkább a rövidebb formákat használják** (kivételek persze az *érdemlegesen* és a *merőlegesen*, azokat nem lehet rövidebben mondani).

Zimányi Árpád (1999: 6) látszólag meggyőzően érvel a rövidebb formák mellett. Ezt írja:

Miért kerülendő a *házigagosan* alak? Figyeljük meg e szó alkotóelemét!

<i>ház-</i>	<i>i-</i>	<i>lag-</i>	<i>(o)s-</i>	<i>an</i>
tő	melléknévképző	határozórag	melléknévképző	határozórag

Láthatjuk, hogy a szóalakban megismétlődnek az ugyanolyan szerepű toldalékok: az *-i* melléknévképző egyenértékű az *-s* melléknévképzővel, a *-lag* és *-an* egyaránt módhatározórag.

Az emberi nyelvekben teljesen normális jelenség, hogy **egyetlen funkció** kifejezésére esetenként **több azonos** vagy **rokon funkciójú toldalék** is használatos. Ez nem ok az adott forma kerülésére.

Az ilyen továbbképzett alakoknak más a hangulata, stílusértéke, de eltérhet a denotatív jelentése is, vö.: *boldog* és *boldogságos*, *szent* és *szenstséges*. Vannak olyan képzőbokrok, amelyek eleve **elemismétléssel** keletkeztek, pl. *-l + -l > -lal/-lel*, *-t + -t > -tat/-tet*, *-d + -d > -dad/-ded* (pl. *szívlel, koplal, taglal; nyomtat, láttat, kerestet; kerekded, kisded, tojásdad*).

Az a vélekedés, hogy a redundáns formák eleve helytelenebbek, mint a nem redundánsak, **nyelvi redundantizmus**. De értékítéletét a **nyelvi redundantizmuson** kívül befolyásolhatta még a **nyelvi szimplicizmus**, **nyelvi szintetizmus** és a **nyelvi brevizmus** is.

Dioxin kibocsátások csökkentése házigagosan

- A házigagos, illegális szeméttetés korlátozása , (PVCt sose),
- A szennyezet, hulladék fát csak a megfelelő gáztisztítójú kazánokban lehet elégetni,
- Minél szárazabb fát kell tüzelni,
- Ne készítsünk ételt kezelt fából vagy műanyagból gyújtott tűzőn.
- Avar égetésnél ne álljunk a füstbe.

A per

- Perbe fogta az egyház heliocentrikus tanai miatt
- Galileit kötelezték heliocentrikus tanainak visszavonására,
- Börtönbüntetésre ítélték, mely ítéletet később háziőrizetre változtattak
- Öregkorára megvakult majd 1642-ben hunyt el
- Állítólagosan halála előtt visszavonta tanait

6. Distributivus (-nként)

A) Hanggalakja

A *-nként* vagy *-nkint* distributivusrag névszóhoz járulva **osztóhatározói** funkciót lát el. **Helyre, időre** vagy más **körülményre** vonatkozhat. Sajátossága, hogy csak **egyes számú főnevekhez** és **számnevekhez** járulhat:

<u>Szobánként</u> két vendéget helyezünk el.
<u>Óránként</u> tizenöt forintot fizetünk.
<u>Reggelenként</u> jéghideg vízben mosakodik.
<u>Szakaszonként</u> nyolc ülőhely van a vasúti kocsiban.
<u>Négyenként</u> (=négyesével, négyes csoportokban) engedték be őket.
A túszoikat <u>tízenként</u> (= tízesével, tízes csoportokban) engedték szabadon.

MESZAROS LORINC VAGYONGYARAPODASA (2016-2017)

EGY ÉV ALATT:	96,2 MILLIÁRD Ft
NAPONTA:	263,5 MILLIÓ Ft
ÓRÁNKÉNT:	11 MILLIÓ Ft
PERCENKÉNT:	183 000 Ft
MÁSODPERCENKÉNT:	3000 Ft

A rag két alakváltozata közül a mai nyelvben a **-nként** az általános, **stilisztikailag** mindenfajta kontextusban jelöletlen, **közömbös** stílusértékű, bármilyen stílusváltozatba illő forma. A **-nkint** régies vagy **népies**. Példák a **-nkint** ragra az MNSZ2 „szépirodalmi” alkorpuszából:

Gondolj inkább egy városra. Micsoda árvaházi ötleteid vannak! Az ember nem gondol csak úgy egy városra. Melyikre gondoljak, nem mondanád meg? Olyanra, ahol már jártam? Vagy ahol csak szerettem volna járni? Az egyiket a galambok szórakoztatják, a másikat bevonuló páncélosok. A harmadiknak benzinszaga van, a negyediknek halszaga, az ötödiket meglepik <u>éjszakánként</u> a kutyák... A tizedikben pedig víz alatt macskák futballoznak, és te gyűlölöd a focit. (Csoóry Sándor)
– Férfjemben nagyon erős volt a kiszabadulási vágy. A börtönben ötször olvasta el a Háború és békét, s mindig azzal a gondolattal: „hátha reggel visznek.” <u>Reggelenként</u> ferde napfény esett be a cellába – az évekig kicseréletlen lópokrócból csak úgy áradt a por. (Gergely Ágnes)
Élénktarka selyempongyolában, papucsban járt, a gyermektelen iparosnék kövér lomhaságával; arca, haja is élénk, színes volt, festette. Napközben lakásuk előtt ült. Ez a kapuboltnak bal oldaláról nyílt, ahogy a miénk jobbról, odasütött a nap, mintha csak oda. A tán több száz főnyi lakók fölött, szinte szemnek is szólóan, abban a napfény aranyozta színességben ez a kemény fejtartású asszony uralkodott, <u>percenként</u> nyomva vissza az anarchiát. (Illyés Gyula)
Hogy ellenforradalmár vagyok? Nem szeretem a szót, de mit bánom én? „Aux Gibelins j’êtes Guelf, aux Guelfes Gibelin.” És most nézzük <u>egyenként</u> . Népieskedés. Épp oly kevésbé védtem, mint ahogy a moderneskedést se védeném. A népiesség – az más. Tudtommal ugyan azt se védtem – nem is szorult védelemre. De anti-népies sem voltam soha. (Lengyel Balázs)
Oda vezetlek majd hajnalban, s ott elrejtelek benneteket a leshelyen. Csak válassz ki hármat társaid közül, a legderekabbakat. Most elmesélem neked az öreg veszedelmes fortélyait. Legelőször megszámolja a fókákat, <u>ötönként</u> , a kezével. Aztán lefekszik közéjük, középre, ahogy a pásztor a nyája közéjére. (Nádas Péter)
Méltatói Sík Sándortól Király Istvánig mindinkább rádöbbenek arra: költői szemlélete szimbolizáló vagy csak <u>alkalmanként</u> , vagy pontatlanul mondható. (Rába György)
A rákövetkező tavaszon azonban, hogy már tudtam, hol keressem, szemem még mindig könnyedén odatalált a kileveledző gallyak közt rejtő keskeny résre, s az <u>lassankint</u> kezdte magához vonzani képzeletemet, s képe újra meg újra megkísértett, ahogyan különben csak a rabokat vagy a gyermekeket szokott a bujkálásnak vagy szökésnek valamely mások előtt rejtve maradt útja-módja. (Rakovszky Zsuzsa)

EGY KÖVÉR LEÁNYKÁHOZ

Úgy élsz, mint egy szabad bölény
a természet puha ölén:
hízol, pihensz, nem fordulsz-perdülsz,
így lassankint *bő lény*é serdülsz.
Mi vagy ma még? Bájös növendék.
Mi leszel majd? Hájás lövendék.

A „szépirodalmi” alkorpuszban található nagyszámú példa arra utal, hogy még a mai írók **idősebb nemzedéke** számára is **természetes** a *-nkint* változat használata, s a kontextusból látszik, hogy ők **nem is érzik népiesnek**, s talán **régiesnek** sem. A helyzet azonban **valószínűleg gyorsan változik**.

Bár a *-nkint* változatra nagyon sok példa van a csaknem kortársnak mondható irodalomból is, a mai köznyelvi nyelvhasználatban ez a változat **stilisztikailag erősen jelölt**, így csak **stílus-elemként** érdemes használni. Mind a **formális**, mind a **választékos**, mind a **bizalmas** stílusba ma az *-nként* változat illik, ahogy ezt a nyelvújítók is megállapítják.

Szöveg animálása

- Kiemelés animálással
- Animálás betűnként, szavanként
  - csak módjával alkalmazzuk!
- Csoportosítás szintenként
  - megfordítható a sorrend
  - bekezdések listájának megjelenítése, elrejtése

B) Használata

A *-nként* distributivushoz hangalakilag nagyon hasonló a *-ként* essivusrag. Mivel ez utóbbi a használatban valószínűleg jóval gyakoribb, **nyelvbötlésként** előfordul, hogy a *-nként* forma helyett a beszélők a *-ként* formát használják.

A *-ként* essivusraggal ellátott főnév jelentése teljesen más: a *-ként* essivusrag a mondatban **állapothatározó**: *tanárként* (= *mint tanár, tanári minőségben, tanár gyanánt*) *dolgozik az iskolában*. (Ebben a jelentésben normatív.)

A Nyelvújító kézikönyv (NymKsz.² 2005: 406) erről a bötlésről a következőket mondja:

A pongyola nyelvhasználatban a *-nként* rag helyett olykor a jóval gyakoribb *-ként* raggal élnek. Ez kerülendő pontatlanság, hiszen nem mindegy, hogy pl. a végzősök *párokként*, azaz '(szerelmes- vagy házas)pár gyanánt', vagy csupán *páronként* (= párosával) hagyják el az iskolát.

Mivel **nyelvbtlásról** van szó, esetleg hiányos nyelvi ismeretekből fakadó hibáról (azaz a tökéletlen nyelvújítás termékéről), a *-ként* forma distributívusi értelemben mindig, **mindenfajta szövegben javítandó**, természetesen csak **írásban**, bár kétségtelen, hogy az ilyen hiba a választékos vagy formális besznyében is rosszul veszi ki magát.

7. Locativus (-t, -tt)

Az ősi *-t/-tt locativusrag* ebben a formában sem halt még ki teljesen, néhány helységnev ragozásában megtalálható a *hol?* kérdésre felelő formaként. Elsősorban a *-vár* és a *-hely* utótagú helységnevek használatosak olykor ezzel a raggal (de sohasem kizárólagosan ezzel).

<i>-t/-tt ragos</i>	<i>más ragos</i>
Sárvárt, Sárvárott	Sárváron
Kolozsvárt, Kolozsvárott	Kolozsváron
Kézdivásárhelyt	Kézdivásárhelyen
Győrött	Győrben
Pécsett	Pécsen
Vácott	Vácon
Érsekújvárott	Érsekújváron, Érsekújvárban

Amint jeleztük, a *-t/-tt locativusrag* **mindig váltakozik más ragokkal**, vagy az *-n/-on/-en/-ön superessívussal*, vagy a *-ban/-ben inessívussal*, vagy **mindkettővel**. Ráadásul a *hova?* és a *honnán?* kérdésre felelő alakok eleve a szokásos ragok, mivel az ősi egyelemű illativusrag és az egyelemű ablatívusrag a helységnevek mellől is kihalt (esetleg az illativus élhet még egy-két peremnyelvjárásban).

Mindezek a tények érthetővé teszik, hogy a *-t/-tt locativusraggal* ellátott helységnevek **választékos** és **régies** hangulatúak. A **formális**, a **bizalmas** és a **kiegyenlített** stílusban a **superessívusi** és/vagy **inessívusi** formák használatosak.

Áll a bál Kolozsvárott a magyar feliratok miatt

Kíretusátták a magyar feliratokat egy Kolozsvár főterén elhelyezett óriásposzterről. A nyelvi jogok tiszteletben tartásáért küzdő Musai-Muszáj kezdeményező csoport tiltakozása nyomán Oláh Emese alpolgármester közölte, hogy a posztert eltávolítják.

2022. szeptember 9., 09:52 Bokor Klára

Érsekújvárott négy független jelölt indul a polgármesteri posztért

A Szövetség érsekújvári helyi szervezete augusztus 22-i jelöltállító taggyűlésén határozott a helyhatósági választásokon való indulás formájáról.

Egy lakásban csaptak fel a lángok

2022.10.11. 12:21

Nagy riadalmat keltett hétfő késő este egy tűz Pécsett, a Páfrány utcában

8. A -stul, -stül társashatározó-alak

A -stul/-stül vagy -stól/-stől (olykor -stúl/-stűl) raggal ellátott főnevek **TÁRS-** vagy **ÁLLAPOT-HATÁROZÓI** szerepet töltenek be a mondatban. Azt fejezik ki, hogy **mi mindennel** vagy **ki mindenkivel együtt** történik valami, ill. van valaki vagy valami.

társhatározó	állapothatározó
<u>gyerekestül</u> jön	<u>ruhástul</u> ugrik
<u>fiastul-leányostul</u> beállított	<u>cipőstül</u> vízbe esett
	<u>szőröstül-bőröstül</u> megették

Ez a rag is **kétféleképpen** vesz részt váltakozásban: egyrészt váltakozás van az egyes **hangalakváltozatok** közt (-stul/-stül: -stól/-stől: -stúl/-stűl), másrészt váltakozás van a **puszta ragos főnév** és a **névutóval kiegészített ragos főnév** (*családostul: családostul együtt*) közt.

A) Hangalakja

Bár a -stul/-stül ragnak „semmi köze” a -tól/-től raghoz, hangalakját mégis befolyásolta. Mivel a -tól/-től rag számos nyelvjárásban használatos -túl/-tűl, -tú/-tű vagy -tul/-tül formában, sokan a -stul/-stül ragot is **elkezdték nyelvjárásianak érezni**, s hangalakját a **köznyelvnek lát-szó -stól/-stől formára módosították**. A -stúl/-stűl változat a -tól/-től rag nyelvjárási -túl/-tűl változatának hatásával magyarázható.

A Nyelvművelő kézikönyv szerint a **szabályos forma** a -stul/-stül, s csak **költők** műveiben, „főként a versmértéktől vagy a rímeléstartól befolyásolt helyzetben” fogadják el az ettől eltérő változatokat.

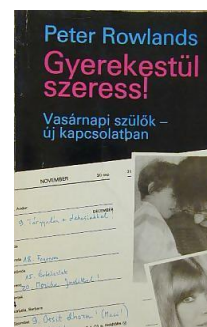
Ezzel a megítéléssel **nem tudunk egyetérteni**. A -stól/-stől ragváltozat elég elterjedt ahhoz, hogy **helyénvalónak fogadjuk el minden stílusváltozatban**. Fontos viszont, hogy a -stul/-stül formát véletlenül se javítsuk ki valaki másnak a szövegében -stól, -stől-re, mert a -stul/-stül továbbra is a kodifikált, „hivatalosan” egyedül helyesnek számító változat.

Mivel a -tól/-től ragnak erősen nyelvjárási a -túl/-tűl változata, érthető, hogy a beszélők a -stul/-stül ragot is nyelvjárásianak érzi. A -stul/-stül > -stól/-stől változással csak **befejeződik a határozóragok hangalakjának kiegyenlítődése** – korábban ugyanis más helyhatározóragok körében is volt hasonló váltakozás a köznyelvben.

Internetes példák az **új ragváltozatra**:

A 4-es – 6-os vili egyáltalán nem gázos. Simán felszállhatsz rá babakocsistól, csomagostól. Ha a sok kokerő felszállhat 15 bevásárlókocsival, meg büdösen, akkor Te is. (az egyik válasz az előző példában olvasható kérdésre)

A nemzetközi jegypénztár előtt alig mozdul valami, az utasok sorra feladják, összepakolnak feleségestől, gyerekestől, csomagostól, hátizsákostól és távoznak. (<http://www.vajma.info>)

Kb. 3 hónapja fogta magát, és <u>cuccostól, mindenestől</u> odaköltözött hozzám, csodálatos 3 hetet töltöttünk együtt, amikor egyszer csak, mikor én dolgoztam összeszedte mindenét, és szó nélkül lelépett! (www.kerdesem.hu)
És utáltuk nagyon a sötét képű szabót, és örültünk, amikor végre <u>feleségestől</u> elment Franci-aországba dolgozni. (ifjúsági regény)
Nincs belépő így <u>barátostól/barátnőstől</u> , családdal is ki lehet látogatni extra költségek nélkül. Hosszú nyitvatartás 10–18 h-ig. (www.szantotibor.com)
Várunk minden kedves Kollégát <u>bögréstől, családosztól, barátostól!</u> (forraltborfőző verseny meghívója)
Mire hazaértem, annyira átfáztam, hogy <u>kabátostól, bakancsostól</u> , sálban és kesztyűben lehuppantam a konyhaasztal mellé, hogy egy kicsit még így felöltözve felengedjek. (hekvanc.blogspot.sk)
Mind <u>testestől</u> , mind <u>lelkestől</u> , úgy életemben, mint halálomban nem a magamé, hanem az én hűségés Megváltómnak, a Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok. (Heidelbergi Káté 1. kérdés)
Isten nem azt várja, hogy többet adakozz, vagy többet járd templomba, TÉGED akar, <u>minde- nestől, szőröstől-bőröstől</u> . Nem csak a gondolataidat, nem csak a lelkedet, nem csak a hitedet, Téged egészen, mert mind <u>testestől</u> mind <u>lelkestől</u> a Krisztusé kell légy. (http://refszatmar.eu)

Mennyire necces dolog villamosozni Pesten babakocsistól, csomagostól?

Figyelt kérdés

A Balcsira megyünk nyaralni vonattal, Pesten át kell szállni, a Nyugati Pu.-ról kell átmenni a Keletibe. Kicsit parázok hogy lehet ezt kivitelezni babakocsival, gyerekekkel, pakkokkal? Vagy felesleges az aggodalmam?

Ami a *-stúl/-stül* formát illeti, ezt annak ellenére, hogy eléggé elterjedt, jobb **ejtésváltozatnak** tekinteni, s **írásban a *-stul/-stül* formához ragaszkodni**. (A magyar helyesírástól idegen, hogy a felső nyelvvállású magánhangzók rövid és hosszú változata önálló írásváltozat volna.)

Példák **erre a ragváltozatra** az MNSZ2-ből:

1. Mégis, csak Jani-bácsit említem, anyám bátyját, a szobafestő-mázolót, nagydobost a sramli-zenekarban, akit tán a legjobban szeretek, aki mókázik örökké, bár veséje, lába, háta szaggat, s már többször kizuhant létrástúl festés közben a bérházak második-harmadik emeletéről, több gondja volt, mint száz embernek együttvéve, de minden szava harmatos, jószagú, mint az augusztus-reggeli nagy, telt, zsíros és vérgyűrűs virágok, és úgy sarjad ki belőle a jókedv, kövéren, szinte lucskosan a vidámság nedveitől, mint a vetés. (Juhász Ferenc)
2. S míg Pesten ridegek, kimértek, sőt elutasítók voltak a bérházak esetleg közeledő kedvű lakóival szemben, itt egyik napról a másikra emberszeretőkké, ismerőskeresőkkel, vendéglátókká váltak, mintha szomszédjaikat nem ugyanannak a nagyvárosnak centrifugális ereje vetette volna ki, amelyet úgy gyűlöltek házastúl, emberestül – hanem talán mind volt kisvárosaik származtatták volna ide őket. (Jékely Zoltán)
3. Az ajándékgyűjtemény katalógusában Margit minderről így vall: „Életemnek másik döntő eseménye 1955-ben volt, amikor családosztúl együtt külföldre költöztem, Alig, hogy elhagytam szülővárosomat, olyan honvág kerített hatalmába, melytől a mai napig nem tudtam szabadulni. Minden erőmet arra összpontosítottam, hogy sok tájképet szerezzek a szülőföldről, a Vajdaságból.” (szépirodalom)
4. Az egyik legnagyobb hazai motoros importőr ismét tesztnapot rendez a Hungaroringen. Idén bátran, családosztúl is kilátogathatnak a motorosok, mert nem csak rájuk gondoltak a szervezők. A Suzu-

ki idén is egy olyan tesztnapot szervez, amelyre lelkifurdalás nélkül el lehet cipelni az egész családot. (sajtó)

5. A családon belüli erőszak áldozatait nem fogja külön jogszabály. Igaz, a törvények nem mindenhatóak. Én is például himnuszostól, koronástúl azt gondolok erről a vircsaftról, amit akarok. A családon belüli erőszak elleni törvény sem feltétlenül mentene meg embereket attól, hogy frissen főzött házi pálinkától felbátorodott uruk esetleg néhány pofonnal zavarja ki őket a konyhába, ahol köztudottan a helyük van, két gyermekszülés közben. (sajtó)

6. Közben a büféasztalnál is zajlott az élet, itt találkoztunk a klub egyik állandó dj-jével, Pedróval, aki szerint jól sikerült a hely, csak az a kérdés, hogy megtalálja e majd a maga közönségét, vagy a környék szórakozási viszonyai iránt inkább nyitott közeg jár e majd ide. Ezzel egyet lehet érteni: ez a hely dizájnostúl, programostúl, filozófiástúl, akkor lehet sziget az aranypart homokján (elnézést a képzavarért), ha kialakul a saját közönsége. (sajtó)

7. A panaszbizottságot nem számolom, mert ők nem részesülnek díjazásban. Ez azt jelenti, hogy 103 embert telepítenek rá a három műsorszóra, ORTT-stül, kuratóriumostúl, mindenestül, s ennek költségeit előzetes számítások itt – legalábbis velünk – nem tudatják, de körülbelül észrevehető, és csak ezután, miután ezeket a testületeket fölállítja, kezd el foglalkozni a törvényjavaslat a részvénytársaságokkal, a tulajdonképpeni műsorkészítő, műsorszóró intézményekkel. (hivatalos)

8. Én nemzetinek tekintem a Radnóti színpadot (pukkadj meg B JL hehehehehehe), a Vígszínházat, a Katona József színházat, Madách színházat, a Madách Kamarát (Hofistúl, mindenestül) a Pesti színházat, a József Attila színházat, az Operaházat, a Nemzeti színházat, a... színházat, a... színházat, stb. (fórum)

9. Hali! Azért azt se felejtsd el, hogy az egy másik galaxis... Egyébként ma én is megnéztem (természetesen) a filmet. Kicsit szomorú voltam, amikor láttam a sok üres széksort... A film egyébként, szinkronostúl együtt tetszett!!! (fórum)

10. Érdekelne a véleményetek! A Vasárnapi angol huligán randalírozás után, Ti hazakuldenétek a bűdös francba az angolokat? Szurkolótáborostúl, csapatostúl (akik ugyan ártatlanok, de a huligánok miattuk mentek oda). És ha mondjuk nálunk rendeznék a foci vb-t??? (fórum)

11. A II. világháború története végig ilyen. Igen könnyen megtörténhetet volna hogy a nációk nyerjenek, ha a Hitler nevű úr egy kicsit is hallgatott volna tábornokaira. Sztálin személyesen írtatott ki komplett társadalmi osztályokat és népeket, társadalmastúl mindenestül együtt (valszeg társadalmi akaratból). (fórum)

A 7., 10. és 11. példában egymás mellett található a két ragváltozat: *kuratóriumostúl*, de: *ORTT-stül*, *mindenestül táborostúl*, de: *csapatostúl*; *társadalmastúl*, de: *mindenestül*). Egy olyan mondatot is találunk az idézetek közt – az 5. sz. példát, melyben a *-stól/-stől* váltakozik a *-stúl/-stül*-lel (*koronástúl*, de: *himnuszostól*).

B) Használata

A *-stul/-stül* rag és alak-, ill. ejtészváltozatai, amint jeleztük, egy másfajta váltakozásban is részt vesznek: a **puszta ragos** névszói forma egy olyannal váltakozik, melyben a **ragos névszót az együtt névutói jellegű határozószó** követi:

<i>puszta ragos főnév</i>	<i>ragos és névutós főnév</i>
<u>bútorostul</u>	<u>bútorostul együtt</u> <u>bútoraival együtt</u>
<u>gyermekestül</u>	<u>gyermekestül együtt</u> <u>gyermekeivel együtt</u>

A hosszabb változat kialakulását a *-stul/-stül* rag **ritka volta magyarázhatja**. A kifogásolt forma vegyülékesként is értelmezhető: a *bútorostul* és a *bútorral együtt* vegyüléséből jöhetett létre a *bútorostul együtt*.

A nyelvújítók a **hosszabb** formát **tájnnyelvi ízűnek** mondják, s az iskolázott beszélők nyelvhasználatában **terjengősnek, pongyolának**, emiatt pedig **kerülendőnek** minősítik.

Nem világos, miért lenne terjengősebb a *gyermekestül együtt*, mint a *gyermekeivel együtt*, de ettől függetlenül a **köznyelvben valószínűleg csakugyan kevésbé megszokott** a kifogásolt szerkezet. Fontos volna a kérdést empirikusan is megvizsgálni. **Formális** és **választékos** stílusú **gondozott** és **rendezett** szövegekben inkább a rövidebb, hagyományos *gyermekestül* vagy a *gyermekeivel együtt* formát ajánljuk használni.

A kifogásolt változatra **régebbi példákat** is találtunk:

Párizs. Napóleon Lajosnak ki kellett lépni a nemzetgyűlésből. E szellem nélküli s talentomtalan ember az egész Párizst fellázasztotta, mert magát a kommunisták és terroristák karjaiba veté, s trónhoz akart vergődni. Ezen ember megérdemléért, hogy Frankhonból száműzessék. Valamint az a vérszopó Bourbon is a nápolyi trónon, ki népsöpredék és koldusokkal szövetkezik, hogy alattvalóit tucatszámra gyilkoltathassa, megérdemléért, hogy családostul együtt ártalmatlanná tétessék. (1848)

Eközben a franciákkal kiütött a háború. Az ellenséges seregek mindinkább közeledtek. Hárshalmy úr tehát elhatározta magában, hogy családostul együtt Bécsbe fog menekülni. Lóri kisasszony könyűk közt kérte Terézt, menne el vele Bécsbe. (1851)

Az ellenség, mint említők, sebes menetekben közelge Bécs felé; minek következtében május 1-jén Ferdinánd főherceg s koronaörökös, 5-én pedig Mária Ludovika császárné-királyné családostul együtt Budára jött. A nádor értesülvén, hogy a nemesség az egyes megyékben már jobbára zászlók alatt áll, május 9-én tartott hadi tanácsban Gyprt jelölte ki fő táborhelyé. (1863)

Mihály úr rögtön elhagyá régi állomását családostul együtt, szekéren utazott egész Bukaresztig (először történt vele életében ez a méltóság), ott átvéve a család okiratait, birtokába helyezé magát a roppant uradalomnak, melynek kiterjedéséről azelőtt fogalma sem volt. (Jókai Mór: Török világ Magyarország)

Csalapja Dávid. Musztafa török trónkövetelőnek, Murad szultán testvérének fia. Atyját Murad, hogy az uralkodásra alkalmatlanná tegye, megvakíttatá, de mégis sikerült neki nejevel, gyermekeivel Magyarországra szöknie. Itt családostul együtt kereszténnyé lőn és Zsig-

mond király pártfogásába vette. Fiát, a katolikus hitben nevelt Dávidot a mai Torontálmegyében eső szentelszéki kún kapitánnyá tette (1443). Később Dávid hűségesen harcolt a magyarok mellett, résztvett p. a rigómezei csatában s ő volt az, aki Hunyadinak az éjjeli támadást ajánlotta. Chalkokondylas őt ekkor Tautes (Dávid)-nak nevezi s 1451., Murad halála után, lépéseket tett a török szultánság elnyerésére, de sikertelenül. (Pallas Nagy Lexikona, 1893–1897)

Ami talán még meglepőbb, van rá példa a Károli-féle bibliafordítás jelenkori, 2011-ben megjelent verziójában is:

A Sziddím völgye pedig tele volt szurokforrásokkal. Amikor Sodoma és Gomora királya megfutamodott, beleestek azokba. Akik pedig megmaradtak, a hegyek közé futottak. Elvitték Sodoma és Gomora minden jószágát és eleségét, és elmentek. Lót, Ábrám testvérének a fiát is elvitték jószágostól együtt, és elmentek. Ekkor Lót Sodomában lakott. (Mózes 1. könyve, 14. fejezet, 10–12. versek)

Ez az egyedüli példa erre a formára, több nincs sem erre, sem a magashangú *-stől + együtt* kapcsolatára, sem a *-stul + együtt*, ill. a *-stül + együtt* kapcsolatra.

& A NÉVSZÓJELEK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

Ebben a fejezetben azokkal a névszójelekkel foglalkozunk, amelyekben **váltakozást** tapasztalunk. Az első alfejezetben a **személyjelek** váltakozásával foglalkozunk, a második alfejezetben a **-k többesjellel** kapcsolatos váltakozásokkal, a harmadikban pedig a **-bb fokjellel**, ill. a **fokozás** kérdéseivel.

1. A névszói birtokos személyjelek

A **BIRTOKOS SZEMÉLYJELEK** (régőbbi megnevezéssel: **személyragok**) a főnévhez járuló olyan toldalékok, amelyek a birtokszón megjelölik a birtokos számát és személyét, pl. *kezem, kez-ed, keze, kezünk, kezetek, kezük*. Leggyakrabban **birtokos szerkezetben** fordulnak elő (a birtokos szerkezetről korábban volt szó), pl. *az én kez-em, a te kez-ed, az ő kez-e; Péter kez-e, a mi kez-ünk, a ti kez-etek, az ő kez-ük*.

Az alábbiakban azokat a birtokos személyjeleket tekintjük át, melyeknek több alakváltozatuk van, s így váltakozást tapasztalunk bennünk.

1.1. A birtokos személyjelek alakja

Ebben az alfejezetben az **egyes** és a **többes szám 3. személyű** személyjelek alakjával, a **több birtokra utaló** személyjelek alakjával, valamint néhány **rokonságnév** rendhagyó ragozásával foglalkozunk.

A) Az egyes szám 3. személyű személyjel alakja

Egyes szám 3. személyben a birtokos személyjel alakja **-a/-e, -ja/-je**. Ezek **kétféle váltakozásban** vesznek részt: egyrészt a magas hangú **-e** több toldalék előtt egyaránt lehet **-é és -i** (pl. *szemébe: szemibe*), másrészt a szavak egy részében váltakozást találunk a **j nélküli és a j-s** tövek közt is (*üvege: üvegje*).

1. Mivel ez utóbbi váltakozás a többes számú alakokat is érinti (*üvegük: üvegjük*), itt csak az elsőnek megnevezett váltakozással foglalkozunk. Kezdjük néhány példa bemutatásával!

<i>i-ző változat</i>	<i>é-ző változat</i>
A <u>szemibe</u> is megmondom.	A <u>szemébe</u> is megmondom.
Törje csak a <u>fejít</u> !	Törje csak a <u>fejét</u> !
Adja a <u>kezit</u> !	Adja a <u>kezét</u> !
Eszem a <u>lelkit</u> !	Eszem a <u>lelkét</u> !

Bár a nyelvújítók szerint „a **közvetlen hangú írói szövegekben**” az ***i-ző*** változatokra is „akad példa”, az **iskolázott** beszélők nyelvhasználatában **csak az *é-ző*** alakokat tartják helyesnek.

Ez a megítélés valószínűleg helytálló, bár érdemes lenne e területen is empirikus kutatásokat folytatni.

Az egyes szám 3. személyű, magas hangú, toldalék előtt álló személyjelben az *é : i* változatok közül az *é-ző* mindenfajta köznyelvi szövegben **stilisztikailag jelöletlen, közömbös** stílusértékű, míg az *i-ző* változat **erősen népszerű**.

Ebből következően az *i-ző* formát ma csak **stíluselemként** használjuk, ha sajátos stilisztikai hatást akarunk szövegünkkel elérni. Ez nemcsak a **választékos**, hanem a **bizalmas** stílusú szövegekre nézve is igaz. (**Formális** szövegekben nem törekszünk stílushatásra, így ott az *-i-ző* forma szóba se jöhet.)

2. Az *i-ző* változatnak ez a stílusértéke **nem terjed ki minden szóra és kifejezésre**. Kétféle kivételt kell megkülönböztetni.

a) Van néhány szó és kifejezés, melyben **hagyományosan az *i-ző* forma is köznyelvinek számít**:

<i>i-ző forma</i>	<i>é-ző forma</i>
azon <u>melegiben</u>	azon <u>melegében</u>
sebtiben	sebtében
szépszerivel	szépszerével
elibe	elébe
közibe	közébe
<u>Kezit</u> csókolom!	<u>Kezét</u> csókolom!

Ezek a formák korábban talán egyenrangúak voltak, azaz egyaránt közömbös stílusértéket mutattak, ma már mintha az *i-ző* formák kezdenének **beszélnyelviessé**, sőt kissé **népiessé** válni (a *kezit csókolom* köszönés kivételével). A **bizalmas** és talán a **választékos** stílusba is az *i-ző* formák még beleillenek, de a **formális** stílusban valószínűleg sokkal helyénvalóbb az *é-ző* formák használata. (Igaz, a formális stílusú szövegekben valószínűleg maguk az érintett lexémák is ritkán fordulnak elő, más toldalékkal vagy zéró toldalékkal is.) Ezt a feltételezést azonban empirikus anyagon kellene tesztelni.

b) Van néhány olyan szó, ill. állandósult szókapcsolat, melyben a köznyelvben **nincs is változás**, hanem az ***i-ző* forma az általános** a köznyelvben is:

1. se <u>szerj</u> , se száma
2. <u>töviről</u> <u>hegyire</u>
3. <u>ízibe</u> 'nyomban', <u>íziben</u>
4. <u>frissiben</u>
5. <u>egyszeriben</u>
6. a <u>mindenit</u>

Látjuk, hogy az 1. sz. kifejezésben szóvégi helyzetben is *i-ző* formát találunk.

Valószínűleg ezek a formák sem teljesen közömbös stílusértékűek:

1. a *se szeri, se száma* **választékos**, nem illik bele sem a teljesen informális hétköznapi nyelvbe, sem a formális nyelvbe;
2. a *tőviről hegyire* **választékos** és **bizalmas** stílusértékű szövegekbe illik bele, a formális stílusúakba nem;
3. az *ízibe*: *íziben* szavakról az inessivusnál már volt szó: ezek **népies** stílusértékűek, tehát nem is igazán köznyelvek;
- 4–5. a *frissiben* és az *egyszeriben* szavakban már nemigen érződik, hogy a határozórag előtti *i* birtokos személyjel volna: ezek is leginkább választékos stílusértékűek, de beleillenek a (kissé) bizalmas és a (kissé) formális szövegekbe is, úgyhogy végeredményben közömbös stílusértékűeknek mondhatók (olyanként szerepelnek az értelmező kéziszótárban is);
6. az *a mindenit* eufemisztikus káromkodás **köznyelvi** ugyan, de **beszélnyelvies**.

A négy szó tehát nemigen alkot egy csoportot; ugyanakkor mindegyiket érdemes lenne empirikusan vizsgálni.

Addig is, amíg ez nem történik meg, használjuk őket **stílusértékük szerint**, ill. nézzünk utána stílusértéküknek az internetes forrásokban.

Nézzünk meg néhány példát a *se szeri, se száma* használatára az MNSZ2 egyes alkorpuszai-ból!

Jól tudod, a szívet az óegyiptomiaktól az akkádokig-sumérokig-médekig-perzsákig: az értelem székhelyének tartották; az ógörögöktől kaptuk örökbe, hogy a szívbe érzelmeket lokalizáljuk; holott a szívnek sem az értelemhez, sem az érzelmekhez semmi köze. Nyelvi horgonyaival, még az endofázia, a belső beszéd, a diszkurrens képzelet is ilyen és hasonló ókori téveszméken bukdácsolva botlogol; se szeri se száma hagyomány szentelte vakalagútjainknak, lyukszavainknak, amelyekből gondolkozásunk – látszólag, egyelőre pompásan működő – pszudológiája összeáll. Megrendítettek? Megfosztottalak valamitől, ami szentimentális alapon neked létfontos volt vagy kedvesten-kedves? (Határ Győző)

Tavaly csak ámultam és bámultam, őszinte, gyermeki csodálattal és áhítattal figyelve a misztériumjátékok unikornisait, tündérkirálynőit és szatíroszait, a zászlósokat, a táncosokat, a dobok pergését, a harsonák hangját, a csaták zaját, a fegyverek és a páncélok csörgését.

<p>Idén azonban sokat beszélgettem a borom mellett a német csapat vezetőivel és az egyik olasz mutatványos és zenész csoport dudásával, és végre megértettem, hogy ez a dolog nem csak szép és jó, de a világban divatos és működőképes is. Olasz és Németországban <u>se szeri se száma</u> a kisebb-nagyobb középkori vígasságoknak, szinte minden napra jutna egy. A nagy okosság pedig: még a falusi fesztiválokat, szüreti napokat is igyekeznek ilyené alakítani, mert látványos, mert hiteles és mert az emberek jól érzik magukat ilyen környezetben. Átgondoltam gyorsan a magyarországi helyzetet: a vállalhatatlan, igénytelenségben és delíriumban tobzódó, ám mindenütt kötelező falusi napjainkat, és a teljesen érthetetlen módon, erőltetetten jazz-re épített bor- és pálinkafesztiváljainkat. (sajtó)</p>
<p>Most pedig arról, amit már említettem, hogy blog-előadás lesz az Örkényben. Ki gondolt volna arra, hogy a blog, mint önálló műfaj, ilyen fantasztikus karriert fut majd be. <u>Se szeri se száma</u> az interneten a blogolóknak. Blogol politikus, sportoló vagy éppen a varrónő is, a sikert mutatja, hogy öt európai ország blogszínházat lehetne létrehozni. Magyarországon az Örkény színház képviseli, a viadalon három blog maradt versenyben, most ezek színpadra állítása folyik. Májusban a Grazi blogszínház fesztiválon ezeket is, meg persze a külföldi előadásokat is láthatjuk majd, tehát egy új műfaj első lépéseinek lehetünk a tanúi. Szaniszló Judit bloggerrel, azaz internetes naplóróval, Markovics Ferenc beszélget most, de előtte hallgassanak meg egy részletet egy korábbi felolvasószínházi előadásból. (besznye)</p>
<p>Kukoricalevélbe csomagolt kukoricaőrlemény, amibe húst, csirke- vagy disznóhúst tesznek és gőzben főzik. Ennek az édes változata, mazsolával és cukrozott gyümölcscsel egyszerűen szemtelenül finom... A már említett spanyolok is hoztak magukkal édességeket, mégpedig mór, vagyis arab eredetűeket. Ilyen a turrón, azaz a két ostya közé préselt, egész mandulával vagy mandulaőrleménnyel készült törökméz (ti emlékeztek még a szalalkáli ízű isteni otthoni törökmézre?). Nahát a turrón íze a Budapest selyemcukor töltelékére emlékeztet engem... Befejezésképp: <u>se szeri se száma</u> az amerikai mogyorós édességeknek... Hát ennyit; sajna a hét óra különbség miatt nem tudtam gyorsabban válaszolni. (fórum)</p>
<p>Az 1989-90-es rendszerváltozás óta <u>se szeri se száma</u> az 1956-os szabadságharc eseményeit feldolgozó irodalomnak, filmnek. Kevés azonban a színházi keretek között bemutatott darab, pláne az eredetihez hasonló korú fiatalok előadásában, s a ma oly népszerű műfajban, mint a musicalben. Az Újpest Színház mutatta be 2011-ben a Pesti Srácok c. zenés színdarabot Harsányi Gábor rendezésében. A felújítást követően a következő évadban a Fogi Színház szervezésében láthatja a kordokumentum előadást a nagyjérdemű. (közösségi)</p>

Látjuk, hogy a szövegek stílusa az alkorpusztól függetlenül legalább **enyhén választékos**, vagy átmeneti az **enyhén bizalmas** és az **enyhén választékos** között. A „hivatalos” és a „tudományos” alkorpuszból nincs az MNSZ2-ben példa, ami nem meglepő, ha a kifejezés stílusértékét nézzük.

A *töviről hegyire* kifejezésre nézzünk meg először néhány internetes példát!

<p>Csuti: Edinával még mindig nem ültünk le ezt <u>töviről-hegyire</u> átbeszélni (cikk címe)</p>
<p>Rab László: elmondott nekem ez a Putyin mindent <u>töviről hegyire</u>, Szentatyám, avagy: vádlira csúszni a stoplis cipővel (cikk címe)</p>
<p>Azt, hogy hogyan kell helyesen írni, már az általános iskolában megtanuljuk. Gyakorlatilag éveket, sőt, több, mint 1 évtizedet töltünk el azzal, hogy megismerjük <u>töviről hegyire</u> a magyar nyelvet. / Na ehhez képest ezt nem mindenkinek sikerül elsajátítani. Most, hogy mindenkinek nyilvános a véleménye és élete, kiderül, hogy az országban nagyon kevesen tudnak helyesen írni.</p>
<p>Mióta májusban átadták a Néprajzi Múzeum új épületét, azóta <u>töviről hegyire</u> bejártuk, megnéztük a kiállításokat és megcsodáltuk a múzeum tetőkertjéről elénk táruló panorámát, lazítottunk a kertben, és órákat töltöttünk az izgalmas gyűjtemények felfedezésével. Minden</p>

<p>alkalommal egyre otthonosabb lett a múzeumi tér, ami annak is köszönhető, hogy a gyerekek is elkezdtek felfedezni maguknak az épületet, ami nem véletlen, a Néprajzi Múzeum számos szuper élményt és programot kínál nekik. Cikkünkben most összeszedtünk 10 dolgot, amiért érdemes a gyerkőcökkel ellátogatni a múzeumba, legyen szó óvodásokról vagy bármely iskolai korosztályról.</p>
<p>Az ebben a csapatban dolgozó kollégák olyan szakemberek, akik <u>töviről hegyire</u> ismerik a termékeiket és a piacokat. És ez nem is lehet máshogy, mivel a termék teljes életciklusát végigkövetik a koncepciótervtől a fejlesztésen át a piacra kerülésig. A csoport tagjaként olyan termékek és szolgáltatások marketingfolyamatait felügyelheted, mint az iPhone, a macOS és az iTunes.</p>
<p>Az ingatlanok adásvétele és építkezés kapcsán egy fontos fogalom, amivel tisztában kell lenned az az energetikai tanúsítvány. Nem tudod mi az energetikai tanúsítvány? Ne aggódj! Ebben a cikkben <u>töviről hegyire</u> mindent megtudsz róla.</p>
<p>Egy elképesztően látványos videó készült nemrégiben a megyeszékhelyről. A drón keresztül átszeli a várost: a virtuális kirándulás a Tiszai pályaudvartól indul, <u>töviről hegyire</u> bejárjuk a belvárost, Diósgyőr felé repülünk tovább, és végül Lillafüred is megmutatja legszebb arcát. Nézze csak milyen lenyűgöző Miskolc a levegőből!</p>
<p>A tréningekről fotó és kamerafelvétel készül, amelyet később a tanulóteremben közösen kielemeznek. Mindent <u>töviről hegyire</u> átvesznek, mi kerülendő, vagy mi az a gyengeség, ami még gyakorlásra szorul.</p>
<p>Örök igazság, hogy áfát sosem kérünk vissza az adóhatóságtól, ha az ellenőrzést el akarjuk kerülni. Ha mégis, akkor szinte biztos, hogy a NAV pellengérré állít és <u>töviről hegyire</u> leellenőrzi a cégünket. Ez egyre inkább igaz akkor is, ha nem kiutalást, hanem „csak” átvezetést kérünk. / Sőt, rögös út előtt állnak azok a külföldi adózók is, akik a Magyarországon megfizetett áfát szeretnék visszakérni a magyar költségvetésből. Az ilyen eljárásokban manapság csak igen hosszú küzdelem árán lehet visszakapni az áfát, ha egyáltalán vissza lehet.</p>
<p>Mostanában annyi, de annyi rovar meg bogár van az udvaron! Biztosan kicsalogatta őket a jó idő. A fiúk leginkább a bodobácsot kedvelik, a lányok meg a katicát, a lepkét és a pillangót. Peti még a bogárlesőjét is elhozta otthonról, hogy ha a kezébe kerül egy ismeretlen hatlábú, <u>töviről hegyire</u> meg tudja vizsgálni.</p>

Látjuk, hogy a példák **kissé választékos** vagy **kiegyenlített** stílusú szövegekből valók, s a szövegek legalább **rendezettek** vagy olykor **gondozottak**, vagyis a beszélők érzik, hogy ez a kifejezés **gondozott** és **választékos** szövegekbe is beleillik.

Nézzünk meg még néhány példát az MNSZ2-ből!

<p>Egyrészt, mert Takács Imrét – méltó ajánlatok hiányában – kevesen ismerik, másrészt, mert eddigi munkásságában ezek a jó vaskosan aláhúzható szélsőségek a legszembetűnőbbek, a legtolakodóbbak. Mit jelent ez? Azt, hogy költészete céltudatosabb, mint amilyen sodró? Hogy pontosabb, mint amilyen megrázó? Hogy fölöslegesen részletezőbb, mint amit magasba törése megkíván? Ezt is, tagadhatatlanul. De azt is, hogy Takács Imre csak azt tudja megtartani és elveszíteni, amit előbb <u>töviről hegyire</u>, szőröstül-bőröstül már megismert. (Csoóri Sándor)</p>
<p>Almásy István elnök-tulajdonos tevékenységével a honi sajtó meglehetősen terjedelemben foglalkozott: a miniállam-alakulatot leginkább egy hóbertos elme kisdéd játékaaként írták le. Mivel pedig mi nagy barátai vagyunk a hóbertos elmék kisdéd játékaiknak, nem is lehetett kétséges, hogy előbb-utóbb elkeveredünk Röske határába, és a háromezer négyzetméteres barackos mélyére ásunk. A személyes találkozás során meglepően rövid idő alatt kiderült, hogy semmi hiba nincs Almásy úrnál odafent: sőt. Jó államférfihoz illő módon ismer <u>töviről hegyire</u> politikai áramlatokat, jelenségeket, mozgásokat, mindezeket akár történelmi</p>

<p>dimenziókban is képes átlátni. A felszín karcolgatása után eljuthatunk oda, amit viszonylag pontosan fejez ki a preambulumból már idézett passzus. (sajtó)</p>
<p>Sohasem felejttem el, hogy amikor operatőr kollégámmal védőoltást kaptunk vietnami és laoszi utunk előtt, a kezünkbe nyomtak egy-egy vastkos könyvecskét: annak a száz-százötvenféle trópusi betegségnek a leírását, amelyre utunk során esélyünk lehet. Én átfutottam a megelőzést, védekezést ismertető első fejezetet. Aztán gondosan becsomagoltam a könyvecskét, és elhelyeztem a bőröndöm legaljára. Minek rontsam a magam és hozzátartozóim hangulatát? Másnap reggel a filmgyárban egy halálsápadt fiatal ember botlott az utamba. Az operatőröm, Zöldi Pista. Ő az éjjel áttanulmányozta a könyvecskét <u>tövírói hegyire</u>, s így képzeletben végigélte az egész bőséges választékot. Nem is csodálkoztam lepedőre emlékeztető arcszínén. Végül is betegségek, rakéták, bombák elkerültek bennünket. Makk-egészségesen jöttünk meg Vietnamból. S most ez a fondorlatos bacilus... (tudományos)</p>
<p>Igen, azt hiszem, minden körülmények között a Magyar Országgyűlés felelőssége az, hogy az egész lakosság nyilvánossága előtt ezt a kérdést <u>tövírói hegyire</u> kivitassa. Igen, mert egy olyan ünneplésünk volt, tisztelettel, tegnap, ahol minden szónok arról beszélt, és minden műsorvezető úgy vezette fel, hogy az 1956. október 23-ai forradalom és szabadságharc 50. és a köztársaság kikiáltásának 17. évfordulója. Ezt követően az ország miniszterelnöke az ünnepi beszédében azt az ideiglenes köztársasági elnököt, aki 1989. október 23-án a köztársaságot kikiáltotta, meg se említette, és meg se említette azt a Pozsgay Imrét (Moraj az MSZP soraiban.), aki önök közül először mondta azt, hogy ez nem ellenforradalom volt, hanem népfelkelés. (hivatalos)</p>
<p>N.M.A.: – A legtöbb nemzetállam tagjai nem ismerik az alkotmányukat. Meg fogják ismerni az Európai Unió szavazópolgárai ezeket a paragrafusokat, ami ebben az alkotmányban van? Vastagh Pál: – Hát ha nem is <u>tövírói hegyire</u>, de a tartalmát, a lényegét azt hiszem, hogy meg tudjuk ismertetni az állampolgárokkal. Sokkal több erőfeszítést kell tenni, nem elérhetetlen ez a cél. (besznye)</p>
<p>A pilóták képzettsége jó, de nem a technika elavultsága miatt (a Tu-154 technikailag pl. jobb, mint a Boeing-737-200, amit a Malév is bérel néhányat), hanem azért, mert a magyar pilóták ezt éveken (3-4) keresztül tanulták a SZU-ban főiskolán, míg nyugaton pár havi oktatás után bárki lehet pilóta (ha orvosilag alkalmas persze), ha előtte nem repült, akkor is, és <u>tövírói hegyire</u> ismerik a gépet, a meteorológiát meg az összes járulékos cuccot (pl. rádiós irányító és leszállítórendszerek), nem csak annyit belőle, amennyi a repüléshez épp kell. Mivel Európában még nem szabadították fel a jegyárakat, nagyjából annyiba kerül egy jegy bármelyik légitársaság nemzetközi járatára (az átszállásosak általában olcsóbbak, mint a közvetlen járatok), mivel nemzetközi egyezményekben van szabályozva. (fórum)</p>
<p>– Szívem, nálad van a bukszám, add ide kérlek! – szól nekem a párom. – Nálam?????!!!!!! – ekkor már nem voltam „halálnyugodt” – nálam nincsen! – jelentettem ki. (Gondoltam, ezért jó kis bünti jár majd) – Németországból jönnek? Mert kaptunk egy fülest, hogy csempészaru van a kocsiban, és körözést adtak ki a rendszámra – mondta a járőr. Kinek a nevéen van az autó? – A párom nevéen – szólt Árpi. Erre hozzám fordult, hogy azonnal szálljak ki az autóból, és adjam oda az irataimat, majd <u>tövírói hegyire</u> nekiálltak (mert ketten voltak) átvizsgálni a kocsit. Egyszer csak felkiált az egyikük: – Azonnal álljanak hátrébb a járműtől, találtunk valamit! Rémülten odaszóltam, hogy ugyan mit talált, és ráförmedtem a páromra, hogy mibe rángatott bele??!! – Egy zacskó tablettát találtunk, ezt be kell vizsgáltatnunk, addig nem mehetnek sehova – jelentette ki a járőr. (közösségi)</p>

Az MNSZ2 adatai alátámasztják azt, amit az internetes adatok alapján megállapítottunk. Ezt még kiegészíthetjük azzal, hogy a tövírói hegyire **bizalmas** stílusú szövegekben is előfordul. Ez esetben a „hivatalos” és a „tudományos” alkorpuszból is vannak adataink, de az idézett részletek (és a nem idézettek ugyanúgy) egyáltalán nem formális stílusértékűek.

Példák az *egyszeriben* határozószó használatára az MNSZ2 egyes alkorpuszaiból:

Minden valamirevaló utcában volt gépfegyver, melléje nem egy helyen teleszkóp, repülőke-reső, fényszóró, ágyúk hatalmas sárgaréz alkatrészei. A sárba merült tanyák <u>egyszeriben</u> erődökké váltak megriadt asszonyokkal, a jó ég tudja, mért, halni vágyó férfiakkal, mint Vö-rösmarty két szomszédvárában. A környék felett a középkor lehe nehezedett vagy biszergett, én szinte az orrommal éreztem. (Illyés Gyula)
Schüssel egyébként nem helyesli a bővítésről tartandó népszavazást, mert – amint ezt már többször kifejtette – igazságtalannak tartja, hogy míg a többi később felvett ország esetében ilyesmiről szó sem volt, most a kelet-európaiak csatlakozásáról <u>egyszeriben</u> megkérdeznék a tagországok lakosságának véleményét. (sajtó)
Közúti közlekedésünk villamosítása <u>egyszeriben</u> eltörölte ezt a régi kedves pesti kedélyessé-get, és egy tülekedő, egymást taposó nagyvárosi közönséget termelt ki, kinek nem annyira humora, mint inkább mindent megszóló kritikája csendül ki szavainkból. Még a legelején becézi a villamost, mikor <i>vili</i> -nek, <i>vilcsi</i> -nek, <i>vilusz</i> -nak, <i>vilgá</i> -nak <i>vlanyi</i> -nak stb. nevezi, de később már csak a villamosokon való közlekedésre és ennek vezető személyzetére fordul figyelme. (tudományos)
A századfordulóra a magyar főváros lett a feltartóztathatatlan fejlődés szinonimája, az élni vágyás és élni tudás mintaképe. A történelem újra és újra közbeszólt, de Budapest mindig új utakat tört magának. A rendszerváltáskor a város <u>egyszeriben</u> mindannyiunk közös vállalko-zása lett, amely a siker reményében vette fel a versenyt a környező régiókkal, nagyvárosok-kal haladásban, gyarapodásban, boldogulásban. Hinni kezdtünk a jövőben, bízni önmagunk-ban, és megtanultunk ellenállni a politikai és gazdasági mellékutak csábításának. (hivatalos)
Amivel eljönnek hozzánk, tehát ez nyilván már egy szűrő, amikor már nagyon nagy bajban vannak, az... az leginkább az, hogy elmegy az apa a családból, kimegy valahova dolgozni és ottmarad az anya a gyerekekkel. Ahogy elkezdenek kamaszodni, hát <u>egyszeriben</u> olyan fela-datokat kapnak, amik... amikkel nem tudnak megküzdeni. Egy olyan férfiember, aki sokkal többet dolgozik, a mi kultúránkból is tudjuk, hogy akkor ez... ez mivel jár. (besznye)
De ha mondjuk módod van egy IRL találkozó során összejönni olyasvalakivel, akivel már hosszú ideje durván flémelsz, valóban előnt az epe, ha meglátod a nickjét, szóval, ha ilyesvalaki <u>egyszeriben</u> előtted áll, akkor mit érzel? Legszívesebben rögvest bemosnál neki egyet, vagy felülkerekedik a kíváncsiság az illető személyisége iránt? (fórum)
Amikor úgy döntesz, hogy tényleg itt akarsz lenni, amikor úgy döntesz, hogy létezni akarsz, akkor <u>egyszeriben</u> bőségben vagy. Akkor az összes energia beszáguld. Az energiák jelenleg szó szerinti értelemben véve szolgálnak benneteket. Amennyiben nem vagy egészen biztos abban, hogy itt akarsz lenni ezen a bolygón, amennyiben a kerítés szélén ücsörögsz, ameny-nyiben egy szellőre vársz, ami majd így vagy új, de lefúj téged arról a kerítésről, hogy aztán a szellőt vádolhasd majd, csak hogy ne kelljen felvállalnod a felelősséget, akkor pontosan ilyen szintű energia fog bejönni, és támogatni téged. (közösségi)

- A Weimari Nagyhercegség trónörökösének barátjából egyszeriben pénzügyminiszter lett.
- A pénzügyminiszteri székben idővel átült az állami intendáns székébe (legfelsőbb színigazgató, a kultúrpolitika irányító főtisztviselője)

Amikor az ember leírja a céljait, a célok egyszeriben kikristályosodnak, és megfoghatókká válnak. Létrehozol valamit, amit bármikor a kezébe foghatsz és olvasgathatsz. Ha nem írod le céljaidat, akkor a célok csupán kíváncsághént, vágyalomként élnek benned. Nincs bennük energia.

H.Zsani ©

Példák a *frissiben* határozószó használatára az MNSZ2 egyes alkorpuszaiból:

Baki már ismerte ezt az álszent hangot. Gyorsan elköszönt, majd lopva meghúzódott a sűrű fűzesben. Nem csalódott: az asszony még csak körül se járta a földet, hogy megnézzé, mennyi a kár – egyszerűen semmit se csinált. Csak állt, bámészkodott a kapájára támaszkodva. Egyáltalán nem úgy festett, mint aki tudja, mi a teendő ilyenkor. Legföljebb sír, panaszkodik majd, meg az özvegységet emlegeti, ahelyett hogy kártérítést követelne. Rögtön elhatározta, hogy ő maga intézkedik a dologban: még frissiben szóvá teszi a községházán a konda pusztítását. (Mészöly Miklós)

A kapcsolat alapja, mivel itt főleg múltbéli eseményekről lesz szó, egyrészt az lehet, hogy mikor történt az esemény, akár óra, perc vagy napszak pontossággal, de emellett természetesen a helyszín, a téma vagy annak jellege is számít, ami a száj számára az emlékek gazdája által felvitt címkékből (a témát nagy vonalakban leíró kulcsszavak) derül ki. Az emlékek böngészése közben pedig lehet, sőt, igazából az lenne a cél, hogy az olvasónak is eszébe jusson valami, és ha már a szájon jár, akkor azon frissiben ossza is azt meg másokkal. (sajtó)

Idestova harminc éve lesz, hogy a hazai humanista földrajzírás kezdetei után nyomozva arra a megállapításra jutottam, hogy e téren kiemelt hely illeti meg a Mátyás udvarában tartózkodó nápolyi diplomatát, Pietro Ransanót. Beatrix királyné 1488-ban őt kérte fel arra, hogy Thuróczy János frissiben megjelent Magyar krónikáját dolgozza át a modern szellemiség igényeinek megfelelően. Az olasz kétesztendő itteni működése végére az Epithoma rerum Hungararum c. kötetel tett eleget a megbízásnak. (tudományos)

Csak röviden, két mondat erejéig reflektálok az elhangzottakra. Csak most került kezembe a frissiben kiosztott módosító indítvány, a lényegen nem változtat, mert a jogcím nélküliek minden lehetséges változatára kiterjeszti, csak most már a jogi megfogalmazásbeli szakszerűtlenséget korrigálta, de tartalmilag nem történt meg a korrekció. Tartalmilag meg lehetne nevezni egy ilyen jogszabályban azt, hogy kik azok, akiket kizár egy ilyen vételi lehetőségből. (hivatalos)

Mai eszemmel, ha visszarepülhetnék az időben, 1989. december 20-ára, az embereket a politikai küzdelemre mozgósítanám. Arra, hogy megfogalmazzák milyen politikai programot kívánnak, és milyen érdekérvényesítési módszerrel óhajtják azt megvalósítani a köznapok vitái, döntései során. Mindezt már akkor, azon frissiben 1989-ben meg kellett volna kezdenünk. (besznye)

Most, hogy a Török Szultán pedofil weboldalt hamisított a barátnőjének, és a társaságot körbehazudozva megpróbálta rám kenni a dolgot, eléggé haragszom rá. De miért akarnám megölni? Amikor frissiben megtudtam, szívesen kivertem volna pár fogát, de aztán rájöttem, hogy kár a gőzért, az ilyen nem érdemes nevelni. Ha az élet nem nevelte meg... Ami a csőrömet nyomja, az az, hogy a disznó Török nemhogy bocsánatot nem kért tőlem, de nem is világosította fel a hazudozásáról azokat, akiket becsapott, és egy olyan embert próbál gyűlöltre idomítani a törzsasztalos férfiak ellen és ellenem is, aki engem szeret. (fórum)

Szóval most az a helyzet, hogy gőzerővel takarítom a fészbuk-ismerőseim házatáját. Előbb tanuld meg a nevem, pláne köszönni bzd meg, utána hajlandó vagyok a kacsacsőrödet meg a földköpeny mély gondolataidat tolerálni az üzenőfalamon. Kis lépés nekem, az emberiség leszarja. Amúgy nem is erről akartam írni, de mindegy... Egyrészt dögmeleg van, és én gyűlölöm a dögmeleget, másrészt olyan arcok vannak a frissiben reaktivált társkeresőn, hogy belehalok. (közösségi)

Az *egyszeriben* és a *frissiben* példái igazolják, hogy ez a két szó **csaknem közömbös** stílusértékű; **erősen bizalmas** stílusú szövegekbe valószínűleg kevésbé illik bele, hacsak nem **népnyelvi** közegről van szó.

B) A többes szám 3. személyű személyjel alakja

A 3. személyű birtokos személyjel többes számában is **két váltakozást** említhetünk: egyrészt az *-uk/-ük* toldalékok régebben váltakoztak az *-ok/-ök*, ill. *-ok/-ek* toldalékokkal (*házuk: házok, kertjük: kertjök/kertjek*), másrészt a szavak egy részében itt is váltakozást találunk ma a *j* nélküli és a *j-s* tövek közt is (*üvege: üvegje*), akárcsak az egyes számú formáknál. Ebben a fejezetben az elsőként említett váltakozással foglalkozunk.

A nyelvújító kiadványok szerint a **mai** forma az *-uk/-ük* toldalékos; az *-ok/-ök* toldalékkal ellátott **régies**, s ma már az igen **választékos stílusban sem él**. Az *e-s* változat (*kezek* 'kezük', *kertjek* 'kertjük') megítélésük szerint ma „különösen régies”, hiszen ez már a múlt században [= 19. században] is csak ritkán fordult elő.

<i>-uk/-ük jellel</i>	<i>-ok/-ök jellel</i>	<i>-ok/-ek jellel</i>
fiuk, házuk; kezük, kertjük	fiok, házok; kezök, kertjök	fiok, házok; kezek, kertjek

A mi értelmezésünkben – amely A magyar nyelv értelmező szótárában található „régies” minősítés meghatározására épül – **RÉGIESEK** azok a formák, amelyeket még a legidősebb nemzedék még használ, azok, amelyeket senki sem használ, csak passzívan ismer például a régebbi szépirodalomból, **ELAVULTAK**.

Ebből következően egyértelmű, hogy mind az *-ok/-ök*, mind az *-ok/-ek* változatok **elavultak**, az utóbbi már közel áll a **kihaláshoz**.

KIHALTAK azok a formák, amelyekkel a mai emberek már a régebbi irodalom olvasása során is csak olyan szórványosan találkoznak, hogy nincsenek tudatában annak, hogy ilyen formák valaha léteztek, ill. azok is, amelyekkel már egyáltalán nem találkoznak.

A lényegyet tekintve azonban természetesen egyetértünk a nyelvújítókkal: ma tulajdonképpen **váltakozás már nincs**, az *-ok/-ök*, ill. *-ok/-ek* toldalékokkal ellátott formák legfeljebb **archaizálás** céljából használatosak a mai nyelvben, tehát **stíluselemként**.

C) J-zés a harmadik személyű birtokos személyjelekben

Szintén **sok évszázada zajló nyelvi változások** tükröződnek a birtokos személyjelek *j* nélküli és *j-s* alakjainak váltakozásában. A *j* eredetileg **hiátustöltő** (hangréstöltő) **elem** volt, amely csak a magánhangzós végű tövek után alakult ki (pl. *falua* → *faluja*), később azonban analógias úton megjelent a mássalhangzóra végződő tövek után is, s elkezdett terjedni.

1. A váltakozásnak **három esetét** különböztetjük meg, felhasználva a Magyar nyelvhasználati szótár rendszerezését:

a) A birtokos személyjel **csak j nélkül** használatos:

kalács-a, koldus-a, szegény-e

Jellemző ez a megoldás a **testrésznevek** (azaz az ún. **elidegeníthetetlen birtoklás**) esetében:

haj-a, nyelv-e, orr-a, szem-e, térd-e, de: kar-ja

b) Csak **j-vel** használatos a birtokos személyjel:

hurut-ja, kabát-ja, lap-ja, párt-ja

c) A birtokos személyjel két változata **váltakozik**, azaz mind *j* nélkül, mind *j-vel* használatos:

benzin-e: benzin-je, gép-e: gép-je, printer-e: printer-je, telefon-a: telefon-ja

Csak olyankor beszélhetünk a szó szoros értelmében **váltakozásról**, amikor a két forma **denotatív jelentésében nincs semmilyen különbség** (stílusértékük viszont eltérhet).

2. Vannak olyan esetek is, amikor a váltakozás nem úgy szűnt meg, hogy a *j-s* alakok kizárólagossá váltak (l. 1.b), hanem **szóhasadás** következett be, azaz a két változatnak a nyelvőrök szerint elkülönült egymástól (vagy elkülönülőben van) a denotatív jelentése:

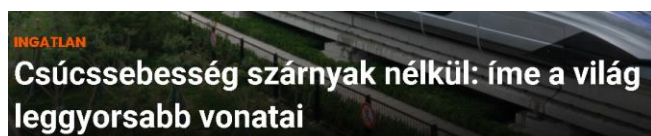
<i>j nélküli</i>	<i>j-s</i>
a paplan huzat-a	a kályha huzat-ja
Kati vonat-a	a MÁV vonat-ja
az állat bőr-e	a kereskedő bőr-je
a kiállítás anyag-a	a kereskedő anyag-ja
a ház ablak-a	az asztalos ablak-ja
a falu rendőr-e	a lány rendőr-je
az egyetem kar-a	az ember kar-ja
a betegség kezdeti szak-a	az egyetemista szak-ja
a falu történet-e	van egy történet-je
e hónap második-á-n	a verseny második-ja lett

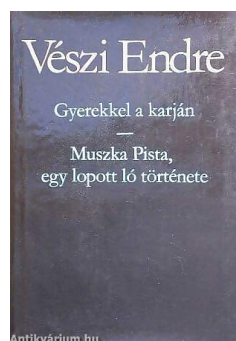

A *j-s* formák némelyike szokatlanok tűnnek, érdemes volna empirikus vizsgálatokat végezni, mennyire elterjedtek, s mennyire valós a nyelvűvelők által jelzett jelentésbeli elkülönülés.

Már üzemszerűen járnak a világ első hidrogénüzemű vonatjai

hu.euronews.com, 2022. augusztus 25.

Más-más tőváltozathoz kapcsolódik a két jelváltozat a következő szavakban, s jelentésük is némileg eltérő:

<i>j nélküli</i>	<i>j-s</i>
az apja fi-a	a lány fiú-ja
a tehén borj-a	a gazda borjú-ja

Magánhangzós tő után már nagyon **régóta nincs váltakozás**, a birtokos személyjel mindig *j-s*, pl. *kapu-ja*, *gyűrű-je* jövő-je, *kifli-je*, *mankó-ja*. Az, hogy mássalhangzóra végződő tő után van-e váltakozás, jelentős mértékben függ a **mássalhangzó minőségétől**:

a) nagyon jellemző a *j-zés* a következő mássalhangzókra végződő tövek után: *t; d, g, k, p, t, l, r, m, n*;

b) kevésbé jellemző a *j-zés*, ha a tő a következő mássalhangzókra végződik: *c, cs, s, sz, z, zs*.

Ez természetesen nem véletlen, s könnyen megmagyarázható: a sziszegők és susogók után a *j* „nem érzi jól magát”, amint tudjuk, az igeragozásból is kiküszöbölődött, pl. *mos + ja > mosja > mossa* (a székely nyelvjárásokban hangátvetéssel: *mojsa*). Világos tehát, hogy nem, vagy csak ritkán fog a *j* beiktatódni olyan helyre, ahol a kiejtést megnehezítené.

Nézzünk meg egyetlen szót – a *gitárt* – mint példát a *j-s* és a *j* nélküli forma váltakozására, pontosabban a ritkább, szokatlanabb *j* nélküli változatra:

1. A Gibson 1902-ben alapított hangszergyártó cég. A vállalat legnépszerűbb gitára a Les Paul. Gitárokon túl a cég készít zongorákat is. A Fender mellett a mai napig a világ legnépszerűbb gitárjait gyártja szoros versenyben az Ibanez japán gitárgyártó céggel.
2. A Van Halen gitárosa és alapítója, Eddie Van Halen 65 évesen hosszú betegeskedés után veszítette életét. A zenész már 10 éve küzdött a torokrákkal, az elmúlt egy évben rohamosan romlott az állapota. Nems okkal korábban kemoterápiát kapott, mivel a rák továbbterjedt a testében, az agyát és más létfontosságú szerveit is megtámadta – írja a TMZ. / A zenész nagyon erős dohányos volt, de ennek ellenére úgy gondolta, hogy torokrákja amiatt alakult ki, hogy a gitára pengetőjét állandóan a szájába vette.
3. Koncz Zsuzsa most is úgy állt a színpadon, mint húsz vagy akár 40 éve. Rajta és az előadásán nem nagyon látszott az idő múlása. A teltházas koncert első részében olyan dalokat énekelt, amelyek kevésbé ismertek, majd felcsendültek a jól ismert slágerek, mint a Ne vágj ki minden fát, Ég és föld között, Kertész leszek. A koncertnek különösebb látványelemek és show elemek nélkül is hatalmas sikere volt. A sztárvendég Bródy János, aki

zenekari kíséret nélkül csupán a gitára kíséretével adott elő négy dalt.

4. Nos, ha valaki először vesz a kezébe egy gitárt, akkor maximum annyit tehet, hogy rácsodálkozik a hasán csüngő hangszerre majd megkérdezi: „és most hogyan tovább?” Hát ennek az áldatlan állapotnak ezennel vége! Mégpedig a Yamaha (ezek olyan japán fickók, akik motorokat gyártanak, szabadidejükben viszont hangszereket is csinálnak) jóvoltából, elkészült ugyanis a világ első „öntanító” elektromos gitára, a Yamaha EZ-EG.

5. Hamarosan megvásárolható Prince legendás Blue Angel-gitára // Elárverezik a négy éve elhunyt popsztár, Price egy legendás gitárját, a Blue Angelt a jövő hónapban Kaliforniában.

Az 5. példában váltakozást láthatunk a két alakváltozat közt: a cikk címében a *gitára* forma található, a cikk első mondatában – tárgyraggal ellátva – a *gitárját*. A *gitára* formát egyébként a Word helyesírás-ellenőrzője aláhúzza, vagyis nem ismeri, de ez nem azt jelenti, hogy leírása helyesírási hiba volna. S persze maga a kiejtett forma sem helytelen, csak **ritkább, szokatlanabb** azok számára, akik nem használják, ill. a környezetükben nem hallják.

Hatmillió dollárért kelt el Cobain gitára

 Gosztönyi Zoltán

Vannak nyelvjárások, melyekben a **j-s formák sokkal gyakoribbak**, mint a köznyelvben. Ilyen a csallóközi nyelvjárás is, ahol még a sziszegők és susogók után is beiktatódott a *j*, csak éppen hasonult formában: *bussza* (< *busz* + *ja*), *lábossa* (< *lábos* + *ja*), *ráccso* (< *rács* + *ja*). Az ilyen nyelvjárású beszélőnek különösen **oda kell figyelni** a birtokos személyjelek használatára, amikor a köznyelvi normát szeretnék követni, ill. amikor csallóközi háttérű szerzők szövegét javítják.

A váltakozások miatt viszont a **nem nyelvjárású** anyanyelvű beszélőknek is oda kell figyelniük a nyelvhasználatukra. A **bizalmas besznyében**, sőt a **bizalmas írott nyelvben** nyugodtan használhatjuk a személyjelet úgy, ahogy nyelvérzékünk diktálja, ám **formális** vagy **választékos** stílusú gondozott szöveget fogalmazva érdemes fellapozni A magyar nyelv értelmező szótárát, amely tartalmazza a 3. személyű birtokos személyjeleket. Mivel azonban a szótár mintegy ötven évvel ezelőtti állapotot tükröz, jól tesszük, ha az MNSZ2-ben is ellenőrizzük a szótár adatát.

A *j*-zés nemcsak az egyes szám 3. személyű birtokos személyjelekre jellemző, hanem a többes szám 3. személyűekre is, pl. *gombjuk*, *hangjuk*, *gitárjuk* : *gitáruk*, *laptopjuk*, *homokjuk* stb.

Bár a *gitáruk* formát is aláhúzza a Word helyesírás-ellenőrzője, akárcsak a föntebb említett *gitára* formát, több példát is találunk rá az interneten (de nem az MNSZ2-ben, igaz, ott a *gitárjukra* is csak 6-ot):

Néztem az SX-eket is, csak nem tudom, hogy ebben az árkategóriában van-e olyan <u>gitáruk</u> , aminek nem zörögnek be „idő előtt” a bundjai, ha le akarom engedni a húrokat, hogy minél kényelmesebben lehessen rajta játszani. Egy csiszoltatás és profiloztatás újabb 10-15 Ft kb.
Kedves hangszerbirodalom! Van-e ebből a gitárból raktáron 12 húros elektroakusztikus <u>gitáruk</u> ? Ha van, mennyibe kerül? Köszönöm.
Ha jól tudom, a nagy gitárosoknak már tanulás előtt volt <u>gitáruk</u> . A Blackmore-nak az apja operaénekes volt, így az ifjú gyermek már kiskora óta benne volt a zenében, a Malmsteen apja szintén zenész, és az ifjú Malmsteen hegedűn kezdte, és mivel ő is tapasztalatokkal indult a gitárpiacra, már nem tudtak rászólni <u>gitáruk</u> .
A „jobbkezes” Bagossy Norbert testvérével, a „balkezes” Bagossy Lászlóval lépett színpadra, ugyanis a felvezetőből megtudtuk, hogy éppen emiatt a szempont miatt bizonyult nehéz feladatnak az első közös <u>gitáruk</u> megvásárlása.
A többi mentőautót mind elkapták. Innen lehetett szerezni <u>davajgitárt</u> , 160 mert fönt a srácoknak, akiknek a Rádióval szemben töltöttem a tárat, nekik már volt <u>davajgitáruk</u> . Az a tárcsás, 71 töltné meg bele.

Az utolsó példában szereplő *davajgitár* egy géppisztolyfajta metaforikus neve (a példa 1956-os visszaemlékezésekből való).

D) A több birtokra utaló személyjelek alakja

a) Az i végű tövek után

A több birtokra utaló személyjelek korábban a tővégi *i* hanghoz **közvetlenül** kapcsolódtak: *kocsiim*, *tepsiim*. Ma az egy birtokra utaló *kocsija* hatására a *kocsijaim*, *tepsijeim* formák használatosak.

A Nyelvművelő kézikönyvtár szerint az egyes szám 3. személyű *kocsija*, *zoknija* hatására ma már „egyre gyakoribbak” a könnyebben ejthető *kocsijaim*, *zoknijaim*-féle alakok.

<i>régebbi birtoktöbbsesítő</i>	<i>mai birtoktöbbsesítő</i>
<i>kocsiim</i>	<i>kocsijaim</i>
<i>tepsiim</i>	<i>tepsijeim</i>

Ezek az „újabb” formák ma már meglehetősen **általánosnak** látszanak, olyannyira, hogy a ***kocsiim*, *zokniim*-félék** mindenfajta stílusú szövegben **stilisztikailag erősen jelöltek, mesterkéltek**.

Úgy néz ki, hogy nemcsak ma, hanem már **száz évvel ezelőtt** sem a *kocsiim*, *tepsiim*-félék lehettek az uralkodó alakok. A Magyar Nyelv 19. évfolyamában (1923: 67–68) ezt olvassuk a kérdésről:

Régen az *-a*, *-e* személyrag közvetlenül járult a tőhöz: *hab: haba*, *szent: szente*, a többes *-i* képzője is: *habi*, *szenti*; majd az egyes szám hatására: *habai*, *szentei*. Idő jártával az egyes számba a *kapuja*, *ekéje* példájára szintén *-ja*, *-je* került: *habja*, *szentje*, így többes is *habjai*, *szentjei* lett. Így ma *kocsi*, *bácsi*, *tepsi* megfelelő alakjai is: *kocsijai(m)*, *bácsijai(m)*, *tepsijei(m)* s valamennyi osztrák-bajorból került *-li*, *-ni* végű főnév is: *klázlíjaim*, *réklijeim*. A *kocsiim*, *bácsiim* alak ennél fogva nem szabálytalan. (T. V.)

Látjuk, hogy a szerző már 1923-ban is a *kocsijaim*, *tepsijeim*-féle alakokat mondja „mainak”.

A Nyelvművelő kézikönyvtár tehát **legalább száz évet téved**, amikor arról beszél, hogy ma „egyre gyakoribbak” ezek az alakok. Ugyanakkor az eredetibb *kocsiim*, *bácsiim*, *tepsiim* alakokra is vannak még internetes példáink. **Elképzeltető** az is, hogy ezek **regionális kötöttségűek**, azaz a nyelvterület valamely részén jobban megmaradtak, mint máshol. Figyelemre méltó az is, hogy a **Word helyesírás-ellenőrzője nem húzza alá** a *kocsiim*-féle alakokat (miközben a *kocsijaim* formát aláhúzza, igaz, a más hasonló formákat nem).

A kérdés mindenképpen alapos empirikus vizsgálatot igényel. Az 1970-es években már végzett egy ilyen vizsgálatot Gaál Edit, annak konklúziója az volt, hogy „az *-ai*, *-ei*; *-jai*, *-jei* **szinte teljesen kizorította** napjainkra az *-i* birtoktöbbsesítő jelet” (Magyar Nyelvőr, 1975). Ennek ellenére szükség lenne ma is vizsgálatra, mivel úgy tűnik, hogy **a rövidebb formák még nem haltak ki**.

Egyelőre csak a *kocsiim*, *kocsiid*, *kocsii* formákra hozunk néhány mai adatot annak bizonyoságaképpen, hogy a mai nyelvben is megvan még a **váltakozás**, igaz, csupán nagyon csekély mértékben.

Az MNSZ2 a *kocsiim*, *kocsiid*, *kocsiink*, *kocsiitok*, *kocsiik* formákra nem adott találatot, csupán a *kocsii* alakra adott 2-t:

Ha ilyen állapotban küldenék őket harcolni, a szekértábor kocsii alá bujnének, mint a rémült kacsák, semhogy a katonák közé álljanak vitézül harcolni, vagy Enio istennő vezénylete alatt fosztogatni menjenek. Mert maradt-e bennük elég erő, hogy Mars zászlaja alatt lándzsáikat az ellenségbe döfjék, miután Mars szeretője, Vénusz asszony függönyös ágyában görbére döfködték lándzsáikat? (Faludy György)

Épp ezért egyszerűen nem elfogadható, hogy egy százalék kedvéért a 99 százaléknak késést, kellemetlenséget okozzon a MÁV. S itt kell hozzátenni, hogy este 7-től másnap reggel 10-ig teljesen kihasználatlanul állnak Zalaegerszegen a Muntenia kocsii. Ugyanez igaz pl. Keszthelyen a Sirava kocsiira, annyi különbséggel, hogy azok közel 20 órát, azaz majdnem egy teljes napot vesztegelnek ott, mire visszaindulhatnak. (fórum)

Meg kell azonban jegyezni, hogy a hosszabb formák is viszonylag ritkák az MNSZ2-ben: a hosszabb formákra (az összes személyre együttvéve) alig száz tisztítatlan találatot kaptunk).

Internetes példák:

A jogsim első 15 évében csak hátulhajtos kocsiim voltak.:))) Jó lenne visszatérni a gyökerekhez.:)))

Megveszem a dolgaimat, fizetem a számláimat / Ezek a gyémántgyűrűk, a <u>kocsiim</u> / Minden, amim van, én vettem / Fiúk nem vehetik meg a szerelmemet, megvenni (angol nyelvű dal-szöveg fordításában)
– Milyen <u>kocsiid</u> voltak? / – Ezek után lett egy Peugeot 305 S. Az is nagyon beteg volt, horribilis összegeket kellett ráköltetni. Azután vettem egy rendes autót, egy Fiat Uno-t, majd az első újat, egy három hengeres Suzuki 1000S-t. Ennél tapasztalhattam meg először, hogy nem azzal keltem, hogy vajon mennyire beteg a kocsim. A szervizekbe vinnem kellett, de a teher az én vállamról ezzel lekerült. (interjú egy zenésszel)
Jó neked, nagyon jó <u>kocsiid</u> vannak. :P (fórum)
Míg tavaly mozdonyai, IC <u>kocsij</u> , valamint egy korszerű motorvonat felvonultatásával mutatta meg a GYSEV, hogy a vasút az egyik legzöldebb közlekedési eszköz, addig idén ingyenes utazással csábít az autók „otthonfelejtésére” a magyar–osztrák vasúttársaság. (http://portal.sopron.hu)

Mivel a mai nyelvben, a **szöveg stílusától függetlenül** az **újabb, hosszabb** alakok (pl. *kocsijaim, tepsijeim*) az általánosak, **stilisztikailag jelöletlenek**, minden stílusban ezek használatát ajánljuk. A **rövidebb** alakokat (pl. *kocsiim, tepsiiim*) leginkább **stíluselemként** (pl. archaizáló szándékkal) ajánljuk használni.

Mások kéziratában nem feltétlenül kell a rövidebb alakokat a mai hosszabbakra javítani, ha csak nem érezzük egyértelműen, hogy a régies alakok **stílustörést** okoznak.

b) Más tövégi magánhangzók után

Újabb nyelvi fejlemény, hogy már nemcsak az *i* végű tövek után, hanem **más tövégi magánhangzók után is** létrejött a **váltakozás** a régebbi **rövidebb** (pl. *pólóim, áruink*) és az újabb **hosszabb** (pl. *pólójaim, árujaink*) formák között.

<i>-jai személyjeles</i>	<i>-i személyjeles</i>
utcájai	utcái
csészéjei	csészéi
ásójai	ásói

Ezeket a nyelvművelők „**pongyola voltuk**” miatt a **választékos beszédben kerülendőnek** mondják. Azt is megállapítják, hogy **nyelvjárási hatásra** jelentek meg a köznyelvben. A Nyelvművelő kézikönyv „hosszadalmasnak” titulálja őket.

Ezzel kapcsolatban le kell szögeznünk, hogy nincs okunk a hosszabb alakokat pongyolának bélyegeznünk csak azért, mert még nem teljesen elfogadottak. Ehelyett úgy kell fogalmazni, hogy a **választékos** és a **formális** stílusú, ill. a gondozott szövegekbe a **hagyományosabb, rövidebb** alakok illenek jobban, viszont a **bizalmas** stílusban és különösen a **besznyében** nincs okunk arra, hogy a hosszabb alakokat kifogásoljuk.

Egyébként **választékos** vagy **formális** stílusú szövegekből is tudunk elvétve idézni internetes példákat, igaz, sokkal jellemzőbben fordulnak elő ezek **bizalmas** vagy **kiegyenlített** stílusú szövegekben:

A hordók már kimosva, kikénevezve várják, hogy megtöltsék őket. Fertőtleníve vár a pince is, nagyon gondosan jár el a szőlős gazda, úgy tekint <u>hordójaira</u> , készülő borára, mint saját édes gyermekére. (www.patriota.hu)
Enneka szépséges rákvirágnak lettek <u>bogyójai</u> . Ezek a bogyók most bepirosodak. Most már el lehet ültetni őket??? Csak azért kérdezem, mert nekem még soha nem volt ilyenem. (http://img1.elkoborolt.hu/)
Eladnám kislányom <u>sáلكendőjeit</u> 100 ft/db áron. Kérésre szívesen lemérem. A posta csak saccolt. Több gyermekruhát is töltöttem fel 0–4 éves korig, nézd meg kínálatom, hátha megtetszik még valami és spórolhatsz a postaköltségen. (http://ludyszozufykihu.blogspot.sk)
Hollandiában létezik egy falu, amelynek nincsenek utai és <u>autójai</u> . Utak helyett egy folyó van és autók helyett csónakok. A falu neve: Giethoorn. (tudtad-e.tumblr.com)
Bár a mezőgazdasági minszter pontosan annyira ért a <u>tárcájai</u> ügyeihez, mint Torgyán az előző Orbán kormányban. Olyan embereket is elbocsájtottak a hivatalnoki karból, akik elismerten értettek a saját szakterületükhöz, nem volt szoci kötődésük és még csak árnyéka sem vetült rájuk semmiféle korrupciós ügynek, sőt a korábbi Orbán kormányban is magas pozícióban voltak. (http://www.vg.hu)
Segítséget kértek Alapítványunktól mert magukra maradtak a kutyákkal. Sajnos a gazdi elköltözött és otthagya a <u>kutyáit</u> és természetesen nem is gondoskodik róluk. (http://menhely.eu)
Még azt szeretném megkérdezni, hogy van egy hűtőbordám, ami 18 cm hosszú 7,5 cm széles és a <u>bordájai</u> 2,5 cm-esek. Szerintem megfelelő hűtést biztosít-e a BD249 és a BD241-es tranzisztornak az Attila86-féle Labortárhoz. (http://www.hobbielektronika.hu)

Az ilyen alakok bizonyos **nyelvjárásokban** gyakoribbak (pl. a Csallóköziben is, l. pl. *cipőjeim, vesszőjeid, hordójaink, kórójai*), úgyhogy akár igaz is lehet a Nyelvművelő kézikönyvnek az a megállapítása, hogy ezek nyelvjárási hatásra jelentek meg a köznyelvben.

Fontosabb azonban, hogy egy **sok évszázados nyelvi változást visznek tovább**: először a mássalhangzós tövek után jelentek meg a hosszabb alakok (*habi* → *habai* → *habjai*), majd az *i* végű tövek után (*kocsii* → *kocsijai*), s most zajlik a folyamat betetőzése, **a most már kivételesnek számító rövidebb alakok fokozatos felszámolódása** minden magánhangzóra végződő tő után is (*áru* → *árujai*).

Érdemes még megemlíteni, hogy a mássalhangzóra végződő tövek után a **rövidebb alakok** a 19. században újra **divatba** jöttek a **választékos, ünnepélyes, irodalmias** fogalmazásban. Így olvassuk a Himnuszban is:

elsújtád villámidat dörgő fellegedben

Mára azonban ez a váltakozás megszűnt, a **rövidebb alakok** az irodalmi nyelvben is **elavultak**.

E) Rokonságnevek személyjelezése

a) A báty, öcs és néne birtokos személyjelezése

Néhány rokonságnév (*báty, öcs, néne*) hagyományosan **rendhagyó** módon veszi fel a birtokos személyjeleket. Mivel azonban ezek a rokonságnevek egyszersmind **visszaszorulóban** is vannak (helyettük az életkorra és nemre nem utaló *testvér, tesó* szavak látszanak terjedni), személyjelezésük is elkezdett **más mintákhoz igazodni**, s így **váltakozás** jött létre.

Ezekben a szavakban a birtokos személyjel az **1. és a 2. személyben** a **hosszabb** tőhöz járul **j** nélkül, **3. személyben** viszont a **rövidebb**, egy szótagú tőhöz és **j-vel**.

1. Nézzük meg először a *báty* példáján!

<u>bátyá-m</u>	<u>bátyá-nk</u>
<u>bátyá-d</u>	<u>bátyá-tok</u>
<u>báty-ja</u>	<u>báty-juk</u>

<u>bátyá-im</u>	<u>bátyá-ink</u>
<u>bátyá-id</u>	<u>bátyá-itok</u>
<u>báty-jai</u>	<u>báty-jaik</u>

Több birtok esetében ez a rendszer **kétféleképpen** kezdett el változni:

1. Az eredeti szabálynak megfelelő *bátyjai* hatására megjelent a *bátyjaim, bátyjaid*; hasonlóképp a szintén az eredeti szabálynak megfelelő *bátyjaik* hatására a *bátyjaink, bátyjaitok*. Itt tehát az **1. és a 2. személyű** alakok **igazodtak** a **3. személyűek**hez.

2. Az eredeti szabálynak megfelelő *bátyáim, bátyáid* hatására megjelent a *bátyái*, hasonlóképpen az eredeti szabálynak megfelelő *bátyáink, bátyáitok* hatására a *bátyáik*. Itt tehát a **3. személyű** alakok **igazodtak** az **1. és a 2. személyű** alakokhoz.

A Nyelvművelő kézikönyv az 1. ponthoz tartozó *bátyjaim, bátyjaid* típusú alakokat **hibásnak** nevezi; a 2. ponthoz tartozó *bátyái* típusról azt mondja, hogy az is analógiás hatásra jött létre, de azt „a hagyomány valamelyest szentesítette”.

A ***bátyái* típust** a hagyomány olyannyira szentesítette, hogy már a hétközetes értelmező szótárban is szerepel „ritka” megjelöléssel a *bátyái*, és nincs is megcsillagozva (a csillag a szótárban helytelenséget jelent).

Éppen ezért ezeket **bátran használhatjuk**, a **bizalmas** stílusú beszélt és írott nyelvben mindenképpen, de elképzelhető, hogy a **formális** és a **választékos** stílusban is.

Arra, hogy megismerjük az esetleg meglévő stíláriis különbségeket a hagyományos *bátyjai, bátyjaik* és az újabb *bátyái, bátyáik* között, empirikus kutatásra volna szükség.

Ami a *bátyjaim, bátyjaid, bátyjaink, bátyjaitok* formákat illeti, ezek státuszát empirikus vizsgálatok nélkül lehetetlen meghatározni. Valószínűleg ezek is minden további nélkül **belesimulnak** a **bizalmas** stílusú **beszélt** és **írott** nyelvbe, ott semmiképpen sem tekinthetők hibásnak.

Az **újabb alakokkal kiegészítve** így fest a táblázat, a tőtanilag összetartozó alakok egy oszlopba sorolásával, a nemstandardnak minősülő alakok dőlt betűvel és aláhúzva:

bátyá-m	bátyá-nk	bátyá-im	<i>bátyja-im</i>	bátyá-ink	<i>bátyja-ink</i>
bátyá-d	bátyá-tok	bátyá-id	<i>bátyja-id</i>	bátyá-itok	<i>bátyja-itok</i>
báty-ja	báty-juk	<i>bátyái</i>	báty-jai	<i>bátyái-ik</i>	báty-jaik

A mai családokban már a három gyermek is ritka, s azon belül még kevesebb azoknak az eseteknek a száma, amikor a legkisebb gyermeknek két bátyja van, így már ritkán van alkalom ezeket a birtokos személyjeleket használni, nem beszélve arról, hogy egyre terjednek a különbségre és a nemre nem utaló *testvérem, tesóm* stb. formák. Ilyen körülmények közt nem csodálkozhatunk, hogy **a rendhagyó ragozás elkezdett kiküszöbölődni**, s talán az sem véletlen, hogy népszerűvé vált a szlenges *bratyó*, amely elegánsan kikerüli a ragozási problémát.

A legjobb, amit a nyelv művelők tehetnek, hogy elfogadják helyesnek az alternatív formákat, hogy **a helytelenítéssel ne vegyék el az embereknek még a maradék kedvét is, hogy magát a szót használják**, mert a helytelenítéssel csak siettetik ezeknek a rokonságneveknek az elavulását.

A bátyjai miatt lesz a kisöcs gyakrabban meleg

Klán: Gusu Lan
 Kor: 16
 Faj: kultivátor (erős aranymag)
 Nem: lány
 Jellem: színtiszta szeretet és kedvesség egy csipetnyi makacssággal
 Hobbij: szeret sétálni, zenélni és persze a bátyjaival lenni.
 Titka: a hagyományokkal ellentétben harcolni akar bátyjai oldalán.

2. Hasonló az *öcs (öccs) hagyományos ragozása* is: *öcsém, öcséd*, azzal a különbséggel, hogy itt a 3. személyben a **j hasonulása** folytán hosszú cs van: *öccse, öccsük; öccsei, öccseik*.

<u>öcsé-m</u>	<u>öcsé-nk</u>	<u>öcsé-im</u>	<u>öcsé-ink</u>
<u>öcsé-d</u>	<u>öcsé-tek</u>	<u>öcsé-id</u>	<u>öcsé-itek</u>
<u>öccse (<öcs-je)</u>	<u>öccsük (<öcs-jük)</u>	<u>öccsei (<öcs-jei)</u>	<u>öccseik (<öcs-jeik)</u>

Kiegészítve az analógiás alakokkal ilyen a táblázat:

<u>öcsé-m</u>	<u>öcsé-nk</u>	<u>öcsé-im</u>	<i>öccseim</i>	<u>öcsé-ink</u>	<i>öccseink</i>
<u>öcsé-d</u>	<u>öcsé-tek</u>	<u>öcsé-id</u>	<i>öccseid</i>	<u>öcsé-itek</u>	<i>öccseitek</i>
<u>öccse (<öcs-je)</u>	<u>öccsük (<öcs-jük)</u>	<i>öcséi</i>	<u>öccsei</u>	<i>öcsé-ik</i>	<u>öccseik</u>

Bár nem személyjelezési kérdés, a teljesség kedvéért megemlíjtük, hogy az öcs szót **személyjel nélkül ritkán használjuk**, ezért a cs ejtismódja a szó végén ingadozik: [öccs] vagy [öcs]. Magánhangzós toldalék előtt inkább megnyúlik (de csak a kiejtésben): öcsöt [öccsöt].

b) Az apa és az anya birtokos személyjelezése

Az *atya*, *apa* és az *anya* szó ragozása is hasonlóan rendhagyó: az 1. és a 2. személyben a hosszabb tövhöz kapcsoljuk a személyjeleket, 3. személyben pedig a rövidebbhez:

<u>apá-m</u>	<u>apá-nk</u>	<u>apá-im</u>	<u>apá-ink</u>
<u>apá-d</u>	<u>apá-tok</u>	<u>apá-id</u>	<u>apá-itok</u>
<u>ap-ja</u>	<u>ap-juk</u>	<u>ap-jai</u>	<u>ap-jaik</u>

Ezeknél az *apáim*, *apáid*, *apáink*, *apáitok* mellé talán (még?) nem fejlődött ki az 1. és 2. személyben a rövid töből képzett *apjaim*, *apjaid*, *apjaink*, *apjaitok*, viszont 3. személyben használatosak a hosszú töből alakult *atyái*, *apái*, *anyái*, sőt egy birtok esetében is van *apája* és *anyája*.

Ez utóbbiak nem cserélhetők fel a rövid tövéekkel, mert **mást jelentenek**: míg a **rövid** töből képzett formák a **tényleges szülőkre** vonatkoznak, addig a **hosszú** töből képzetteket **átvitt értelemben** használjuk:

Ő a világ legjobb <u>anyája</u> (apája).
Gorkijnak Az <u>anyá-ja</u> (értsd: Az anya című regénye).

Ezt a használatot a nyelv művelők is **elfogadják**, s természetesen mi is.

Példák az MNSZ2-ből:

A kérdés, amely hozzá jut, kegyes és biedermeier, s a rá adott felelet gyönyörűen abszurd, mélyen emberi, jellemzőbb bármi másnál olyan valakinél, aki már önmagában is önmaga emlékeként él, így hát a tört sugarú vén szemem át Örzse-Sárára az ifjú Csáty Anna nevet rá, a valamikori <u>ház</u> valamikori diadalmas <u>anyája</u> . (Szabó Magda)
Törés nélküli alakítás Cibulás Péter Tanácselnök elvtársa és Tardy Balázs Tanító elvtársa; egyszerre vannak kívül s belül a játékon, ahogy ezt a stílus megköveteli. Az Ispán Gábor elvtárs, népi származású államvédelmi hőst játszó Hunyadkürti István karakternek kitűnő, de a játékba nem tud igazán beleolvadni, benne feloldódni. Remek <u>Szendrey Ilona</u> Édesszüle elvtársnő, népi származású <u>anyájának</u> epizódja, noha látszik, hogy egészen más iskolán nőtt fel. (Gyurkó László)
Tapsot kapott az <u>Országgyűlés</u> legfiatalabb <u>anyája</u> címért Dúró Dóra csütörtök késő délután az Egyesült Magyar Ifjúság budapesti épületének pincéjében tartott rendezvényen, amelynek plakátja azt ígérte, a képviselőnő kötetlenül fog beszélni a munkájáról, a házasságáról és arról, mit eszik férje, a szintén jobbkios képviselő Novák Előd reggelire. (sajtó)
A hölgyek mezőnyében is ördögi alakítás diadalmaskodhat, sőt Mo'Nique (Precious) egyenesen a <u>filmtörténelem</u> legborzasztóbb <u>anyája</u> címre is igényt tarthat, bár zseniális játékát nem lehet ennyire egyszemélyesként leírni, hiszen gyakran egyszerre vált ki szánalmat, dühöt, derűtséget és szomorúságot. (sajtó)

O. J. Simpson: Én vagyok a börtön Teréz anyja

Még senki sem szót hozta. Legyen On az első

Régen hallottunk utólag a Csupasz pisztoly-filmek és az NFL egykori sztárjáról, az emlékezetes gyilkossági ügyben feimerlett, aztán később más ügyben megis ellélt O. J. Simpsonról. Most nyilatkozott a fekete bárány.

Mindössze ötévesen szült a világ legfiatalabb anyja

JEKI GABRIELLA / 2019.01.29. 13:55

NATIONAL GEOGRAPHIC

Az állatvilág egy meglepően gyengéd anyja

2005.12.16. | ADMIN

A világ legrosszabb anyja?

BAOWAH

2011.10.26. 15:39

A világ legrosszabb anyja? Vagy csak a legfelelőtlenebb? Döntsek el önök, minek számít a videón látható jelenet, ahol feltehetőleg nagyobb biztonságban van a kislány, mint a kislányok.

A fenti középső, Mindössze ötévesen szült a világ legfiatalabb anyja c. cikk leadje így hangzik:

Minden idők legfiatalabb édesanyja csupán ötéves és hét hónapos volt, amikor világra hozta gyermekét. A perui Lina Medina 1939. május 14-én egy tökéletesen egészséges, 2700 grammos babának adott életet.

Látjuk, hogy az *édesanya* összetételben az *anya* szónak ugyanaz a tőváltozata kap birtokos személyjelet, mint a szó megszokott jelentésében. Ugyanígy találjuk más cikkek címében is:

5 évesen szült, ma 87 éves: a világ legfiatalabb édesanyja, Lina Medina megrázó, de igaz története

Lina Medina egy ritka genetikai rendellenesség miatt kezdett nagyon korán menstruálni.

A VILÁG LEGFIATALABB ÉDESANYJA: EGY 5 ÉVES KISLÁNY

5 évesen szült, ma 87 éves: a világ legfiatalabb édesanyja, Lina Medina így néz ki most! – Részletek – Kép

2 év ago

Az *édesanya* szó birtokos személyes alakjaiban is van azonban váltakozás, ahogy a következő példák mutatják.

A 11 éves lány esetére visszatérve, akármilyen meglepő, de nem ő a világtörténelem legfiatalabban szült édesanyja. Egy 1939-ben dokumentált eset szerint egy perui kislány már 5 évesen életet adott első gyermekének, ami mai ésszel talán fel sem fogható.

Az egyik ilyen unimobódében lakik édesanyjával a 12 éves Malvína Rigová is, aki áldott állapotban van. A kislány megerősítette a lapnak, hogy állapotos, és elmondta azt is, hogy a gyermeke apja Írországban dolgozik és 23 éves. / A statisztikák szerint ez a kislány lehet Szlovákia legfiatalabb édesanyja. Jelenleg a hatodik hónapban van. Erről azonban csak a közeli hozzátartozói tudtak eddig, a szociális hivatal és a rendőrség viszont nem.

Ilyen még nem volt Magyarországon: a Jön a baba Hadas Krisztával című, LifeNetwork csatornán futó dokumentumsorozat anyukái most megmutatják, milyen is egy valódi női test egy, kettő, három, vagy akár négy gyermek után, épp csak húszon vagy akár jóval negyvenen túl. Az első és második évad néhány édesanyja úgy döntött egy közös fotón bevállalják a

terhességi csíkjaikat, az itt-ott kidudorodó párnákat, a néhol megereszkedett bőrt, a főszerkesztő-műsorvezető Hadas Kriszta pedig középük állt.

Egy lőrinci kispolgári család adott ilyen zenit nekünk. A mama a világ legaggódóbb, legérzékenyebb édesanyja volt. A kézművességet Kondor a papától tanulta meg. Béla mindent meg tudott csinálni, hangszereket készített, mint egy ezermester. Biztos vagyok benne, hogy a nagyok, mint Bach, Dante, Goethe valamifajta sugallatot kapnak. Mennek az utcán, és hallanak egy dallamtöredéket, és abból lesz a nagy mű. Kondor az édesapjától kapott mindent: a festészethez, a rézkarchoz, ami technika kellett, nem is tanulta, mert úgy a kezéhez simult.

Visszatérve az *anya* szóra, érdemes még megjegyezni, hogy az *anyaméh*, *anyanyúl*, *anyacsavar* stb. összetett szavak tapadásos alakja, az *anya*, szabályosan ragozódik:

Wagner tartja az ágyat Lajos feje fölött. – Micsoda? – Micsoda! A csavar. – Nincs anyja. – De rés van, nem? – Rés van, de nincs anyja. – A résbe illeszd. – De abban már van valami. – Micsoda? – Valami éles. Talán szög. – Húzd ki. – Könnyű azt mondani. Akkor rám esik az ágy. (Gyurkovics Tibor)

Egy találomra kiemelt kereten ezernyi méh szorgoskodik (egy egészséges család nyár elején, „csúcsidőben” akár 60-70 ezer tagot is számlálhat). – Szerencsénk van. Éppen ezen a lépen mozog a kaptár egyetlen anyja. Látja? Másfélszer akkora, mint a körülötte lévő dolgozók. Valamennyivel a heréknél is nagyobb. Neki más dolga nincs, mint hogy petét rakjon. Júniusban akár kétezret is naponta. (sajtó)

Kuvár Zsolt, a Nyúlunk a munkáért kísérleti program országos szervezője: – Így rendes embereké válnak az ebbe részt vevő gyerekek és megtanulják a kötelezettségeket, megtanulják a fegyelmet, a pontosságot, akkor már sokat tettünk értük! Mindenkinek azt mondanám, hogy először legyen neki öt-tíz anyja, tanulja meg, hogy mit jelent az, hogy nyulászkodni, mik azok az alapvető kötelezettségek, amit be kell tartani, mik azok a főbb szabályok! Őt még mindig szeretné tenni, és képes arra, hogy ötszáz-ezer darab hízónyulat tudjon egyszerre a vágóhídra beszállítani, akkor érdemes ezzel foglalkozni! (besznye)

DaeMonS klubtársnál a fűtött szélvédőt cserélték, majd kb. egy hétre rá egy felpattanó kavics szerencsére az ablaktörő anyájának kupakját törte rommá, nem az üveget... (közösségi)

Szerintem nagy valószínűséggel a féltengelyed rázza az elejét, azt kell cserélni, vagy javítani... A csörgő hang pedig a féltengely kerékagynál lévő anyájának a biztosító „lemeztől” jön. Nekem is hallatszik néha... Szigetelő szalaggal ragaszd le a féltengely véget, és nagy valószínűséggel meg fog szűnni a csörgés... :)

Megint kérnék egy tanácsot. Kopog az eleje a gépnek, ahogy megszakértettem, a felső lengőkar lenne cserés, egyben lehet (W210, 98-as). A doblemezen átmenő hosszú csavar anyja rögzített a lemezhez, vagy ki kell beleznem mindent, hogy hozzáférjek? Előre kijönne a hosszú csavar, de az anyuka piszkosul elbújt hátul:o) (közösségi)

Whirlpool Indesit Bauknecht mosógép dob szíjtárcsa anyja -
480111102532

dok: 480111102532 C00321070 481253228944 C00320189, EREDETI Whirlpool / Indesit

1 + számítógép(ek)

1.2. A birtokos személyjelek használata

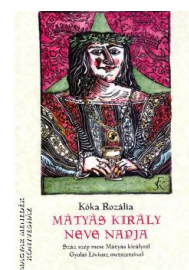
Ebben az alfejezetben két kérdéssel fogunk foglalkozni: az egyik az **összetett szavak** birtokos személyjelezése, a másik a **birtokos személyjelek hiánya** bizonyos kifejezésekben.

A) Az alárendelt összetett szavak birtokos személyjelezése

Az alárendelt összetett szavak birtokos személyjelezésének **alapszabálya** az, hogy ezeket **csak egyszeresen, az utótag végén** látjuk el birtokos személyjellel:

gyémántgyűrűm, képkiallítása, vízvezetékünk, gázszerelőjük

Léteznek azonban olyan összetett szavak is, amelyek nemcsak úgy személyjelezhetők, hogy az **utótag** kapja a személyjelet (*névnapom*), hanem úgy is, hogy a személyjel nem az utótaghoz, hanem az **előtaghoz** járul (*nevem napja*). Amint látjuk, ez utóbbi esetben a **jelöletlen összetétel** (*névnap*) **jelöltté** válik (*nevem, neved, neve* stb. *napja*).

Ilyenkor **váltakozás** lehet a két forma közt:

<i>az utótag kap jelet</i>	<i>az előtag kap jelet</i>
hajszála	haja szála
lábujjad	lábad uja
cipőtalpam	cipóm talpa
észjárásom	eszem járása
névnapom	nevem napja
születésnapom	?születésem napja

A Nyelvművelő kézikönyvtár szerint a birtokos személyjelnek az **előtaghoz** való kapcsolása „rendszerint **választékosabbnak** számít, olykor kissé régiesen hat”.

A helyzet valószínűleg **szavanként más és más**: úgy tűnik, hogy például a *haja szála* és a *lábad uja* valóban legfeljebb kissé **régies**, ill. **népies**, ám az *esze járása* nem is hogy régies, hanem inkább **elavult**. A *haja szála se görbül* kifejezésben a *haja szála élő*, **nem is feltétlenül választékos**.

Ellenben a *születésnapom* és a *születésem napja* közt alighanem **jelentésmegoszlás** jött létre: a *születésnap* az **évfordulóra** vonatkozik, míg a *születése napja* inkább csak arra a napra, amikor az ember **megszületett**.

A régebbi, analitikus formák örődtek meg inkább a frazeologizmusokban, pl. *annyi, mint a haja szála*; *egy haja szála se görbül*; *buta, mint a cipóm talpa*.

A fentiekből következően az ide tartozó egyes szavak nem vehetők egy kalap alá, mindegyik más elbírálás alá esik, s ezt a használat során figyelembe kell venni.

A kérdést empirikusan kellene vizsgálni. Addig is, amíg ez nem történik meg, a legjobb, amit tehetünk, hogy a **nyelvérzékünkre** támaszkodunk, ill. ha a nyelvérzékünk bizonytalankodik, utánanézőnk a jellemző használatnak az **MNSZ2-ben**, ill. az **interneten**.

B) A birtokos személyjelek hiánya

Előfordul, hogy **bizonyos szókapcsolatokban váltakoznak** egymással a **személyjeles** és a **személyjeltelen** formák. Lássunk néhány példát a nyelvművelő irodalomból!

<i>személyjeles</i>	<i>személyjeltelen</i>
Gyakran saját <u>erőből</u> építenek öntöző berendezést.	Gyakran a maguk <u>erejéből</u> építenek öntöző berendezést.
Az orvosi egyetemre szeretett volna bekerülni, de a <u>felvétel</u> nem sikerült.	Az orvosi egyetemre szeretett volna bekerülni, de nem sikerült a <u>felvétele</u> .
Délben se hagyjuk otthon a <u>nagykabátot</u> , a meleg <u>kendőt</u> , csak vessük a <u>vállra</u> .	Délben se hagyjuk otthon a <u>nagykabátunkat</u> , a meleg <u>kendőnket</u> , csak vessük a <u>vállunkra</u> .
Alig hogy kértem az állattenyésztő-telepre, az „állatsűrűség” ... máris <u>szembe</u> tűnt.	Alig hogy kértem az állattenyésztő-telepre, az „állatsűrűség” ... máris <u>szemembe</u> tűnt.
Ennél részletesebb adatok nem állnak <u>rendelkezésre</u> .	Ennél részletesebb adatok nem állnak <u>rendelkezésünkre / rendelkezésemre</u> .
Az előzőkben említett felhívás éppen nem volt <u>kézügyben</u> .	Az előzőkben említett felhívás éppen nem volt <u>kéznel</u> .
<u>Kérésre</u> megküldjük a részletes árjegyzéket.	<u>Kérésére / kérésükre</u> megküldjük a részletes árjegyzéket.
Annak a <u>meggyőződésnek</u> adott kifejezést, hogy az ügy rövidesen tisztázódni fog.	Annak a <u>meggyőződésének</u> adott kifejezést, hogy az ügy rövidesen tisztázódni fog.
Ezt az épületszárnyat saját <u>használatra</u> építettük.	Ezt az épületszárnyat saját <u>használatunkra</u> építettük.

Az objektum információt tárol, és kérésre feladatokat hajt végre.
Az objektum adatok (attribútumok) és metódusok (operációk, műveletek) összessége, mely felelős feladatai elvégzéséért.

A birtokos személyrag nélküli megoldást a **nyelvőrök hibásnak** tartják. Véleményük szerint a birtokos személyjel **„odakívánkozik”**. Hiányát „a személyességtől való irtózással” magyarázzák.

Határozottan **elutasítjuk** azt a véleményt, hogy hibás lenne a birtokos személyjel „elhagyása”. A beszélőre tartozik, hogy személyesebben vagy kevésbé személyesen akar-e fogalmazni. A *vállra vet* pedig még a hagyomány szempontjából is helyesnek kellene minősüjön (legalábbis így, határozatlan névelő nélkül), ahogy a *kézbe vesz* is.

A személyes fogalmazás erőltetése a **nyelvi perszonalizmus**, ill. a **nyelvi aformalizmus** ideológiáján alapul.

A birtokos személyjel nélküli formák annyiban különböznek a birtokos személyjelesektől, hogy valószínűleg inkább a **formálisabb** stílusra jellemzőek, míg a személyjeles formákat inkább a **választékos** és a **bizalmas** stílus kedveli. Ezt a megfigyelést is empirikus kutatásokkal kellene tesztelni.

Addig is, amíg nincsenek pontosabb adataink, a rendelkezésünkre (rendelkezésre 😊) álló két változat közül **nyelvérzékünk**, ill. **tetszésünk** szerint válasszunk azzal, hogy vegyük figyelembe: a személyjeltelen formák – **személytelenségük** okán – elsősorban a **formális** stílusba ille-
nek.

2. A főnévi igenév személyragozása

A főnévi igenév személyragozásáról már beszéltünk az igenevek témakörén belül; az ott elmondottakra nem térünk ki újra. Mivel abban a fejezetben **alaki** kérdésekre nem tértünk ki, ezt a hiányt most itt pótoljuk, ebben a rövid fejezetben.

A főnévi igenév személyragozása párhuzamba állítható a **névszói személyjelezéssel**, amellyel főntebb foglalkoztunk. Ennek ellenére épp a **személyragok hangalakjában** tapasztalunk egy jelentős **különbséget**, mégpedig a **többes szám 3. személyben**.

Amint láttuk, a **többes szám 3. személyű birtokos személyjel -ok/-ök**, ill. **-ok/-ek** toldalékokkal ellátott formája (*házok, kertjök/kertjek*) **elavult**, a mai magyar nyelvben normális körülmények között az **-uk/-ük** toldalékkal ellátott formák használatosak (*házuk, kertjük*).

Ezzel szemben a **főnévi igenév** megfelelő személyragjában a helyzet némileg eltérő, olyannyira, hogy a nyelvvelőők szerint ugyan az *u, ü*-s alak „a legtermészetesebb ma” (*tudniuk, kérniük*), ám „némi választékos vagy régies árnyalattal az *o, ö* magánhangzós (*tudniok, kérniök*) sem helytelen”.

<i>-ok/-ök raggal</i>	<i>-uk/-ük raggal</i>
tudniok	tudniuk
kérniök	kérniük

Való igaz, hogy a főnévi igenevekben a középzárt (*-ok/-ök*) magánhangzót tartalmazó formák **később szorultak ki** a használatból, mint a névszók birtokos személyjeleiben. A mai legidősebb nemzedék körében még lehetnek beszélők, akik a *tudniok, kérniök* típusú formákat még

használják, vagy legalábbis **korábban használták**, igaz, inkább csak **választékos** stílusú szövegekben.

Ebből következően a középzárt (-ok/-ök) formák még csakugyan tekinthetők **régiesnek** (azaz nem teljesen elavultak), ám mai szövegekben stilisztikailag **erősen jelöltek**, inkább „szuper-választékosnak” (azaz **emelkedettnek**), mint választékosnak hatnak. Érdeemes lenne empirikusan megvizsgálni a középső nyelvállású változatok mai használatát.

Vizsgálatok nélkül is egyértelmű azonban, hogy ma **minden stílusváltozatban** a zárt -uk/-ük forma a stilisztikailag **jelöletlen**, megszokott, **közömbös** stílusértékű változat, tehát **csak stíluselemként** ajánlatos a középzárt -ok/-ök formákat használni. A középzárt formák, ha nem stíluselemként vannak alkalmazva, mások kéziratában is javíthatók.

A kevésbé gyakorlott tollforgatókkal előfordul, hogy nem tudnak különbséget tenni a választékos és az emelkedett, ill. választékos és régies, sőt elavult nyelvi formák közt. Választékosak szeretnének lenni (azaz eltérni a megszokott nyelvhasználatától), de a kifejezőmód régi-esre vagy elavultra sikeredik, ami olykor akár nevetséget is kiválthat, ilyenkor a szerzőnek is érdeke a javítás.

3. A határozói személyjelezés

Amint tudjuk, a személyes névmáshoz nem kapcsolhatók ragok és névutók úgy, mint az egyéb névszókhöz (van *házhoz* és *véghez*, de nincs **énhez*, **tehez*, sem **én után*, **te után*). A ragozott személyes névmások hiányát a megfelelő személyjellel ellátott **személyjeles határozószókkal** pótoljuk.

	<i>személyjeles határozószó</i>
én, te, ő, mi, ti ők + -hoz	hozzám, hozzád, hozzá, hozzánk, hozzátok, hozzájuk
én, te, ő, mi, ti ők + -vel	velem, veled, vele, velünk, veletek, velük
én, te, ő, mi, ti ők + -től	tőlem, tőled, tőle, tőlünk, tőletek, tőlük
én, te, ő, mi, ti ők + után	utánam, utánad, utána, utánunk, utánatok, utánuk

A) Személyjelek alakja

A határozói személyjelezés, akár csak a főnévi igenév személyragozása, párhuzamba állítható a névszói személyjelezéssel, amellyel főntebb foglalkoztunk.

Amint láttuk, a **többes szám 3. személyű birtokos személyjel** -ok/-ök, ill. -ok/-ek toldalékokkal ellátott formája (*házok*, *kertjök/kertjek*) **elavult**, a mai magyar nyelvben normális körülmények között az -uk/-ük toldalékkal ellátott névszók használatosak (*házuk*, *kertjük*).

Ugyanez érvényes a **határozói személyjelezésre** is: a mai nyelvben a **felső nyelvállású** formák használatosak, pl. *alattuk*, *mellettük* (nem pedig *alattok*, *mellettök* vagy *mellettek*).

-uk/-ük <i>raggal</i>	-ok/-ök <i>raggal</i>	-ok/-ek <i>raggal</i>
alattuk, mellettük	alattok, mellettök	alattok, mellettök

Tehát itt is a zárt magánhangzós -uk/-ük toldalékos formák a mai nyelvben **általánosak minden stílusváltozatban**, a középzárt magánhangzós -ok/-ök toldalékkal ellátottak **elavultak**, az -ok/-ek toldalékosak pedig **csaknem kihaltak** tekinthetők.

Éppen ezért minden stílusváltozatban a **közömbös** stílusértékű zárt -uk/-ük formát ajánljuk használni, a középzárt formákat csak **stíluselemként, archaizálás** vagy **humorizálás, ironizálás** stb. céljából.

B) Személyes névmási összetételi előtaggal használt személyjeles határozószók

A személyjeles határozószókhöz előtagként **személyes névmások** is járulhatnak:

éntőlem, teveled, őhozzá, minálunk, tirólatok, őnekik
éalattam, tefeléd, őalája, miközénk, tiirántatok, őmögöttük

A Nyelvművelő kézikönyv megítélése szerint a személyes névmási előtagot akkor használjuk, ha a személyjeles határozószókat **nyomósítani** akarjuk:

<i>személyes névmási utótaggal</i>	<i>személyes névmási utótag nélkül</i>
Énvelem akarsz elbánni?!	Velem akarsz elbánni?!
Őtőle kértem, nem (pedig) tetőled.	Tőle kértem, nem (pedig) tőled.

Az erős nyomaték egyik oka a **szembeállítás** lehet:

<i>személyes névmási utótaggal</i>	<i>személyes névmási utótag nélkül</i>
Ne énfelém, hanem magad felé irányítsd a hőszugárzót!	Ne felém, hanem magad felé irányítsd a hőszugárzót!

Valószínűleg csakugyan **elsősorban** akkor használjuk a személyes névmási utótagot, ha **nyomósítani** akarjuk a személyjeles határozószót, de egyáltalán nem kizárólagosan. Pl. a **vallásos szóhasználatban** a régies Károli-biblia hatására nyomósítás nélkül is használatosak a **hosszabb** alakok, a beszélők valószínűleg **választékosabbnak, emelkedettebbnek** érzik őket.

Úr Isten, légy most mivelünk

Szegedi Gergely éneke, 1569 előtt Debrecen, 1778

1. Úr Isten, légy most mivelünk, Mert sokan támadtanak el-lenünk,
Nin csen ki-hez a mi fe-jün-ke-t Szűk sé-günk-ben haj-ta-nunk.

A kérdést azonban empirikusan kellene vizsgálni, mert egyelőre csak benyomásainkra támaszkodhatunk.

Másfelől **nyomatékosítás** esetében is használhatók a **rövidebb** alakok is:

Felém se nézel mostanában!

Hozzátok is vittek már tüzelőt?

Végeredményben azt mondhatjuk, hogy az előtag használatában vagy mellőzésében bátran támaszkodhatunk a **nyelvérzékünkre**, sőt gyakran **tetszésünk szerint** választhatjuk az egyik vagy másik formát.

C) A személyjeles határozószói formák hiánya

Nem minden határozóragnak van személyjeles formája. **Nem használatosak személyragos határozószóban** például a *-vá/-vé, -ig, -ként, -képp, -képpen, -kor* ragok.

Az *-ig* rag esetében előfordul, hogy a hiányt a **hozzám, hozzád** stb. személyjeles határozószók segítségével pótoljuk raghalmozással:

hozzámig, hozzádig

Ezeknek a formáknak a **státusza bizonytalan**. Mindenesetre jócskán vannak rá internetes adatok, jelentős részük **szépirodalmi** jellegű:

S vezérem szólt: „Most útunk óvatossan / arrafelé kell vinnünk: vár reánk ott / e gonosz állat terpeszkedve hosszan.” / Tehát le, jobbmell felé fordulánk ott / s tíz lépést tettünk, szépen kikerülve / párkány szélén a homokot s a lángot. Amint hozzáig érnünk sikerülne, kissé tovább szemem egy csapatot lát, a homokon, az ürhöz közel ülve. (Isteni színjáték)

A lányból még mindig nem verődött hang elő. Mintha fagyott lett volna s jégburokból nézte volna a világot. Szemei irtózatossan néztek a mutatott irányba. Már azok is a telekhez értek. Már bejöttek az udvarra. Már egészen hozzáig jöttek. Már letettek valamit a lába elé. (Szabó Dezső)

– De jött – és letaposta virágos ágyaim, hogy megrövidítse hozzámig útját, / Végigszaladt szőnyegemen, – még ki se bonthattam előtte egészen, / Nem úgy jött, mint a király. Sietett kósza kalózként; / Habzsolva itta a vérbort és összetörte a kelyhet, / Úton-útfélen kínált csókot olcsón habzsolni szaladt. – – – (Kafka Margit)

Fényt látok, csillag fényét, amint rezdül / Szédítő messzeségeken keresztül. / És elmondom, hogy be szépen ragyog / Ott fenn – s e tudatban nyugodt vagyok. / Pedig, mire a fény hozzámig ér: / Csillag – úgy lehet – nincs a fény helyén. (Reményik Sándor)

Jó Uram, aki egyként letekintesz / bogárra, hegyre, völgyre, / virágra, főre, szétmáló göröngyre, – / Te tudod jól, hogy nem vagyok gonosz / csak nagyon-nagyon gyöngy. Mert pókháló és köd a szív, / selyemszötte az álom, / pehelykönnyű és szinteszinte semmi / s én erőtlen kezem / még azt sem tudja Hozzádig emelni. (Dsidá Jenő)

Egyszer azonban kis pajtásomból kitért az apai örökség. Elkezdett szilvával kereskedni, a legősibb szabadkereskedelmi alapon. Egy majoros rajtakapta a szilvafáján a tízperces szünetben, és egész hozzámig kergette a sáros kocsiúton. (Móra Ferenc)

Meg kell fogódnom a szék szélébe, a hajópadló mintha hozzámig emelkedne. – Valóban annyira – nem ép gyerek? – Gyerek? Újfajta emberi tákolmány. A spártaiak megölték volna. De a Mia vallásossága, hm. Meg a szülők is. Szeretik, persze. (Ignác Rózsa)

Bizalom fogadta tehát Szegiék társaságát is, amikor elértek, elkanyarogtak egész hozzájukig a mi „életmentő” buzgólkodásunk szálai. Mert az Eötvös utcai lakásban már odáig ment a tervezés, hogy a tisztesség nemcsak Pollák Dezső támogatását követeli meg. Akinek különben azokban a hetekben már sikerült szerencsésen eljutnia előbb Sopronig, majd Bécsig. (Illyés Gyula)

A dzsungelre emlékszel megremegve, / mint ketrecén a fogoly nőstényállat: / örült félelem ver tanyát szemedbe, / és gúny és vád és vágy is és utálat. S újból rohansz (lépést tovább nem érve) / valami vélt szabadulás felé. / – S nem jutsz tovább csak a kör peremére / s hozzámig – ki állok a közepén. (Simonyi Imre)

Marietta először nagyon megijedt, amikor Mártát meglátta Kaposváron. Meg is volt az oka rá, mivel Géza eleinte Mártát akarta feleségül venni, és csak amikor ő valamilyen okból megváltoztatta az elhatározását, akkor fordult teljes szívvel Marietta felé. Nem bánta meg egyikük se, soha. Hát gondolkozott szegény magában nagyon, hogy most aztán mi is lenne a teendő. Aztán valahogy megérezte, hogy Márta még nála is jobban meg van ijedve, s akkor megnyugodott. Később meg már annyira visszatért a biztonságérzete, hogy vendégül is látták Mártát. Persze kíváncsiak voltak, hogy mitől ijedhetett meg az annyira, hogy egészen hozzájukig futott. (T. Igor Csaba)

19. századi szépirodalmi példa:

Feléd nyulok karommal, / Feléd ver a kebel, / S mindennap új szerelmet, / Új vágyakat nevel,
A vágy dallá lesz ismét, / Mint hajdan, ajkamon, / De ah! sem vágy sem ének / Közelb azért
nem von! / A dal nem ér hozzádig, / Árnyat tapint a kéz, / A szív viszonzláng nélkül, / A szem
könyűbe vész; / A szép vidék közel van, / És távol van nekem; / S távolban és közelben / Bo-
rús marad egem. (Garay János)

Mai sajtónyelvi példa:

Képteleneknek tűnünk ezekre az idilli magatartásformákra már nagyon régen. Ehelyett, amikor nagy ritkán gépkocsiba vagy autóbuszba szállok, a szélvédőn keresztül az óriási reklámtáblákat bámulom, melyek az autópályát szegélyezik, eltakarva az általa elcsúfított tájat. Amikor nagyvároshoz érünk, már nem biztos, hogy hozzájukig is ellátok, a szmogfelhő mindent elborít.

Mai hétköznapi példák:

1. Közben letudtam a biztosítót is, most várok, mint a jó gyerek... Majdcsak eljut a pénz is egyszer hozzámig? Miután kivételesen nem engem, hanem a leázott falakat már lefotózták. Nem árulok én zsákba-macskát? Ezt az utat megspórolhatták volna, tudom én, hogy mibe kerül egy festés...

2. Hozzámig is tudna pár kekszecske gurulni????? :) (komment egy kekszrecepthez)

3. Kattogott is sógorom kezében a fényképezőgép, a vaku időnként fel-felvillant csak addig, amíg hozzámig is felértek, ott aztán megállás nélkül... Nem bántam, mert nem volt semmi takargatni valóm. Éppen ideje, hogy megörökítse és bekerüljön valami más, egyéb ritkaságként az albumába.

4. Ha le tudod követni az újkori eladásától hozzádig szerződésekkel, számlákkal, mindennel, akkor meg lehet oldani egyedi forgalombahelyezési kérelemmel, le kell vizsgáztatni, eredetiségvizsgálat is lesz rá, biztosítás, és így megkapja a forgalmat, rendszámot, törzskönyvet ne-

vedre írva. / Ha nem tudod végigkövetni az előéletét, és mondjuk külföldről van a gép, szár- mazás-ellenőrzéssel meglehet oldani a papírozást.
5. Bocs, tényleg nem értem „ <u>hozzádig</u> ”, nem a poénodat loptam, korábbi kommentre vála- szoltam, bocs, bocs!
6. Bár többen bejelentkeztek, a reggeli eső és a várható rossz idő miatt csak öten futottunk össze a Széna téren. Tudtuk, ez pazar lesz! Rajtunk kívül csak a sofőr és egy asszonykórusnyi idősebb hölgy töltötte meg a buszt... Így nem csoda, hogy amikor felszállt egy ellenőr (ilyet sem láttam még), hamar eljutott <u>hozzánkig</u> . Naja, hogy mindenkinek megvolt a jegye, csak nekem nem. Pedig vettem.
7. Lehet, hogy néha felfelé is, mert ronda hangja van, pedig ha lefelé motorozna akkor elég lenne, ha csak gurul. Lehet, hogy nem kerüli meg a fél hegyet, ha csak nekünk hoz valamit, hanem csak feljön <u>hozzánkig</u> meg vissza le.
8. Ja, és a gyűlölet rossz tanácsadó! Főleg ha dunsztja sincs arról, mit is jelent a legitimitás. (Ami mögött „ugyanolyan” emberek vannak, mint ti.) Bár lehet, hogy a „pluralizmus” még nem jutott el <u>hozzátokig</u> , és a bölcsek köve kizárólag a ti zsebetekben leledzik. A vitának mégis megvan (meglehetne?) a racionális verziója!
9. Mi sem találtunk! Hasonló korúak vagyunk, és tudunk is jó szaunahelyet. Mivel mi Domb- óváron lakunk, és ez nem kevés távolság, <u>hozzátokig</u> .
10. Sztem nekem is 8 lenne a legjobb, mert igaz, hogy közel lakok, de nagyon lusti vagyok, uh, ha elkezdem kelteni magam olyan fél 7-kor, akkor 7-re fel is kelek, és 8-ra talán el is talá- lok <u>hozzátokig</u> .
11. Szlovákia azért jobb, mert ott literenként csak 25 Ft-ot nyerek, de oda-vissza csak 130 km, viszont kannában egyszerre 40 litert be lehet hozni. Viszont korlátlanul lehet fordulni gondolom, így akár 4-szer fordulva 100 litert be tudnék hozni, valakinek csak őriznie kéne a benyát egy parkolóban addig. (A barátnőmék Esztergomtól 20 km-re laknak, de ha <u>hozzájukig</u> elviszem, akkor már nagyon lecsökken a nyereségem.)
12. Taliügyben én azért nem nyilatkozok, mert nekünk nagyon képlékeny minden napunk. Én úgy voltam vele, ha megvan az időpont, akkor majd látom, hogy oda tudunk-e menni vagy sem. Egyszóval többiek, döntsetek! A mai napot viszont már ledumáltam anyummal, koradé- lután jön, ha bírunk, akkor elszekerezünk <u>hozzájukig</u> gyalog, és tőlük köpésre a Brendon, ha nincsenek tömegben, akkor megnézném azokat az AKCIÓS árakat.

Az 5. sz. példában az idézőjel arra utalhat, hogy a szerző nem érzi a *hozzádig* formát teljesen normatívnak.

A *hozzámig*, *hozzádig* stb. használatában legjobb, ha a **nyelvértékünkre** támaszkodunk, ad-
dig, amíg a kérdést nem vetjük alá tüzetesebb empirikus vizsgálatnak.

D) A birtokos személyjel megléte vagy hiánya egyes szám 3. személyben

1. A személyjeles határozószók egyes szám 3. személyében a személyjeles alakok személyjel nélküli alakokkal **váltakoznak**:

<i>személyjeles</i>	<i>személyjel nélküli</i>
alája	alá
beléje	belé
feléje	felé

A Nyelvművelő kézikötő szerint a mai nyelvben inkább a 3. személyű **személyjel nélküli** formákat használjuk.

Empirikus vizsgálatot igényelne annak megállapítása, milyen közegben használatosak a teljes és a rövidebb alakok, s milyen az egymáshoz viszonyított gyakorisági arányuk.

Az értelmező szótárak közül csak a hétkötetes utal valamelyest stíluskülönbségre: az *alája* és a *feléje* formákat nem látja el stílusminősítéssel, vagyis közömbös stílusértékűnek tartja őket, ezzel szemben a *beléje* alakot „népiesnek” minősíti. Az Értelmező kézikötő egyiket sem „stílusminősíti”, vagyis közömbös stílusértékűnek tekinti őket.

A Nyelvművelő kézikönyv és a Nyelvművelő kézikötő nem tesz köztük különbséget stílusérték, ill. használat tekintetében. Az e-nyelv.hu oldalon viszont Minya Károly a *belé* formát nyelvjárási, ill. regionális köznyelvi kifejezésnek minősíti, ami összhangban van a hétkötetes értelmező szótár megítélésével (az *alája* formával az oldalon nem találkozunk – nyilván nem jött be erre vonatkozó kérdés –, a *feléje* szóval ugyan két alkalommal is foglalkoznak, de más szempontból).

Arra, hogy a *beléje* formát a beszélők egy része jelöltnek érezheti, utal a fenti mém is, igaz, a mém szövegében a *beléje* igekötő, nem pedig határozószó.

Addig, amíg nem rendelkezünk empirikus adatokkal, a legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** támaszkodunk.

A Nyelvművelő kézikötő szerint mindenképpen a **személyjeles** formákat érdemes használni olyankor, amikor a **rövidebb formák** akárcsak egy pillanatra is **félrevezetőek** lehetnének:

<i>személyjeles</i>	<i>személyjel nélküli</i>
Tedd <u>alája</u> !	Tedd <u>alá</u> !
Egészen <u>beléje</u> bolondult.	Egészen <u>belé</u> bolondult.
Menj <u>eléje</u> !	Menj <u>elé</u> !
Közeledik <u>feléje</u> .	Közeledik <u>felé</u> .
<u>Feléje</u> se néz a rokonainak.	<u>Felé</u> se néz a rokonainak.

Egyetértünk a nyelvőrökkel abban, hogy ha **félreértés veszélye** fenyegetne, mindenképpen érdemes a **hosszabb, személyjeles** formákat használni, de **ebből nem következik**, hogy ha **nem áll fenn** a félreértés veszélye, **ne volnának használhatók a személyjeles formák**.

Ezekre nagyon sok példát lehetne idézni az MNSZ2-ből, álljon itt néhány, csak az *alája* alakra:

<p>Két hónapja még az egész látogatási idő alatt, óráig, másfél óráig sikerült eltitkolnia, hogy katéter van a húgyhólyagjában, s ágytál alatta. Nem jöttem rá, mit takargat, mit szégyell annyira. Csak amikor bejött a nővér megköszönni a látogatást, azaz hogy finoman jelezte, hogy távozzunk, akkor ő fölemelte a takarót, <u>alája</u> nézett, megigazította az ágytálat, akkor világosodott meg a végig látszó zavartság oka, a még talán eltitkolható illetlenség, az ijedt reménység. (Bertók László)</p>
<p>Görnyedten ült a székén és kényelmetlenül akkor is, ha véletlenül puha karosszék került <u>alája</u>, feszülten ült mindig, noha, úgy láttam, soha nem volt tudatában annak, hogy az abszolútumot képviseli, önmagával szemben is. Mindenki elnémult, ha megszólalt, tisztelték, talán félték is pártatlan elméjétől, kényszerűségből csodabogárnak kellett tartaniuk, és zavartan – ők úgy érezték: az élet jogos fensőbbiségével – mosolyogtak rajta. Merőben szellemi lénynek láttam, és emlékszem, mennyire meglepett, amikor kiderült, hogy családja van. (Spiró György)</p>
<p>A megtisztított, megmosott kacsát kívül-belül enyhén megsózzuk, tepsibe vagy tűzálló tálba tesszük, a bőrét megszurkáljuk, hogy a zsír könnyebben kijöjjön belőle sütés közben, egy ujjnyi vizet öntünk <u>alája</u>, lefedjük fóliával, puhára pároljuk, majd a fóliát leszedve ropogósra sütjük. A zöldbabot enyhén sós vízben puhára főzzük. A paprikát meggrillezzük, vagy forró sütőben megsütjük, lehúzzuk a héját, és csíkokra szeleteljük. (sajtó)</p>
<p>Újságíró unoka fölényes mosolyt ölt már a telefonhíváshoz is, hiszen itten egy tőkés tárgyvalami <u>alája</u> rendelt, a részvényeiből hörcsögülő kétkezi munkabéressel. Ám hamar kiderül, a nagyszülői kasszánk hízókuráján kikerekedett részvénytársasági halljakendek valahol a 60-as évek derekán rekedtek meg. Verbálisan vágják pofán a tulajdonost, mert tehetik. Enervált, kicsit kioktató, és végtelenül lesajnáló, múltaságos alvezér szavaiból érzem, kulák vagyok én ebben a szép XXI. században. (sajtó)</p>
<p>Ezek egyik legfontosabbika a szólás szabadsága. Ennek fogalmi meghatározása, a fogalom pontosítása segít annak a körnek a meghatározásában, melyben a véleménynyilvánítás szabadságát vizsgálhatjuk. Ádám Antal véleménye szerint a szólásszabadság, mint fogalom nem elég tág az <u>alája</u> tartozó jelenségkör leírására. Szerencsésebb a kifejezés szabadságát genus proximumnak minősíteni. (tudományos)</p>
<p>Rakjunk a kiszabdalt tészták közepére fél mokkáskanál ikrás mézet, helyezzünk rá egy-egy szobahőmérsékletű szilvát, majd a négyzetek sarkait felemelve nyomkodjuk össze őket. Végül két kezünk között gömbölyítve formáljuk belőlük gombócokat, és bő, forró vízbe rakva főzzük ki. Minél kevesebb lisztet használunk a kinyújtásnál, annál jobban összeragad a tészta, és annál kisebb a veszélye annak, hogy a gombóc szétdől. Arra azonban ügyeljünk, hogy elegendő mennyiségű liszt legyen szétszórva a deszkán, különben leragad. Ha ez bekövetkezne egy vékony pengéjű késsel nyúlunk <u>alája</u>, és válasszuk el a táblától. (tudományos)</p>
<p>Nos, mindezek nehezen fogadhatók el egy olyan ember szájából, aki bankelnökként úgy pumpált 12 milliárdot a bankjába, hogy az Állami Értékpapír Felügyelet, amely ma éppen <u>alája</u> tartozik, a törvénytelenységért a bankot és személyében őt is kénytelen volt elmarasztalni és megbüntetni; aki ha járt neki, ha nem járt – ebből a szempontból, tisztelt képviselőtársaim, teljesen mindegy – képes volt ebben az országos helyzetben 16 millió forintot végkielégítésként felvenni, majd a botrány... (hivatalos)</p>
<p>Arra szeretnék választ kérni, galambjaim vannak, egy elkerített helyen. Mellette van egy másik épület, ami le van betonozva, <u>alája</u> patkányok fészkeltek. Nem tudom kiirtani őket, minden reggelre elvisznek egy-egy galambot, most már körülbelül a 18-nál tartok, egyáltalán mit javasol, mit tudnék csinálni velük? (besznye)</p>
<p>T. Ház! Legyen szabad megjegyeznem: kérem tisztelettel, nekem a Boldvai eszembe se vót, meg még ha lett vóna se raknék <u>alája</u> bársonyszéket, maximum egy kitört lábú hokedlit! Messzemenően tiltakozom az ellen az eljárás ellen, hogy az én kormányomba olyan embert jelöljenek, aki csak a hórn gyula pártjának lopja a pénzt, a kisgazdapártnak meg egy fillért se</p>

ad! groszpapa (fórum)

„Ezek jól bírják a strapát, és ha éppen nincs alátét hozzájuk, a ládából kifolyó víz garantáltan megöntözi az alsó szomszéd portáját is.” Igen, vagy az éppen a járdán közlekedő valakit. Fehér pólómat voltam kénytelen a nyáron ilyen miatt eldobni, mert semmi nem vitte ki belőle a nyakamba ömlő sáros vizet. Köszönet a bős virágöntözőnek. Egy szögletes tálca alája és máris gyönyörködhetünk a virágokban anélkül, hogy másnak kárt okozunk. (közösségi)

Az utolsó előtti példában az *alája* esetleg **stílualem** is lehet, mivel több más stílualemként funkcionáló **beszéltnyelviesség**, ill. **népiesség** van benne.

Még a széna is hasznavehetetlen, tüzet raknak alája

A személyjeles határozószók közül külön említést érdemel a *nekije*, *nekijük*, mivel ez a köznyelvben nem használatos, ill. ott erősen **jelölt**, **népnyelvi** stílusértékű.

Egy példa az MNSZ2-ből, melyben a szerző a beszélő jellemzésére használja a *nekije* formát és más tájnyelvi elemeket:

Lajuskát tizenkilenc éves korában eltaposta egy harckocsi, „balesetből kifolyólag”, mint sor-katonát. Mariska néni az esküvői kép előtt is, a halott fiú előtt is keresztet vet. – Az örök világosság fényeskedjék – mondja –, mert itten ugyan nem lesz a petrólejum pazarúva... Elnyammogja a vizes kenyeret. Hagy egy kicsit, a tyúkot becsalogatja. A tyúk a gyurmalékot Mariska néni tenyeréből mohón kiszürcsöli. – Maradhacc – mondja Mariska néni –, danojá' má' valamit... ha ugatnyi nem is tudsz, mint az a jó kis Lajcsi kutya... az én harmadik halottam, elsiratva tisztességesen... Lajcsi kutyát Mariska néni ott találta tavaly, egy téli reggelen a küszöb előtt, négy merev lábbal fölfele. – Öreg is vót, beteg is vót, éhes is vót – mondja Mariska néni a tyúknak –, mit adtam vóna nekije ... A rágós vén húsomat, legfőllebb aztat... A tyúk félrefordított fejjel hosszú kárálásba kezd. – Úgy, úgy... szépen danolsz... csak ne piszkítná' be mindent! Mariska néni kimegy a budira. A budiban széles csíkokra szaggatott férfiring lóg a szögön, a gomboktól lecsupaszítva. – Jó ez törúnyi – motyogja, – megin nem adtak papírt a kenyérhez... Azér a kis segélyért is be kő caplatni... No, te tyúk, ma ebbül a tűzből se lesz énekes halott... hacsak nem estebédre... Valahogy csak elüssük az Isten napját. (Jókai Anna)

Látjuk, hogy a szerző nyelvjárási (*petrólejum*, *pazarúva*, *ugatnyi*, *danojá'*, *vót*, *aztat*, *danolsz*, *piszkítná'*, *törúnyi*, *ebbül*, *elüssük*) és álnyelvjárási, azaz általános beszélt nyelvi (*itt*en, *maradhacc*, *má'*, *megin*, *azér*) elemekkel jellemzi a történet szereplőjét; nyilvánvaló, hogy a *nekije* is ilyen szerepű. A hivatali nyelvből kölcsönzött – inkább idézett – *balesetből kifolyólag* idézőjelbe kerül, mint ami nem illik ebbe a környezetbe, de az olvasóban felidézi a halálhírt

hozó hivatalos „közegnek” vagy a halál okáról kiadott hivatalos dokumentum szövegének a képzetét.

Az alábbi példákban más nyelvjárási és álnyelvjárási elemekkel együtt **csúfolódásra** használatos a *nekije*:

Karesz akart enni adni a joszágnak de kinnt a hidegbe mekkapta a virushibridet oszt nem bírta kitöteni a moslék asz összes malac megpusztult nekije!

Farkas bácsinak kiujult a hátsábája mer ráment nekije a hibbrid virus amikó gyütt haza szegén a borkostolobol. Még mostis keszeli pájinkával a hátát.

Bencit asz anyosa tanálta mek amikó eltűnt a pájinkafőzés után. Aszongyák a hibbrid virus tejjesen kiforgatta a testi tagjait nekije. Szörnyü dolok esz.

E) Ragismétlés

A személyjeles határozószók olykor még egyszer megkapják a határozóragot, pl.: *nálamnál*, *tőlemtől*, *nekemnek*, *hozzámhoz*.

A Nyelvművelő kézikönyv szerint (NyKk. II. 1985: 782) a ragismétléses forma „a mai művelt nyelvben helytelen”. Kivételt képez a *nálamnál*, *náladnál*, *nálánál* stb., amelyek a Nyelvművelő kézikönyv szerint „középfokú melléknév mellett hasonlító határozói szerepben – némi **nyomatékosító** és **bizalmas** árnyalattal – ma is elfogadjuk”:

Nálánál különb szakembert is kaphattunk volna!

A *nálamnál*, *náladnál*, *nálánál* stb. alakok **valóban más státuszúak**, mint a többi ragismétléses alak, így indokolt az elfogadása a köznyelvben. Az elfogadást azonban **nem szükséges**

semmilyen feltételhez kellene kötni, vagyis az se lehet a *nálamnál, náladnál, nálánál* stb. használatának akadálya, ha az nem fejez ki nyomatékosítást.

Az sem igaz, hogy a forma bizalmas stílusértékű volna: az MNSZ2 tanúsága szerint nemcsak **bizalmas**, hanem **választékos** stílusú szövegekben is használatos. Néhány példa a sok száz közül:

Az elveszített példaképet, a nálánál sokkal bátrabb kezdeményezőt, az élet vakmerő felfedezőjét és imádóját, aki nem fél alámerülni soha se szerelmekbe, se mocskokba s akiről minden országban, minden városban és minden utcasarkon azt hallhatja suttogni, hogy még lerongyolódva is magasra nőtt önérzettel tud ellépkedni a bécsi Burg előtt vagy a Párizst pásztroló Eiffel-torony mellett, kabátja alatt hordva az otthonról elhozott harangokat. (Csoóry Sándor)

Az olvasó talán furcsának találja, hogy ilyen fontos kérdésben nálamnál alacsonyabb egyházi méltóságú személy véleményét akartam kikérni, de ehhez tudnia kell, hogy káplánom fiatal kora ellenére is szinte teljes mértékben bírta Püspök Urunk bizalmát, aki többször adott már kifejezést iránta való jóindulatának. (Gyurkó László)

A szolgálat nem marasztal, végtére is jogom lenne ebben a pillanatban hazamenni; munkatársaim ilyenkor otthon nézik a televíziót. Családommal kellemes környéken, hivatalos beosztásomhoz illő otthonomban lakom, nálamnál nem sokkal alacsonyabb és nem is sokkal magasabb állású szomszédok között, és azt a körülményt, hogy ide csak látogatóba, környezettanulmányozásra jöttem, nem hazudtolhatja meg a fáradtság semmiféle alkalmi metafizikája. (Konrád György)

A középkorban arisztokrata arisztokratával, főpap főpappal, pap pappal, polgár polgárral járt csak össze. Cosimo de' Medici volt az első, aki ezen enyhített, mikor 1439-ben polgártársai és papjai mellett Páleoologosz János kelet-római császárt és IV. Jenő pápát látta vendégül, de unokája nálánál is liberálisabb volt. Asztalánál a vendégek érkezési sorrendben foglaltak helyet. Tudjuk például, hogy egyszer, 1489-ben Lorenzo balján az ebédnél az urbinói herceg ült, jobbján egy 14 éves szobrásztanonc, Michelangelo, mellette a pápai legátus, majd a házitánító, Poliziano. (Faludy György)

Elfogadom azt a nézetet, hogy az országnak szüksége van egy minden igényt kielégítő Nemzeti Színházra. Az építkezés több évtizedes halasztgatása valóban nem válik dicséretére az országnak. Ebben azonban nem vagyunk unikumok, mivel hasonló huzavona nálunknál gazdagabb országokban is megtörtént, ahol még a politikai helyzet is sokkal konszolidáltabb volt. (sajtó)

Szeretném bemutatni, miként számolhat el önmagával az ember, ha a tévedések útját járta hosszú időn keresztül – mondja Pozsgay Imre. – Mert, ami igencsak zavar és gyötör ebben az egész átalakulásban, hogy azok, akik nálamnál sokkal több felelősséget viseltek az előző rendszer gyalázatában, nemigen hajlamosak arra, hogy szégyenkezve beismerjék, milyen rossz ügyre tették fel az életüket. (sajtó)

Ülök az ebédlőben, és figyelem a gyermekeket. Ők meg engem. Kicsi, feketeszemű legényke settenkedik hozzám. Szó nélkül megfogja a kezemet. – Hogy hívnak? – kérdezem. – Gabicinak. Te pont olyan vagy, mint az anyukám! Csak az én anyukám még náladnál is nagyobb. – Hol van az anyukád? – Elutazott, vonattal. Messzire. Mint később megtudom, a kisserác soha nem látta az édesanyját. Három testvérével vette a kolostorba Csaba testvér, s egy évvel ezelőtt még magyarul sem beszéltek.

Tudniillik ennek az a története, akik még nálamnál is régebben parlamenti képviselők, és 1985 és 1990 között is itt ültek a parlament padsoraiban, azok tudják ezt, hogy ugye '85-ben zajlott le az első olyan választás Magyarországon, ahol engedélyezték úgynevezett független jelölteknek az indulását, ebből körülbelül 52 olyan be is jutott, akit nem a Hazafias Népfrent jelölt eleve. (hivatalos)

Van egy olyan mondás, hogy az okos vezető okos beosztottakkal, tanácsadókkal veszi körbe magát, a butának viszont csak nálánál is butábbak felelnek meg, és ez valóban sok esetben így van, de Bozókyt nem ismerem, csak néhány nyilatkozatát láttam, abból nehéz messze-menő következtetéseket levonni, mindenesetre nem a borotvaesző ügyvédek kategóriájába tartozhat. (fórum)

Minden eddig általam látott filmnél hitelesebben, életszerűbben, realistábban megfogalmazva, képileg megjelenítve. Nem tehetek róla, de egyetlen pillanatra sem tudtam elfelejteni, hogy amit most a vásznon látok, 55 évvel ezelőtt sok nálamnál fiatalabb srác számára maga a véres valóság volt, és hogy ami most a szemem előtt zajlik az valóban megtörtén 1944 június 6-án. Egy pillanatra sem tudtam szabadulni a szánalomtól és együttérzéstől, és csak hálát adhatok Istennek, hogy nekem még nem kellett szembenéznem azzal a borzalommal, amivel nekik azon a napon, és még tovább a rákövetkező hosszú napok alatt, egészen a győzelemig. (fórum)

Most látom csak, még nem is válaszoltam SmartAss kérdésére. Szóval csak annyit, hogy mióta titeket olvaslak rájöttem, hogy teljesen normális vagyok (vagyis nem kevésbé normális nálatoknál:)). (fórum)

A példák alapján úgy látszik, hogy a *nálamnál*, *náladnál*, *nálánál* stb. formák bátran használhatóak nemcsak a **bizalmas**, hanem a **választékos** stílusban is, a **formális** stílusba azonban valószínűleg **kevésbé illenek**. Ugyanakkor mások írásában akkor sem kellene kijavítani, ha **formális** stílusú szövegben fordul elő.

Az elmondottak azonban a nyelvvelőők szerint – és a valóságban is – csak arra az esetre érvényesek, amikor a *nálánál* **hasonlító határozói** szerepben, vagyis ‘a szóban forgó személyhez, dologhoz viszonyítva’ jelentésben használjuk (l. a fentebbi példát).

Ha a *nálánál* jelentése ‘valakinél, valaki közelében’ stb., nem szoktuk használni. Tehát nem szoktunk olyat mondani, hogy **nem volt nálánál a személyi igazolványa* vagy **tegnap nálamnál járt a barátom*.

"Nálánál erősebb fa nincsen kerek e világon...": a fa toposza az orosz mitikus hagyományban

Mivel a hasonlító határozónak a keleti nyelvterületen *-tól/-től* a szokásos ragja, nyelvjárássokban a *tőlemtől* is használatos hasonlító határozóként, akárcsak a *nálamnál*. Ilyen értelemben természetesen a nyelvjárásokban, ahol használják, **helyénvaló**: *tőledtől fiatalabb*, *tőlemtől okosabb*.

F) Váltakozás a személyes névmás névutós szerkezeteiben

A névutókból alakult személyjeles határozószók közül kettőben tapasztalunk sajátos váltakozást az **analitikus** és a **szintetikus** formák közt:

<i>analitikus</i>	<i>szintetikus</i>
nálam nélkül, nálad nélkül	nélkülem, nélküled
rajtam kívül, rajtad kívül	kívülem, kívüled

Az élet nélkülem

My Life Without Me

kanadai-spanyol filmdráma, 102 perc, 2003

Nálam nélkül semmit!

Nálam nélkül semmit! (Jn 15,1-8)

A szőlőtő a mélyben rejtve munkál.
Halott a vessző, ha róla lemetszik.
Ki Bennem marad, az terem gyümölcsöt.
Általam mindent - Nálam nélkül semmit.

Siklós József

A Nyelvművelő kézikönyv szerint az **analitikus** forma a **hagyományos**, a **szintetikus** az **újabb**. Az **újabb** formákat **terjedőnek** mondja, de – úgy látszik – a terjedést nem helyteleníti.

Természetesen egyetértünk azzal, hogy **mindkét forma kifogástalan**. Ugyanakkor jelentős különbség lehet elterjedtségükben, amit empirikusan kellene vizsgálni, ahogyan a stílusértéket is. Mindenesetre az biztos, hogy a *nélkülem*, *nélküled* stb. jóval gyakoribb, mint a *kívülem*, *kívüled*.

Ebből is fakadóan a két szó stílusértéke is **különbözik**: a *nélkül* esetében a **szintetikus** forma, a *nélkülem*, *nélküled* stb. **közömbös** stílusértékű, bármilyen típusú szövegben előfordulhat, az **analitikus** forma, a *nálam nélkül*, *nálad nélkül* stb. **stilisztikailag kissé jelölt**. A *kívül* esetében a helyzet **épp fordított**: itt a **szintetikus** *kívülem*, *kívüled* stb. tűnek **stilisztikailag kissé jelöltnek**, az **analitikus** *rajtam kívül*, *rajtad kívül* stb. pedig **közömbös** stílusértékűnek.

Ahhoz, hogy biztosabbat és pontosabbat tudjunk mondani, empirikus kutatásra volna szükség. Mindenesetre az eddig megvizsgált adatok alapján úgy tűnik, hogy a **ritkább formák is alapvetően közömbös stílusértékűek** (még ha bizonyos szövegekben esetleg lehetnek is kissé stilisztikailag jelöltek), s így **bármilyen stílusú szövegben** használhatók.

Nézzünk meg néhány példát az MNSZ2-ből erre a *kívülem*, *kívüled* stb. alakokra!

El kell mondanom, hogyan képzelte el barátom hatesztendő kisfia a megérkezésemet. Elutazásom előtti este föluggottam hozzájuk elbúcsúzni. A kis srác tudta, hogy Kubába készülök, és azt is tudta, hogy kívülem még négyen jönnek – hallhatta épp elégszer emlegetni az utóbbi időben. – Fidel Castróhoz is elmész? – kérdezte egész váratlanul. – El – válaszoltam gondolkodás nélkül. (Csoóry Sándor)

A lármában egy hangot sem lehet érteni, az ember még a gondolatát sem érti. A látvány a szemközti vendéglő terasza, tele kispolgári álruhába bújt angol, francia, német nyelvű milli-omossal. Mindazonáltal kívülem minden milliomos láthatóan élvez, nyilván már beletanultak. Szeretném ellesni a titkot: mit élveznek? Mi az a gyönyör, amely százzszámra ebbe a helyiségbe csábítja őket, ahol se levegő, se kilátás, se csönd? (Illyés Gyula)

Az első vetítési héten a legnagyobb pesti mozi legnagyobb termében úgyszólván főműsoridőben kívülem még maximum tizenöt szerencsétlen flótás szorongott dermedten, nemhogy kacaj, de nyikk nélkül. Aligha véletlenül; ők az áldott ezerfejük. Latrok, ezentúl nem hivatkozhattok rájuk! Hisz nem értük, de ellenük jöttetek! (sajtó)

Nem ez volt az első alkalom, hogy kolduló gyerekek bukkantak fel a szupermarket környékén, az utóbbi időben azonban akadt közöttük, aki azzal fenyegetőzött: ha nem kap pénzt,

összekarcolja az autót. Aznap este több gyereket is láttak. A biztonsági személyzet egyik tagja felhívta a rendőrséget, a többiek a gyerekek után indultak. A kocsik közötti rövid fogócska közben előkerültek a szülők is. Pontosabban mondván az örök a raktárba kísérték két nőt, mindketten kisbabát tartottak a karjukban. <u>Kívülük</u> még öt gyermeket fogtak el. Nem sokkal később megérkezett a járőr és felírta az adataikat. (sajtó)
Bontsd szét egyéniségedet és ne félj, hogy bármit is elveszítesz: mert ha a mosdatlant kiutasítod, mosdottan a helyén találsz. Bontsd szét egyéniségedet és szabaddá válnak lelked végtelen áramai, melyek nem benned vannak és nem <u>kívüled</u> , áthatnak mindenben. Akin egyénisége uralkodik: ha előrejut, pöffeszkedővé, ha lemarad, ronggyá válik. S aki egyéniségén uralkodik: valójában nem érinti a szerencse és a balsors. (fórum)
Biztosabb, ha elmentek ribizlivel kirándulni lassan, kellemesen, nyitott szemmel. Én mindenképpen a Pilisbe megyek, minden évben számtalanszor megteszem, és eleddig egyedül szoktam. Nem is túrnék meg <u>kívületek</u> másokat magammal:)) (fórum)
És valóban, mi történt velünk, emberekkel, miért tettünk úgy hosszú ideig, mintha minden rendben lenne, s bár a lelkünk mélyén teljesen másképpen szerettünk volna élni, de ezt soha nem mertük meglépni igazán. Mi volt tehát az életünk valódi mozgatórugója, miért törvényszerű, hogy mindez most teljesen megváltozik, vagyis miért fordul meg ez a világ bennünk és <u>kívülünk</u> ? (közösségi)

"Azt képzeltem, hogy kívülem senki és semmi sem létezik az egész világon, hogy a tárgyak nem tárgyak, hanem képzetek, melyek csak akkor jelennek meg, amikor rájuk irányul figyelmem (...) nem a tárgyak léteznek, hanem a hozzájuk való viszonyom."

2010.01.18. 20:10 | kata (: | Szólj hozzá!

G) A személyjel és a határozórag sorrendje

A személyjeles határozószók olykor **egy másik határozóragot** is kaphatnak. Az *elé*, *közé* stb. alakokban az *-é* történetileg valószínűleg az ősi *-á/-é lativusrag*; talán ennek elhomályosulásával függhet össze, hogy ezeket még a *-ba/-be illativusraggal* is ellátták: így jött létre az *elibe* és a *közibé*. Az újabb határozóragnak **kétféle sorrendje** lehet: vagy megelőzi a birtokos személyjelet (*elibém*), vagy követi (*elémbe*). Ezáltal hármas váltakozás jön létre:

1.	2.	3.
elém, eléd, elé(je)	elibém, elibéd, elibé	elémbe, elédbe, elébe
közénk, közétek, közéjük	közibé, közibénk, közibétek, közibük	

Ezek közül a nyelvőrök szerint, és valószínűleg a valóságban is, az 1. oszlopban található formák a **köznyelvek**, ezek **közömbös** stílusértékűek. A 2. oszlopban található leginkább **népnyelvi** stílusértékűek, de érdemes lenne őket empirikusan is megvizsgálni. A 3. oszlopban található formák státusza empirikus vizsgálatra szorul, jelenleg úgy tűnik, hogy a **köznyelvtől**

sem idegenek, különösen a **választékos** stílustól, de elképzelhető, hogy **bizonyos vidékeken** ezek a **bizalmas** stílusban is természetes formák. Az *elébe* egyértelműen köznyelvi.

Az 1. oszlopban található formákat **közömbös** stílusértékűek lévén **bármilyen stílusú szövegben** használhatjuk. Amíg nincsenek pontosabb adataink, addig a 2. oszlopban található formákat jobb, ha csak **bizalmas** stílusú szövegekben használjuk, s ha stílusterést okoznak, mások szövegében is kijavíthatjuk. A 3. oszlopban található formákat **nyelvértékünk** szerint használhatjuk, mások kéziratában nem javítjuk.

ÁKOS
Gyermekember Lyrics
 Ó, az erő és az ész,
 hogy majd ügyes és bölcs legyél,
 tiéd lehet, elég néhány év!
 De az úton, melyen lépdelsz,
 ezer kérdés mélye vár,
 és csak akkor érhetsz csúcsra,
 ha egy hegy elédbe áll!

**Ó szállj közénk, Királyunk!
 íme elédbe állunk:
 A sötétség elmúljon,
 A hit fénye felgyúljon!**

4. Az igei igenév személyragozása

IGEI IGENÉVNEK (vagy igenév-igének, ige-igenévnek) a befejezett melléknévi igenevek személyragozott alakjait nevezzük.

A legtöbb nyelvten a melléknévi igenév sajátos válfajának tekinti, de újabban már olyan nyelvtenek is vannak, amelyek **önálló igenévtípusként** tárgyalják a főnévi, a melléknévi és a határozói igenév mellett.

Igei igenevet csupán **tárgyas cselekvő igékből** hozhatunk létre.

Az igei igenév **valamely cselekvés által létrejött tulajdonságot** nevez meg, akárcsak a melléknévi igenév. Jelzői szerepű.

<i>cselekvő tárgyas ige</i>	<i>igei igenév</i>
Józsai kutyaólat <u>ácsol</u> .	A <u>Józsai ácsolta</u> kutyaól egy tornádót is kibír.

Az igei igenévnek a **régiségben** teljes paradigmája volt:

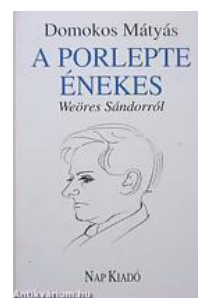
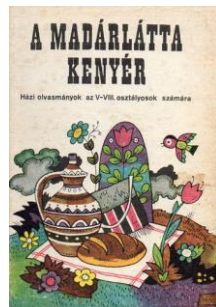
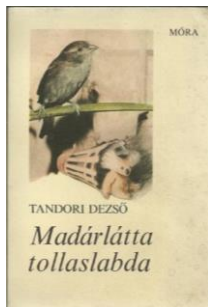
az <u>én</u> <u>idéztem</u> mondás	a <u>mi</u> <u>idéztük</u> mondás
a <u>te</u> <u>idézted</u> mondás	a <u>ti</u> <u>idéztétek</u> mondás
az <u>ő</u> (v. a szerző) <u>idézte</u> mondás	az <u>ők</u> (v. a szerzők) <u>idézte</u> mondás

Amint látjuk, a **személyragok** a *-t/-tt* képzős szóban kifejezett **cselekvés alanyára** vonatkoznak. Az igét tartalmazó mondatokhoz hasonlóan **az alany itt is elmaradhat**:

az <u>idéztem</u> mondás	az <u>idéztük</u> mondás
az <u>idézted</u> mondás	az <u>idéztétek</u> mondás

Az egyes szám **3. személyű** alakból **összetett szavak** is keletkeztek:

esőverte, hófödte, madárlátta, ördögadta, porlepte, szélfúttá, vízmosta stb.

Az igei igenév használata a régiségben népszerű volt, mára azonban már csak az **egyes szám 3. személyben** maradt meg, s ott is **erősen választékos, ünnepélyes, régies** stílusértékű, használata tehát nagyon korlátozott. Ezt így látják a nyelvújítók is.

A **többi személyben** az igei igenév teljesen **elavult**, úgyhogy a mai nyelvben gyakorlatilag **egyáltalán nem használatos**. Helyette az *általam, általad* stb. személyjeles határozóval alakult szerkezet használatos, amely **kissé választékos**, ill. **kissé formális** stílusértékű. Az **informális** besznyében inkább **mellékmondatot** használunk.

<i>igei igenév</i>	<i>személyjeles határozóval alakult szerkezet</i>	<i>mellékmondat</i>
az <u>idéztem</u> mondás	az <u>általam idézett</u> mondás	a mondás, amit <u>idéztem</u>
az <u>idézted</u> mondás	az <u>általad idézett</u> mondás	a mondás, amit <u>idéztél</u>
a Péter <u>idézte</u> mondás	a Péter <u>által</u> <u>idézett</u> mondás	a mondás, amit Péter <u>idézett</u>

Érdekes még a Nyelvművelő kézisztár nyomán megjegyezni, hogy ha az alany a *magam, magad, maga* stb. visszaható névmás, az igenévi-igei jelző mindig *-a/-e* személyjelet kap: *a magam festette kép* (nem pedig: *a magam festettem kép*).

5. A -k többesjel használata

A Magyar grammatika megfogalmazása szerint a főnevek többes száma az egyes számú alakkal szemben a megnevezett dolog **többségére** utal. (Csak ritkán fordul elő, hogy többes számú főnevet egyes számú értelemben használunk, például *Amerikai Egyesült Államok*.) Ez a többség azonban **nincs közelebről, számszerűen pontosan meghatározva**. A *-k* a többes szám általános jele.

hajók

házak

Ha **számbelileg jellemezzük** a többség fogalmát (akár határozott, akár határozatlan formában), akkor már nem a többes számú alakot használjuk, hanem az **egyes számú** főnevet bővítjük mennyiségjelzővel:

öt hajó

sok ház

A többesjel használatával kapcsolatos régi babona szerint a **számnevek nem használhatók többesjellel**, tehát „nem létezik” olyan, hogy *egyek, kettők, hármak, sokak, többek* stb., s ebből következően nem helyes a *többek között (közt)* kifejezés sem. Ezt a meggyőződést Szepesy Gyula nyelvújító a nyelvi babonáról írt könyvében „írásztalnál kiagyalt elméletnek” nevezi.

Ma már a nyelvújítók nem hisznek ebben a babonában, de a *többi között (közt)* kifejezés, melyet a *többek között (közt)* kiváltására hoztak létre, tovább él.

Szepesy Gyulát (1986: 153) idézve sorolunk fel példákat a korábban kárhozott kifejezésekre.

Mindenki ismeri ezt a kifejezést: „Ebben *egyek* vagyunk”, ami azt jelenti, hogy ebben a bizonyos dologban egyetértünk. A középkori Velencében a *Tízek Tanácsa* intézte a hatalmas tengeri köztársaság ügyeit.

Köznyelvi példák:

Százakra rúg a számuk.

Ők már nem is százakban, hanem ezrekben számolnak.

Milliók nevében beszélt.

Sokak szemében szálla volt a viselkedése.

Ez a változás többeket hátrányosan érintett.

Irodalmi példák:

Hogy vitt ezerekkel, hogy vitt egyedül! (Arany: Szondi két apródja)

Gyere. (Szólt a nagy Pénztárnok, S ömlöttek elébem az ezrek) (Ady: A nagy Pénztárnok)

Milliók egy miatt. (Madách: Az ember tragédiája)

Példák a *többek között/közt* kifejezésre, amely Szepesy szerint (és persze szerintünk is) jól beleillik nyelvünk rendszerébe.

a) A **régi irodalomból:**

Többek közt én, emlékezem, Rómában Cassius valék (Petőfi: Halhatatlan a lélek)

Többek között szóltam én hozzájuk, Szegény Tisza, miért is bántjátok? (Petőfi: A Tisza)

<u>Többek közt</u> , hogy tetszik neked ez a tajték? (Vörösmarty Mihály: A fátyol titkai)
Megmondom inkább, mért tetszik nekem: <u>Többek között</u> azért is, mert okosabb a többi férfiaknál (Vörösmarty Mihály: uo.).
<u>Többek közt</u> egy barna újonc áll a harci téren (Tompai Mihály: Az újonc)
A túlságos bizodalomtól, az ellen erejének kicsinylésétől nemcsak a költő, hanem a hadvezér Zrínyi sem győz óvni eléggé, <u>többek közt</u> az animia securitatis című szakaszban (Arany János: Zrínyi és Tasso)

Az **újabb** irodalomból:

<u>Többek közt</u> azért vágyom olyan hevesen független kenyérkereső lenni, hogy... (Szabó Magda: Régimódi történet)
Téziseit <u>többek között</u> egy közismert szillogizmus figurális ábrázolásával támogatja... (Kolozsvári Grandpierre Emil: Herder árnyékában)

A *többek között* (közt) kifejezésnek van egy **kissé választékosabb** szinonimája, az *egyebek között* (közt).

Versem már három hónapja megjelent a Má-ban, s <u>egyebek közt</u> az az érzésem is volt, tán felesleges is többet írnom: amit versben egyáltalán kifejezhetek, azt kifejeztem. A verset nem tartottam sokra, de nem lepődök meg, ha a Nyugat ettől beszünteti megjelenését. De fegyelmeztem magam. (Illyés Gyula)
Ez arra volt kíváncsi, ami meg is mosolygottatott kissé, hogy láttam-e a gázkamrákat. Mondtam is neki: – Akkor most nem beszélgetnénk. – No igen – felelte, de hogy csakugyan voltak-e gázkamrák, s mondtam neki, hogyne, <u>egyebek közt</u> gázkamrák is vannak, természetesen: minden attól függ – tettem még hozzá –, hogy mely táborban miféle is járja. Auschwitzban például számíthatunk rá. Én viszont – jegyeztem meg – Buchenwaldból jöttem. (Kertész Imre)
A fejlemények igazolták ezt. Nem véletlen, hogy a tavaly megalakult kormány az első ülésén akcióttervet fogadott el a szervezett bűnözés ellen. Egy alkotmánybíróági kitérő után idén megszületett a szervezett bűnözés leküzdésével összefüggő intézkedéseket tartalmazó törvény, mely <u>egyebek közt</u> közigazgatási és adatkezeléssel kapcsolatos intézkedéseket tartalmaz, de szól a prostitúcióval és a kábítószerrel összefüggő tennivalókról is. Az elmúlt tíz évben egyetlen kormány sem mert nekilátni a prostitúcióval kapcsolatos gondok megoldásának. (sajtó)
Egyes hírek szerint már meg is kezdte a kormányalakítási tárgyalásokat, noha az első kommentárok <u>egyebek között</u> arra hívják fel a figyelmet: korántsem biztos, hogy a végleges megbízást is ő kapja meg. (sajtó)

A *többek között* elkerülésére létrehozott a *többi között* néha félreérthető mondatokat szül: azért nem, mert... Más példa:

<i>félreérthető</i>	<i>félreérthetetlen</i>
Ez a dokumentum a <u>többi között</u> rámutat arra, hogy...	Ez a dokumentum <u>többek között</u> rámutat arra, hogy...
A későn jött vendégek a <u>többi között</u> azért nem érezték jól magukat, mert...	A későn jött vendégek <u>többek között</u> azért nem érezték jól magukat, mert...

A *többi között* kifejezést a **sorsára lehet bízni**: nem érdemes harcolni ellene: ha nincs rá szükség, akkor úgyszólván elhal, ha pedig megtalálja a maga helyét a nyelv rendszerében, akkor meg „magától” fog megerősödni.

6. A -bb és a -leg fokjel alakja és használata

A Magyar grammatika megfogalmazásában a **FOKJEL** elsősorban összehasonlító, relatív tulajdonságot kifejező minősítő melléknévhez járuló morféma.

A fokjel megjelenése a melléknév jelentését a **tulajdonság mértékének** tekintetében módosítja. Míg az alapfokú melléknév a tőmorféma jelentését **viszonyítás nélkül** nevezi meg, addig a fokozott melléknév ugyanezt **viszonyított formában** teszi.

Az **ALAPFOK** a melléknév jelentését **viszonyítás nélkül** nevezi meg.

nagy, szép, vad, egyenes, széles körű

A fokozott (középfokú vagy felsőfokú) melléknév a melléknév jelentését **viszonyított** formában fejezi ki.

KÖZÉPFOK esetén a *-bb* fokjelet (önmagában) tehát két dolog azonos jegyének – főleg tulajdonságának – összehasonlításakor a **nagyobb mértékűnek megkülönböztetésére** használjuk:

<i>alapfok</i> nagy, szép, vad, egyenes, széles körű	<i>középfok</i> nagyobb, szebb, vadabb, egyenesebb, széleskörűbb
---	---

FELSŐFOK esetén **legalább három dolog közül emelünk ki egyet**, amely az említett tulajdonsággal a **legnagyobb mértékben** rendelkezik; a kiemelt tulajdonságra utaló melléknevet a *leg-* és a *-bb* jellel egyaránt ellátjuk.

<i>alapfok</i> nagy, szép, vad, egyenes, széles körű	<i>felsőfok</i> legnagyobb, legszebb, legvadabb, legegyszerűsebb, legszéleskörűbb
---	--

Felsőfokkal **szélső értéket** is kifejezhetünk (*legalsó, legszélső*), ilyenkor csak a *leg-* jelet kapja meg.

<i>alapfok</i> alsó, felső, szélső	<i>felsőfok</i> legalsó, legfelső, legszélső
---------------------------------------	---

Az ún. **TÚLZÓFOK**, melynek jele a *legesleg-*, a **felsőfok nyomósított változata** (*legeslegnagyobb*).

<i>alapfok</i>	<i>túlzófok</i>
nagy, szép, vad, egyenes, széles körű	legeslegnagyobb, legeslegszebb, legeslegvadabb, legeslegegyenesebb, legeslegszéleskörűbb

A fokjellel kapcsolatos tudnivalókat két nagyobb fejezetben tárgyaljuk: az egyikben a fokjellel kapcsolatos **alaki** kérdésekről lesz szó, a másikban pedig a fokjel **használatáról** fogunk beszélni.

6.1. Alakja, a tőhöz való kapcsolódásának sajátosságai

Ebben az alfejezetben a fokjel alaki kérdéseivel foglalkozunk: a fokjellel a tőhöz való kapcsolódásával, a tő rendhagyóságaival, az összetett szavak fokozásával és egyéb alaki kérdésekkel.

Az alapszabály szerint a *-bb* középfokjel magánhangzóra végződő tövekhez **közvetlenül**, mássalhangzóra végződőkhöz **a, e előhangzóval** kapcsolódik.

<i>magánhangzóra végződő tövek</i>	<i>mássalhangzóra végződő tövek</i>
durvább, feketébb, sűrűbb	vastagabb, keskenyebb, öblösebb

Amint látjuk, a tővégi *a* és *e* – mint más toldalékok előtt – a középfokjel előtt is megnyúlik. A mássalhangzóra végződő tövek után kivételesen *o* is lehet előhangzó:

<i>a előhangzó</i>	<i>o előhangzó</i>
vastagabb, boldogabb, vadabb	nagyobb

A Nyelvművelő kézisztár szerint az *-i* (*-di*, *-sdi*) és az *-ú*, *-ű*, *-jú*, *-jű* (*-nemű*, *-szerű*) képzős mellénevekhez a *-bb* középfokjel ma **előhangzó nélkül** járul:

eredetibb, valódiabb, ósdibb
szomorúbb, bőkezűbb, nagyszájúbb, önfújúbb
légneműbb, célszerűbb, egyszerűbb

Az előhangzós *valódiabb*, *szomorúabb* típust a Nyelvművelő kézisztár erősen **táji ízű**, ill. **elavultnak** mondja.

Az előhangzós változatok (pl. *valódiabb*, *eredetiebb*) a mai nyelvben **nyelvbtlásnak** látszanak, bár ezt a feltevést empirikus adatokkal kellene megerősíteni. Mint minden nyelvbtlás, ez is javítandó minden stílusváltozatban, az általánosan használt formára (pl. *valódibb*, *eredetibb*).

Kivételt képez a *hűebb*, amely nem tekinthető botlásnak; erről alább lesz szó.

Elképzelhető az is, hogy egy induló nyelvi változásról van szó, amely mintegy „visszahozza” a nyelvhasználatba a korábban már elavult alakokat.

A *valódiabb*, *eredetiebb*-féle alakok nyilván a *valódiak*, *eredetiek* stb. analógiájára keletkeznek.

* * *

A rendhagyóságok lehetnek az **előhangzó** rendhagyóságai, vagy magának a **tőnek** a rendhagyóságai. Ez alapján rendeztük a tudnivalókat két kisebb alfejezetbe.

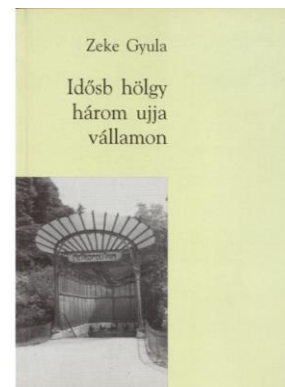
A) Az előhangzó rendhagyóságai

Két nevezetes kivételt kell megemlítenünk az általános szabály alól. Az egyiket már fentebb is említettük: a *nagy* melléknév után az előhangzó kivételesen *o*, nem pedig *a*: *nagyobb*.

Mivel itt nincs váltakozás, a *nagyobb* használata legfeljebb a nem magyar anyanyelvű beszélőknek okoz gondot.

A másik kivétel: régebben némely mássalhangzó után előhangzó nélkül kapcsolódott a fokjel, de ezek a formák már **elavultak**. Egyedül az *id.* (*Id.*) rövidítés feloldásaként él még az *idősb* melléknév.

<i>előhangzó nélkül</i>	<i>előhangzóval</i>
<i>idősb</i>	<i>idősebb</i>
<i>magasb</i>	<i>magasabb</i>

A korábbi állapot néhány igei **származékban** tovább él: *erősbödik*, *helyesbít*, *öregbít*, *súlyosbodik*.

B) A tő rendhagyóságai

Tudjuk, hogy a mai magyar nyelvben a **melléznevek** is **több tőtípusba** sorolhatók. A tőtípusok különbségeiből adódhatnak bizonyos problémák a fokozás során.

a) Az ú–a, ű–e tőváltakozást mutató melléznevek

Az *ú–a*, *ű–e* váltakozást mutató melléznevek középfoka hagyományosan:

hosszabb, ifjabb, könnyebb, szörnyebb

Ezek közül a **szörnyű** fokozása **megváltozott** az MNSZ2 tanúsága szerint a **szörnyűbb** ma sokkal gyakoribb a **szörnyebbnél**: az MNSZ2 71 találatot adott a **szörnyebb** alakra és 552-t a **szörnyűbbre**, 29 találatot a **legsörnyebbre** és 1938-at a **legsörnyűbbre**. (Az adatok tisztítás nélküliek.)

A **szörnyebb** helyett a **szörnyűbb** elterjedése a **szörny** nyelvújítási szó létrehozásával függhet össze: a **szörnyebb** alak ugyanis e főnév fokozott alakjának is értelmezhető, s ez néha zavarónak érződhet.

Úgy néz ki, hogy a két forma minden alkorpuszban váltakozik, csak a „tudományosból” nem volt találat a **(leg)szörnyebbre**, de ezt nyilván a szó jellege, nem a töváltozat magyarázza. Ezért e példa alapján nem mondhatjuk azt, hogy a **szörnyebb** kirína a formális stílusból, ill. ha kirína is, nem a fokjel kapcsolódása miatt, hanem maga a **szörnyű** lexéma középokban nem lehet gyakori formális stílusú szövegekben.

Néhány példa a **ritkább**, **szörnyebb** és **legsörnyebb** alakra:

A háború középkorinál szörnyebb iszonyatai után holmi középkori inkvizíciós vallatásnak vizionálják már az efféle megidézést is! Ahol még a költőt is vészbírák faggatják rohamkéssel a szájukban, spanyol kínozókamrákban, nyársat, máglyát, dózsai tüzes koronát készítve a szerelmi dalnoknak is. Hívjam vissza, nyugtassam meg, hogy mindez adminisztrációs folyamat, akár az adóbevallás, vagy a népszámlálás, melyen mindenkinek át kell esnie?... (Illyés Gyula)
A lelkiismeret a legsörnyebb jövőmondó és a legborzalmasabb festő. Egy cigányaszszonyba ojtott Hyeronimus Bosch. Minden szokatlanabb lépésünknél mindig eszünkbe juttatja a legvégső konzekvenciákat is – csak aztán szerencsére nemigen törődünk velük. Szerencsére? És ha végül valóban bekövetkeznek? Mindegy. (Somlyó György)
Az emberek hajlamosak azt hinni, hogy nincs annál szörnyebb kor, mint amelyben épp helylyel kínálták őket, amelyben eltölthetnek néhány évtizedet, amelyben jól-rosszul élhetnek. Pedig – szerencsére – ritka kataklizmáktól eltekintve majd mindig vissza tudunk emlékezni sokkal nagyobb szörnyűségekre, mint amelyek között épp élünk, igaz, érthető okoknál fogva, nem a legrettenetesebb korokkal szeretjük összehasonlítani életidőnk korát. (sajtó)
A dáma-lét kellékei legyezők, táncrendek, neszesszerek, retikulók, tollas kalapok, hihetetlenül keskeny és hosszú cipők és egy-két fűző formájában képviseltetik magukat. A kiállítás vita nélkül legsörnyebb darabja egy fekete posztókalap, tetején hatalmas, szálló baglyot mintázó dísszel. Mindez egyenesen Londonból. (sajtó)
Nemcsak országgyűlési képviselőként és a Szabad Demokraták Szövetségének vezérszónokaként állok itt, hanem egyszerű tanúként is, aki a lehető legközelebről látta mindazokat a szörnyűségeket, amelyeket sommásan megtorlásnak nevezünk 1956 után. A megtorlásnak rengeteg bugyra volt, és ahogy egyre több dokumentum kerül elő, látszik annak egyre tervezettebb, egyre szörnyebb és egyre inkább a bosszúnak és a nemtelen megtorlásnak az összes ismérve. (hivatalos)
A büntetőjog-tudomány abban egységes, hogy olyan komplex tényállás, amely a családon belüli erőszak valamennyi lehetséges jelenségét lefedi, nem alkotható, hiszen a legenyhébb becsületsértő magatartások egészen a legsúlyosabb, legsörnyebb emberölésig beletartozhatnak a családon belüli erőszak megnyilvánulási rendszereibe. (hivatalos)
Jól látja, tehát hogy ezért mondtam, hogy az „Elfújta a szél” és a krimihagyomány keveréke, tehát nálam túlbujánzanak az érzelmek és mindenki hősszerelmes, és mindenki a bánatában bejárja a világot, és összejön szörnyebbnél szörnyebb alakokkal, de a szíve mélyén azért Lajost szereti. (besznye)
Hűtlenség. Elismerem, hogy nehéz hűségesnek lenni. Rohadtul nehéz. És ha elbukunk, való-

ban az az alap, hogy el kell mondanunk a másoknak. De szerintem nem minden körülmények között. IMHO akkor kell elmondani, ha a hűtlenséget a kapcsolat tönkremenetele okozta. Akkor viszont feltétlenül, mert nincs szörnyebb hazugság, mint abban hazugságban élni, hogy a kapcsolat még él, amikor már halott. (fórum)

Miért van az, hogy ha ezt valakinek az apja csinálja, már szinte természetesnek vesszük... az én apám is csinálta. De ha olyat hallok-olvasok, hogy az anya, SZÜLŐanya veri a saját gyereket, ökölbe szorul a gyomrom. Valahogy ez sokkal szörnyebb... Szerintem nem szörnyebb (mindegy, ki bánt egy gyereket, az ocsmány dolog), csak éppen ez a rendszer azt mondja, hogy az Anya dolga minden, ami a gyerek körül forog, neki kötelező imádni, és az önfeladásig kiszolgálni őt. (közösségi)

b) A hangzóhiányos és az időtartamot váltakoztató tövek

A *bátor* középfoka szabályosan *bátrabb*, az *éber*-é azonban *éberebb*; *szamár* – *szamarabb*; *kevés* – *kevesebb* (de: *kevésbé*, *kevesbedik*). Ezek sem okoznak gondot az anyanyelvű nyelvhasználóknak, mivel ezek a formák **nem váltakoznak** más formákkal.

c) A v-s tövű melléknevek

Az ide tartozó melléknevek közül a *bő* nem okoz gondot: középfoka szabályosan a *bővebb*, s ennek nincs is alternatívája. Ezzel szemben nagyon is van váltakozás a *hű* melléknév középfokában (meg némely más jelezett alakjában is).

A *hű* hagyományos középfoka a *hívebb*, ez azonban ma már **régies**, ill. **emelkedett**. A mai közhasználatú forma a *hűbb*, emellett él még a *hűebb* is.

Némely **összetételben** csak az új, **előhangzótlan** forma használatos: *korhűbb*, *osztályhűbb*.

A két új alakváltozat közül a nyelv művelők ma már a *hűbb* formát nem „tekintik hibásnak” (ezzel a fogalmazásmóddal jelezve, hogy voltaképpen mégis hibásnak gondolják), nem ajánlják viszont a *hűebb* formát, egyrészt azért, mert „téves analógia” hozta létre, másrészt mert „rossz hangzású”.

Ezzel az érveléssel nem lehet egyetérteni. Az analógia működése **sohasem tekinthető tévesnek** – vagy pedig **mindig tévesnek** tekinthető, attól függően, hogy valaki hisz-e a **nyelvi platonizmus**, a **nyelvi szisztemizmus** és a **nyelvi lapszizmus** ideológiájában. Ha hisz, akkor minden analógiás változást tévesnek kellene tekintenie, ha nem hisz, akkor egyiket se. A „rossz hangzásra” való utalás **szubjektív** tényezőt visz bele az értékítéletbe, s ráadásul a **nyelvi fonizmus** ideológiája munkál mögötte.

Az MNSZ2 tisztítás után 11 találatot adott a **hűebb** alakra: érdekes, hogy az alacsony elemszám ellenére majd minden alkorpusz képviselve van, csak a „hivatali” a kivétel, onnan nincs találat. Néhány példa:

Kajmo tatárképű, fekete ember, neje éppenséggel vörös hajú és szintén barna. Diószemű, mint nevezik. Erre világra jön nekik egy lenhajú és kék szemű gyerekük. Persze hogy a dolog a kiismerhetetlen természetnek a játéka. Hiszen Kajmóné született Tandler Jolán asszonynál tisztesebb, hűebb hölgyet a földgolyó keveset hordott a hátán (Tersánszky Józsi Jenő).
Kéménd község mintegy központi falu e néprajzi tájegységben, s Pannika (mert csak így hívják őt errefelé) felelősséget érzett ezen falvak népi hagyományainak őrzésében. Ezért évente egy-egy találkozóra hívja a csoportvezetőket, részben, hogy őrizze a tüzet, részben hogy az érték, melyet őseink rájuk hagytak, el ne vesszék, és minél hűebb legyen a hagyatékhoz (sajtó).
Gielgud a szövegekötvet a Q1 és Q2 alapján állította össze, a díszleteket és a kosztümöket az Erzsébet-korhoz próbálta igazítani. Törekvései sikert hoztak, produkciója pedig hatással volt a későbbi felállásokra is, a történelmileg hűebb színpadképpel. (tudományos).
A professzionális multieffektek csak részben működnek digitális elven, sőt, a hűebb hangzás érdekében esetenként már ahhoz hasonló beépített elektroncsöveket is tartalmaznak, amelyekkel a komolyabb csöves erősítők előfokrendszerében találkozhatunk (tudományos).
Az első lépés az, hogy mi testvérek vagyunk, hogy Krisztus testvérekké tett bennünket, ezt igyekszünk megjeleníteni. A másik, hogy meggyőződésünk, hogy nem csupán a cigányokkal kell foglalkozni – ha szabad így mondani –, hanem a többségi társadalom felé is egy kicsit a valósághoz hűebb , valóságához közelebb cigányképet kellene alkotni! (besznye)
Topik neve Deadpool, alcíme Deadpool? Legyen már kicsit kreatívabb vagy hűebb a topiknyitó a karakterhez, alcímnek valami ilyesmit várok: „mert a legkirályabb, a legjobb vagyok, és csak miattam jöttél ide, ugye barátom? Van saját topikom, van saját topikom!” Vagy valami hasonló agyament hülyeséget. :P Amúgy várós játék. (közösségi)

A WebCorp 28 találatot adott, nagyobb részük **közömbös** stílusú szövegekből; nem úgy tűnik tehát, hogy a **hűebb** alak a kevésbé művelt emberekhez volna köthető (bár kizárni ezt nem lehet, mivel lehetséges, hogy a kevésbé műveltek kevesebb nyomot hagynak az interneten).

Közömbös vagy **választékos** stílusú találatok:

Ahogy az új burkolatok, utcabútorok, táblák megválasztásánál fontos szempont, hogy a városaink (jobbára századfordulóra tehető) virágkorának minél hűebb rekonstrukciója valósuljon-e meg, vagy a kortárs dizájn uralkodjék el, ugyanez igaz a közvilágításra is, hiszen korhű lámpák és modern formatervezésű világítótestek egyaránt harmonikusan illeszkedhetnek történelmi városképeinkbe.
A hat motor ezzel a magával ragadó optimizmussal igyekszik ezeknek a régi szép időknek a szellemét átültetni a jelenbe. Minél hűebb az eredetihez a replika, annál nagyobb az esélye annak, hogy átjön az eredeti gondolat. Elismerjük, a Honda CB 1300 és a Yamaha JXR 1300 nem feltétlenül tűnik legendásan híres elődje, a Bol d'Or, illetve az XS 1100 vér szerinti le-

származottjának. Mégis ők azok, akik továbbviszik a japán motorkerékpár-gyártás tökéletességét, ami a 70-es évek óta leginkább a soros négyhengeresekben ölt testet.

Dolgozatom témája Frank Oz *Rémségek kicsiny boltja* (Little Shop of Horrors, 1982) című musicalje, annak is a 2012-es kiadású, rendezői változata. Ez a verzió azért külön kiemelendő, mert – különösen a film végén – alapvető változtatásokat tartalmaz az 1982-es filmváltozathoz képest. Ez a kiadás egy, az alapul szolgáló 1960-as horrorfilmhez hűebb, azonban ehhez mérten jóval sötétebb hangulatú, tragikus végkimenetelű történetet mesél el, szemben a musical-igényeknek jobban megfelelő, happy enddel záródó 1982-es moziváltozattal.

Ennek fényében készült az új lemez is, bár a „Continuous” azért hűebb maradt az eredeti koncepcióhoz. Sajnos ez is okozta a vesztét: 1991-ben ez a fajta újhullámos zene már nemhogy leszállóágban volt, de egyenesen idejétmúlttá vált. Felismerve a realitásokat, a háromtagúra fogyatkozott zenekar végül feloszlott.

Volt idő, az úgynevezett Meiji-korszak, amikor Japán a modernizáció és a nyugatiasodás következtében szinte elfelejtkezni látszott saját hagyományos művészetéről és technikáiról, és ennek következtében – részben éppen nyugati hatásra, Ernest Fenollosa amerikai professzor japáni működésének következtében –, a japán hagyományos művészet értékeit lassan újra felfedezték, megmentették a pusztulástól, és megkülönböztetve a nyugati stílusban alkotó művészek munkáitól, yōga és nihonga néven két irányt vett a japán képzőművészek működése: az előbbieket minél hűebb módon követni igyekeztek a nyugatról érkező technikákat és stílusokat, míg a nihonga művelői megpróbálták ebbe a nyugati hatásokkal átszőtt világba becsempészni a japános stílusjegyeket és művészeti technikákat.

Az alábbi találat a Magyar Nyelvőről való! Mivel egy nyelvészeti folyóirat feltehetőleg ügyel a nyelvezetére (ráadásom a Nyelvőr legalább egy évszázadig kifejezetten nyelvművelő folyóirat volt), jelzés értékű, hogy nemcsak a szerző nem érezte ezt a formát hibásnak, hanem a szerkesztők sem:

Ezek – ha ritkán is, és főleg magyar szerzőktől – a magyaros, népi zene hűebb előadását voltak hivatottak szolgálni (Szabó Zsolt: A zenei szaknyelv néhány kérdése. Magyar Nyelvőr, 2000).

Informális stílusú találatok:

Engem anno meglepett, hogy sokat bírálták a The Leftovers új introját, szerintem kategóriával jobb, mint az első, mert hűebb a sorozathoz azzal, hogy az epikusságot személyességre cserélték, arról nem is beszélve, hogy mennyire telitalálat a dalszöveg.

Két magyarázat is van arra, hogy miért lett Tellitaleálat Lee, majd később Clem kalandja átütő siker. Először is figyelembe kell venni, hogy egy alternatív regélése a TV-sorozatnak/képregényeknek – aki hűbb adaptációra kíváncsi, az bizony meg lesz löve, ugyanis a Survival Instinct névre hallgató borzadályon kívül másra komolyabb lehetősége nem lesz.

A másik dolog pedig a világítás által megteremtett hangulat minél hűbb ábrázolása. Ilyenkor nem szabad görcsösen ragaszkodni a lexikális fehéregyensúlyhoz, mert akkor pont a lényeg veszik el.

Meg kell jegyezni, hogy az MNSZ2 a hűbb formára mintegy ötször annyi találatot ad, mint a hűebb-re, tisztítás után 51-et. A hívebb ezzel szemben 123 találatot ad tisztítás után, ezekből azonban csak 1 való a személyes és 1 a „beszélt nyelvi” alkorpuszból.

Az eddigi empirikus vizsgálatokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a hagyományos hívebb forma a **választékos** írott nyelvben él tovább, s a másikhoz képest stilisztikailag **erő-**

teljesen jelölt. A *hűbb* és a *hűebb* forma megítélésében nem indokolt különbséget tenni, mind a kettőt minden további nélkül elfogadhatjuk közömbös stílusértékű szóként, legfeljebb az erősebben választékos stílusú, gondozott szövegekben választhatjuk helyettük a hagyományos *hívebb* formát.

d) Hosszú magánhangzó a -bb középfokjel előtt

Két szóban, a *hamar*-ban és a *közel*-ben a fokjel előtti magánhangzó **rövid** és **hosszú** is lehet. A *hamar*-hoz ezenkívül egy **elhasonult** (vagy analógiásan keletkezett) é tővéghangzó is járulhat.

rövid tővéghangzó	hosszú tővéghangzó	hosszú és elhasonult tővéghangzó
hamarabb	hamarább	hamarébb
közelebb	közelébb	

Mivel az előhangzó nem szokott hosszú lenni, a nyelvőrök a **rövid** magánhangzós formát tekintik szabályosabbnak: *hamarabb*, *közelebb* (vö. *gyorsabb*, *távolabb*).

Ez a **nyelvi szisztemizmus** ideológiája alapján van így.

Csakhogyan a valódi kérdés nem az, hogy mi a „szabályosabb” (főleg ha ezen a korábbi szabályokat értik), hanem az, hogy **milyen a mai használatuk**.

Ezt a nyelvőrök is figyelembe veszik, s mivel a *hamarább* formát a **régi irodalomból**, a **nyelvjárásokból**, sőt a **mai irodalomból** is ki tudják mutatni, azt is **elfogadják**. Sőt a *hamarébb* változatot **sem utasítják el**, hanem azt is **népiesnek** minősítik.

Az elfogadással természetesen **egyetérthetünk**, nem a régi vagy a táji használata miatt, hanem a **mai használata** alapján, melyről alább lesz szó.

A *közelébb* alakot a nyelvőrök (alighanem joggal) **kevésbé elterjedtnek** mondják, mint a *hamarább* alakot, ám az is kimutatható klasszikus íróinknál.

Pl. **Arany János** Családi kör c. versében:

Köszöni a gazda: „Része legyen benne: / Tölts a tálba anyjok, ha elég nem lenne.” / Akkor híja szépen, hogy üljön közelebb /– rá is áll az könnyen, bár szabódik elébb.

A vers későbbi részében a **rövid tővéghangzós** változatot is használja Arany:

Maga evett ő már, a gyerek sem éhes, / De a férj unszolja: „Gyer közelebb, édes!”
/ Jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek, / – Egy-egy szárnyat, combot nyujt a kicsinyeknek.

Példák az MNSZ2-ből:

Végül a nemrég elhunyt osztrák szociáldemokrata vezér, Otto Bauer sírjánál álltunk meg – őt Fényes jól ismerte és tisztelte. Túloldalt a Mur des Fédérés golyónyomos fala, néhány szél- és esőszaggatta koszorúval, eperszínű szalagokkal az ötágú csillagok alatt. – Lép-jünk közelebb? – kérdeztem, amikor észrevettem, hogy Fényes a szélben libegő szalagokat nézi. – Nem – felelte kurtán. (Faludy György)

– Pali bácsi – mondtam óvatosan, közelebb lépve. Elkapta a kezemet, megcsókolta. Aztán a sarokba mutatott. – Vidd! – kiáltotta. – Vidd onnan azt. Vidd! – Jó. – Megsimogattam a homlokát. – Viszem. Leültem melléje. Szorította az ujjaimat. Finoman, hidegen csúszott a keze. Hirtelen eszembe jutott. Úgy éreztem, rokonom, valóban. (Jókai Anna)

Hát ilyenek voltak a Viharkavarók, ahogy őket nevezték franciául, vagyis „les Émeutiers”. A Kényszerítők közé tartoztak ők is, kik a Megváltást a korábbi századokban közelebb vonszolni igyekeztek, s a Katasztrófák tisztító tüzeiben hittek; az Úristen nézte őket és mondá: ezek az én fiam. (Spiró György)

Érvényes ellenjavallata is van: a lélek annyiszor megálmodott, végiggondolt forradalma. Véltetően jóllakunk majd vele – reménykednek a fejlődés célszerűségében hívők –, sőt végleg megcsömörlünk tőle, és akkor megint egy lépéssel közelebb kerülünk eszményünkhöz: a nembeli vagy istenemberhez. Ám miben bizakodják a história kiterveletlenségére gyanakvó? Egymás közti érintkezésünkben hatalmas idea az erőszak elvetése, érdemes ragaszkodnunk miatta a józan önmérséklet diktátumához. (sajtó)

Sorolhatnám, Bátorfi és Tóth, a kézilabdások, még Dél-Korea, még Románia után is, mert a csajok néha így vannak vele. Sorolhatnám, és maradna a jövő hétre is, mennyi klassz csajok jönnek még, már csak végig lesek. Tüzeljetek, szukák! Sorolhatnám, de meg nem érteném, a megfejtéshez tapodtat sem érnék közelebb. (sajtó)

A zárórendelkezések dátumai még azok, amelyek engem zavarnak. Én szigorúbb lennék, és ezeket a határidőket közelebb hoznám a mához. Mindent összevetve, örülök a törvény létrejöttének, de legjobban annak örülnék, ha ezt ebben a parlamenti ciklusban még el is fogadná a tisztelt Ház. (hivatalos)

Aztán láttunk kis motoros műrepülő magyar bajnokot, az meg pengepontosan és vill.gyors forgásokkal miegyébbel repült, volt olyan, hogy a fejünk fölött oly hirtelen fordult, mindenki összerezsent, mint amikor megijesztesz valakit, hogy Hu!, vótak dájcsmobil katonák videóztak is rendesen ám... höhö. Él a magyar, áll Buda még!!! Jó volt. A hangulat is oldott volt, mert a műsorvezető, aki szakember, pilóta volt maga is, egyre oldottabb lett, (oldó italok?), és egyre közvetlenebb szövegeket kezdett mondani, így közelebb férközhattünk a pilóta mentalitáshoz, mint olyanhoz, amely tudvalevően a hím-tulajdonságok kvintesszenciája. (fórum)

Szia Lady!:-) Na tessék, az üzletasszony: eladta, mielőtt megvehettem volna!:-) Cégautó még mindig játszik, csurig vagyok izgalommal és izgatottsággal, mert lehet, hogy életem párja éppen ma lép közelebb a célhoz: délelőtt tárgyal a potenciális jövődöbéli főnökével. Úgy izgulok. Mindenesetre, jó lenne, ha jó lenne. Érted!;-) (fórum)

A nyelvőrök a *hamarabb*, *közelebb* formákat ma valamivel **választékosabbnak** tekintik, ám ezt úgy kell érteni, hogy választékosabbnak a népiesebbnek tartott *hamarább*-nál és *közelébb*-nél.

Valójában a *hamarabb* és a *közelebb* **egyáltalán nem választékos stílusértékű**, hanem **közömbös**, bármilyen stílusú szövegben előfordulhatnak. A *hamarább* pedig **nem** tekinthető **népiesnek**, sőt alighanem az is közel áll a **közömbös** stílusértékhez, legföljebb a *hamarabb* formához képest kicsit **bizalmasabb**. A *közelébb* viszont ma **valóban népies**, sőt talán inkább kifejezetten **nyelvjárási**.

A *hamarább* formát az MNSZ2-ben is megnéztük, hogy igazoljuk azt a feltevésünket, hogy ez a forma **nem népies**. A „közösségi” alkorpusz adatait tisztítottuk, a többiét nem. Kiderült, hogy a *hamarább* relatív gyakorisága messze a „szépirodalmi” alkorpuszban a legnagyobb (5,6): csaknem ötször nagyobb, mint a második helyen álló „fórum” alkorpuszban (1,15)

A „szépirodalmi” alkorpuszban való legnagyobb gyakoriság, s az, hogy a második leggyakoribbat is a „szépirodalmi” messze leahagyja, messzemenően igazolja a Nyelvművelő kézikönyv fönti állítását, hogy a *hamarább* formával írónk is élnek. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a *hamarább* **beleillik a választékos stílusba**, vagyis **elvileg választékos** vagy **közömbös** stílusértékű.

Bár a *hamarább* **nem tekinthető kifejezetten népiesnek**, kétségtelen, hogy ez – az írott nyelvben legalábbis – a **ritkább** változat. Az MNSZ2 mintegy ezer találatot adott a *hamarább* formára, a *hamarábbra* viszont 30 ezret, vagyis 30-szor többet. Igaz, a *hamarabb* adatai közt vannak azok a találatok is, amelyek olyan szövegekből származnak, amelyekben a szerzők nem használtak ékezeteket, de ezek aránya nyilván alacsony, ha nem is elenyésző.

Egyébként a hétkötetes értelmező szótár, A magyar nyelv értelmező szótára a *hamarább* alakot **nem** jelöli **népiesként**, sőt még **ritkaként sem**, szemben a *közelébb* alakkal, melyet népiesnek minősít.

Mivel épp a „személyes” és a „beszélt nyelvi” alkorpuszból van a *hamarább*-ra nagyon kevés példánk (a sajtónyelvi mellett), elképzelhető, hogy a *hamarább* **kissé választékos** stílusértékű. Ezt a feltételezést azonban még további empirikus kutatásoknak kellene megerősíteniük vagy cáfolniuk.

Néhány példa:

A múlt rendszerben, ha valaki a tőkésársadalmat megkárosította, azt akkor hamarább elintézték, mint most. – Várt egy percig. Emelt, fenyegető hangon folytatta. – A tőkés jobban féltette a vagyonát, mint most nagyon sok ember a nép vagyonát (Fejes Endre).

Nem sürgette Salinast Diaz, ő meg csak hímezett-hámozott. Nagyon nyomta valami a gyomrát, látszott rajta. Diaz pedig tapintatosan várakozott, akár egy gyóntatóatyja. És végül is Salinasnak fogycott el hamarább a türelme. (Kertész Imre).

Nem véletlen tehát, hogy amikor az Európai Unió keleti kibővítése került napirendre, Svédország volt az egyik legmelegebb pártolója annak, hogy a közép-kelet-európai államok minél hamarább teljes jogú tagjaivá váljanak az uniónak a munkaerőpiac tekintetében is (sajtó).

Ez a törvényjavaslat engem is arról győz meg, hogy a diszkrimináció az élet oly sok területén létezik, például az oktatás, a munkavállalás vagy éppen a sajtó területén, hogy ezeket célszerűbb minél <u>hamarább</u> az adott szakterületen orvosolni, semmint gyűjtögetni őket egy nagy kalapba, egy leendő átfogó törvénybe (hivatalos).
Az 1996. évben elfogadott törvény az 1997. évben lehetővé tette, hogy beterjesztésre kerüljön a koncepció, <u>hamarább</u> nem is lehetett. Itt több éves késésről ezen hathónapos időtávlaton belül nem szabad beszélni (hivatalos).
Ha valahova föl van firkálva valami, oda már könnyebben firkál valaki más is föl. Ha eltüntetjük minél <u>hamarább</u> ezeket a falfirkákat, talán nem kerül újabb melléjük. (besznye)
A jó hír az az, hogy mára ez a kérdés megoldódott, a Budapest Airport visszavonta ezt a döntését és ígéretet kaptunk erre, hogy ilyen diszkriminatív jellegű döntés nem fog a jövőben megszületni. Itt a kompenzáció, kártérítés kérdése egy másodlagos kérdéskör. Én azt gondolom, hogy ebben a kialakult helyzetben mindenkinek az az érdeke, főként az utazóközönségnek, hogy itt a karácsonyi csúcsforgalom kapcsán a sztrájk minél <u>hamarább</u> befejeződjön, majd hogy ha ez megtörtént, akkor lehet további kérdésekről is beszélgetni. (besznye)
Az anyámnak a nagyapáját én soha sem ismertem, csak most lapozgatom a 45-utáni skicc rajzfüzetét, és jókat nevetek azokon a rajzokon, mivel szerintem roppant élethűek, és nekem állandóan olyan furcsa asszociációim vannak. Tudod, az én dédnagyapám még akkor nem mert odairni nevetek, de én olyan érdekes módon <u>hamarább</u> rájövök, hogy kit, kiket ábrázolnak azok a rajzok, mint az akkoriban gyerek anyám, és ezen megint csak jókat röhögünk. (fórum)
Üzleti vita esetén, valaki a nagy nyereségvágyból olyan üzletbe ment bele, ami már eleve gyanús volt, de akkora haszonnal kecsegtetett, hogy nem tudott ellenállni. Az üzlet persze befuccsolt, valakinek fizetni kell. Engem is levettek már egy párszor így. Hülye voltam, nem háborogtam, azóta még jobban vigyázok KIVEL ÁLLOK SZÓBA és nem kell a nagy üzlet. Rablás esetén: a rabló mindig <u>hamarább</u> és gátlástalanabban lő. Nem szabad ellenállni. (fórum)
Kedves Trebitsch! Türelmesen, harmadszor is elmondom neked, bár kisgyerekek ennél <u>hamarább</u> megértik a szót: Orbán Viktor jelentette ki, hogy az ellenzék a polgárok ellenzéke. érted? Ő mondta. Következésképpen a polgár az, aki a kormányra szavazott. Orbán szerint. orbán mondta. Orbán mondta. Asszem mégsem vagyok már türelmes. Miért nem értesz Te olykor magyarul? (fórum)

A *hamarébb* formára az MNSZ2 szintén adott találatokat, nem is annyira keveset: 216-ot egyszerű kereséssel és 189-et részletes kereséssel. Néhány példa:

Az életnek bizonyos színei könnyebben elfakulnak bennünk, a társadalomnak bizonyos reflexei <u>hamarébb</u> belénk roszdásodnak, ha nem látjuk ezeket a sajátos színeket és játékokat a színpadon. (Hubay Miklós)
Mit csinál az, akiben a csábult elméjűség geográfiával vagy csillagászzal vegyül? Az elég korán elmeegőgyintézetbe kerül, a szaktudósoknak csak területükön kívül van megengedve

a fúrtagyúság: minél kisebb az eszmekör: a téboly, de az észficamodottság is annál <u>hamarébb</u> kiütözik. (Illyés Gyula)
A politikus közleménye szerint nem csupán az EP-kampányban kell az átláthatóságra és költségek csökkentésére törekedni, de minél <u>hamarébb</u> szabályozni kell például a népszavazási kampányok költségplafonját is. (sajtó)
Felhívta a figyelmet arra is, hogy a jelek szerint ez a törekvésük egybevág azzal, amit a választások második fordulója után tett bejelentése szerint Sólyom László is szeretne: azzal, hogy minél <u>hamarébb</u> kitűzzék az új összetételű országgyűlés alakuló ülésének időpontját. (sajtó)
Az UNESCO Kultúra és Fejlődés Világbizottsága által készített, „A kreatív sokszínűség” címet viselő jelentés megfogalmazása szerint „az információ, vagy pontosabban a tájékozottság, áldás és átok lehet egyszerre”. Egyfelől mindannyian szinte mindent megteszünk annak érdekében, hogy a bennünket érdeklő ügyekben még több információhoz jussunk hozzá, mégpedig minél <u>hamarébb</u> . Másfelől mind gyakrabban érezzük úgy, hogy az információk elárasztanak bennünket, ránk törnek és jószerint képtelenek vagyunk érdemben meggyőződni azok valódiságáról és megbízhatóságáról. (tudományos)
Ha elfogadjuk az előterjesztést, akkor talán olyan bizonytalanná tesszük a katonai életpályát, hogy bizonytalan messzeségbe tolódik ki a professzionális hadsereg felállása. Ha nem fogadjuk el, akkor talán <u>hamarébb</u> feláll ez a hadsereg, de költségvetési lehetőségeinket meghaladja majd az ellátása. A szétvert honvédség szélnek eresztett tiszt állományát s a feltűnő sietséggel privatizált laktanyáit a feltételek hiányában már nem lehetne működésképes állapotba helyezni. (hivatalos)
Tisztelt Országgyűlés! A szünetnek vége, megérkezett a képviselő úr. Csak jelzem, hogy az előzetes tervekhez képest két órával <u>hamarébb</u> állunk, ez a napirend 17 órára volt tervezve. (hivatalos)
Voltak, akik képesek voltak arra, hogy elkerüljék a sorkatonai szolgálatot, és egyébként is aki bent volt, az arra törekedett, hogy minél <u>hamarébb</u> befejezze és megússza, ha tetszik, a sorkatonai szolgálati kötelezettséget. (besznye)
Újságot hordok hajnalanta, most valamivel korábban érkeztem, fordulok be az utcába, merthogy a szomszédba is nem messze jár egy újság, látom, hogy a tető, a kémény az lángokban áll, gyorsan beszaladtam a házba, ki van bent, láttam, ég a villany, szóltam a bácsinak, néninek, hogy értesítettek-e már valakit, utána rohantam ki a telefonért, hogy hívjam a tűzoltókat, amit sikeresen elértem, még ugye a későbbiekben meg is érkeztek. A néninek mondtam, hogy sürgősen, minél <u>hamarébb</u> menjünk ki a házból, mert a fejünk fölött már úgy dübörgött az egész tető. (besznye)
Ezeknek a fiúknak <u>hamarébb</u> szokott elsülni a kezük. És nagyon-nagyon ritkán kéri ezt számon rajtuk. (fórum)
Akár nyithatnánk egy topikot, amelyben pro és kontra lehetne hazugságokat sorolni mondjuk úgy, hogy egy Fidesz hazugságra egy Szadesz hazugság. Kíváncsi lennék, melyik tábor fogyna ki <u>hamarébb</u> . Belerugdosásilag meg a Kisgazdákat lehetne segítségül hívni, abban ők a nagyok. (fórum)

A *hamarébb* formára **mindegyik alkorpusból** vannak adataink, bár a tudományosból csak az az egy a releváns, ami a példák közt szerepel.

Annyi mindenképpen kiderül az adatokból, hogy a *hamarébb* forma **nem tekinthető egyértelműen népiesnek**, hiszen kifejezetten **választékos** stílusú szövegekből is vannak rá példák.

Elképzeltető, hogy a nyelvterület egy részén, ahol a nyelvjárásokban ezt a formát használják, a **regionális köznyelvben** is honos, és **sok iskolázott beszélő is használja**, viszont más vidé-

keken, ahol a nyelvjárásokban nincs meg ez a forma, a *hamarébb* népiesnek, azaz **minden stílusváltozatban népiesnek** érződhet (nem számítva persze a népies stílusú írásokat).

* * *

Mindezekből következően a *hamarabb* és a *hamarébb* formák közül **szabadon választhatunk** tetszésünk szerint; ha nem tudjuk eldönteni, hogy melyiket használjuk, és „biztosra” akarunk menni, érdemes az egyértelműen **közömbös** stílusértékű *hamarabb* formát választani.

Más a helyzet a *közelebb* és a *közelébb* formákkal: itt mindenfajta stílusváltozatban a *közelebb* a **stilisztikailag jelöletlen** forma, a *közelébb* formát csak akkor érdemes választanunk, ha **sajátos stílushatásra** törekszünk.

Kissé más a helyzet a *hamarébb* formával, ez esetben nem mondható egyértelműen, hogy ez minden stílusváltozatban jelölt volna, mint a *közelébb* forma. A *hamarébb* valószínűleg számos beszélő számára a **bizalmas**, sőt a választékos stílusban **jelöletlen**. Más beszélők számára viszont lehetséges, hogy minden stílusrétegekben jelölt, **népiesnek** érződik. Ezt a használat során figyelembe kell vennünk.

A **bizalmas** és a **választékos** stílusban nem kellene, hogy a *hamarébb* használata megütközést keltsen, a formális stílusban viszont esetleg célszerűbb lehet a *hamarabb* formát választani.

A *hamarébb* formát mások kéziratában nem javítjuk, a *közelébb* és a *hamarébb* formát javíthatjuk, ha stílustörést okoz.

C) A középfokjel és más toldalékok sorrendi helye

Bár az egyes toldalékmorfémák sorrendje a legtöbb esetben szilárd és változhatatlan, épp a *-bb* fokjel példa arra, hogy bizonyos esetekben a **sorrend kétféle is lehet**, s így **váltakozás** jön létre. Ennek eseteit tekintjük most át.

a) Fokjel és melléknévképző

Váltakozás van a **fokjel** és az **-i melléknévképző** szórendjét illetően:

<i>-i képző + fokjel</i>	<i>fokjel + -i képző</i>
közelibb	közelebbi
régibb	régebbi
távolibb	távolabbi
koraibb	korábbi

Szerintetek hogyan legyen egy lánnyal közelebbi kapcsolatom, mint a barátság ha ő most még többet nem akar?

Figyelt kérdés

Azt hogy nem akar én érzem nem konkrétan mondta.

Te mit tennél, ha vágásnyomokat vennél észre egy közelebbi ismerősöd csuklóján?

Figyelt kérdés

Mondjuk tesód, barátnőd, vagy csak egy olyan ismerősödön, akit látásból ismersz?
Rákérdeznél, vagy nem, hogy miért csinálja?
Amúgy ki mit gondol erről?

Végre tudjuk, hogy a Hold távolibb oldala miért sokkal kráteresebb

BÓDIS TAMÁS / 2022-04-12

Egyre távolabbi célnak tűnik az önvezetés

önvezetés autonóm vezetés önvezető autó veszteség gazdasági teljesítmény

A régebbi (~~regibb~~ 😊) nyelvművelés csak a bal oldali oszlopban található változatot tartotta helyesnek, tömörebbnek mondva azt, a mai nyelvművelés azonban a másik formát sem helyteleníti már, arra hivatkozva, hogy „idegen hatástól mentesen alakult ki” (**nyelvi purizmus**), s „országosan él” (**nyelvi uzualizmus**).

A **gyakoriságban** a két forma közt **jelentősek a különbségek**: a *közelebbi* formára, melyet a nyelvművelők helyesnek tartanak, 207 találatot ad az MNSZ2 (tisztítás nélkül), a *közelebbi*-re viszont, amit csak kénytelen-kelletlen fogadnak el, 5074-et.

1.2. Közelebbi pillantás a C++-ra

Áttekintés:

- Az **#include** utasítás lehetővé teszi, hogy kihasználjuk a C++ utasításokat vagy programdefiniciókat tartalmazó fejecifilek előnyét.
- Egy C++ program fő része a **void main (void)** utasítással kezdődik. A logikailag összetartozó részeket zárójelbe tesszük!
- A C programok egy vagy több **függvényből** állnak, melyek konkrét feladatot végző utasításokat tartalmaznak.
- Az eredményeknek a képernyőre történő kiírására a **printf** függvényt használjuk.
- Használjunk a programon belül **megjegyzéseket**, hogy leírják a program működését más programozók számára.

- A **közelebbi időszakra** vonatkozóan meghatározásra és ültözésre kerülnek az elvégzendő feladatok. Ide csak olyan feladatok kerülhetnek betervezésre, amelyek erőforrásai rendelkezésre állnak.
- A **távolabbi időszakra** tervezhetők olyan feladatok, amelyek valamilyen kényszerből adódóan - szállítási határidő - végrehajtandók. A betervezett feladatok erőforrásigényét számba kell venni és tisztázni kell az erőforrások rendelkezésre állását.
- Intézkedési feladattervel - határidők, felelősök - kell kidolgozni a hiányzó erőforrások pótlására.
- A tervek az operatív megbeszélések alkalmával vagy azok eredményeként jönnek létre. Ezeken a megbeszéléseken az érintett területek vezetői vesznek részt.

Fontos érv az újabb alakulatok mellett az is, hogy főként a **határozói alapszavú alakulatok** közt olyanok is vannak, melyeknek **nincs is „tömörebb” változata**:

alábbi, előbbi, további, utóbbi stb.

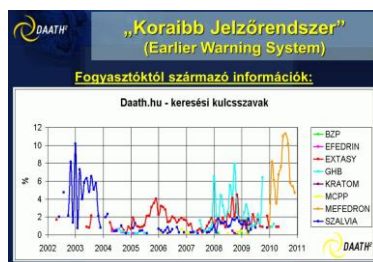
Azzal egyetérthetünk, hogy a **hosszabb alak sem tekinthető hibásnak**, de nem azért, mert idegen hatástól mentesen alakult ki, hanem **elterjedtsége miatt**. Részletesebb használati tanácsok egyelőre nem adhatók, mert nincs hozzá megfelelő empirikus háttérünk, ám úgy

tűnik, hogy **mindkettő közömbös** stílusértékű, így **tetszésünk szerint** választhatunk a kettő közül **minden stílusváltozatban**.

A *koraibb* és a *korábbi* valószínűleg nem ugyanazokban a kontextusokban használatos. A reteknek lehet *korai* és még *koraibb* fajtája, de a *korábbi véleményem*-ről nem mondhatom, hogy **koraibb véleményem*. A *koraibb jelzőrendszer* nyilván olyan jelzőrendszer, amely *korábban* jelez; a *korábbi jelzőrendszer* *korábban* használt jelzőrendszer volna.

A tervezés feladata

- Szolnok Településfejlesztési Konceptjének
- Szolnok Integrált Városfejlesztési Stratégiájának

elkészítése,
a korábbiak teljeskörű felülvizsgálata

b) Fokjel és határozórag

1. Hasonló váltakozást a **fokjel** és a **határozórag** sorrendjében is találunk:

<i>fokjel + határozórag</i>	<i>határozórag + fokjel</i>
előbbre	előrébb

A két alakra **más-más analógiák** hatottak:

a) előbbre: vö. *előbbről*, *későbbre*, *távolabbra* stb.

b) előrébb: vö. *arrább*, *errébb*, *hátrább* stb.

A Nyelvművelő kézikönyvtár mind az *előbbre*, mind az *előrébb* formát **szabályosnak** tartja (a bemutatott analógiák miatt), s nyilván **helyesnek** is tartja.

Ezzel természetesen **egyetértünk**, de érdemes lenne empirikusan megvizsgálni, milyen különbség van a két forma közt.

Egyelőre csak annyit tudunk mondani, hogy az MNSZ2-ben az *előrébb* valamivel gyakoribb ugyan, mint az *előbbre* (8400 : 7100), ennek ellenére a „szépirodalmi” alkorpuszban tízszer (!) gyakoribb az *előbbre* (144 : 1400). Ez talán a „szépirodalmi” alkorpusz **konzervativizmusának** köszönhető, amennyiben az *előrébb* újabban tört ennyire előre az *előbbre* rovására, de az is oka lehet, hogy az *előbbre* inkább illik a **választékos** szövegekbe, talán hagyományosabb mivoltánál fova.

S mivel a „hivatalos” alkorpuszban is gyakoribb az *előbbre* (nagyjából kétszer annyi adat van rá, mint az *előrébb* formára, az arány 1000 : 500), lehetséges, hogy a **formális** stílusba is job-

ban illik, s ebből következően az *előrébb* (még mindig) kissé jelölt lehet a nagyon választékos vagy nagyon formális szövegekben.

Mindezek alapján alapvetően **tetszésünk szerint** választhatunk a két forma közül, de az **erősebben választékos**, ill. **erősebben formális** szövegekben az *előbbre* formát érdemes használni, különösen akkor, ha a szövegek **gondozottak**.

2. A Nyelvművelő kézikönyvtár a nehézkes *balabbra* v. *balrább* helyett a *még inkább balra körülírást* ajánlja.

A *balrább* valójában **egyáltalán nem nehézkes**, inkább csak **szokatlan** (éppannyira „nehézes”, mint az *arrább* vagy *arrébb*).

Az MNSZ2 mindössze 12 (tisztított) találatot adott a *balrább* szóalakra a „szépirodalmi”, „sajtónyelvi”, „tudományos” és „személyes” alkorpuszokból, például ezeket:

A közeli reptér kifutójáról látható erőlködéssel épp elrugaszkodott egy kis AN-24-es, de hangja nem ért fel a hegyre. Balrább az egyetem néhány korpusza látszott: azok a szürke falak, amelyek között hat éven át ültek együtt, oly közel kerülve egymáshoz, hogy azóta csak távolodhattak. (Balla D. Károly)

Petro Szimonenko, a kommunisták vezére az első körben egyedül veszi fel a küzdelmet. Akárcsak a merényletkísérlet után néhány ezer új szimpatizánst is háta mögött tudható Natalia Vitrenko, aki még Szimonenkótól is balrább áll. Utóbbi két pártvezető egyébként sok kérdésben azonos álláspontot képvisel, ám közös szereplésről hallani sem akartak – Kucsma legnagyobb öröme. (sajtó)

A technika ezúttal is az volt, hogy a lassítást még a kanyarodás megkezdése előtt befejezték, majd késői kanyarcúspontot véve egy úgynevezett erőcsúsztatással „bedobták” az autót a balosba. A pályán ekkor elfoglalt pozíciótól függött, hogy a kanyar második részét milyen jól sikerült teljesíteni. Ideális esetben az autó a pálya középvonalától kicsit balrább érkezett, és a versenyzőnek volt egy-két tizedmásodperce a kormány kiegyenesítésével stabilizálni az autó hátulját, mielőtt erőcsúsztatás nélkül, vagy az előzőnél jóval kisebbel áthaladt a jobb-kanyaron. (tudományos)

A 38 éves, tehát az új generációt képviselő, egyben a politikában gyökeres változásokat sürgető Renzi a voksok 68 százalékát szerezte meg. A második helyen 18 százalékkal Gianni Cuperlo végzett, aki balrább áll a volt Olasz Kommunista Párt egykori ifjúsági főtitkáraként, míg Giuseppe Civati 14 százalékot kapott. (közösségi)

A *ballabra* és a *jobbabbra* formára az MNSZ2 nem adott találatot.

A *jobbráb* változatra viszont adott, igaz, mindössze hármat: egyet-egyet a „sajtónyelvi”, a „tudományos” és a „személyes” alkorpuszból. A „személyes” alkorpuszbeli valójában Laár András humorista verse, így a találat nem igazán bizonyítja a tényleges használatot.

Úgy vélte, hogy a sokszínű polgári köröknek csak egy része akar a politikában részt venni, sokkal fontosabb a mozgósító képesség és az értékazonosulás. Nehezem tudom elképzelni, hogy a polgári körök beágyazódása jobbráb tolja a Fideszt annál, mint ahol jelenleg van. (sajtó)

A kombináció leggyorsabb beveteléséhez érdemes a balkanyart minél jobbráb megkezdni,

és a lehető legkésőbbi kanyarcúspontot venni. A lassítást érdemes még a jobbos előtt befejezni, különben az ottani meredek emelkedőn való kanyarodáskor a nagy tempó mellett elindulhat az autó hátulja, ahogy az Jacques Villeneuve-vel és Ricardo Zontával történt 1999-ben. (tudományos)

Épp itt áll a Költő, / nem jobbrább, nem balrább, / nem áll ki belőle / pluszban egy jobb láb / vagy egy bal láb; épp ezért nem dől el, / maximum imbolyog, / ha ezt támasztják alá / tények és indokok. (közösségi)

Meg kell még jegyeznünk, hogy az **interneten** nem ennyire szórványos a *balrább* és a *jobbrább* előfordulása.

Néhány internetes példa a *jjobbrább* formára:

Paludan pártja, a legnagyobb dán szélsőjobboldali párttól, a Dán Néppártól is jobbrább álló Stram Kurs egyébként 1,8 százalékot ért el a 2019-es dán választáson, mindössze 0,2 százalékponttal elmaradva a bejutási küszöbtől.

Ezért tehát a Médianéző álláspontja szerint a „Holokamu”, „Cigánybűnözés”, és „Zsidóbűnözés” rovatokat is futtató Kurucinfó nemes egyszerűséggel balliberális médium, ebből viszont – mint arra az Azonnalin Vass Csaba felhívta a figyelmet – az is kéne, hogy következzen, hogy a kormányközeli médiumok jobbrább állnak a nyíltan fasiszta és náci portáltól, hiszen az is balliberális.

Vona Gábor arról is beszélt, hogy véleménye szerint a Fidesz és a Jobbik helyet cserélt, és Orbán már jobbrább áll tőle. Ugyanakkor szerinte a régi jobb-bal oldali koordináta rendszer már nem működik. Példának hozta a bérunió ügyét, amely az unióban kifejezetten baloldali kérdés.

Rossz irányban hajtott fel hétfő este az angliai M40-es autópályára egy lakókocsit vontató, külföldi rendszámú autóban utazó nyugdíjas házaspár. Kisvártatva frontálisan ütköztek egy vétlen autóssal, mindhárman meghaltak. / Helyszíni jelentések alapján a tragédia bekövetkeztéig a pár körülbelül tíz kilométert haladt a sztrádán a forgalommal szemben. / Az autók fejvesztve menekültek ki az érintett sávból, és záporoztak az értesítések a rendőrséghez a vérfagyasztó történésről. / Egy autós videóra is vette, amint két sávval jobbrább megérkezik a szabálytalan házaspár.

A földöntúli jelenetet a Mars déli sarkvidékén találjuk, maga a pólus éppen nem látszik a képen, kissé még jobbrább van (valójában délebbre). A déli sarkot általában mintegy 400 km-es területen 1,5 km vastag jég borítja, amely méretes, 1,6 millió köbkilométeres térfogatának 12%-a vízjég.

A középső üléseket jobbrább és balrább is tehetjük attól függően, hogy melyik sínparba fűzzük be őket.

Hogy lehetne azt megoldani, hogy ha adott X,Y,Z koordináta a kocsit mindig kicsit jobbrább rakja le? Pl. egy út közepére lerakott kocsit pár egységgel jobbra tegyen le, hogy a sávban legyen? Nem hiszem, hogy ezt megoldhatnám csak X + valamennyi, Y + valamennyivel, hisz pl. egy kelet-nyugati irányú úton máshogyan kell rakni, mint egy észak-déli irányúnál.

Semmi okunk gátolni terjedésüket és körülírásokat ajánlgatni helyettük. Stílusértékük megállapítása további empirikus vizsgálatokat igényel.

D) Az összetett szavak fokozása

a) Váltakozás

A jó melléknév sok főnévnek lehet a jelzője; az ilyen minőségjelzős szókapcsolatok egy része már összetett szóvá forrt össze. Mivel az alkalmi szókapcsolat, a kollokáció, az állandósult szókapcsolat és az összetett szók között a határok nem élesek, **váltakozás** jön létre a **szókapcsolatokra jellemző fokozás** (jó érzésű → jobb érzésű, jóérezsű → jóérezsűbb) között.

A helyesírás nem mindig igazít el, mivel a helyesírás konvenció: igaz, az, hogy valamit az Akadémia valamit egybeírat, általában arra utal, hogy a két tag már összeforrott, ám ha nem íratja egybe, az nem feltétlenül jelenti azt, hogy még nem forrott össze, hanem esetleg csak azt, hogy a helyesírás csak lassan követi a nyelvi változásokat.

Ezért annak eldöntésében, hogy az előtagot fokozzuk-e (jobb érzésű), vagy az utótagot (jóérezsűbb), legjobb megnézni a kétfajta megoldás gyakoriságát az MNSZ2-ben és más internetes forrásokban.

Hasonlóképpen az empirikus adatok segítenek annak megállapításában is, hogy melyik megoldás milyen stílusértékű, s így milyen stílusú szövegekbe illik bele.

Nézzünk meg erre néhány példát!

1. Az első példa legyen a **jobb érzésű, jobbérezsű : jóérezsűbb**.

<i>az előtag fokozása</i>	<i>az utótag fokozása</i>
jobb érzésű, jobbérezsű	jóérezsűbb
legjobb érzésű	legjóérezsűbb

Az MNSZ2 50 találatot adott az egybeírt *jobbérezsű* szótörré és 179-et a különírt *jobb érzésű* kapcsolatra, azaz összesen 229 találatot. Sem a *jóérezsűbbre*, sem a *jó érzésűbbre*, sem a *legjóérezsűbbre* nem volt találat.

Néhány internetes példa az **előtag fokozására**:

Jobbérezsű

Elég annyi, hogy a *jobbérezsű* fiúk, egyik is, másik is, felszólaltak, hogy túlságba mennek már a tréfák, s tanácskozások folytak, hogy végüket kell szakítani. Közelgettek a nagyismétlések, s kilátás volt közelébb egy főigazgatói látogatásra. Összes tanáraink vészharangoztak már neki jó előre. Egyszóval, a *jobbérezsű* fiúk kezdeményezése megmozdította az osztály lelkiismeretét, s közakarattal elhatároztuk, hogy ezentúl Ákombák óráin kifogástalan viselkedünk. (1914)

Az Istennek, a Teremtőnek ezt az attribútumát a maga parányiségében a teremtett szellem is magával hozta. A szellem is teremt gondolatokat és érzéseket. A tisztább, *jobbérezsű*, haladottabb szellem tisztább, nemesebb gondolatokat és érzéseket sugároz ki magából. Ezek az

<p>ő teremtményei, ezek a gondolatok és érzések, mint erők köréje sereglenek és fluidokat termelnek. (1933)</p>
<p>Minden héten más autóval látták az elmúlt években Salgótarjánban. Köztük drága terepjárók. Aztán a választások előtt hirtelen átváltott Trabantra. Ez nem vicc, komolyan így volt. Ezenkívül egy helyi kocsmában mindenkinek fizetni akart. A <u>jobbérzésű</u> többség megvetően a padlóra köpött.</p>
<p>Néhány hete egész Franciaország <u>jobbérzésű</u> része felháborodott, amikor kiderült: egy migráns Nizza leghíresebb terén, a turisták által rendszeresen előzőnlött Place Garibaldin megerőszkolt egy angol turistalányt.</p>
<p>A kijelölt gyalog-átkelőhelyeknél várakozó gyalogosokra vagy a járda meghosszabbított vonalán áthaladni kívánókra a hazai vezetők döntő többsége fittyet hány. Forgalmasabb időben 10–12 kocsi közül jó, ha egy <u>jobbérzésű</u> akad, aki megkönyörül a várakozókon. Esőben még rosszabb az arány. Csak találgatni lehet, hogy mi az oka annak, hogy az udvarias vezetés nem gyűrűzik be a nyugati gépkocsik számának dinamikus növekedésével egyidejűleg.</p>

Jobb érzésű

<p>Legszomorúbb és legigazabb ezek között az utolsó. Minden jobb érzésű ember, aki katona volt, csak undorral és gyűlölettel beszél a háborúról és csak panaszkodni tud összetört és elvesztett évei miatt. „Letört, hangfogós emberek lettünk, mi reménytelen nemzedék” – mondja Komlós, és sajnálja, hogy nem tudott kitörni belőle a sírások és fogvicsorgatások helyett egy „érdemes üvöltés, a reménytelen nemzedék nagy üvöltése”. (Szabó Lőrinc, 1921)</p>
<p>A <u>jobb érzésűek</u> részéről ma csupa „sírás” hallik a korlátlan és mindenben észlelhető romlás láttán, mert tudatos és szervezett a romlás. A művészet világában meg egyenesen a Rendnek és tisztességnek röhögnek a szemébe az úgynevezett művészek, akik többségükben egyszerűen pszichológiai kezelésre szorulnak, vagy megfésült, rendezett lélekkel tulajdonképpen újra kellene születessenek. (Balogh Bertalan, 1991)</p>
<p>A céljuk az, hogy a magyarok ne érezzék magukat otthon, biztonságban a saját szülőföldjükön, amivel természetesen nem érnek célt, az izzadságszagú provokációk legfeljebb szánakozást váltanak ki. De arra már minden <u>jobb érzésű</u> ember felkapja a fejét, ha az állami szervek erősítik fel hasonló kezdeményezéssel a sovíniszta hóbörgők üzeneteit. (mai szöveg)</p>
<p>Nemcsak, hogy itt van a nyár, hanem valósággal páros lábbal rúgta ránk az ajtót a meleg. Ilyenkor minden jobb érzésű ember a vízparton próbál túlélni (a többiek viszont kénytelenek dolgozni a kutya melegben is). Ha pedig a vízparton már ropogásra süttetted magad, akkor este be lehet durrantani a grillt, és odapírítani a húspogácsáknak, kolbászkáknak is. (mai szöveg)</p>
<p>A kilátás odafentről szédítő. Amikor a bázisugró kiül a felállványozott épület korlátjára és ugrik, a látványtól minden <u>jobb érzésű</u> ember gyomra összerándul. A szabadesés nem tart sokáig, hamar nyílik az ernyő. Épp azért veszélyes épületről ugrálni, mert sokkal kevesebb idő jut a földet érésre. (mai szöveg)</p>
<p>Az EU parlament így bizonyítja be, hogy a 7-es cikkellyel a Timmerman féle képviselők kitörülhetnek a bolsi s..ggüket. A gondolkodni tudó jobb érzésűek meg sem jelennek ezen a bohózaton! El kellene már zavarni ezeket a balliberálisokat akik árnyékot vetnek az amúgy is kérdéses jövőjű EU-nak. (mai szöveg)</p>
<p>Ami ebben a filmben történik a csipkatonákkal, az nem kevésbé brutális, mint a Ryan közlegényben látott mézárulás. Szétapossák őket, felgyújtják, pépesítik és piszkos tizenkettőjüket még egy fűnyíró is ledarálja. <u>Jobb érzésű</u> ember elborzad e brutális jelenetek láttán. A gyártók családi szórakoztatásra szánták, de nem vagyok benne biztos, hogy a gyerekeknek jót tesz-e a levegőben röpködő végtagok látványa, még ha műanyagból vannak is. Szerintem a kicsiny gyerekek egyenesen sokkot kaphatnak tőle. Viszont azok a felnőttek, akik élvezték a Szörnyecskéket és a Toy Story-t, kitűnően szórakozhatnak.</p>

Internetes példák az utótag fokozására: *jóérzésűbb*

A „nemzeti” pedig, nem árt tudni – a világ más felében a „náci” szinonimája, ezért a nemzeti agymosásnak ellenállni nem árt igyekeznetek, a valóság szebb annál, mint öntömjénezésben magadra haragítani az egész emberiséget, vagy annak <u>jóérzésűbb</u> felét!
Ellenben mindenki tenni akart valamit, hogy amikor majd egyszer, egy kényelmesen távoli időpontban majd vissza kell térnünk a valóság hideg, otthonos talajára, ott ritkábban forduljon fel a <u>jóérzésűbb</u> emberek gyomra.
Ez az egész sokkal bonyolultabb dolog mint aminek látszik. Azontúl, hogy az ember leigázza a természetet, vannak <u>jóérzésűbb</u> , sőt érzelmileg túltengők is, s emezek állatokra irányultsága még szerteágazóbb. Persze vannak olyanok is akik, csupán önző kedvtelésből, vagy pillanatnyi poénból kezdenek madarat tartani.
Vagyis ez a másik követelményrendszer a törvényalkotóknál akár relatíve „ <u>jóérzésűbb</u> emberek” erkölcsi megítélése lenne, ami ráadásul a törvényi követelménynél magasabb rendű, azt felülbírálni jogosult.
Magyarországon még mindig <u>jóérzésűbb</u> emberek vannak, mint a gazdagabb országokban... Ha emellé még könnyebb megélhetés is társulna, Magyarország lenne a legjobb hely a földön!
Lehet, hogy több <u>jóérzésűbb</u> ember van a „kőlapátolók” között mint akik a bu*i call centerben egésznap verik a klaviatúrát és Armani öltönyben feszítenek... De én nem akarok itt állást foglalni, csak ez a degradálás... kész vicc.
„A vajai párbeszédet, ahol jelen volt Vona elnök úr, több térségbeli polgármester, a <u>jóérzésűbb</u> megyei cigány vezetők, a bíróság figyelmen kívül hagyta, ez nem tükröződött a politikai szólamoktól átítatott indoklásban” – emlékeztetett Seress Tamás.
A <u>jóérzésűbb</u> brigádtagok hétvégére magukkal vitték az intézet néhány kis lakóját. Én visszahúzódóbb voltam, sosem ugrottam senkinek sem a nyakába, hogy egy hétvégére kikerülhessek a biztonságot nyújtó falak közül.
Vajon mikor tudatosodik az RMDSZ kevés, racionálisabban gondolkodó, <u>jóérzésűbb</u> (közép)vezetőségében – biztosan vannak még ilyenek is! –, hogy Kovács Péter főtitkár úr egy magában többet árt a szervezetnek, mint együttvéve az EMNP és MPP?
Tegyük fel fővárosi külterületen tengeti életét egy parkban valamikor jobb éveket is megélt hajléktalan testvérünk, aki <u>jóérzésűbb</u> fajtából valóként nem csak kéreget, hanem egy kis hegedűn a maga módján játszik.
Kimegy a gyerekek közé, hogy elmúljon becsapottságérzete, velük játszadozik vacsoráig. Úgy tesz, mintha semmi sem történt volna, nem érezteti velük, mit tudott meg, hisz szegény kicsik nem hibásak, a rosszaságot, a hazugságot a szüleik oltották beléjük. Csak az aggasztja a grófot, hogy ha ezek a kicsik ilyen körülmények, hazugságok között nevelkednek, valószínűleg nem lesznek <u>jóérzésűbb</u> felnőttek, mint szüleik.
A megértésben és a szolidaritásban bízva fordulunk a románság <u>jóérzésűbb</u> része felé is, felkérve őket, hogy lehetőségeikhez mértén támogassák ezen kezdeményezéseket és az egyértelmű emberi és eszmei értékeket.

Az egyik találat azért érdekes és értékes, mert jelzi a beszélő **bizonytalanságát**:

Szerintem ott helyben simán csak besértődött anyuka beszólásán, de az ember már csak olyan, hogy elpanaszolja másoknak is, milyen sérelem érte Öntudatos Anyukától, aztán, max jobb érzésű (vagy jóérzésűbb?) kollégáitól is kapni fogja az ívet, és hátha úgy majd elgondolkodik végre magán.

2. Második példánk a *jobb indulatú, jobbindulatú: jóindulatúbb*.

<i>az előtag fokozása</i>	<i>az utótag fokozása</i>
jobb indulatú, jobbindulatú	jóindulatúbb
legjobb indulatú	legjóindulatúbb

A *jóindulatú* középfoka esetében a *jobbindulatúra* csak 13, a *jobb indulatúra* pedig 21 releváns találatot adott az MNSZ2, összesen tehát 34-et.

Néhány példa ezek közül az egybeírt *jobbindulatú* formára:

Magyarul káosznak is lehetne ezt nevezni, legalábbis a kormány és a kormánypártok nyilatkozataiból ezt világosan ki lehet olvasni. A káosz persze a <u>jobbindulatú</u> feltételezés, szemben azzal, hogy a kormány esetleg akár tudatosan hazudik, hiszen mást mond az egyik képviselője, mint a másik.
A másik dolog az, hogy ugye mindig beugrik a tolokocsi réme ebbe a betegségbe, talán ezt Ön is hallotta, vagy nem is tudom ennek van-e ilyen asszociációja. Az az igazság, hogy a betegség <u>jobbindulatú</u> annál, mint korábban gondoltuk.
A meningococcus fertőzésnek is tulajdonképpen két klinikai formája van, az agyhártyagyulladás, ami egy-két napos lappangási idő után fejfájással, lázzal, viszonylag heves tünetekkel jelentkezik. Ez ha úgy mondhatom talán <u>jobbindulatú</u> és jobban kezelhető.

Néhány példa a különírt *jobb indulatú* formára:

Mindezt egy ismeretlen jóakaró tudatta velem, túvel karcolt írással, egy húszas pénzérmén, amit az illető – nem kizárt, valami <u>jobb indulatú</u> hatósági ember – a postaládámba hullatott.
Meg kellett végül értenem, hogy hazámhoz való ragaszkodásomat nyelvem determinálja, mert verset írni csak magyarul tudok, de voltaképpen ezt a <u>népet jobb indulatúnak</u> , becsületesebbnek és szimplaságában, sőt hisztériájában is emberségesebbnek ismertem meg, mint a sajátomat.
Akármilyen ködön át néz most mindent, egy hét alatt a <u>jobb indulatú</u> tükrösi környezetben csak rá kell jönnie, hogy ez a kissé idegenkedve vizsgált nő mégiscsak az ő Ágnes lánya.

A *jóindulatúbbra* az MNSZ2 16 találatot adott, a *jó indulatúbbra* 0-t. Néhány példa:

Sorban az utolsó pedig a rendkívül intelligens orvosnő. Aki azonban – mint annyi famulus, örökös, bíboros és ilyen vagy olyan titkár, pápább akart lenni a pápánál; <u>jóindulatúbb</u> és talán a valósághoz közelebbi megfogalmazással: oly mértékben azonosult rajongott eszményképével, hogy a legkisebb távolságot sem tudta tartani tőle (Somlyó György)
A másik, sokkal <u>jóindulatúbb</u> felvetés, hogy az elnök bármely más politikus esetében is azt érezte volna, hogy átlépték az ízlésesség határát, és ennek a folyamatnak egy határozott fellépéssel megálljt lehetne parancsolni. Ebben az erkölcsi hozzáállásban a történetek szerint nem osztozott az etikai bizottság, hiszen, mivel nem volt „alperes”, az ügyet nem tartotta tárgyalhatónak. (sajtó)
Izrael tehát felléphetett kicsit keményebben október 7. előtt, és valószínűleg megteheti ugyanezt a ramadán végeztével is, amikor a tél már lehetetlenné teszi az afganisztáni akciót. De a két időpont között semmiképpen sem. A <u>jóindulatúbb</u> elemzők szerint ezt nem értette meg Ariel Saron izraeli kormányfő. Bírálói szerint viszont tudatosan rájátszott a helyzetre, mert esze ágában sincs megállapodást kötni a palesztinokkal. (sajtó)
Lényegében véve, ahogy Saintbury mondja, társadalmi szatírákat írt, mint Swift és Gay, bár ő

jóindulatúbb , mint Swift. Anstey csaknem összes későbbi műve ugyanabban a verses levélformában íródott, mint a The New Bath Guide. Verselése nem igazi költészet, de szellemes, szókimondó, bár felületes. A korabeli puritán olvasók számára Anstey botrányosan szabadszájú volt, de tulajdonképpen benne semmi sincs Swift vagy akár Gay közönségességéből. (tudományos)

Domokos képviselő úrhoz csatlakozva, ami a kisbirtokok és nagybirtokok kérdéséről: én az ő álláspontjához képest sokkalta jóindulatúbb vagyok az MSZP képviselőivel szemben, és én csak azt feltételezem, hogy nem értik a kisgazdaságok problémáját, mert – mint köztudott – több ezer hektáros nagyüzemek vezetői, tulajdonosai, illetve sok száz hektár tulajdonosai. (hivatalos)

Összességében tehát a 34 *jobbindulatúval*, ill. *jobb indulatúval* szemben 16 *jóindulatúbbat* találunk.

Ami a **felsőfokot** illeti, a *legjobb indulatúra* 20 találatot kaptunk, a *legjobbindulatúra* – érthető módon – 0-t. Itt már a melléknév egészéből képezett *legjóindulatúbb* csaknem ugyanannyit: 21 találatot adott.

Legjobb indulatú

Amíg a jegyzőkönyvvezető egyhangúan darálja a szöveget, az ügyész szórakozottan rágyújt, a tanácselnök erélyesen rendreutasítja. Az elnök a legfiatalabb, és feltehetőleg legjobb indulatú a bírói emelvényen ülők között, rászól a padlót bámuló vádlottakra: – Rám nézzenek és gondolkodjanak, mert nem tudják megvédeni magukat. A figyelmeztetés hatástalan marad, a két vádlott egykedvű, majdnem kíváncsi pillantásokat vet ide-oda, szemmel láthatóan nem tudják, hol vannak, és mi történik velük. (Moldova György)

A Nappali holdban megjelenő írásaim nagyobbik részét is ide sorolom még, hiszen akadnak köztük olyanok, amelyeket tíz évvel, nyolc évvel s hat évvel ezelőtt írtam, mint például az 1982-es Duray-előszó vagy a monori ellenzéki találkozóra írt tanulmányom: az Eltemetetlen gondok a Duna-tájon. Ezeknek s még két-három másik, hasonló tárgyú tanulmányomnak meg kellett volna jelenniük az 1986-ban nyomdába adott Készülődés a számadásra című kötetemben, de a legjobb indulatú szerkesztőtől se várhattam volna el, hogy a „földalatti írásokat” odakeverje a „földfeletti” közé. (Csoóri Sándor)

Elmesélte, hogy 1990-ben Ion Iliescu kabinetfőnöke azt mondta: a történelemkönyvekből ki kell tépni Ceausescu fényképét, s nyugodtan tovább lehet használni azokat. Szerencsére – ismétlem –, Marosvásárhelyen e bizonyos körökben eretneknek számító gondolatok, mondatok sem hoznak ki már senkit a béketúrésből. Maximum kommentár kíséretében idézik őket nem a legjobb indulatú román újságírók. Viszont ezek a lapok alig néhány ezer példányban jelennek meg, tehát tömeghatásuk nincs. A fő berzenkedők már nemigen ülnek be vitatkozni. Csak szűk körben füstölögnek. (sajtó)

A parlament szociális és egészségügyi bizottsága ugyancsak támogatta a megelőzés elvére épülő programot. Utalnék az Országos Műszaki és Fejlesztési Bizottság által támogatott technológiai előrejelzési programra, a Magyar Tudományos Akadémia munkacsoportja által összeállított anyagra, amelyek egyaránt a megelőzés fontosságát hangsúlyozták, s teljes összhangban vannak a népegészségügyi program célkitűzéseivel. Sajnálatos, hogy a legjobb indulatú kezdeményezésnek is mindig vannak ellenzői, akik – ki tudja, milyen érdekektől vezérelve – nem a konstruktív hozzáállást és segítséget tekintik céljuknak. (besznye)

Ezután nem lesz, és már ma sincs bebörtönzés, börtönnel való fenyegetés, ÁVO, népbíróság, felakasztás, háborús bűnösség. Erdélyi József-sors, Sinka István-sors, Szabó Lőrinc-sors – hogy csak a legmagyarabbakat említsem – nem fenyeget senkit, de fenyeget állásvesztés, pénztelenség, és mindezek összegezéséként a teljes megkomorodás és a nemzet általi kita-

szítás. Mert végül a legjobb indulatú maradék közvélemény is elhiszi legalább azt, hogy a kitalált: összeférhetetlen. Száműzésre legalább részben jogos. S ettől iszonyúan fél az íróember. (fórum)

Legjóindulatúbb

Az igazgatónak, aki a középkori történelmet tanította náluk, szemet szúrt Zoltán megsápadása. Egyike volt a legértelmesebb tanítványainak, s úgy hitte, kitalálta, mi zajlik Zoltán hirtelen gyengeség-pirulásai s elakadt feleletei mögött. Beidézte őt az irodába, elővette a legjóindulatúbb és legközvetlenebb modorát, s atyai és szeretetteljes célozgatások macskatalpán addig kerülgette a forró kását, míg Zoltán fogait össze nem vacogtatta a büntudat. (Németh László)

Ezek többségéért jó pár év fegyházat számítana fel a legjóindulatúbb bíró is, de manapság nem lehet milliókat eladni egy játékból, hacsak nem csapunk egy kis műbalhét körülötte. Mi más lenne a drogtéma, mint szándékos provokáció, amire úgy bukik majd rá az erkölcsös szerepében tetszelgő média, mint vak prosti a sebváltóra. (sajtó)

A nemzetállam tulajdonképpen nem más, mint az állam szinonimája. Ebben az értelemben például minden európai állam nemzetállam. Amennyiben a nemzeti állam a helyes értelmezés, ami a többségi nemzet primátusát fejezi ki, úgy ez egy politikai szándékot fejez ki. Ez a politikai szándék értelmezhető nemzeti alapon történő homogenizációnak, asszimilációnak, de a legjóindulatúbb értelmezésben is kifejezi, hogy a többségi nemzethez tartozókat az állam (amelyet a többségi nemzet elitje ellenőriz) értékesebbeknek tekinti a többi állampolgárhoz viszonyítva. (tudományos)

A diákszigetről folyó vita kapcsán, mint a némileg illetékes bizottság elnöke, röviden a következőt szeretném megemlíteni. A diákszigeti rendezvény 100 millió forintot meghaladó költségvetéssel dolgozik. A legrosszindulatúbb vagy legjóindulatúbb ellenzéki megközelítés mellett is a főváros összes támogatása a közművállalatokkal együtt – nem vagyok pénzügyi szakember, de úgy tudom – 12–13 millió forint lehet. (hivatalos)

Aki katoná volt, vagy akinek a hozzátartozói katonák voltak, azok látják, hogy micsoda tűrhetetlen pazarlás folyik a honvédségnél, hogy sokszor primitív, iszákos emberek kerülnek az élre, stb. Ezzel a honvédség a legjóindulatúbb emberek előtt is önmagát járhatja le. (besznye)

Fengjje a Jangce-mentén, annak is híresen szép részén, a Három Szoros vidékén fekszik, ennek megfelelően a táj lélegzetelállító. Xianning ebben a versenyben mindenképp hendikeppel indul, s még a legjóindulatúbb, legelfogultabb lokálpatrióták sem hiszik azt, hogy az előbbi mellett labdába rúghat. (közösségi)

Összesítve a közép- és felsőfokú adatokat, 54 esetben fokozták a beszélők az előtagot, 37 esetben pedig a kifejezés egészét. Feltehető, hogy azért jóval gyakoribb az egész kifejezés fokozása a jóindulatú esetében, mint a jóérzésű esetében, mert a jóindulatú valamivel nagyobb mértékben átvitt értelmű, mint a jó érzésű.

3. Harmadik példánk a jóképű, amely azt az esetet példázza, amikor egyértelműen átvitt értelemben használjuk a kifejezést. A nyelvvelők is úgy látják, hogy e szónak már **inkább az utótagja** kapja a fokjelet:

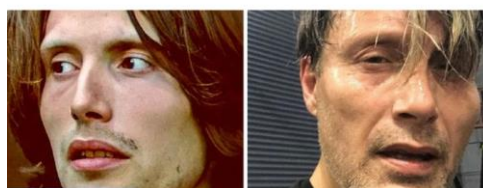
<i>az előtag fokozása</i>	<i>az utótag fokozása</i>
jobb képű, legjobb képű	jóképűbb legjóképűbb

“Ábrándos szemek?
Félig nyitva, félig csukva.
Szerintem sokkal
jóképűbb vagyok,
mint a fickó mögöttem.”

15 színész, aki a korral még jóképűbb lett

Írta: Nagy Alma - 2022-05-12

Nézzük meg erre az empirikus bizonyítékokat az MNSZ2-ben! A szót csak a ‘szép arcú’ jelentésben számoltuk, más értelemben, vagyis nem emberre alkalmazva nem. Mivel itt a nyelv-művelők sem ellenzik a kifejezés egészének fokozását, nincs szükség a részletes adatok közlésére, elegendő mutatóban idézni néhány példát.

Jobb képű

1. Elemér jobb képű, elevebb fiú volt, mint bátyja. Apja őt kedvelte jobban. Vitáknál fölényeskedését is megbocsátották, ha azt mondta: magas ez nektek, mint a prepáknak a logaritmus! Bátyja segítségével az egyetemet is elvégezte volna Elemér. De sorsa mást akart. Távoli rokonuk, mint állami hivatalvezető, bedugta őt fizetések gyakornoknak. (Tersánszky Józsi Jenő)
2. Szeredy ült az asztal végében. Neki lett volna a feladata, hogy a gurulókocsiról, esetleg egy kis tusakodás és néma közelharc árán, megkaparintsa az asztal számára a legnagyobb vagy legnagyobbknak vélt tálakat. A kocsival rendszerint minálunk álltak meg. Megfigyeltem azonban, hogy Szeredy sosem iparkodik eléggé. A szomszédos asztalok elhalaszták előle a púposabb császármorzás, rakott krumplis tálakat, a jobb képű húsokat. (Ottlík Géza)
3. Volt még egy kis időnk, korábban mentünk. Ott beszéltük, hogy a legkisebb rezdülés is befolyásolhatja az ember idegrendszerét, állapotát. Értitek, ugye. Mert különben olyan magányos az ember, akárhogy szeret is. Muszáj kicserélni egymás véleményét. Meghánytívetni a dolgokat. Én, ha látok egy jobb képű fiút, rögtön mutatom Baláznak. Igaz, Balázs? (Gyurkovics Tibor)
4. Mi is az embereknek abba a népes csoportjába tartozunk, akik nagy érdeklődéssel néznek Alejandro González Inárritu versenyfilmje, a Babel elé. Ha ezt egyáltalán szükséges magyarázni, akkor álljon itt néhány név és cím emlékeztetőül: a Korcs szerelmek alkotójáról van szó. A főszerepben az isteni Cate Blanchett, a korosodásával párhuzamosan egyre jobb képű Brad Pitt és a tehetséges és szexi Gael García Bernal látható. (sajtó)
5. Látod azt a csúnya katonát és mégis annak örül a nő. Hátul pedig ott van a jobb képű fiú. Tehát nem a szépség számít, hanem az, hogy milyen a lelked, milyen ember vagy. (besznye)
6. A másik: ma a matsok májat kaptak reggelire. A kisebbik rögtön hörgött-morgott a nagyra,

majd felkapott egy jobb képű cubákat és eliszkolt vele 2-3 méterre, hogy ott egye meg nyugodtan... A nagyobbik eközben kényelmesen a másik táljához ballagott és ott folytatta a kajálást... :) Kicsi Ariszom meg nézett rá propán-bután... :) (fórum)

7. A barátnőm egyszer viccből azt mondta, hogy kapna a párjánál százszorta jobbat is. Mindezt nyilvánosan. A fiú mosolyogva csak annyit felelt, tudja, vannak nála jobb képű, sikeresebb, tehetségesebb férfiak, de a lány mégis vele van és ez a lényeg. Ha egy férfi mond olyasmit a nőnek, hogy kaphatna nála szebb, okosabb, tökéletesebb nőt is, az kis túlzással a kapcsolat végét jelenti. :) Sok év házasság után talán nem, akkor már nehezebb kilépni, egymás fejéhez vághatnak mindent, de a kezdetekben valószínűleg így lenne. (közösségi)

A 2. és a 6. példában a jóképű metaforikusan van használva, mindkét esetben ételre.

Legjobb képű

Köszöntünk, s zavartan néztük barátunkat. Lehunyta a szemét, majd felnyitotta. – Fáj a fülem – mondta. Az ápolónő megérintette Jutka karját: – Kérem, tele vannak fájdalomcsillapítóval. Többet már nem adhatunk. A mérnök úrnak sajnos zsugorodottra égett a füle. De minden rendben lesz... Éppen most mondta a főorvos úr, hogy a legnehezebben már túl vannak. – Köszönjük, nővére – mondta Jutka, és a szemét törölgette. Bardócz Imre kisportolt alakú, szép arcú fiú volt. Alighanem a legjobb képű az egész évfolyamon. (Bertha Bulcsu)

Ha e száraz lexikális adatokat kibővítjük Balogh József idézett tanulmányának idevágó megállapításaival, Polixéna lovagja, mint „kora angol férfitípusának ragyogó példája... a maga idejében a legjobb képű férfi” életteljesebben áll elénk. Az életkörülmények is szembeötlő: hét esztendő! (Jékely Zoltán)

Nem fogom hát megírni, mert már kiírtam magamból, és a kukába is dobtam Schmitt Pált, aki a szocializmus legjobb képű karrieristájából lett köztársasági elnökké, jó, jobb, jobbik példával járva a csinosagra termett magyar ifjak előtt az „átkosban” rutinszerűen űzött stiklijeivel. Nem írom meg, hogy nyakkendőanyagban utazott, bár csábító, de nem, azért sem! (sajtó)

Most mondhatom úgy is, hogy méltó társ a bor is, az Aranycsapat színvonalát érje el. Hát szerintem a legjobb képű srác került az Egri Leánykára. (besznye)

Jóképűbb

VB-n nyújtott értékelhetetlen teljesítménye miatt személy szerint én más labdarúgót is el tudtam volna képzelni egy ehhez hasonló FIFA 11 trailerben, de nagy bánatomra nem én vagyok az Electronic Arts, hogy döntsek erről. Így hát maradt Kaká, és az ő 5 másodperces vagány sétája az öltözőtől a pályáig. Talán az dönthetett mellette, hogy jóképűbb, mint az átlag. Hölgyeim, igaz ez? (sajtó)

A közösségből kitalált képregényőrült srácnak jutottak a legviccesebb szövegek, és az ironikus fiú csak egy fokkal volt jóképűbb annál, hogy teljesen elhiggyük, küzdenie kell az osztály legdögösebb csajának megszerzéséért. (sajtó)

Időközben újsághírben tudatják Libertyville lakosaival, hogy tragikus hirtelenséggel elhunyt Roland D. LeBay. Dennis a temetésén tovább kutakodik, és meg is tud egyet s mást LeBay testvérétől. Végül belép a képbe – a szerelmi háromszögbe – Leigh Cabot is, egy gyönyörű lány az iskolából, aki beleszeret az egyre jóképűbb és talpraesettebb Arnie-ba. (tudományos)

Jason Wyngarde kis termetű ember volt fakó, ősz hajjal. Gyakran használta hatalmát, hogy fiatalabb, jóképűbb férfinak látszódjon. A kedvenc álcájában viktoriánus korabeli oldalszakállat viselt. (tudományos)

Most jönnek fel a színpadra a fiúk. Utoljára jön fel a kedvenced Niall, most látod először élőben és megállapítod, hogy itt még jóképűbb mint a fényképeken. Amikor Niall átnéz a

tömegesen, meg akad rajtad a szeme és elmosolyodik. Mikor a 'What makes you beautiful' számuk következne, Niall rád mutat, és ezt mondja, én neki küldöm most ezt a dalt. Te ekkor teljesen elolvadsz. Koncert után te is beállsz a sorba autogramot kérni. (közösségi)

Legjóképűbb

Ha már jég, kezdjük a kályhánál. Valamikor a hatvanas évek végén ment a tévében a Repülő Doriák című francia-nyugatnémet-olasz koprodukcióban készült sorozat, így a hazai közönség is hétről hétre rághatta a körmét, vajon a cirkuszi trupp legjóképűbb csákójának, Vico Doriának sikerül-e végre megugrania a hármas, később a négyes szaltót. Vicót egy valódi jégtáncos, a kor jellegzetes német bábjúnára, Hans-Jürgen Bäumlér alakította, aki a sorozat nyomán Roger Moore-hoz, sőt Stanislaw Mikulskihoz mérhető sztár lett Magyarországon. (sajtó)

O Hani, a butuska rossz tanuló, beleszeret a középiskola legjóképűbb és legokosabb fiújába, Pek Szungdzsóba és szerelmes levelet ír neki. Szungdzso azonban ridegen elutasítja a közeledését. Mikor Haniék háza összedől egy földrengésben, édesapja barátja befogadja őket az otthonukba. A papa barátja pedig nem más, mint Szungdzso édesapja, így a két fiatal kénytelen együtt lakni. (tudományos)

Az új tanárnő minden fiú érdeklődését felkelti (beleértve Stant is), ezért Wendy nagyon féltékeny lesz, végül megfenyegeti a gyanútlan tanárnőt, hogy tartsa távol magát a fiútól. Mr. Garrison műtétje jól sikerül, ő lesz South Park legjóképűbb férfija, új orrával pedig megszólalásig hasonlít David Hasselhoffra (akit legtöbbször a Knight Rider című 80-as sikersorozatból ismernek; ő játszotta Michael Knight-ot, a beszélő csoda autót, KITT vezetőjét). (tudományos)

Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter: – Szerintem nagyon sok olyan ember van, aki nem abban látja az életcélját, hogy a fürdőszobájában tükörcssempe legyen, piros Ferrarival járjon és egyébként a legjóképűbb férfi legyen a férje vagy a legcsinosabb nő legyen a felesége, hanem nagyon sok olyan ember van, aki a közösséget akarja szolgálni. (besznye)

Jó, akkor tudományos vizsgálat módszerekkel megállapítom, hogy Greg az egyik legjóképűbb bringás, mert szép kék szeme van, és szabályos vonású arca. De Phil a ragyáival együtt is jobb pasi nála, mert benne van az a plusz, amitől ő Philippe Gilbert a klasszikus király, és világbajnok. (közösségi)

Figyelem! A Feinótt párok kategória kérdése kizárólag feinótt látogatóinknak szólnak! Amennyiben még nem vagy 18 éves, a böngésző Vissza gombja segítségével hagyd el az oldalt.

Szerintetek ki volt a legjobb képű ókori férfi?

Figyelt kérdés

Bármelyik kultúrából érdekelnek válaszok, és kérek, akinek van kedve meg is indokolhatja.

Köszil :)

Brit kutatások alapján megvan a világ legjóképűbb férfija

Besenyei Balázs

2020. 02. 05. 10:32

James Fridman

James Fridman

@jamie013

Meg tudnád oldani, hogy az öcsém egy kicsit jóképűbb legyen anyánk mellett és ne vágjon ilyen hülye fejet?!

Kész is.

Hasonló váltakozás van a *jófejű* 'értelmes' melléknév fokozásában:

<i>az előtag fokozása</i>	<i>az utótag fokozása</i>
jobb fejű, legjobb fejű	jófejűbb, legjőfejűbb

Két-két internetes példa az előtag és az utótag fokozására:

Ugyanígy a programfejlesztés során sem fogja senki szájbarágósan elmagyarázni senki egy-egy hallgatónak, hogy mi az az include file, vagy hogy az éppen aktuális c++ fordító x-edik kapcsolója mire jó. Ilyesmit már nyilván önerőből kell elsajátítania a hallgatónak. Ebben segítségére van az internet és maga az egyetemi közeg, a jobb fejű évfolyamtársak, vagy esetenként a tanár, a témavezető.

Akkoriban egy pest környéki szakmunkásképzőben tanítottam. Ezidőtájt jött be divatba, hogy a szakmunkásosztály végzett jobb fejű „gyerekek” ottmaradtak elsős szakközepesnek (munkanélküliség, Bokros-csomag).

Hirtelen elnémult, eszébe jutott, kitől kérjen tanácsot. / – Halló, Árpi! / Nem veszi fel. Spórolni akar a doktor úr. Mióta megegyeztek abban, hogy visszahívják, kevesebbet telefonálnak egymással. Nézzük a másik okostojást, az még Árpínál is jófejűbb.

A könyvben sokkal egzotikusabb pl. Qarth, és Daenerys is eltérő sztorit fut be ott (én nagyon bánom, hogy a showban lerövidítették azt a részt, mert a könyvbéli látomások a Halhatatlanok Házában nagyon borzongatóak voltak). Plusz, a könyvekben jóval több karakter van, és sok karakter is másképp van ábrázolva (Cersei, Renly és Tyrion sokkal kevésbé szimpatikusabb, Stannis sokkal jófejűbb, Roose Bolton sokkal okosabb és furább, stb.).

4. Végül meg kell említeni a néha a nyelvművelők által **TÚLZOTT FOKOZÁS** néven tárgyalt jelenséget. Akkor beszélnek túlzott fokozásról, **ha egy összetett szónak – úgymond – mindkét tagját fokozzák.**

A nyelvművelők ezt **helytelenítik.**

<i>kétszeres fokozás</i>	<i>egyszeres fokozás</i>
<u>Többszínűbb</u> lett a kép.	<u>Többszínű</u> lett a kép.
	<u>Sokszínű</u> lett a kép.

Annak megállapítására, hogy van-e a helytelenítésnek valamilyen tényszerű alapja, empirikus kutatásokra volna szükség. Elképzelhető, hogy a többszínűbb formát a legtöbb beszélő nem érzi zavarónak. Az MNSZ2 ugyan mindössze 3 találatot ad rá, de eze jó minőségű szövegekből származnak:

Többszínűre valóban szép és megrendítő, áhítatot keltő vallomások hangzanak el, kerekednek versek az új hangfekvésben – hiszen Ágh tehetséges költő, mondanivalója, élményanyaga most is valódi és meggyőző. De az ember néha sajnálja a kimaradt „világi hívságokat”; pontosabban fogalmazva: a kedély többszínűbb változatait, játékait. Valószínűnek látszik, hogy később, ha már fesztelenebbül mozog a költő új, kissé még merev és patetikus látomásai-ban, anyagában – hogy akkor majd a kedélyjátékaiból is többet tud megírni. (Csukás István)

Sztálin vöröshadserege csakugyan hódítóként érkezett Magyarországra, a lakosság jó részét, beleértve a nincstelen, földtelen szegényparasztságot, meg a nyomorgó munkásokat, (és nem csak a maradék zsidókat), fölszabadította. Viszont gyarmatosítóként rendezkedett be,

ráerőszakolta az Európától és benne Magyarországtól is idegen rendszerét erre a tájra és népre, minősíthetetlen erőszakot követett el nem csupán nőkön, nem csak a légerekbe elhurcoltakon, mérhetetlenül sok máson is. De ez a történeteknek és a történelemnek csak egyik oldala, a valóság sokrétegebb és többszínűbb. (sajtó)

Valamifajta előrearsolás tapasztalható tehát a korábbi állapotokhoz képest. Többszínűbb lesz a június végén alakuló MNT, de ténylegesen VMSZ-vezérlettel és nagy részben az eddig már ismert szereplőkkel. Ezért nem érdemes még megvonni a mérleget. A jelek ugyanis nagyon ellentmondásosak. A VMSZ-lista nyert, de vannak igencsak meggondolandó dolgok, például hogy a választási listára feliratkozott magyaroknak csak egy része szavazott. (A feliratkozók száma kevesebb mint 140 ezer volt, akik közül lehetnek olyanok is, akik számára nehéz volt visszautasítani az ágáló aktivistákat; a szavazók száma pedig kevesebb mint 80 ezer.) (sajtó)

Ugyanezt mondhatjuk az internetes szövegekről, ami persze nem annyira meglepő, mivel a sokszínű szót – főleg átvitt értelemben – eleve inkább **iskolázott** beszélők használják.

A Szibériai garnizon folytatása szomorú és megrázó honvagy regény, a Szibériában rekedt és hazavágyó magyar hadifoglyok története. Valóságalapja nem kétséges, maga a szerző is eként tért haza az első világháború után, de nem emlékeit örökítette meg, hanem a kollektív emlékezet könyvét írta meg. Főhőse kálváriája jól példázza a korszak európai és orosz belső és külső viszonyait, a bolsevik államberendezkedés hiányosságait és kegyetlenségeit, miközben a hazajutás reményében még bolsevikokkal is együtt kell működnie. Az Aranyvonat művészi szempontból egy szinten áll a Garnizzal, tárgyának teljes kötetlenségénél fogva pedig sokkal kifejezőbb, többszínűbb és összefoglalóbb, mint az első regény volt.

Az új kötet azonban más, érdekesebb fordulatról is tudósít: az eddig ismert szelíd-gunyoros, néha naiv hang megváltozott; mint a kamaszkori mutálás után, mélyebb lett, komorabb, ám egyszínűbb is. Mintha a világ hívságaitól megtisztult zsoldárt hallanánk, mikor a könyvet olvassuk. A hasonlat nem is túlzottan erőltetett: ilyen fennkölt címek tagolják például a kötetet, hogy „Sivatagi testamentum”, meg „lamentáció...” és „Üzenet az embernek”. Többnyire valóban szép és megrendítő, áhítatot keltő vallomások hangzanak el, kerekednek versek az új hangfekvésben – hiszen Ágh tehetséges költő, mondanivalója, élményanyaga most is valódi és meggyőző. De az ember néha sajnálja a kimaradt „világi hívságokat”; pontosabban fogalmazva: a kedély többszínűbb változatait, játékeit.

Más szóval az idoeurópai nyelvekben rejlő logikusság nem azonos, hanem bizonyos értelemben különböző. Ily módon a Sapir–Worf-hipotézishez jutunk, amely szerint a nyelvek egymástól különböző mentális logikákat, azaz logikusságokat hodoznak magukban. Ha ezt másképpen akarnánk elmondani, ki kellene jelentenünk, hogy különböző nyelveken a világ másképpen néz ki, vagyis ha valaki minél több nyelvet ismer, számára annál többszínűbb a világ, különböző nyelvekben másképpen érzi magát, más-más értelmekre lel ugyanazon természetes nyelvi tartalomban stb.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy azért a magyar mezőgazdaság ennél jóval többszínűbb, és a legkisebb, egy-két hektáros, életképes őstermelőktől kezdve a több ezer, több tízezer hektáros nagy gazdaságokig mindenki szerepel ezen a palettán, azonban úgy gondolom, a legfontosabb az, hogy a legnagyobb munkaerőt képviselő, a legnagyobb lefedettséget képviselő és a legtöbb hozzáadott értéket potenciálisan képviselő réteg a kis- és közepes gazdaságok rétege, függetlenül attól, hogy egyébként ezt, mondjuk, egy családi gazdaság formájában, őstermelőként vagy adott esetben gazdasági társaságként működtetik, hiszen azért az utóbbira is nagyon sok példa van.

Sok kérdés foglalkoztat bennünket, de kitől, és mikor kérdezhetnénk meg? Nekünk, olvasóknak is elgondolkodtató, érdekes, és hasznos lehet a kérdéseket és a válaszokat végigolvasni, átimádkozni, rajtuk elmélkedni. Természetesen egy-egy konkrét élethelyzetben a válasz

<u>többszínűbb</u> , mélyebb lehet a kötetben olvasotthoz képest. Talán a legfontosabb, hogy tudjuk, Isten irgalmas, és szeretete örök, de a szabad döntés a mienk marad, így dönthetünk jól vagy rosszul.
Arra törekedtem, hogy minél <u>többszínűbb</u> legyen a könyv, mind műfajilag, mind témát tekintve. Olvasható benne beszámoló a vatikáni látogatásról, húsvéti szentbeszéd, diakónus-szentelésen elhangzott beszéd, ünnepi szentbeszéd a 300 éves piarista gimnáziumban, és számos Bács-Kiskun megyei egyházi eseményen elhangzott beszéd.
A Szentgál TV műsorkínálatában mostantól minden kedden 18:00-tól a Partizán YouTube csatorna felajánlásával olyan műsorokat láthatnak, melyek mindannyiunkat érintő társadalmi és közösségi kérdéseket tárgyalnak ki a lehető legszélesebb témakörben, de ezek mellett megtalálhatóak lesznek a szórakoztató műsorokon át, az ismeretterjesztő dokumentumfilmekben keresztül a kulturális élet eseményeiről szóló anyagokig minden. / Közzolgálati csatorna lévén küldetésünk a minél <u>többszínűbb</u> tájékoztatás, ezért is fogadtuk el a Partizán felkeresését!
Amikor Svájc szóba kerül, mindenki azonnal az Alpok festői hegycsúcsaira, a sajtkülönlegeségekre és persze a csokoládéra gondol. Ez azonban csak a jéghegy csúcsa, Svájc valójában ennél sokkalta <u>többszínűbb</u> . Egy rakás olyan érdekesség rejlik ebben az országban, amiről még az útikönyvek sem tesznek említést. Nagyon szeretjük Svájcot, ezért beleástuk magunkat, hogy olyan érdekes tényeket gyűjtsünk össze az országról és annak lakóiról, ami nagy meglepetésként érheti az embereket.
Az SZDSZ idejének környékén viszonylagos „szabadság” és magasabb jövedelemszint volt. Az oktatási kultúra tudományos kutatások eredményeihez igazítása nem történt meg, a „szabad” tanártársadalom a saját kútfője alapján szakmailag <u>többszínűbb</u> , kihozatalát tekintve érdemi eredmények nélkül abszolválta a rendszerváltozás utáni 10 – 15 évet.
Neked aki nem jobbikos, az komcsi-szoci? Ha igen, akkor üzenem, hogy érdemes lenne más kategóriákat is felállítani. A világ ennél ugyanis <u>többszínűbb</u> . Meg erről a zsidó dologról is ideje lenne leszoknod. Azért ők sincsenek ott minden sarokban, és nem rejtőztek el a szobanövény cserepében.
Az ember sokkal <u>többszínűbb</u> , mint hogy csak a karrieréért lehessen tisztelni. / Lehet, a nő sikeresebb, de a pasi másban jobb. Szerencsére nem kell sablonoknak megfelelni.
A műhelyekben tervrajzokat csinálnak, és ha az ember megtekinti ezt a munkát, akkor látja, hogy milyen rendkívüli bonyolult folyamatról van itt szó. És ez a munka annál nehezebb, minél <u>többszínűbb</u> a kép. 1949-ben nyolcezer képet készítettek havonta, 1953-ban pedig már harmincezeret.

Annak az oka, hogy a beszélők a többszínűbb alakot az – úgymond – kettős fokozás ellenére láthatólag nem érzik zavarónak, a **középfokjel poliszémiájában** lehet.

Alább szó lesz róla, hogy a középfok az **alapfokkal jelölt tulajdonság kisebb mértékét** fejezi ki, amikor **nincs szó közvetlen összehasonlításról**, vö. *megevett egy nagyobb almát vs. megevett egy nagy almát* (a „nagyobb” alma kisebb, mint „nagy”). Ugyanez a helyzet a sok határozatlan számnévvel is, vö. *több ismerőse elpártolt tőle vs. sok ismerőse elpártolt tőle* (a „több” ismerős itt kevesebb, mint a „sok”).

Ha most ezt kivetítjük a szóban forgó kifejezésre azt mondhatjuk, hogy a többszínű nem nagyobb, hanem **kisebb színbeli változatosságot feltételez**, mint a sokszínű. Ezért szerencsesebb lenne a többszínűt nem a sokszínűvel összekapcsolva elemezni, hanem attól független, önálló szótárazható lexémaként, melynek jelentése ‘néhány színű’. Így tekintve a többszínűbb **csak egyszer van fokozva**. Nem csoda hát, hogy valószínűleg az iskolázott beszélők sem érzik zavarónak.

A fenti internetes példamondatok közt az utolsó **kakuktkojás**. Itt ugyanis szó szerint értendő a **többszínű**: azt jelenti, hogy ‘több színből álló’. Talán ezért érződik itt a szó végén álló fokjel valóban kissé redundánsnak. Jobb volna a helyesírási szabályzat vonatkozó előírását megszegve **több színű**nek írni („minél több színű a kép”), vagy körülírni („minél több színt tartalmaz a kép”).

b) Szóhasadás

Vannak esetek, amikor ma már a két eltérő formához **eltérő jelentés** tapad, s ezért ezeknél már **nincs váltakozás**, hanem mindegyiket a megfelelő jelentésében használjuk.

<i>előtag fokozása</i>	<i>utótag fokozása</i>
jó szívű (‘nem beteg szívű’)	jószívű (‘könyörületes’)
jobb szívű, legjobb szívű	jószívűbb, legjószívűbb
jó vérű (‘egészséges vérű’)	jóvérű (‘tüzes’)
jobb vérű, legjobb vérű	jóvérűbb, legjóvérűbb

Ezekre a használat során oda kell figyelni, nehogy összekeverjük őket. Összekeverésünk **nyelvbtlás**, s mint ilyen, **mindenfajta szövegben javítandó**.

E) Felsőfok -bb jel nélkül

A **-só/-ső** képzős melléknevek felsőfoka hagyományosan **nem tartalmaz középfokjelt**:

<i>alapfok</i>	<i>középfok</i>	<i>felsőfok</i>
szélső	szélsőbb	legszeleső
alsó	alsóbb	legalsó
felső	felsőbb	legfelső

Az **analógia** hatására azonban mégis létrejöttek a **teljes felsőfokú alakok**:

<u>legalsóbb</u> néprétegek
<u>legfelsőbb</u> intézkedés
<u>legfelsőbb</u> fórum
<u>Legfelsőbb</u> Tanács (a volt Szovjetunióban)
<u>Legfelsőbb</u> Bíróság

Ezeket az alakulatokat – mivel „meggyökeresedtek” – a nyelvművelők **nem helytelenítik**.

Vagyis itt értékítéletüket a **nyelvi uzualizmus** ideológiájára építik (és ezzel messzemenően egyet tudunk érteni).

Ugyanakkor más esetekben, amikor **nem átvitt értelemben** használatos a szó, a **középfokjel nélküli formát** tartják helyesnek:

a legalsó polcon

Empirikus kutatások híján nem tudjuk megmondani, hogy ilyenkor a középfokjeles adatok csupán nyelvbötlások-e. Addig is, amíg valaki tüzetesebben megvizsgálja a kérdést, idézzünk néhány példát az internetről:

A basszus (ol. basso, lat. bassus, fr. basse) valamilyen zenei darabnak legmélyebb, illetve legalsóbb szólama, melyre annak egész harmóniai szerkezete épül. Ez a szólam általában a többi szólamtól nagyobb távolságban mozog, mint a többi szólam egymáshoz viszonyítva. / Minél mozgékonyabb a basszus, annál inkább elveszti alap jellegét, amelyre a többi szólam építkezik.

A megtisztított fog körüli lágyszövetek és a csont kezelése történik lézerrel, melynek következtében a legalsóbb rétegekben felhalmozódott gyulladásozó szövetek is eltávolíthatók, illetve csontregeneráció indítható el. A kezelés lehetőséget teremt a fogíny egészséges tapadásának a regenerálódására. A lézerkezelés nemcsak a fogínyben, de a csontban is biostimulatív hatású.

Mintegy 14 ezer néző látogatott ki csütörtök este a fővárosi Nemzeti Arénába, hogy a felszínen tekintse meg az elmúlt évek csúcsrangadójának számító FCSB–Kolozsvári CFR összecsapást. A házigazda alakulat gyengébb kezdés után elkezdett magára találni és egy esetleges győzelemmel felállhatott volna a dobogó legalsóbb fokára.

A földalatti járatok a Bódva-folyó bevágódásának függvényében fokozatosan jöttek létre több fejlődési szakaszban a legmagasabban fekvőtől a legalacsonyabbakig. A felső és középső szint magasabban fekvő, mennyezeti medres és meanderes járatai az egykori Bódva lebukott vizeinek oldásos és koptató hatására jöttek létre. Az alacsonyabban fekvő részeken dómok, termek és oldalszínlős járatok találhatóak, lapos mennyezettel, amelyek az egykori vízszint hosszantartó stagnációjára utalnak. A legalacsonyabban fekvő lapos mennyezetű járatok a stagnáló, vagy lassan áramló víz oldó hatására jöttek létre.

A vízszint ingadozása maga után vonja a barlang legalsóbb részeinek előntését, amely a látogatási útvonalat is elérheti. A barlangi tó legalacsonyabb szintje 7 méterrel a Bódva felszíni folyása alatt helyezkedik el.

Sütő- vagy aszaló lapra helyezett teflon sütőlapra formázzuk a keveréket négy kis pogácsává. 45 °C fokon 8-10 órán át tegyük az aszalóba, megfordítva őket, amint kiszáradnak. Éjszákára tehetjük 45 °C fokos sütőbe is (illetve a legalsóbb polcra, nyitott ajtónál). Az édes chiliszósszal és salátával szolgáljuk fel.

6.2. A közép- és felsőfok használata

Eddig a közép- és felsőfok alaki kérdéseivel foglalkoztunk. Ebben a fejezetben ezek használatának különféle kérdéseiről lesz szó. Az első alfejezetben azzal a kérdéssel foglalkozunk, mely szófajú szavak milyen mértékben fokozhatók, a további alfejezetben pedig sorra vesszük a fokozással összefüggő néhány jelenséget: a kettős fokozást, az abszolút felsőfokot, a mértékcsökkentő középfokot, a túlfokozást, valamint a negatív fokozást.

A) Az egyes szófajok fokozhatósága

Amint a Nyelvművelő kézikönyv megállapítja, tulajdonság- és körülményfogalmak mértékét jelző, ill. módosító fokozás elsősorban **melléknemek** és **határozatlan számnevek**, kisebb részben **névmások** és **határozószók**, ritkábban **melléknévi** értelmű vagy **helyzetet jelentő főnevek** körében alkalmazható.

a) A főnevek fokozása

A főnevek fokozásának a következő eseteit érdemes megkülönböztetni:

1. Felsőfokjelet kaphatnak az egyes szám 3. személyű birtokos személyjeles főnevek, amelyek személyek vagy dolgok viszonyított helyzetű részeire vonatkoznak:

a fa <u>legtetején</u>
a hegy <u>legcsúcán</u>
a céltábla <u>legközepébe</u>
a dolog <u>leglényege</u>

Ezeknek a „felsőfokú” alakoknak a stílusértékét empirikusan nem vizsgáltuk, de feltehető, hogy a **bizalmas** felől közelítenek a **közömbös** stílusértékhez; valószínű, hogy a **választékos** stílusú szövegekbe is beleillenek, a **formális** stílusúakba viszont **nem**.

Amíg nem rendelkezünk empirikus adatokkal, azt tanácsolhatjuk, hogy a formális stílusú szövegek kivételével bátran használhatjuk e főnevek felső fokát **nyelvérzékünk szerint**.

2. Közép- és felsőfokjelet is kaphatnak a jelzői szerepben, melléknévszerűen is használt főnevek:

a) Ezek egy része **megállapodott kifejezés**, például a következők:

emberebb ember
legsamarabb
pápább a pápánál

rókább a rókánál
legkutyább (természetű)

b) Más részük a **szlengben** melléknevesült főnevek közép- és felsőfoka:

királyabb, legkirályabb
sirályabb, legsirályabb
gázabb, leggázabb
állatabb, legállatabb

A LEGSIRÁLYABB PEDAGÓGUS elismerése

2017-03-23 Tetszik 2

EZ SIRÁLY!
Fantasztikus a tanító nénitek, tanító bácsitok? Szereztétek meg neki a LEGSIRÁLYABB PEDAGÓGUS oklevelet!

- Rajzoltátok le együtt, hogy milyen különleges dolgokat tesz értetek.
- Mit szerettek benne? Milyen érdekes közös emlékeitek vannak?
- A rajz mellé írjátok is le néhány mondatban, hogy mit ábrázoltatok!

Átadták a világ legállatabb rendőrautóját

Még hogy Bugatti meg Ferrari Dubajban? A Man-szigeti zsaruknak százszor, ezerszer, csillioszor dögösebb autó jutott, csak őriztetest ne kelljen szállítaniuk vele.

c) További részük **alkalmi alakulat**; az **írói** nyelvben, a **reklámyelvben** de a **besznyében** is előfordulhatnak ilyenek:

A téma az ő legtémább témája lehetett (Szerb A.: A Pendragon-legenda)
a legcsokoládébb (hirdetési szlogen)

A nyelvművelők **nem lelkesednek** ezért a stíluseszközért, és van, hogy más megoldás alkalmazására buzdítanak:

<i>fokozott főnév</i>	<i>más megoldás</i>
Életbe lépett egy <u>fogyasztóbarátabb</u> jogszabály.	Életbe lépett a <u>fogyasztók számára előnyösebb</u> jogszabály.
<u>Menedzserebb</u> vezetésre van szükség.	Jobban <u>menedzselő</u> vezetésre (vezetőkre) van szükség. Átfogalmazással: <u>Menedzserszemléletű</u> vezetésre (vezetőkre) van szükség.

A nyelvőrök az átfogalmazással azt sugallják, mintha gond lenne a főnevek fokozásával. Ez nem így van. Sem nyelvi, sem más alapon **nem emelhetünk kifogást** az ilyen alakulatok ellen.

Az első példánál fölmerül a kérdés: főnév-e egyáltalán a *fogyasztóbarát* szó, hiszen valószínűleg mindig jelzői helyzetben fordul elő. Ha pedig melléknév, természetes, hogy fokozható. A második példában található *menedzser* viszont kétségtelenül főnév, de semmi okunk sincs rá, hogy ne fokozzuk, s helyette unalmas körülírásokkal éljünk.

Ez a szemlélet az **újtól, a kreatívtól való irtózásból**, a nyelvművelés mély **nyelvi konzervativizmusából** fakad; ha ez nem volna, örülniük kellene a tömörebb megfogalmazásnak, hiszen amúgy a **nyelvi szintetizmus** fontos ideológia számukra.

Természetesen **nyugodtan fokozhatjuk a főnevet a választékos** stílusú szövegekben is, ha abba az ilyen **stiliztikailag jelölt** formák beleillenek (és beleillenek, hisz épp azért alkalmazzuk őket). A másik terület, ahol bátran élhetünk ezzel a stílus eszközzel, a **bizalmas** stílus.

Ugyanakkor joggal tehetjük fel, hogy a **formális** stílustól az ilyen jelölt formák idegenek, formális stílusú szövegekben azonban aligha jut bárkinek is eszébe ilyet használni.

b) Az igék és az igenevek fokozása

Az igék fokozása elvileg nem tartozik a témánkhoz, mivel az egész fejezet a **névszókkal** foglalkozik, az **igenevek** azonban ide tartoznak, s mivel az igenevek igéből jönnek létre szóképzéssel, célszerű itt az igékre is kitérni.

Az igék és az igenevek általában **analitikus** eszközökkel, ti. **körülírással fokozódnak**, az *inkább, leginkább*, valamint a *jobban, legjobban* szavak segítségével:

	<i>középfok</i>	<i>felsőfok</i>
megfelel	inkább megfelel jobban megfelel	a leginkább megfelel a legjobban megfelel
megfelelő	inkább megfelelő jobban megfelelő	a leginkább megfelelő a legjobban megfelelő

Előfordul – főleg a melléknévi igenevek esetében –, hogy a körülírással fokozással együtt **középfokjel** is járul az igenévhez; ezt a **nyelvművelők hibának** tartják:

<i>kétszeresen fokozott</i>	<i>egyszeresen fokozott</i>
inkább megfelelőbb	megfelelőbb inkább megfelelő
a leginkább megfelelőbb	legmegfelelőbb a leginkább megfelelő

A kétszeresen fokozott igenevek talán leginkább **nyelvbötlésnek** tekinthető (anticipációs toldalékbetoldódás, ill. vegyülés), és persze **javításra** szorul. Ugyanakkor érdemes lenne megvizsgálni a szövegtörzsekben, mennyire gyakori ez a bötlés, s nincs-e esetleg szókezdődő nyelvváltozásról.

Amint az előző példánkból is látjuk, azokat az igeneveket, amelyek már többé-kevésbé **melléknevesültek**, szintetikus eszközökkel, azaz a **középfokjel segítségével** is lehet fokozni:

csábítóbb, legcsábítóbb, legeslegcsábítóbb (ajánlat)
kelendőbb, legkelendőbb, legeslegkelendőbb (árucikk)
kielégítőbb, legkielégítőbb, legeslegkielégítőbb (megoldás)
megnyugtatóbb, legmegnyugtatóbb, legeslegmegnyugtatóbb (hír)

BlikkRúzsa.Blikk.hu
Kekszes Ferrero
píte. Ennél
csábítóbb finomság
kevés van - Blikk
Rúzs

A nyelvművelők azonban **óvatosak**, s arra buzdítják a nyelvhasználókat, hogy ha az igenévi jelleg még nem homályosult el teljesen, **inkább az analitikus formákat**, azaz a körülírt fokozást alkalmazzák:

<i>szintetikus</i>	<i>analitikus</i>
legmegfontolandóbb	a leginkább megfontolandó
legmegalapozottabb	legjobban megalapozott
legláthatóbb	legjobban látható

Nem szükséges fogalmazáskor nyelvtörténeti vizsgálatokat folytatni arra nézve, hogy egy-egy melléknévi igenév kellőképpen melléknevesült-e már, **nyugodtan fokozhatjuk** a melléknévi igeneveket, ha a fokozott alakoknak jónak érezzük, vagyis bátran támaszkodhatunk a **nyelv-érzékünkre**. Mindez egyaránt érvényes minden stílusváltozatra, még a formális stílusra is.

Bizonytalanság esetében megnézhetjük a **szövegtörzsekben** és általában az **interneten**.

Nyelvbotlásképpen **kétszeres fokozás** is előfordulhat; ezt a nyelvművelők „durva hibának” és okvetlenül kerülendőnek tartják:

<i>kétszeres fokozás</i>	<i>egyszeres fokozás</i>
a leginkább felkapottabb	a legfelkapottabb
a legjobban felkapottabb	a leginkább felkapott
mindinkább számottevőbb	mindinkább számottevő
	mind számottevőbb

Nem érthetünk egyet a „durva hiba”, mivel ez esetben valószínűleg **egyszerű nyelvbotlásról** van szó, vagyis aki ilyet mond, az nagy valószínűséggel ki is tudja javítani, ha például elolvassa a szövegét maga után. **Javításra mindenképpen szükség van**, akár a magunk kéziratáról, akár másokéról van szó.

c) A határozószók fokozása

Vannak olyan határozószók, melyeknek a **középfokú** alakja **mind a hová?, mind a hol? kérdésre válaszolhat**. Ilyen a *kijjebb*, *beljebb*, *lejjebb*, *följebb*.

<i>hová?</i>	<i>hol?</i>
húzódjunk <u>kijjebb</u>	<u>kijjebb</u> ült egy széken

engedjen <u>beljebb</u>	<u>beljebb</u> már nem volt üres hely
hiába megyünk <u>lejjebb</u>	<u>lejjebb</u> meleg van
menjünk <u>följebb</u>	<u>följebb</u> hűvös az idő

Ugyanez a kettősség a **felsőfokú alakoknál** is megvan.

<i>hová?</i>	<i>hol?</i>
menjél <u>legbeljebb</u>	<u>legbeljebb</u> sem volt hely

Ezt a kettősséget a nyelvművelők **sem kifogásolják**, s természetesen mi sem. Mindkét forma **közömbös** stílusértékűnek látszik, így **minden stílusváltozatban** használható.

d) A más határozatlan névmás fokozása

A *más határozatlan névmás* bizonyos esetekben **melléknévszerű** használatú:

<u>Más színű tollal javítsd!</u>
<u>Ő más volt.</u>

Az első mondatban a *más* **minőségjelző**, a másodikban a **névszói-igei állítmány névszói részét** alkotja. Ezekben a mondattani szerepekben melléknevek szoktak állni:

<u>Piros színű tollal javítsd!</u>
<u>Ő piros volt.</u>

A *más* melléknévszerű használata magyarázza, hogy a *más* olykor **fokjelet** is kaphat. A *másabb* jelentése 'még kevésbé olyan, még kevésbé hasonló'.

A nyelvművelők egy része **kifogásolja** a *más* fokozását, pl. ebben a mondatban:

<u>Mennyivel lett <u>másabb</u> ez az áruház?</u>

Azzal „érvelnek”, hogy ami *más*, az már eleve nem azonos a megnevezett, szóban forgó személlyel, tárggyal, dologgal, így tehát nincs értelme a fokozásnak; ez nem más, mint **nyelvi logicista** okoskodás.

Azt ugyanakkor a *másabb* kifogásolói is elismerik, hogy **párhuzamba állításkor** vagy **szembeállításkor helyénvaló** lehet a *másabb* alak használata, még ha szokatlan is ez a forma. Ennek ellenére „a köznyelvben” természetesebbnek tartják, ha a *másabb* formát elkerüljük:

Minél <u>másabb</u> a táj az otthon megszokottól, annál nagyobb érdeklődéssel szemléljük.	Minél <u>jobban különbözik</u> a táj az otthon megszokottól, annál nagyobb érdeklődéssel szemléljük.
---	--

Valójában **nincs szükség a köznyelvben sem ilyen átfogalmazásra**, nyugodtan használhatjuk a *másabb* formát **bizalmas** (informális) és **választékos** stílusú szövegekben is. Jelentés-

tani alapon sem emelhetünk kifogást a *más* fokozása ellen, mivel a másság eltérés, az eltérésnek pedig fokozatai vannak.

Legfeljebb a **formális** stílusú szövegek azok, ahova nem biztos, hogy mindig illik, bár szakszövegben teljesen indokolt lehet a használata.

A fentiek természetesen nem jelentik azt, hogy ne volnának olyan esetek, amikor a *másabb* nem hordoz jelentéstöbbletet a *máshoz* képest, de tudni kell, hogy **attól, hogy két nyelvi forma teljesen azonos jelentésű, még nem szükséges az egyiket helytelennek bélyegezni**: lehet, hogy épp most keresi a maga helyét a rendszerben, s száz év múlva a *más* szót utódaink már határozott szabályok szerint fogják fokozni. A *mással* azonos jelentésű *másabb* nyelvújítói elutasítása a **nyelvi necesszizmus** és a **nyelvi invariabilizmus** ideológiáján alapul.

B) Kettős fokozás

Hasonlító határozós kifejezésekben a *-nál/-nél* ragos határozó hagyományosan alapfokban van, ma már azonban **középfokba is kerülhet**, s ezáltal ilyen **váltakozás** jön létre:

<i>egyszeresen fokozott</i>	<i>kétszeresen fokozott</i>
érdekesnél érdekesebb	érdekesebbnél érdekesebb
helytelennél helytelenebb	helytelenebbnél helytelenebb
unalmasnál unalmasabb	unalmasabbnál unalmasabb

Ma már a nyelvújítók **nem helytelenítik** ezeket, amivel persze egyetértünk, csak azt nem értjük miért van szükség egy olyan fázisra, amikor szinte mindent, ami új a nyelvben, helytelenítene.

Más magyarázatot nem találunk erre, mint a mélyen gyökerező **nyelvi konzervativizmust**, továbbá a **nyelvi platonizmust** és a **nyelvi standardizmust**.

Az újabban létrejött formák ma már **uralkodónak** látszanak, de a kérdést **empirikusan** kellene vizsgálni. Mindenesetre az *érdekesnél érdekesebb* hagyományos formára az MNSZ2 mindössze 9 találatot adott, míg az *érdekesebbnél érdekesebb* formára 120-at (mindkettő tisztított adat).

A **kettősen fokozott** formákat nyugodtan lehet használni akár **bizalmas**, akár **választékos** stílusú szövegben. **Formális** stílusú szövegekbe persze nem illenek, de oda akkor sem illenek, ha csak egyszerűen vannak fokozva.

Érdekesnél érdekesebb

De hát hogy is ne őrizgette volna magában azt az országot, ahol minden megtörténhetett, s ahol érdekesnél érdekesebb, könnyesnél könnyesebb, mosolyosnál mosolyosabb dolgokat látott! Hogyan is ne őrizgette volna emlékezetében a mézeskalács házikót a kolbászból font kerítéssel, a csengő barackot és szőlő szőlőt termő kerteket, amelyeknek aranyalmafáit a leggondosabb őrizet ellenére is meg-meglopta egy nagy madár! (Zalabai Zsigmond)

Nem nehéz persze megfejteni, mitől lesz BIG valamennyi írása és könyve elképesztően érdekes. Ennek az írónak fantasztikus memóriája van, érdekesnél érdekesebb történetek ezreit őrizi emlékezte. Zsidó és nem zsidó történeteket, de valószínű, hogy többet az előzőekből. (sajtó)

Az amerikai regényirodalomban már előtte is voltak talán nála is kiemelkedőbb írók, az ő indulása után pedig egy egész nemzedéknyi jobbnál jobb, érdekesnél érdekesebb író tette az amerikai regényt egyenrangúvá az európaival. Mégis, igazán Sinclair Lewistől számítjuk az amerikai regényt a nagy világirodalmi teljesítmények közé. (tudományos)

Érdekesebbnél érdekesebb

A lány hazatér. És nem görögtűz és revolverdörrenések végzetül, hanem az igazi nyomorúság, a posvány, a mindennap posványa nyeli el a lelkeket. Be kell ismerni, hogy nagy ügy, kényes ügy és merészség kellett a megpedzéséhez. Ezért is van, nyilvánvaló, hogy míg a regény főhőseinek lelki válságai elnagyolódnak, addig a külső milió, a környezet érdekesebbnél érdekesebb éles vonású jellemei túlfeszítik a regény kicsi kereteit. A novella vagy még inkább a dráma lendületei lüktetnek át a regény körülményeskedő, nyugodt elbeszélő módján s ez eredmény az, amit előbb mondtam. (Tersánszky Józsi Jenő)

Leegyszerűsítve családregénynek nevezhető, megint rendkívül rafináltan, becsapósan szerkesztett, mégis hihetetlenül arányos új művében (melyet ismét Sívágyó Katalin fordított, kiválóan), egy elragadó megjelenésű, sportokban élenjáró, tiszteletreméltóan szorgalmas, kötelességtudó, család- és hazaszerető zsidó ifjút, illetve meglelt férfit állít a középpontba. Ezután pompázatos mellékfigurákként megszólaltatott, érdekesebbnél érdekesebb szereplők szemszögéből nézve bánatos következetességgel fokról fokra lerombolja az ideális hős kö-zépiskolai legendáját. (sajtó)

Az első tudományos filmfesztiválnak teljes, 29 órát kitevő anyagában például igazán szébbnél szébb, érdekesebbnél érdekesebb munkákat láthatott az érdeklődő. Például a világűr fekete lyukait bemutató ausztrál filmben egy óriási keretre felfeszített szappanbuborékkal tudták érzékelhetővé tenni, miért nincs semmi a fekete lyukakban. (sajtó)

A mikroszkóp alatt igen mutatós virágporszemek egy része szabad szemmel is látható, akár a 0, 2 milliméteres nagyságot is elérheti. Akárhová lapozunk a karcsú kötetben, érdekesebbnél érdekesebb dolgokat tudunk meg a virágpórókról és az általuk okozott betegségről, a pollenózisról. (tudományos)

Amit itt a háttérben hallanak, az nem más, mint egy nagyon régi piros Csepel tűzoltó autónak a berregése. Ez a Csepel is indul majd a rallyn. A parkolóban áll még egy nagyon szép sárga Citroen kacska és számtalan, érdekesebbnél érdekesebb kocsi áll még itt. Leginkább jeepek, terepjárók, amik, ugye, legjobban bírják majd a kinti mostoha terepviszonyokat. (besznye)

Nem szeretném, ha az „Én vagyok a király!” stílus helyett most az „Én vagyok a ti igazságos, jó királyotok!” stílus jönne. Mert már elég nehezen hiszek! Ha megváltozna a két koalíciós

partner közötti párbeszéd stílusa – és a kigazda mentalitást ismerve erre most van némi esély – akkor hamarosan érdekesebbnél érdekesebb „ügyeket” ismerhetünk meg, legalább kétféle tálalásban. Hogy aztán ez hova fajul, arra vannak tippjeim, de – önmérsékletre lettem intve! – egyelőre nem tenném közkinccsé. (fórum)

Van két olyan kifejezés is, amely csak kettősen fokozva használatos a mai nyelvben:

jobbnál jobb
szebbnél szebb

C) Abszolút felsőfok

A felsőfokot olykor olyankor is használjuk, amikor **nem hasonlítjuk össze semmivel** az adott tulajdonságot, hanem a felsőfokkal annak **rendkívüli mértékére** utalunk, **erős érzelmi telítettséggel**. Ilyenkor beszélünk **ABSZOLÚT FELSŐFOKRÓL**.

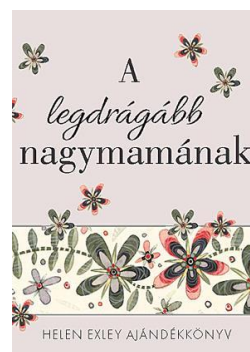
A Nyelv művelő kézikönyv szerinte az abszolút felsőfok a magyarban **jóval ritkábban** használatos, mint az ismertebb indoeurópai nyelvekben.

Ezek használatát a kiadvány **nem támogatja**, ezeket „elkoptatottak” titulálja, s helyettük „magyarosabb és egyúttal természetesebb, őszintébb” hagyományos nyomósító eszközöket (jelzőket, határozókat, összetételeket) ajánl:

<u>abszolút felsőfok</u>	<u>más megoldás</u>
<u>legdrágább barátom</u>	<u>szeretett barátom</u>
<u>legkedvesebb anyám</u>	<u>édes jó anyám</u>
<u>legnagyobb örömmel</u>	<u>kész örömmel</u> <u>szíves-örömmel</u>

Gyászjelentésben:

<u>abszolút felsőfok</u>	<u>más megoldás</u>
<u>a legjobb apa</u>	<u>felejthetetlen apánk</u>
<u>a legdrágább testvér</u>	<u>a páratlan jó testvér</u>

Nagyon inkorrekt eljárás a magyaros formához **pozitív erkölcsi tulajdonságokat kötni**, ezzel pedig az állítólagosan idegenszerűekhez **negatív erkölcsi tulajdonságokat**. Ez nagyon durva **nyelvi moralizmus**. A beszélő magánügye, hogy mennyire akar őszinte lenni, de amúgy semmi okát nem látjuk, miért lenne a *szeretett barátom* kifejezés őszintébb, mint a *legdrá-*

gább, hiszen mindenki tudja, hogy az abszolút felsőfok **stíluseszköz**, és nem kell szó szerint venni.

Olyan ez, mintha a nyelvművelők azt javasolnák, hogy az *ezer éve nem láttalak* helyett inkább az „őszinte” *nagyon régen nem láttalak* vagy a „még őszintébb” *nyolcvanhárom és fél napja nem láttalak* kifejezést használjuk. Valójában az egész ostoba tanács mögött szintiszta **nyelvi purizmus** és **nyelvi konzervativizmus** áll, az őszinteségre való utalás csak maszlag.

Egyébként a kifogásolt kifejezések ma egyáltalán nem tűnnek elkoptatottak, valószínűleg **száz évvel ezelőtt sokkal gyakoribbak** voltak, mint ma. Mivel visszaszorulóban vannak, aligha jelentenek „veszélyt” bármilyen más nyelvi eszközre nézve.

A fentiekből következően az abszolút felsőfokot **habitusunk, érzelmeink, ízlésünk** szerint **használhatjuk**, mindenfajta külső korlátozás nélkül. Leginkább a **választékos** stílusba illik.

Az előzőtől eltérően kell kezelni azokat a felsőfokú szóalakokat, amelyek már **egyáltalán** vagy **szinte egyáltalán** nem használatosak **összehasonlító** szerepben, hanem **jelentésváltozáson** mentek keresztül:

a legutóbb
leginkább
(a) legkevesbé sem

Ezeket a **nyelvművelők sem helytelenítik**, s természetesen mi sem: **bármilyen stílusú** szövegben használhatók, legföljebb az utolsó **nem illik bele** a **formális** stílusú szövegekbe, **érzelmi töltésénél fogva**.

D) Mértékcsökkentő közép fok

MÉRTÉKCSÖKKENTŐ KÖZÉPFOKNAK az olyan közép fokot nevezzük, amely a **tulajdonság kisebb mértékét** jelenti. Ez akkor van így, amikor **összehasonlítás és előzmény nélkül** használunk közép fokot.

Míg tehát **hasonlításban** a **közép fokú** melléknév a **tulajdonság nagyobb mértékét** jelzi, addig olyankor, amikor **nincs összehasonlítás**, épp az **ellenkezőjét**, a tulajdonság **kisebb mértékét**.

<i>kisebb mértékű tulajdonság</i>	<i>nagyobb mértékű tulajdonság</i>
Egy <u>magasabb</u> férfi keresett.	Egy <u>magas</u> férfi keresett.
Egy <u>idősebb</u> hölgy volt itt.	Egy <u>idős</u> hölgy volt itt.

Az *egy magasabb férfi keresett* és az *egy magas férfi keresett* mondatok alanyai közül a második mondatbeli a magasabb. Az *idősebb hölgy* is fiatalabb az *idős hölgy*-nél.

Mindezt a nyelvújítók tárgyilagosan állapítják meg, **ez esetben nem kéri számon a mértécsökkentő középfokon a logikát**. Ennek nyilván az az oka, hogy **régi, megállapodott** kifejezőeszközzel van szó. Vagyis a **nyelvi konzervativizmus** felülírja a **nyelvi logicizmust**, ill. a **nyelvi racionalizmust**.

Bár logikai érveket nem hoznak föl a nyelvújítók a mértécsökkentő középfok ellen, vannak **más érvek ellene**. A **Nyelvújító kézikönyv** állítása szerint a mértécsökkentő középfok **német hatásra** terjedt el nagyon, „óvatosságból, szépítő céllal”. A kézikönyv szerint a mértécsökkentő középfok helyett „többnyire stílusosabb is, pontosabb is az alapfokú melléknév”:

<i>mértécsökkentő középfok</i>	<i>alapfok</i>
<u>Nagyobb</u> bűncselekmények elkövetésével is megvádolták.	<u>Nagy</u> bűncselekmények elkövetésével is megvádolták.
Ezek már <u>súlyosabb</u> szabálytalanságok, nem hunyhatunk szemet fölöttük.	Ezek már <u>súlyos</u> szabálytalanságok, nem hunyhatunk szemet fölöttük.

Ha a pontosságot nézzük, a nyelvőrök által javasolt alapfokú forma kevésbé pontos, mint a középfokú. A pontosságra való hivatkozás itt a **nyelvi egzaktizmus** megnyilvánulása. Az sem igaz, hogy az alapfokú forma stílusosabb volna; az erre való hivatkozás **nyelvi dekorizmus** és **nyelvi expresszivitás**. A pontosságra és a stílusosságra való hivatkozás nem más, mint két mondacsínált érv a középfokú forma ellen, amely a második világháború után szalonképtelenné vált **nyelvi purizmus** elleplezésére szolgál.

A fentiekből következően a nyelvőrök tanácsát nyugodtan figyelmen kívül hagyhatjuk, **tetszésünk szerint választhatjuk akár a mértécsökkentő középfokot, akár az alapfokot**. Ezenkívül természetesen sok esetben az egyik jobban illik a mondatba, mint a másik. Ha pl. tapintatosak szeretnénk lenni, kétségkívül megfelelőbb a mértécsökkentő középfok, pl. *Az az idősebb hölgy az anyukád?*

A mértécsökkentő középfok stílusértékénél fogva az **informális** és a **választékos** stílusú szövegekbe illik bele legjobban. A **formális** stílusú szövegekben valószínűleg nem használatos, de ezt a feltevést is **empirikus** adatokkal kellene tesztelni.

E) „Túlfokozás”

TÚLFOKOZÁSRÓL akkor beszélnek a nyelvőrök, amikor egy más nyelvből átvett felsőfokú melléknévet a magyarban felső- és középfokjellel látunk el.

<i>„túlfokozás”</i>	<i>más megoldás</i>
a legminimálisabb	minimális, a legkisebb
a legmaximálisabb	maximális, a legnagyobb
a legoptimálisabb	optimális, a legjobb, a legkedvezőbb

A *minimális, maximális, optimális* latin eredetű melléknevek fokjelezett alakjai a nyelvőrök hibásnak tartják, mivel azok már – úgymond – eleve felsőfokúak.

Ezzel az „érvvel” nem lehet egyetérteni. Szókölcsönzéskor **az átvett szó az átvevő nyelv rendszerébe illik bele**, s bár van rá példa, hogy magával hozza bizonyos alaki tulajdonságait is (pl. az angol is átveszi nemegyszer a latinból a többes számú formákat), de ezt semmiképpen sem lehet általános szabálynak tekinteni.

Abszurd elvárás, hogy ahhoz, hogy valaki helyesen beszéljen magyarul, még latinul és más idegen nyelveken is tudnia kelljen beszélni.

Ebből következően egyáltalán nem érthetünk egyet a *legoptimálisabb, legminimálisabb, legmaximálisabb* alakok kárhóztatásával, s azzal sem, hogy ezek túlfokozottak volnának. Különösen, hogy ezek az esetek egy részében valószínűleg **nyomósító** szerepben, **érzelmi telítettségű** megfogalmazásokban fordulnak elő. Sajnos a nyelvűvelők nem tartották még azt sem szükségesnek, hogy mondatokban idézzék példaként a kifogásolt szavakat.

A **túlzás** szokásos **stíluseszköz** a nyelvekben (*ezer éve* nem láttuk azt, akivel néhány hónapja nem találkoztunk), s ennek egyik eszköze lehet az eleve a tulajdonság maximális vagy minimális vagy éppen optimális fokát jelentő szavak fokozása még akkor is, ha a beszélő tisztában van azzal, hogy ezeknek pontosan mi az átadó nyelvben a jelentésük.

Empirikus vizsgálatok nélkül nem lehet megmondani, milyen stílusú szövegekre jellemző a fenti három melléknév felsőfokú alakjának a használata.

Az alábbi példák, amelyek az MNSZ2-ből valók, azt valószínűsítik, hogy ezeknek a nyelvi formáknak a használata a **gondozott** fogalmazású, **választékos** vagy **formális** stílusú szövegektől sem idegen:

Ha egy társadalom huzamosabb ideig eltekint a kölcsönös tolerancia elvének hagyományától, akkor megfosztja polgárait attól, hogy a személyiségüket a legminimálisabb szinten is kibontakoztathassák. Akkor mindenki beleütközik mindenkibe. Kaotikus tömegtársadalomra züllik, ahol mindenki eszköz, függetlenül attól, hogy szerepe szerint csavarhúzó-e vagy csavar. Az ember kétféle módon tud reagálni határesetekben: hisztérikusan és erőszakosan, avagy megértően és türelmes határozottsággal. Talán mondani sem kell, hogy melyik a jobb. (Nádas Péter)

A parányi doboz előnye közé tartozik többek közt a csökkenő szállítási költség, illetve a tény, hogy a szállítás közben kevesebb káros anyag kerül a levegőbe. Talán mondanom sem kell, hogy a doboz újrahasznosított papírból készült, és maga a készülékház is a recycling jegyében fogant. A gyártás közben a lehető legkevesebb káros anyagot használják fel, ezenkívül pedig arra is odafigyeltek, hogy a telefon fogyasztása a lehető legminimálisabb legyen. (sajtó)

A zsidóság falusias jellegét a haszonbérlők: elsősorban a nem önálló, kisebb bérlők magas aránya adta, akik jórészt nincstelen galíciai bevándorlók voltak. Számuk a XIX. század első felében gyorsan növekedett, ám az egyre „később” érkezők a korábbi évtizedek árendásaival nem konkurálhattak: számukra csupán a leggyengébb, alig jövedelmező bérletek jutottak, ezért mind többen kényszerültek önállóságuk feladására, valamint kiegészítő tevékenységek: házalás, különféle „apróságokkal” kereskedés, borközvetítés folytatására. Sokszor ideiglenes jelleggel, ami szintén csupán a legminimálisabb megélhetést nyújthatta. (tudományos)

Az eredményekről néhány számszerűséget azért talán mégis célszerű itt elmondani, külön is megemlíteni. Így például tíz évvel a törvény hatálybalépése óta a helyi kisebbségi önkormányzatok mintegy 14 százaléka a legminimálisabb működési feltételekkel sem rendelkezik, tehát nincs helyisége, nincs infrastruktúrája. Azt gondolom, tíz évvel a hatálybalépés után ez nem egy jó hír. 10 százalékuk panaszkodott arról, hogy az a törvényi kötelezettség, amelyik a jegyzőnek, illetőleg a polgármesteri hivatalnak kötelezővé teszi a kisebbségi önkormányzatok működésének támogatását, nem valósul meg, nem érvényesül a gyakorlatban. (hivatalos)

Naipor Zsolt, az MSZP városi elnöke azt mondja, hogy a városban ellenzékben lévő szocialisták nem tudják, hogy minek az árát fizetik meg a városvezetés döntése alapján a távhő szolgáltatást igénylő szerény jövedelmű győriek. A legminimálisabb költségeket fizetik, ezt minden győri tudja már, hiszen a sajtón keresztül több tájékoztatást kaptak a győriek is. Naipor képviselő úr pedig a közgyűlésen is többször tájékoztatva lett arról, hiszen nyílt anyagok alapján hozza meg mindig a közgyűlés a döntéseit, tehát minden költség, ami a távhő szolgáltatásban jelentkezik nyilvános és a képviselő úr is megkapta és tisztában van vele. (besznye)

Mivel már úgyis letettem arról, hogy némi értelmet találjak benned, és főleg írásaidban, megpróbálok röviden és velősen válaszolni a hülyeségeidre annak a dolognak a legminimálisabb esélye nélkül, hogy valaha is megértenéd. Ilyen röviden talán nem járatom le annyira magam, hogy olyan lényt próbálok bemocskolni, aki már nélkülem is éppen eléggé lejárta magát mások legnagyobb gyönyörűségére, mint ahogy azt az előzőekből bárki, akinek egy csepp esze van láthatta. :-) Szóval mint köztudott az ocsú válik el legelőször a búzától. a kereskedő is először a selejtet/romlott árut adja el. stb, stb, stb. (fórum)

Holnap lesz a tárgyfelvétel, kíváncsi vagyok nagyon az órarendre. Már volt egy találkozón néhány tanárral is, plusz tartottak egy általános megnyitót is. Hááááát, őszintén szólva alig értettem valamit. Ha általánosan kell beszélgetni, legtöbbször nem okoz problémát (sőt a mai nap kivételesen az egyik fénypontnak számít), de a szaknyelvet nem értem. Még! Remélem, hogy ami késik, nem múlik! Az élet egyre jobb, próbálom a legminimálisabb időt a szobában tölteni. Közeleg a kínai ünnep, a legtöbben hazamennek, sulis nincs, így ki kell eszelni egy tervet. A legvalószínűbb az lesz, hogy egy térképpel felszerelve bejárom a környéket, felfedezem, hogy mit lehet csinálni, fotózok, azokkal az osztálytársakkal akik maradnak, pedig kitalálunk valamit... (közösségi)

Az idézett példák – de a nem idézettek is – azt mutatják, hogy a kifogásolt forma **minden stílusrétegben** megtalálja a helyét, s a legtöbb esetben érezhető, hogy **erős értelmi és érzelmi nyomaték** van rajta.

A legminimálisabb alkotmányos garanciák miatt aggódnak a jogvédő szervezetek

Magyar Hang | 2020. május 27., 17:12 | Belföld

A *legmaximálisabb* tiszser ritkább az MNSZ2-ben, mint a *legminimálisabb*; ennek nyilvánvalóan kívüli (tartalmi) okai vannak.

Hozzám az egész magyar költészetből József Attila áll a legközelebb. József Attilánál a modernség, a maiság, az érzékeny árnyaltság, a modern ember idegélete legtermészetesebben

társul a magyar költészet hagyományaival. Fantáziában, nyelvben a <u>legmaximálisabb</u> fokon jeleníti meg gondolatait. Amit József Attila csinált, még senki nem tudta megcsinálni a magyar költészetben. (Csorba Győző)
A játék grafikájánál a készítőink inkább a <u>legmaximálisabb</u> realizmusra és nem a szépségre törekednek. Nem találunk majd a játékban 3-féle szemképráztatóan színes effektusokat, a mostani információim alapján nem lesznek csodaszép, egzotikus pályák. A helyszínek nagyon jól néznek ki, de a legtöbbször egyszerű kisebb falvak, kisvárosok vagy amerikai metropolisok, tipikus, a helyre jellemző lakóházakkal, bevásárlóközpontokkal. Az utcákon persze meglátszik a háború pokla: itt felszakadt a beton egy ágyúlövéstől, ott egy megrongált, gazdátlan autó áll kitért ajtókkal. (sajtó)
Elhangzott már korábban, a délelőtti során, hogy az Állami Számvevőszék a tavalyi évet vizsgáló jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy sem gazdaságossági, sem támogatáspolitikai célból nem indokolt fenntartani több, gyakran párhuzamosan működő támogató szervezetet. Azt gondolom, hogy az is fontos – és ezzel kapcsolatban, azt hiszem, egy fontos, érdemi és pozitív, előremutató kritikát hallottunk –, hogy az alap irányadó elvei között szereplő nyilvánosság elve a lehető legnagyobb és <u>legmaximálisabb</u> mértékben érvényesüljön. (hivatalos)
Igen, csak én azt hiszem, hogy ha az összeg nagyságrendjét nézzük, akkor tulajdonképpen a kártérítési perek <u>legmaximálisabb</u> összege is elenyésző az igazi üzlethez képest, tehát nem játszik szerepet, tehát politikai súlya nincsen a kártérítési összegeknek. (besznye)
Ha megakarok ölni valakit: FMJ, balta, kés: ugyanúgy megteszi, bármelyikkel lehet. Ha önvédekezni akarok, akkor viszont az esélyeket a törvénytisztelők oldalára kellene állítani, a kívülállók lehető <u>legmaximálisabb</u> kíméleteivel egybekötve. De hát agyatlanok, nincs mit tenni. Rettegnek a fegyvertől, mert fogalmuk sincs róla, hogy mi is az valójában. Túlértékelik a lehetőségeit, ugyanakkor ilyen szarvashibákat vétnek. Nem lenne szabad zsigerből törvénykezni. (fórum)
– Itt a raboknak nagyon gyenge a koszt, fel kell javítani, több hús jár nekik. Újabb konditermet kell nyitni nekik, és lehetővé kell tenni, hogy minden szinten legyen internet-elérés. Mire az egyik társa megkérdezi: – Te viccelsz? Az ovisoknak, meg az iskolásoknak az ételt felére csökkentetted, a játékot, meg a számítógépet elvetted tőlük, itt pedig a raboknak a lehető <u>legmaximálisabb</u> kedvezményeket akarod adni? – Dehogy is viccelek, óvodába meg iskolába már nem fogunk járni, de ide még bármelyikünk bekerülhet. (közösségi)

A „tudományos” alkorpuszból nincs a *legmaximálisabbra* példánk. Itt is azt látjuk, mint a *legminimálisabbnál*, hogy a szerzők a felsőfokú formákat érezhetően érzelmi és értelmi nyomatékkal használják.

Fogorvosi rendelőnk több mint 30 éve fogad nagy számban magyar és külföldi (német, angol, francia, svájci) pácienseket.

A hosszú évek tapasztalatának, magas színvonalú munkájának köszönhetően a VitalCenter név mára egyet jelent a kiváló minőségű megbízhatósággal.

A bizalomért nap mint nap tennünk kell, és amit teszünk az mindig tudásunk legjavából fakad: képezzük magunkat, haladunk a tudás fejlődésével, hogy munkánkat magas minőségben, kiváló szaktudással, megfelelő garanciával végezhessük és pácienseinknek a legmaximálisabb biztonságot nyújthassuk.

A három felsőfokú melléknév közül a *legoptimálisabb* a leggyakoribb. Néhány jellemző példa a használatára:

Most már csak az a kérdés, hogy valóban adódik-e számunkra ebből a modellből tanulság. S itt mindjárt szembe kell nézni egy veszedelmesen félrevezető analógiával. Éppen a második

világháborút követő évtizedekben született meg egy lidércesen öntévesztő elmélet és álláspont, melyről hivatalosan is azt nyilatkozzuk és sugalmazzuk, hogy mindent számításba véve még ez a <u>legoptimálisabb</u> : a menetrendszerűen fenntartott parciális háborúk, és az atommal biztosított egyensúly. S mintha ez csakugyan hasonlítana is arra, amit a játék-játszma kapcsán mondtunk, s amit a XVII-XVIII. század gyakorlatában – a szabályozható rossz stratégiáját – humanizálásnak értékeltünk. (Mészöly Miklós)
A tájékoztató- és látogató központ vezetője szerint folyamatos munkát végeznek azok a szakértői bizottságok, amelyek feladata, hogy kidolgozzák a tisztítótartályban lévő fűtőanyag-kazetták szállításának és biztonságos elhelyezésének <u>legoptimálisabb</u> módját. A jövő héten érkeznek Paksra az atomerőmű fűtőanyagát szállító orosz TVEL vállalat mérnökei, akiknek nagy tapasztalatuk van a fűtőkazetták kezelésében, az azokkal kapcsolatos problémák megoldásában. (sajtó)
A különböző gyártók által kínált egységes kommunikációs megoldások lényege, hogy ezen telekommunikációs technológiákat összekapcsolják, így hatékonyabbá téve a kapcsolattartást és ezáltal az üzleti folyamatokat, valamint csökkentsék a költségeket. A költségcsökkentés alapvető elemei a reagálási idő és az adott helyzetben <u>legoptimálisabb</u> csatorna kiválasztása. (tudományos)
Úgy vélem, hogy a tervezett 4-es metró vonalhosszát illetően is megfelelő mérlegelésekre nyílt lehetőség, és a tervezett vonalhossz megfelelő szakmai megítélése után ebben a kérdésben is a lehető <u>legoptimálisabb</u> döntési lehetőség nyílik. (hivatalos)
Nem fogták a kormányt és a gép automatikusan ment, sőt ez olyan rendszerű volt, ahogy most itt visszaemlékszem, nem gondoltam volna, hogy én erről beszélni fogok, hogy a repülés irányítását is átvették, és a repülő kiválasztotta azt az útirányt, amelyik a <u>legoptimálisabb</u> volt, tehát, ahol a hátszél jól ment, stb., mert ezzel üzemanyagot takarítottak meg, és ez történetesen New Yorkba való repülés volt, és felment egész északnyugat felé, tehát Grönlandot lehetett jól látni, és ez egy csodálatos élmény volt. de nem biztos, hogy énnekem kell ezt magyarázni, egész műsoridő alatt magyarázni. (besznye)
Tulajdonképpen vélelmezheti a tiloson történt áthaladást (pl. ha ismeri az adott lámpás kereszteződést). Bizonyítani úgy tudja, ha esetleg a mögöttes álló gépjármű vezetőjét és utasait tanúként meghallgatja és azok is ellened teszik le a voksot. A szimpla puttyogás nem megkülönböztető jelzés, de ezzel is felhívhatja a figyelmedet arra, hogy állj meg. A <u>legoptimálisabb</u> azonban tényleg az lenne, hogy ha e célból megkülönböztető fény és hangjelzést alkalmazna. (fórum)
Természetesen nemcsak a vezetőknek kell kinyilvánítaniuk az összefogást, hanem a kampányszakembereknek is össze kell hangolni az üzeneteiket az ötleteimbektől kezdve a legutolsó lótitutiig. A józan ész azt tanácsolná, hogy a kampánykommunikáció céljára rendelkezésre álló források <u>legoptimálisabb</u> felhasználása érdekében célszerű lenne egy központi kampányiroda felállítása, de ez valószínűleg túl nagy elvárás lenne a jelenlegi szereplőket ismerve. (közösségi)
Nem fogták a kormányt és a gép automatikusan ment, sőt ez olyan rendszerű volt, ahogy most itt visszaemlékszem, nem gondoltam volna, hogy én erről beszélni fogok, hogy a repülés irányítását is átvették, és a repülő kiválasztotta azt az útirányt, amelyik a <u>legoptimálisabb</u> volt, tehát, ahol a hátszél jól ment, stb., mert ezzel üzemanyagot takarítottak meg, és ez történetesen New Yorkba való repülés volt, és felment egész északnyugat felé, tehát Grönlandot lehetett jól látni, és ez egy csodálatos élmény volt. de nem biztos, hogy énnekem kell ezt magyarázni, egész műsoridő alatt magyarázni. (besznye)

A legoptimálisabb a három szó közül az, amelyre a legkevésbé látszik jellemzőnek, hogy erős értelmi vagy érzelmi nyomaték esne rá, ami összefügghet nagyobb gyakoriságával (az MNSZ2 a legoptimálisabbra több mint kétszer annyi találatot ad, mint a legminimálisabbra). Ez nyil-

ván azzal is összefügg, hogy a magyarban a jelentése már nem annyira 'legjobb, legkedvezőbb', hanem inkább 'megfelelő'.

HA KLÍMAVÁLTOZÁSRÓL VAN SZÓ, AKKOR MELYIK A LEGOPTIMÁLISABB TETŐFEDÉSI ELJÁRÁS?

A tető elemeire és szerkezetére vonatkozó vásárlási döntések igencsak fontosak. A beruházás előtt minden jelentősebb és kapcsolódó információt össze kell gyűjteni.

Ebben a napszakban érdemes edzeni, a legoptimálisabb eredmény érdekében

Szerző: hirado.hu | 2022.06.02. 11:27

Főoldal / Életmód

A tesztmozgás bármikor jót tesz, egy friss tanulmány szerint azonban a nők és a férfiak esetében eltérő lehet a legoptimálisabb eredményt biztosító napszak.

GYŐR

Dézsi: ha az állam venné át a hőszolgáltatást, az lenne a legoptimálisabb megoldás

A Győr Plusznak adott évzáró interjút Dézsi Csaba András polgármester, ahol a győri gázhelyzetről, a tárgyalások jelenlegi állásáról is beszélt. Mint ismert: december 21-ig kell kereskedőt találni vagy az állam veszi át a közszolgáltatás biztosítását – mindennel együtt.

Sudár Ágnes

2021. december 17. 10:13

Twitter Megosztás 37

WellCome - a legoptimálisabb indítás

A modern baromfitartásban a napocsibék első életnapjai kiemelten fontosak az állomány jövőbeni termelési eredménye szempontjából. A csibe indítási fázis hossza progresszíven csökken, és életének első

Addig is, amíg nem állnak rendelkezésünkre megbízható empirikus adatok, nyugodtan támaszkodhatunk a **nyelvérzékünkre**.

F) Negatív fokozás

NEGATÍV FOKOZÁSRÓL akkor beszélnek a nyelvújítók, amikor a tulajdonságnak vagy határozói körülménynek **csökkentebb mértékét** fejezzük ki a *kevésbé*, *legkevésbé* határozószók vagy az *inkább*, *leginkább*, ill. *jobban*, *legjobban* határozószók és a *nem* tagadószó segítségével.

Különösen olyan szavak esetében hasznos a negatív fokozás, melyeknek **nincs pontos ellenkező értelmű megfelelőjük**:

a legkevésbé fájdalmas

a) A kevésbé, legkevésbé határozószók segítségével történő negatív fokozás

A nyelvújítók által is **támogatott** nyelvi eszköze a negatív fokozásnak a *kevésbé* és a *legkevésbé* határozószók használata:

<i>melléknév</i>	<i>melléknévi igenév</i>
jó – <u>kevésbé</u> jó – (a) <u>legkevésbé</u> jó	(ide) <u>kevésbé</u> illő
közel – <u>kevésbé</u> közel – (a) <u>legkevésbé</u> közel	(a kísérletekben) <u>legkevésbé</u> bevált (technológia)

A negatív fokozásnak ez a kifejezőeszköze valóban **kifogástalan, bármilyen stílusváltozatban** használható.

b) A tagadás segítségével történő negatív fokozás

Kevésbé ajánlják a nyelvújítók a negatív fokozás kifejezésének azt a módját, amikor az *inkább, leginkább*, ill. a *jobban, legjobban* határozók a **nem tagadószóval** kombinálódnak. Ezt a kifejezésmódot **kevésbé világosnak** és **kevésbé tömörnek** tartják.

<i>inkább + nem</i>	<i>kevésbé</i>
Ez még <u>inkább nem</u> jó!	Ez még <u>kevésbé</u> jó!

A negatív fokozásra használt kifejezőeszközök kiválasztását **stíluskérdésnek** érdemes tekinteni. Ily módon **egyetérthetünk** a nyelvújítókkel, hogy **gördülékenyebb** a fogalmazás, ha a *kevésbé, legkevésbé* határozószókat használjuk.

& A TOLDALÉKOK KAPCSOLÓDÁSA A SZÓTŐHÖZ

Ebbe a fejezetbe két nagy kérdéskör tartozik: az egyik a hangrend és az illeszkedés, a másik pedig a töváltakozások és az előhangzó-váltakozások.

1. A hangrenddel és az illeszkedéssel kapcsolatos váltakozások

A) Nincs váltakozás

1. Nincs ingadozás a vegyes hangrendű szavak toldalékolásában, ha az **utolsó magánhangzó veláris**, azaz *u, ú, o, ó, a, á*; ekkor **a toldalék is veláris hangú**:

<i>nem idegen szavakban</i>
fiú-val
biká-nak
disznó-ból

<i>idegen szavakban</i>
kenu-ja
kémia-ban
terror-ral

Az ilyen hangfelépítésű szavak toldalékolása **nem okoz gondot** a magyar anyanyelvűeknek, csak a teljesség kedvéért térünk ki erre az esetre is.

2. Ugyancsak **problémátlan** a toldalékolás, ha a vegyes hangrendű szó utolsó szótagjának magánhangzója **palatális labiális**, azaz *ö, ő, ü, ő*; ilyenkor **a toldalék mindig magas**, pl.:

operatőr-nek
bordúr-rel

B) Váltakozás vegyes hangrendű szavakban

A toldalékok illeszkedése azokban a szavakban ingadozik, amelyek **vegyes hangrendűek**, és **utolsó magánhangzójuk palatális**. Az ilyen szavak elég tekintélyes hányada **idegen szó** vagy **tulajdonnév**. Ezek a szabályok vonatkoznak továbbá a **vegyes hangrendű mozaikszavakra** is.

Az illeszkedés szempontjából több típust különböztetünk meg:

1. Ha a szó **veláris magánhangzós szótagja(i)** után *i, í* vagy *é* következik:

a) a toldalék **hagyományosan veláris**, pl.:

fazék-ból
kocsi-ja

karéj-jal
papír-ral

kávÉ-ba
pocsék-ul

Ez a szabály érvényes a **-né feleségnévképzőt** tartalmazó szavakra is:

Kovácsné-nak

b) a jövevényszavakban és az idegen szavakban sokszor mégis **van váltakozás**, bár itt is a **veláris hangú toldalék a hagyományos**, pl.:

dolomit-os	–	kabaré-ban	–	tapír-ral	–
frázis-ok	–	kupé-ban	–	vegetatív-nak	–
gránit-ra	–	mandarin-ok	–		

Ingadozás van pl. a következőkben:

ankét-on	ankét-en	norvég-ul	norvég-ül
konkrét-an	konkrét-en	pantomim-mal	pantomim-mel
szamojéd-ok	szamojéd-ek	szanszkrit-ul	szanszkrit-ül

Annak megállapítására, hogy melyik váltakozás mennyire élő, külön empirikus kutatásra volna szükség. Pl. egy felületes vizsgálat során az *ankét* szó palatális toldalékaira (*ankétek, ankétet, ankétre*) a Google internetes kereső használatával – kevés kivétellel – a 20. század első feléből jöttek elő nagy számban adatok, míg a veláris toldalékokra (*ankétok, ankétot, ankét-ra*) mai szövegeket kapunk. Ez ellentmondani látszik azon nyelveművelői megállapításnak, hogy a veláris toldalék a hagyományos.

Amikor a szótőben már **több palatális magánhangzót** találunk, **szokásosabb a palatális** hangú toldalék, de itt is lehet ingadozás:

hidrogén-nel *hidrogén-nal* *oxigén-nel* *oxigén-nal* *kolibri-val* *kolibri-vel*

Oxigénnel dúsított víz. mely megvéd a szabadgyököktől (tudásbázis kérdés)

#egészség #táplálkozás #betegség #gyógyulás #terápia

21. cukilany

2007. nov. 21.

A napokban láttam h Szentkirályinak van már oxigénnel dúsított vize, kb 200 ft körül van az ára! Nálunk CBA-ban láttam, utána meg Corában is.

Látjuk, hogy a fórum címében az *oxigén* veláris, a 21. hozzászólásban palatális toldalékkal van ellátva.

c) Ha a vegyes hangrendű szavakban a veláris hangok után legalább két palatális hang van, s azok közül az egyik (de nem az utolsó) e hang, ma sokkal természetesebb a palatális hangú toldalék. Régebben a veláris hangú forma volt a gyakoribb, s ez megőrződött bizonyos nyelvjárásokban.

argentín-ek	argentín-ok	bakelit-ból	bakelit-ból
obelisz-ek	obelisz-ok	palesztín-ek	palesztín-ok

Palesztinek gyilkoltak egy zsidó telepen

[BRIGÓ] /

ÉZ A DŰM 19. ÉVE PROSULT LUTILÁRA. A BEMÉ SZERELŐ INFORMÁCIÓK A MEGJELÉSEK IDEJÉN PORTÓZÁK VOLTAK, DE MÁRA ELJAVULTAM LÉHETNEK.

Három Izraeli meghalt, kettő megsebesült, amikor két palesztin fegyveres pénteken lövöldözni kezdett egy zsidó telepen. Az elszigetelt telepre már többször próbáltak behatolni szélsőségesek.

A szlovákiai magyar e tekintetben **konzervatívabb**, főleg **faluhelyen** inkább a **veláris** toldalékolást kedvelik a mai napig. Ezenkívül a veláris toldalék mintha jobban érzékeltetné a szó idegen voltát, míg a palatális toldalék mintha arra utalna, hogy a szót már nem tekintjük teljesen idegennek.

2. Ha a vegyes hangrendű szavakban **veláris magánhangzós szótag** vagy **szótagok után e** hang van, **ingadozás** tapasztalható, a helyzet hasonló, mint az 1c) alatt. Az előző esttől ez abban különbözik, hogy **itt kizárólag e van a mély hangok után**.

A mai köznyelv többnyire a **palatális hangú** toldalékokat részesíti előnyben, pl.:

Ágnes-nek	Ágnes-nak
bakter-ek	bakter-ok
balett-et	balett-ot
kráter-ben	kráter-ban

farmer-ben	farmer-ban
fotel-be	fotel-ba
hotel-ben	hotel-ban
október-ben	október-ban

NŐI FARMEREK

A farmerék minden ruhátár tökéletes alapdarabjai. Női farmeréink széles választéka a csípőnadrágtól a magas derekú farmeréken át a bootcutig vagy a szaggatott farmerig mindent lefed. Világosra vagy sötétre mosott, skinny vagy trapéz, koptatott vagy elegáns, kantáros vagy egyenesszárú - itt megtalálod a tökéletes farmeret.

Kismama Farmerok

Kismama farmerokat találsz itt. Vannak pamut bandázsosak, gumipántosak, és bandázs nélküliek. Belly Button, Esprit, Mama Licious, Christoff, Fischer Collection, Linque Collection termékeink vannak

Itt is érvényes, hogy a **szlovákiai magyarban**, különösen a **falusi** nyelvváltozatokban, **gyakoribb a veláris toldalékolás**.

A kivételek közé tartozik a **haver-ok**, ahol a **nyugati területeken** tudomásunk szerint **nincs**, vagy csak **kisebb mértékben van ingadozás**, a **keleti** területeken viszont a **haver-ek** forma (vagy az is) él.

Biciklit javíttattam Serény Tibinél

2019/11/26

Bringadoktorhoz kellett vinnem Sárgavillás Rózsaszínkét, amelyet 2011-ben 400 lejért vásároltam Kakasy Botond székelyudvarhelyi haveremtől. ... [»]

Mit kell hordani ősszel, hogy ne nézzenek rusnyán a haverok?

dívat

Farkas Dóra Lilla

2014/09/17 15:45

1. JOGGER PANTS

Avagy a bokánál összehúzott gatyaszár. Bizony-bizony, amióta ilyen fontos szerepet kapott a cipő, azóta nem rejtjük ám trapéznadrág alá. Sőt, kiemeljük, és mi más lenne erre a legalkalmasabb, mint egy bokavillantó darab?

Ott, ahol váltakozás tapasztalható, a nyelvőrök az *e* magánhangzó „túlzott gyakoriságának” enyhítésére inkább a **veláris hangú toldalékok használatát ajánlják**, méghozzá nemcsak azokban a szavakban, amelyekben **e-t** találunk, hanem még azokban is, amelyek **hosszabbak, és i hangokat találunk bennük**:

<i>palatális toldalék</i>	<i>veláris toldalék</i>
horribilis-nek	horribilis-nak

<i>palatális toldalék</i>	<i>veláris toldalék</i>
(in)kompatibilis-ek	(in)kompatibilis-ak

Ezt a tanácsot nem szabad követni, mert **természetellenes** nyelvhasználatot eredményezne, legalábbis Magyarországon.

Szlovákiában, a kisebbségi nyelvváltozatok **konzervativizmusa** meg az erősebb **nyelvjárási** hatás miatt a **mély hangú toldalékolás gyakoribb, mint Magyarországon**. De itt sem azért lehet inkább használni a veláris toldalékokat, hogy kevesebb *e* legyen a nyelvünkben, hanem mert bizonyos közegben ez a **természetesebb**.

C) Váltakozás tiszta hangrendű tövek és összetett szavak toldalékaiban

a) Nem idegen szavakban

+ *férfi*

A *férfi* szó **hagyományosan** – rendhagyó módon – **veláris** toldalékokat kap.

Ennek a rendhagyóságnak az az oka, hogy **eredetibb hangalakja *férfiú*** (< *férj* + *fiú*) volt. Ez az eredetibb *férfiú* ma már **emelkedett stílusértékű**, ill. **régies**, sőt inkább már **elavult**. És mint ilyen **pozitív konnotációkat** hordoz: kevésbé valószínű, hogy azt mondjuk (vagyis inkább: írjuk) valakire, hogy *erkölcstelen férfiú, semmirekellő férfiú, ez a férfiú bankot rabolt* stb., hacsak nem ironizálunk. Inkább olyan kontextus illik hozzá, mint *bátor férfiú, délceg férfiú, megbízható férfiú, ez a férfiú megmentette az életemet*.

Egy női portálon ezt olvashatjuk a „pasi” és a „férfi” különbségéről, a *férfi* szinonimájaként többször is szerepel a *férfiú*:

Pasi vagy Férfiú?...
Nna, ez itt a nagy kérdés... Mert mi is a különbség egy pasi és egy Férfi között?... hmmm...
Szerinted?...
A pasi – hát... az CSAK egy pasi... komolytalan... súlytalan... egy egyéjszakás kaland... azt mondja mindig, amit Te hallani akarsz, hiszen így éri el a legrövidebb időn belül azt, hogy ágyba cipeljen... és utána pá, kis aranyom, pá... nem lehet adni a szavára... nem férjnek, nem apának való... egy hanczúr pöcs... egy lepedő bajnok... micsoda kockahas... micsoda izmok... micsoda illat... micsoda menő cuccok... saját magán kívül aztán nem is érdekli őt más... még Te sem... csak épp a Te reakciódon méri le a saját isteni mivoltát, piedesztálja magaslatát, ahová ő saját magát helyezte... és eljön az idő csillagom, amikor ez a pasi találkozik a jól megérdemelt jutalmával: egy hanczúr bébivel... nno, akkor zuhan le isteni magaslatáról...

A Férfiú?... hát... Ő egy ízig-vérig Férfi... komoly, de van humora... súlyzott... amit kimond, azt be is tartja... nem tudja elképzelni a szerelem nélküli szexet, illetőleg nem látja értelmét... ettől Ő több... és valóban... becsületes, 28x meggondolja, hogy mit mond... Férjnek való... Apának való... Szerelemnek való... az Igazi... Udvarol... igggazi, klasszikus módon... és megadja a módját, az idejét, TISZTEL Téged, mivel tiszteli önmagát is... és van is miért... tisztában van saját értékeivel, ennél fogva a Tiéddel is... és már Családot akar alapítani, hiszen a Család értékével is tisztában van... és fő mozgatórugója: a Szeretet...

mert a Férfi Ősvadász... a könnyű préda nem érdekli... Nemes Vadra hajt... és azt bizony nem könnyű becserkészni... gondolkodj el ezen...

További példa a *férfi* pozitív konnotációjú használatára:

Megtudtuk, ki a legerősebb pácini férfiú. És persze azt is, hogy ki a legügyesebb asszony a községünkben. Mindez a május huszonegyedikén megrendezett Családi Napon derült ki, amit összekötöttünk a Gyermeknappal és a Pácini Pörkölt Piknikkel. (pacin.hu/hirek)

De a *férfiú* ma már **stilisztikailag jelölt**, pl. főntebb épp a nemes tulajdonságokat akarja hangsúlyozni a ritkább, régies forma használatával. Emellett **ironikus** kontextusban is használjuk a *férfiú* formát (akárcsak a *leányzó*-t).

Elfogták az idős zalaegerszegi nő gyilkosát – ez a daliás férfiú az elkövető (kuruc.info; cikk címe)

A cikkben található fényképről (l. jobbra) látszik, hogy a „daliás férfiú” az őt közrefogó két rendőrnek a válláig sem ér, és meglehetősen vézna testalkatú, vagyis egyértelmű, hogy itt ironikus használatról van szó. (De amúgy ez az ironikus példa is mutatja, hogy a *férfiú* pozitív töltetű jelzőkkel kapcsolódik össze, csak itt épp ironikusan értendő a jelző is.)

Nem volt pénze rózsákra, szakajtott egy csokorral / Élő adásban lopott virágot a szerelmes férfiú / Kirúgta a barátnője, ezért a csalódott férfi úgy gondolta, egy csokor rózsával talán kiengesztelheti még. Pénz híján viszont csak a lopás jöhetett neki szóba – de rossz helyet választott. (ma.hu)

Az idézetből is érződik, de még inkább az egész cikkből az **irónia**.

Ami a szó toldalékolását illeti, a mai nyelvben már csak a **magánhangzóval kezdődő toldalékokban nincs váltakozás: férfiak, férfias**.

A többi toldalékos alakban **váltakozás** van a veláris és a palatális hangú változatok közt: *férfi-val: férfivel, férfinak: férfinek, férfitól: férfitől* stb.

<i>magánhangzóval kezdődő toldalékok</i>	
férfiak	–
férfiás	–
férfiatlan	–

<i>egyéb toldalékos alakok</i>	
férfivel	férfival
férfinak	férfinek
férfitől	férfitől

A nyelvújítók olyankor, amikor váltakozás van, a **veláris hangú** toldalékok használatát ajánlják (*férfival, férfinak, férfitől* stb.).

Az ajánlás mögött aligha lehet más, mint a **nyelvi konzervativizmus**, a **nyelvi standardizmus** és a **nyelvi platonizmus** ideológiája; ha nem így volna, akkor bizonyára írtak volna valamilyen indokot is. Ezek mellett esetleg az *e* fonéma csökkentésének a szándéka bújhat még meg lehetséges okként, ami **nyelvi fonicizmus**.

Halála előtt egy magyar férfivel levelezett II. Erzsébet

ORIGO / 2022.09.20. 23:16

Dr. Szalai Gábor monarchiakutató összesen 72 levelet kapott a királyi udvarból, ami óriási szám. A Jékes kutató Európa valamennyi királyi családjával kapcsolatban áll - írja a [Ripost](#).

Tovább kell küzdenie a 90 éves férfinak a DK-s vezetésű önkormányzattal

Megosztás itt:

2022. október 27., csütörtök 15:28 | HírTV

A mássalhangzóval kezdődő toldalékok esetében nyugodtan választhatunk **tetszésünk** szerint.

Egy férfinak

**három nőt kell szeretni:
aki megszülte,
aki neki szül,
és aki neki születik!**

EGY FÉRFINAK

**három nőt kell szeretni :
aki megszülte,
aki neki szül,
és aki neki születik!**

+ *húsvét*

A *húsvét* összetett szó: arra utal, hogy a böjti időszak után az emberek ismét vehettek húst magukhoz (azaz: ehettek húst, vö. *húsvétel*). Az **összetett szavak** toldalékainak hangrendje mindig az **utolsó összetételi tag hangrendjéhez igazodik**, ezért a *húsvét* toldalékolása eredetileg ilyen volt: *húsvétnek, húsvétre, húsvétek* stb.

A *húsvét* szó összetétel mivolta azonban mára eléggé **elhomályosult**, s ennek következtében az egykori palatális toldalékok helyett **veláris toldalékokat** használunk, vagyis a *húsvét* szót úgy kezeljük, mintha nem összetett, hanem **egyszerű vegyes hangrendű szó volna**: *húsvétok, húsvétot, húsvétja, húsvétra* stb. (l. főntebb a vegyes hangrendű szavak toldalékolását, 1.a) pont), vö. a változatlanul áttetsző összetételként viselkedő *húspép* szóval, amely ma is *húspépek, húspépet, húspépje, húspépre* stb. formában ragozódik.

A **palatális toldalékolás elavultnak tekinthető**, mindenféle stílusváltozatban **veláris** toldalékokat használunk.

+ *honvéd*

A *honvéd* szó is összetett, s itt érdekes kettősség alakult ki: **közzsóként** még **nem homályosult el az összetétel**, s a toldalékai **palatálisak**. Ugyanakkor a **sportegyesület** nevében már általános a **veláris toldalékolás**:

<i>eredeti jelentésében</i>
<i>honvédek</i>
<i>honvédet</i>
<i>honvédség</i>

<i>a sportegyesület nevéként</i>
<i>A Honvédban sportol.</i>
<i>A Ferencváros megverte a Budapest Honvédot.</i>
<i>Biztosan lesz új stadionja a Honvédnak.</i>

Nagymagyaron 41 honvédnek állítottak emléket

Írta: Hídeghéthy Andrea - 2018.10.09.

Megosztás a Facebook-on

Tetszik 170

Az elmúlt hét legolvasottabb cikkei

Településeink pc
Frissített: a telje
2022.10.30.

Megyei és önkor
választások Szic
2022.10.29.

Járt volna ezért büntető a Honvédnak?

MOL MAGYAR KUPA

m4sport.hu 2022. 03. 01.

A MOL Magyar Kupa negyeddöntőjében a Honvéd a bajnok Ferencvárost fogadta. A mérkőzés 14. percében egy vitatható eset tanúi lehettünk a Ferencváros tizenhatosán belül.

b) Idegen szavakban

1. Az idegen eredetű, *i*-t tartalmazó tövekhez általában palatális toldalék járul: *fixel, printel, nittel, pikkell*.

Némely esetben a palatális és a veláris toldalékok **váltakoznak**:

<i>tiszta hangrendű</i>	<i>vegyes hangrendű</i>
<i>viksz-el</i>	<i>viksz-ol</i>
<i>stír-öl</i>	<i>stír-ol</i>

2. Más magas magánhangzót, magánhangzókat (is) tartalmazó idegen tövek:

<i>tiszta hangrendű</i>	<i>vegyes hangrendű</i>
<i>űberel / űberel</i>	<i>űberol / űberol</i>
<i>feccöl</i>	<i>feccol</i>

De: *necces, nettek, neten* stb.

A fönti képen persze a szójáték kedvéért szerepel *u*-val: *uberelni*.

Höha!

2022.08.22. 07:06

**Nyilvánosan stírolte a csajokat
Polgár Árpád, így reagált a
neje**

Figyelem! A Felöltött párkapcsolatok kategória kérdései kizárólag felnőtt látogatóinknak szólnak! Amennyiben még nem vagy 18 éves, a böngésződ Vissza gombja segítségével hagyd el az oldalt.

Csajszik, hogy a viharba tudtok róla, ha egy pasi stírol benneteket hátulról?

Figyelt kérdés

Van valami plusz szervezetek vagy mi? :-)

A jobb oldali képen olvasható kérdéshez írott kommentek közül kettőben is megjelenik a palatális forma:

Ezt én se értem: a múltkor megyek, a haver csajok mögött, erre ne stíróld a seggem, vágják hozzám. :D

Nem tudják a nők, mert nincs hátul szemük. De azt tudják, hogy reggel az alig pitsatakarós, szűk vagy bevágós rucit vették fel pont azért, hogy stíróljék a seggüket. Tehát 90% valószínűséggel ha random pasikra rámondják, hogy miért nézed a seggem, akkor az tényleg a seggét nézte. Ilyen egyszerű és logikus ez.

2. Tő- és előhangzó-váltakozások

Az egyik fontos, a mai magyar nyelvre jellemző változási tendencia a **magánhangzóra végződő tövek előhangzósodása**, melynek fő mozgatórugója az **analógia** lehet: bizonyos toldalékok előtt a korábbinál **gyakrabban tűnik föl más előhangzós tövek hatására előhangzó**. Ezáltal eléggé **széles körű váltakozás** jön létre az **előhangzótlan** és az **előhangzós** alakok közt.

Bizonyos esetekben ez a váltakozás úgy szűnt meg, hogy **jelentésmegoszlás** történt a két alakváltozat közt; ebben az esetben már nincs választási lehetőségünk.

A) Az előhangzók megléte vagy hiánya

a) A -k többesjel előtt

Előhangzó-használat szempontjából három esetet kell megkülönböztetni: más-más jellegű és mértékű a váltakozás, ha a -k többesjel 1. -ú/-ű végű melléknevekhez, 2. folyamatos melléknévi igenevekhez, 3. -ható/hető képzős szavakhoz járul. Ezért most külön-külön nézzük meg a három esetet.

1. Az -ú/-ű végű melléknevek után már az **előhangzós** formák az **általánosak**, mindenfajta stílusú szövegben stilisztikailag **jelöletlenek**, az **előhangzótlan** formák pedig **elavultak**:

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
hűek	hűk
domborúak	domborúk
szomorúak	szomorúk

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
savanyúak	savanyúk
egyértelműek	egyértelműk
szépreményűek	szépreményűk

Az **előhangzótlan, rövidebb** alakokat inkább csak **stíluselemként** (pl. archaizálási céllal) ajánljuk használni, bármilyen stílusváltozatban. Nem zárható ki, hogy valamely régióban az előhangzótlan forma kiszorulása még nem történt meg, ott természetesen helyénvaló lehet a használata akár a besznyében is.

- Petőfi Sándor -

Szöveggyűjtemény

FORRADALOM

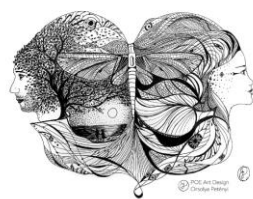
Haloványul a gyáva szavamra... dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

Szomorúk az idők, a napok feketék,
Odahagytak atyáid, o nemzet, o nép!

József Attila: MÁMOR

MÁMOR

Szeretném felverni lelkem dalával
A szomorúk szívét, a világot.
Most megbocsátok annak is,
Aki bántott.

Rónaháty Gábor: Villanások

Kérészek vagyunk csak a nyári tó felett,
Egy nap egy emberöltő Neked és Nekem.
Nem látunk mást csak egymást szárnyalni,
Teljes egy nap után boldogan meghalni.

Nem vagyunk szomorúk vagy gonoszak
ennyre,
Fel sem fogjuk igazán hogy csoda ez
mennyre.

2. A folyamatos melléknévi igenevekben ez a változás később indult meg, s ezért ezekben még ma is széles körű váltakozást találunk az előhangzós és az előhangzó nélküli formák közt, anélkül, hogy denotatív jelentésükben különbség volna:

előhangzós	előhangzótlan
elbűvölőek	elbűvölők
elnézők	elnézők

előhangzós	előhangzótlan
visszataszítóak	visszataszítók
hajlandóak	hajlandók

Az idézett példák közt, melyek nyelvművelőktől valók, egyetlen igazi igenév sincs, ezek mind melléknévvé vált egykori igenevek, ezekre nézve azonban a szabály érvényesnek látszik.

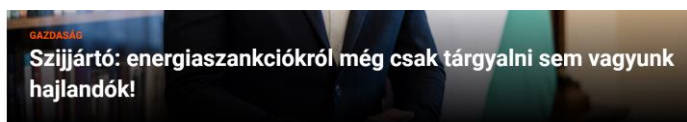
Mivel az egyes alakváltozatok közt valószínűleg **nincs jelentős stílusbeli különbség** (bár ezt a feltevést még empirikusan tesztelni kellene), a választás a két alakváltozat közül **tetszésünkre** van bízva:

a) Ha **konzervatív** beállítottságúak vagyunk, nyilván inkább az **előhangzótlan** formákat választjuk, ha „**modernebbek**” vagyunk, akkor pedig az **előhangzósakat**.

b) De aszerint is dönthetünk, mennyire érezzük **formálisnak** a helyzetet, ill. a szöveget: az **erősebben választékos** vagy esetleg a **formálisabb** szövegbe is talán a hagyományos, azaz az **előhangzótlan** forma illik jobban, a **kevésbé formálisba** az újabb, az **előhangzós**.

c) Ha **tömörségre** törekszünk, vagy a **tömörebb formákat kedveljük** jobban, emiatt inkább a hagyományos, **rövidebb** formákra eshet a választásunk még akkor is, ha nem vagyunk konzervatívak, ill. kevésbé formális helyzetekben is.

Portfólio

2022. augusztus 23. 18:48

Ajánlom 206

TEMATIKUS PR CIKK

A férfiak is figyeljenek egészségükre! (x)
Mennyit tegyünk félre, hogy tisztességes nyugdíjunk legyen? (x)

Országos elleni energiaszankciókról még csak tárgyalni sem vagyunk hajlandók - írta Szijjártó Péter külügyminiszter

GT TUDOMÁNY

Katona Hajnalika
2021. december 21. 18:06 ELET

Arra még rávehetők az emberek, hogy hajlandóak legyenek oltakozni, de hogy elmenjenek, az nehezebb

A második képernyőképen egymás közelében látjuk az igenévből melléknévesült *hajlandó* szó előhangzós alakját (*hajlandóak*) és a *-ható/-hető* képzős *rávehető* folyamatos melléknévi igenév többesjellel ellátott, előhangzótlan alakját (*meghatározhatók*). Ez már átvezet a következő, 3. ponthoz, ahol épp arról lesz szó, hogy az ilyen képzővel alakult melléknévi igene-

vekben még az előhangzótlan forma a stilisztikailag jelöletlen, legalábbis a választékos szövegekben.

3. Ez azért van, mert a váltakozás **legkésőbb** a **-ható/-hető képzős szavakban** jelent meg: itt is váltakozás van az előhangzótlan és az előhangzós formák között, de szemben az előző esettel, ahol az előhangzós formák dominálnak, ebben a csoportban még az **előhangzótlan formák számítanak dominánsnak**.

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>	<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
használhatóak	használhatók	rögzíthetőek	rögzíthetők
látogathatóak	látogathatók	hihetőek	hihetők

A **-ható/-hető** képzős szavak tehát használatosak („használhatóak” ☺) előhangzóval, de itt még a **rövidebb formák (járhatóak, érthetőek)** a **stilisztikailag jelöletlenek**, a **hosszabb formák (járhatóak, érthetőek)** **stilisztikailag kissé jelöltek**. Ez valószínűleg mindenfajta stílusra érvényes. Vagyis nem kell hozzá konzervatív hajlam vagy formálisabb helyzet sem, hogy a rövidebb formákat válasszuk.

A **nyelvművelők** – **nyelvi konzervativizmusukból** fakadóan – inkább a rövidebb formák használatát ajánlják:

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
Az utak <u>járhatóak</u> .	Az utak <u>járhatók</u> .
Fejtegetései nem mindig <u>érthetőek</u> .	Fejtegetései nem mindig <u>érthetők</u> .

Azzal nem értünk egyet, hogy ajánlatosabb volna a rövid, hagyományosabb formákat használni, ez **nyelvi konzervativizmus** és **nyelvi standardizmus**.

Nyugodtan **választhatunk tetszésünk szerint**, még hozzá mindenfajta stílusú szövegben: **bizalmasban, választékosban, formálisban**, számolva persze azzal, hogy az újabb, hosszabb forma esetleg némely beszélők számára stilisztikailag kissé jelölt lesz.

2014. január 26., 16:31 hírek.sk

Nedvesek, havasak, de járhatók Szlovákia útjai

POZSONY, KASSA. Jelenleg a helyenkénti havazás ellenére az ország összes útja járható. Nyugat-Szlovákiában többnyire száraz, helyenként nedves az útfelület, míg a keleti országrészben 1-5 centiméteres hótakaró borítja a burkolatot.

2013. február 8., 11:38 hírek.sk

Az utak járhatóak, keleten még gondok vannak

KASSA. Jelenleg minden autópálya és gyorsforgalmi út, valamint egy-két kivétellel az összes első-, második- és harmadosztályú út járható. Helyenként a megerősödő szél miatt hótorlaszok képződnek, a keleti régió néhány járásában elsőfokú kalamitásveszély van érvényben a II. és III. osztályú utakon.

A két fenti újságcikk cím egyébként ugyanarról az internetes portálról való (ma7.sk).

A gyereknapi rendezvények védettségi igazolvány ellenében látogathatók

2022-03-07

Mozijaink maszk NÉLKÜL látogathatóak

Könyvtáraink szabadon látogathatók

Hivatalos tájékoztatás

(Frissítve: 2021. július 03.)

A 2021. július 3.-tól hatályos 365/2021. (VI.30.) Kormányrendelet alapján a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont teljes hálózatának könyvtárai **védettségi igazolvány nélkül is szabadon látogathatók**. A kötelező maszkhasználat a könyvtárak belső tereiben megszűnt.

Az aktuális nyári nyitvatartásról [ezen a linken keresztül](#) tájékozódhatnak.

A fenti képen a kiemelt címben és a folyó szövegben az újabb formát találjuk (*látogathatók*), oldalt pedig a hagyományos (*látogathatók*) formát. Ez jól mutatja, hogy a váltakozás valószínűleg nem kötődik eltérő beszélői csoportokhoz.

b) A modális *-n/-an/-en* ragja előtt

A modális (mód- és az állapothatározó) **előhangzó nélküli (-n)** vagy **előhangzós (-an/-en)** ragja előtt is **váltakozást** találunk, itt azonban az előhangzó megléte vagy hiánya **nem köthe-tő úgy nyelvtani kategóriákhoz, mint a -k többesjel esetében**. Úgy tűnik, hogy itt az előhangzósodás valamivel **előrébb** tart.

1. A következő példákban a nyelvvelők az előhangzós, tehát az újabb alakokat tartják **természetesebbnek**, az előhangzótlanokat pedig **régiesnek, választékosnak** és/vagy **ritkának**:

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
bátorítóan	bátorítón
drámaian	drámain
egyértelműen	egyértelműn
egyszerűen	egyszerűn
rátartian	rátartin

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
nagyvonalúan	nagyvonalún
találóan	találón
vakmerően	vakmerőn
vélhetően	vélhetőn
gyaníthatóan	gyaníthatón

A felsorolt példákban **egyértelműen természetesebbek az előhangzós alakok**, az előhangzótlanok valóban **régiesek, választékosak**, ill. **irodalmiasak**, mindenképpen **stilisztikailag jelöltek** minden stílusváltozatban, még a választékosban is. A **bizalmas**, a **közömbös** és a **formális** stílusba egyértelműen („egyértelműn” 😊) az előhangzós alakok illenek.

A rövidebb, előhangzótlan formákat csak **stíluselemként** ajánljuk használni, azt is inkább csak a választékos stílusú szövegekben.

Ugyanakkor nem minden szót lehet teljesen egy kalap alá venni, pl. a *rátartin* vagy a *vakmerőn* a mai nyelvben is sokkal elfogadhatóbb, mint az *egyértelműn*. Nyugodtan rábízhatjuk magunkat a **nyelvérzékünkre**, esetleg megnézhetjük a gyakorisági arányokat az **interneten**,

ha valami miatt nagyon fontos, hogy minél több ember számára legyen természetes a szövegünk.

SZOMBATHELY

2010.04.12. 07:00

**Vakmerőn
bowlingoztak vasi
egyesület és a Savaria
Lions tagjai**

Életpélda

„Érted vagyok”

2021. október • 15

Életpélda

Tanuljunk vakmerőn szeretni!

Valahányszor magamban sóhajtozom, és arra gondolok, milyen nehéz is a szeretet! Im a mai, feszültségekkel és vizállyokkal terhes időben, amely bármikor bármelyikünk számára rőmültetéssé válhat, azt gondolom magamban: „Mi más lenne érdekes a világ számára?”

egyszerre csak egyet léphetünk, csak a jelen pillanatért lehetünk felelősek. Imádkozhatunk, hogy szívünkben növekedjen a szeretet, amely életre fogja kelteni és át fogja alakítani összes egyéni esélyeinket, tudva, hogy Isten átveszi és megsokszorozza őket, ahogy Jézus tette a kenyerekkel

mint bármilyen atom- vagy hidrogénbomba. A szegénység és az imádás, a bejött és a jöttek, önmagunk vakmerő odaadása Isten szolgálatában a szegényekért. Hiség nélkül nem tanulhatunk meg szeretni, és a szeretet az a mérce, amelynek életünk végén meg kell felelnünk.

2. Más esetekben az előhangzós és az előhangzótlan formákat a nyelvűvelők **egyenértékűnek** tartják:

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
bárgyúan	bárgyún

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
hányavetien	hányavetin

Ez alighanem csakugyan így van, de érdemes lenne empirikusan megvizsgálni, írott korpuszokban és az élő nyelvben. Addig is, amíg nincsenek adataink az élő nyelvhasználatra nézve, a legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** bízunk magunkat, amikor pedig bizonytalanok vagyunk, megnézzük az egyes formák gyakoriságát **az MNSZ2-ben** és általában az **interneten**.

3. Bár azt mondtuk, hogy a modalisrag előtt előrehaladottabb az előhangzósodás, mint a többesjel előtt, mégis akadnak esetek, amikor az **előhangzótlan** formák **dominálnak**.

Amint a nyelvűvelők megállapítják, főként a **rövidebb hangtestű, képzőtlen** vagy **elhomályosult képzőjú szavakhoz** kapcsoljuk az **-n** ragot szívesebben előhangzó nélkül, sőt némely szóról a nyelvűvelők úgy gondolják, hogy még nem is létezik előhangzós változata:

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
buzgóan	buzgón
–	csálén
hiúan	hiún

<i>előhangzós</i>	<i>előhangzótlan</i>
–	kapzsin
–	sunyin
–	olcsón

A nyelvőrök szerint nemlétező alakok mindegyikére lehet az interneten adatokat találni. A találatok száma nagyon változó. Mind a négy szó (*csálén, kapzsin, olcsón, sunyin*) ma is **egyértelműen ritkább** előhangzóval, mint előhangzó nélkül (*csálén, kapzsin, olcsón, sunyin*) változata.

Példák az MNSZ2-ből:

Mert Kosztolányi is emlegeti őt Szomoró alkalmából. Nem az elsőbbség kérdése érdekli – ugyan! –, hanem az irodalomnak ritka ikercsillag jelensége, hogy két író ilyen rokoni közelségben lássék, s mégis ilyen távolságra legyen egymástól. „Módszere az – a Szomoróé –, hogy egy emlékre ráugrik, belehatol, kapzsin, mániásan kiszívja minden mézét. Ez Proustra emlékeztet.” (Hubay Miklós)

A mostoha később már vesszővel állt mögötte, és ütötte-verte, hogy nem elég szorgalmasan gyártja a bábukat. Így vált a kislány keserves életének egyetlen mulatságából utált robot,

<p>átkozott szenvedés... Mi rosszabb ennél? Hát aztán, mikor már egész garmadával készítette el a gonosz mostoha bábut a kislánnyal, akkor együtt az egészet akarta vásárra vinni. Persze, váltig álmódott <u>kapzsián</u> arról a teméntelen pénzről, amit ennyi babáért kap. (Ter-sánszky Józsi Jenő)</p>
<p>Ez legalább maga van – mondta. Nagyon nem tetszett neki, hogy majdnem mindegyik nagyság lábánál ott guggolt, térdelt vagy ácsorgott egy csizmásgatyás, széles állkapcsú és nagybaszú kőalakzat is, Rózsa Sándor-i tekintetét olyan <u>sunyian</u> tekerve a felette díszelgő úr felé, mint a kutya, amikor épp kirúgják. De ezt az észrevételét apám csak a Gellérthegyen közölte velünk a nagy vértanú püspök szobrának megszemlélése után. (Illyés Gyula)</p>
<p>A délutáni postát, mivel abban az időben mosogattak, rendesen ő hozta be, s a félperc alatt, míg a könyveket és folyóiratokat átvette s az íróasztalomra tette, gyorsan átmustrálta, hogy nem talál-e valamit, amihez egy sokat sejtető megjegyzést fűzhet. – Látom a Kollár is ír ebbe a lapba – jegyezte meg <u>sunyian</u>. – Most úgy látszik, a tizenhatodik századdal foglalkozik (Plutarkhosz tizenhatodik századbéli fordítóiról szóló tanulmány); akkoriban a régi görög színdarabokat nyaggatták a Gazdával. (Németh László)</p>
<p>Üdvözlés után Gyula felém fordult és megkérdezte: – Mondjad, milyen a gyilkos? A teljesen váratlan kérdés meghökkentett, bár ezen már Recsken is elgondolkoztam néhányszor. – Nem tudok egységes feleletet adni – mondtam némi gondolkodás után. – Sokféle típus van, nagyon különbözőek. Az egyik a szadista. Általában csinos, sima, <u>olcsóan</u> megnyerő külsejű férfi. (Faludy György)</p>
<p>Alkatrész ügyben most volt időm végignézni a kínálaton (hátsó ablaktörlő beszerzése) és azért szerintem még nem annyira rossz a helyzet... jó szakboltokban már kevés új eredeti cuccot lehet kapni hozzájuk, inkább 2T-vel kompatibilis alkatrészekből van még sok, bár azok nagyrésze is utángyártott. Főbb kopó-fogyó alkatrészeket, mint pl lengéscsillapító, féktárcsa, fékbetétek még eredeti hátsó lámpa búrát is stb. lehet találni boltokban, ha nem is <u>olcsóan</u>, de lehet. (közösségi)</p>

Hangsúlyozni kell, hogy az idézett példák KIVÉTELEK: az MNSZ2-ben az arányok a következők: *csálén* 46: *csáléan* 0, *kapzsin* 15: *kapzsián* 2, *sunyin* 614: *sunyian* 7, *olcsón* 11 199: *olcsóan*.

Megoldások olcsóan

2012. 02. 23.

Sziasztok!

Itt az olcsó horgászatra való megoldásokat gyűjteném össze

Receptek, barkácsolás...OLCSÓAN.

Kérlek, ha tudsz ilyeneket írd le.

Hogy újítsam fel olcsóan a simson s51n-esetem?	
<p>Jó állapotban van hidedg 3.ra indul.Van benne erő meg minden... De indexet , új kipufogót, aksit, mit vegyek bele Mi éri meg? Szóval hogy növeljem a "szépséget", és a gyorsaság/teljesítmény-ét!</p>	☐ Figyelt kérdés
Valaki tud X box 360-at kinekttel olcsóan?	
<p>Régóta szeretnék x boxot de nagyon drága!</p>	☐ Figyelt kérdés

A *csáléan* formára nem lévén példa az MNSZ2-ben nézzük meg a Google két példáját, melyek erősen rendezetlen szövegben fordulnak elő (csak a helyesírási hibák kijavítása miatt ez valamivel kevésbé látszik):

Heló, Szabó Gyula! // Érdekelnének engem is a képek, küldd el, légy szíves erre a címre: [...]. Egyébként én is csináltam 10 db-ot, de ennek a fele csáléan repül, mert nem tudtam olyan simán belecsiszolgatni a pálcát a hegybe. És mikor ráttettem, megpörgettem, olyan nyolcas volt benne! Nem tudnád , hogy tudnám ezt kiüszöbölgetni? Próbáltam ceruzahegyező nagyobbik lyukjával, de azt is mikor ráttettem és ráütöttem, az is enyhén csálé volt, de a hegyező a noknak tökéletes volt! (fórum)

Karácsonyra kapott szemüveg. Pénzem is a Holdban van azóta, meg el sem jutottam, pedig romlott biztos, tehát kell két új... Az utcai, az feltétlenül teljes csere, mert a keretére többször ráfeküdtem, és a szentlélek tartja, hogy ami az orromnál van rész, hogy el nem törik a fém... Meg olyan csáléan áll is, sokszor lekapom az utcán, mert úgy érzem mintha a tengeren járnék... Leginkább csak a tv-re használom... (fórum)

Az adatok alapvetően igazolják a nyelvújítók véleményét, hogy a *csálé, kapzsi, sunyi* és *olcsó* **nem használatos előhangzóval**; az idézett példák akár **botlásnak** is tekinthetők, olyan alacsony a számuk. Persze semmi meglepő nem lesz abban, ha a következő évtizedekben ezek gyakorisága radikálisan növekedni fog.

A használatra nézve tehát ebben a típusban jelenleg egyértelműen az **előhangzótlan** változatokat érdemes használni, azok stilisztikailag **jelöletlenek** az előhangzós formához viszonyítva **minden stílusváltozatban**.

B) Az előhangzó jelentésmegkülönböztető szerepe

A **-k** többesjel előtt az **előhangzónak** olykor **szófaj-megkülönböztető** szerepe van, egyrészt oly módon, hogy a **főnevek esetében nincs előhangzó**, a **melléknevek esetében van**, másrészt oly módon, hogy mindenképpen van, de a **főneveknél és a mellékneveknél nem ugyanaz a magánhangzó** található (főneveknél a középső nyelvtábla *o* vagy *ö*, a mellékneveknél az alsó nyelvtábla *a* vagy *e*).

Az is előfordul, hogy az előhangzó megléte vagy hiánya segít különbséget tenni a **köznevek** és a **tulajdonnevek** közt.

Az alábbiakban ezekkel az esetekkel fogunk foglalkozni.

a) Az előhangzó hiánya vagy megléte magánhangzóra végződő tövek után

A magánhangzós végű névszók közt vannak olyanok, melyekhez a **-k** többesjel előhangzó nélkül is kapcsolódhat és előhangzóval is. Ám ma már **nincs váltakozás**, mert a két forma nem cserélhető fel egymással, mivel az előhangzó nélküli főnévi értékű, míg az előhangzós melléknévi értékű.

<u>előhangzótlan</u>	<u>előhangzós</u>
Ezeknek a <u>fejelemeknek</u> megléte a hatásuk: tényleg javult a fejelem.	Mindenféle problémák vannak a 3. C osztályban, tanulmányiak is meg <u>fejelemiek</u> is
Elkészültek a <u>reggeliek</u> .	A <u>reggeliek</u> késnek (=a vonatok).
Itt vannak a <u>hűsítők</u> .	A hideg italok most <u>hűsítők</u> .
Megérkeztek a <u>hódítók</u> .	A lányok valóban <u>hódítók</u> .
Elszaporodtak az <u>élősdiek</u> .	Az itt élők <u>élősdiek</u> .
A <u>hódítók</u> nem voltak valami <u>hódítók</u> .	A <u>hódítók</u> nem voltak valami <u>hódítók</u> .

Ezek az üdítők valóban nagyon üdítők.

Ezek az üdítők valóban nagyon üdítők.

Az előhangzót természetesen a **szófaji értékének megfelelően** kell használni, az ettől való eltérés botlásnak számít, és ki kell javítani.

b) A meglévő előhangzó hangszíne

Itt kétféle esetet kell megkülönböztetni: a **veláris** hangrendű szavakban a **főnevek** *o*, a **melléknevek** pedig *a* előhangzóval kapcsolódnak, a **palatális** hangrendű szavakban a **főnevek** *ö*, a **melléknevek** *e* előhangzóval kapcsolódnak.

Az előhangzó szófaj-megkülönböztető szerepe a legegységelműbben az **-s képzős melléknevek** és a **belőlük szófajváltással létrejött főnevek** csoportjában érvényesül.

<i>főnév</i>	<i>melléknév</i>
családosok	családosak
hatalmasok	hatalmasak
fanatikusok	fanatikusak

<i>főnév</i>	<i>melléknév</i>
vörösök	vörösek
ismerősök	ismerősek
felelősök	felelősek

Az egyéb mássalhangzóra végződő szavakban is érvényesül ez a tendencia. Nézzünk először példákat a **veláris** hangrendű névszókra!

A magyar gyorsok 'gyorsvonatok' nem elég gyorsak.

Az akadémikusok kérdései olykor akadémikusak 'elméletieskedők'.

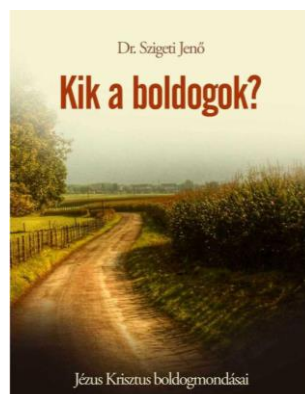
A cinikusok 'cinikus filozófusok' nem mindenben voltak cinikusak.

A politikai értelemben vett konzervatívok nem feltétlenül konzervatívak a magánéletben.

Az egyik nyelvvelő munkában egy ilyen példát is találunk:

A boldogok 'boldoggá avatott személyek' életükben egyáltalán nem voltak boldogak.

Ehhez meg kell jegyezni, hogy a *boldog* esetében a mellékneves forma is leggyakrabban *boldogok*. A *boldogak* jóval ritkábbnak tűnik. Erre utalnak az MNSZ2 adatai is: tisztítás nélkül 309 találatot kaptunk a *boldogak*, de 8765-öt a *boldogok* változatra. Empirikus kutatások híján nem tudjuk megítélni a *boldogak* státuszát.

Több más melléknév is inkább **o előhangzóval** használatos. A *bolond* esetében az MNSZ2 csak egyetlen találatot ad a *bolondak formára*. A nyelvújítók a következő szavakban jeleznek váltakozást:

<i>o előhangzó</i>	<i>a előhangzó</i>
vastagot	vastagat
boldogok	boldogak
absztraktok	absztraktak

<i>o előhangzó</i>	<i>a előhangzó</i>
gonoszok	gonoszak
makacsok	makacsak
harmadikok	harmadikak

<i>o előhangzó</i>	<i>a előhangzó</i>
szárazon	szárazan

Ezeknek az adatoknak a **hitelessége nagyon kétséges**, ellenőrzésre szorulnak: meg kell őket empirikusan vizsgálni. Mindenesetre annyit megjegyezhetünk, hogy számos veláris hangrendű melléknévnek **o is és a is lehet az előhangzója**, ezekben tehát **váltakozás** van. Ennek mértékét csak empirikus kutatásokkal lehetne megállapítani.

Ami a **palatális** hangrendű példákat illeti, ezekre – az *s*-re végződőket nem számítva – csak egyetlen példát találtunk az átnézett nyelvújító irodalomban:

<i>ö előhangzó</i>	<i>e előhangzó</i>
pörköltöt	pörköltet

Ennek a szónak a viselkedése ellenőrzésre szorul, empirikus vizsgálat nélkül **nem lehet megítélni a megállapítás hitelességét**. S az sem világos, hogy egyedi esetről van-e szó, azaz erről az egy szóról, vagy pedig ez a szó egy egész típust képvisel. (Mindenesetre a *körözött* esetében nem ezt látjuk, ott talán egyáltalán nincs *körözöttöt* forma.)

Így mentd meg a maradék pörköltöt: íme a recept, ami után egy csepp sem végzi kukában

Hellóvilág 2021.04.14. 17:04

Hogyan kell pörköltet készíteni?

[szerkesztés]

A pörkölt egy igazi magyaros étel, melynek elkészítése csöppet sem bonyolult, így ezzel bárki kiadós és gazdaságos hétfői ebédet varázsolhat a családi asztalra. A leírt recept kb. 1 kg hús elkészítéséhez ad tippeket.

c) Az előhangzó és a töváltozat jelentésmegkülönböztető szerepe tulajdonnevekben

A váltakozó tövű közszóval azonos vagy olyan elemre végződő tulajdonnevek ragozása olykor eltér a közsavakétól. Különösen jellemző ez a **személynevekre** (főként a családnevekre) és a **helységnevekre**. A személynevekben sokszor változatlan alakban tartjuk meg a szótövet.

<i>közsavakban</i>		<i>családnevekben</i>		<i>közsavakban</i>		<i>helységnevekben</i>	
arany	aranyat	Arany	Aranyt	bátor	bátrat	Nyírbátor	Nyírbátort
bokor	bokrot	Bokor	Bokort	kő	követ	Dobogókő	Dobogókőt

fehér	fehéret	Fehér	Fehért	fű	füvet	Gyűrűfű	Gyűrűfűt
fodor	fodrot	Fodor	Fodort	levél	levelet	Levél	Levélt

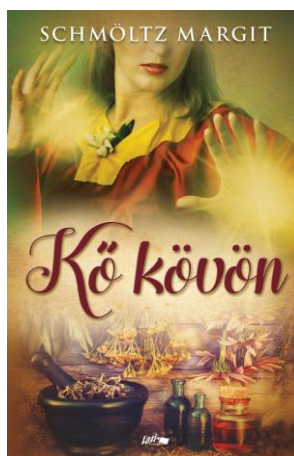
Mondatokban:

<i>köszavakban</i>	<i>személynevekben</i>
Ez a kütü <u>aranyat</u> ér.	<u>Aranyt</u> olvas.
<u>Fehéret</u> kér (pl. bort).	Megszólítja <u>Fehért</u> .
Kivágta a <u>bokrot</u> , mert útban volt.	Leszidta <u>Bokort</u> , mint a <u>bokrot</u> .
<u>Fodrot</u> varratott a szoknyájára.	Szereti <u>Fodort</u> .

<i>köszavakban</i>	<i>helységnevekben</i>
Vett egy <u>telket</u> .	Meglátogattuk <u>Aggteleket</u> .
Végre elültette a <u>bokrot</u> , amit vett.	Tegnap végleg elhagyta <u>Bokort</u> .
Szeretem ezt a <u>helyet</u> .	Szeretem <u>Dunaszerdahelyt</u> .
<u>Tornyot</u> építenek a faluban.	Nem szereti <u>Tornyot</u> emlegetni.

Néhány **utótag**, amely **más-más töváltozatot** mutat **köznevekben** és **helységnevekben**:

<i>köszavakban</i>	<i>helységnevekben</i>
követ	Dobogóköt
főt / fejet	Fűzfőt
füvet	Gyűrűfűt
tövet	Véztőt
telket	Aggteleket
berket	Szászbereket
helyet	Szombathelyt
vizet	Hévízt
szélet	Drávaszélt

A **-halom** és a **-kút** utótagú helyneveket **kivételképpen** a **közsói tőhangváltozás** szerint ragozzuk:

<i>köszavakban</i>	<i>helységnevekben</i>
halmot	Hegyeshalmot
kutat	Hidegkutat

A szóvégi *a*, *e* hang viszont a személynevekben és a helységnevekben sem marad változatlan, hanem *á*-ra, ill. *é*-re változik a nevek végén, a toldalékok előtt: *Varga, Vargát; Süle, Sülével; Boldogfa: Boldogfát, Kassa: Kassát, Beszterce: Besztercét.*

A **márka-** és **cégnevek**, **újság-** és **folyóiratcímek** és egyéb **fantázianevek** toldalékolásában is jelentkeznek néha eltérések a közsavakhoz viszonyítva: itt is előfordul, hogy a tulajdonnév változatlanul tartja meg a szó tövét:

Veszek egy Új Tükört (Új Tükör című hetilapot).

Felújítják a Bagolyt, a Keréket, a Malomtót (a Bagoly, ill. Kerék vendéglőt; a Malomtó eszpresszót).

Olykor mégis a **közzóként megszokott, változó tőhöz** szokás illeszteni a ragokat:

	<i>teljes név</i>
Láttuk a <u>Darázsfészket</u> .	Láttuk a <u>Darázsfészkek eszpresszót</u> .
Láttuk a <u>Viharsarkot</u> .	Láttuk a <u>Viharsarok Tsz-t</u> .

Ha bizonytalanok vagyunk (és ez bizony gyakran előfordulhat), nézzünk utána a szokásos nyelvhasználatnak. Itt leggyakrabban valóban érvényesíthető a **nyelvhelyességi** megközelítés, mivel a legtöbb esetben valószínűleg **nincs váltakozás**: vagy az egyik, vagy a másik forma a helyes.

Bordélyházat működtettek Hegyeshalmon

2019. október 21. hétfő - 19:40

Bordélyház fenntartása, vezetése és prostitúció elősegítése gyanúja miatt őrizetbe vett a rendőrség három embert Hegyeshalomban.

MTI-HÍR

Bordélyház fenntartása, vezetése és prostitúció elősegítése gyanúja miatt őrizetbe vett a rendőrség három embert péntek éjjel Hegyeshalomban - közölte a police.hu oldalon hétfőn a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság.

SPORT

Magyar Kupa: Hegyeshalomban a Kerület, Hegykőn a Tatabánya

MAGYARORSZÁG | A Magyar Kupa az országos főtáblán folytatódik a hétvégén, több megyei kiscsapatos szereplővel. Hegyeshalomban látogat az NB II-ből frissen kiesett III. Kerületi TVE, Pomázra utazik az Abda, a Ménfőcsanak a Balatonfüredet fogadja, a Rábaszentandrás pedig a Zalaszentgrótot.

Amint azt a képek is illusztrálják, a *Hegyeshalom* helységnév esetében nem a **Hegyeshalomon* és a *Hegyeshalmon* közt van váltakozás, hanem a *Hegyeshalmon* és a *Hegyeshalomban* közt (az első képen mindkét formát olvashatjuk: az egyiket a címben, a másikat a leadben). Ezzel a váltakozással, vagyis a helységnevek kül- és belviszonyraggal való ellátásával főntebb foglalkoztunk.

A második képernyőképen a *Hegykő* helységnév helyragozására is látunk példát, amely eltér a *kő* szokásos ragozásától: *kövön*.

C) Az egyes szám 3. személyű birtokos személyjel betoldódása -i képző elé

A hagyományos szabályok szerint az *október huszonharmadika* típusú, személyraggal végződő birtokos szerkezetből és néhány más szóból **-i képző előtt elmarad a személyrag magánhangzója**, éppúgy, mint a *Nyíregyháza* típusú helynevek *nyíregyházi*-féle származékaiból is.

Újabbán a személyrag magánhangzója **meg is maradhat**, s **váltakozás** jön létre a kétféle megoldás közt:

<i>kifogásolt</i>	<i>ajánlott</i>
október huszonharmadikai	október huszonharmadiki
május elsejei	május elseji
augusztus huszadikai	augusztus huszadiki

Továbbá:

év eleji
----

hó végi

Helynevekben:

illésházi
----

vígtelki

A **számnevek** esetében két változat közül a nyelvújítók – nem meglepő módon – a **hagyományosabbat**, a **rövidebbet** támogatják, a másik terjedését nem tartják kívánatosnak, mivel a személyrag magánhangzójának elmaradása „nem okozhat félreértést”. E nyelvújítói hozzáállás ellenére a **helyesírási szótárak szentesítették az újabb alakokat is, vagylagosként** a régiek mellett.

Kár akadályozni ezek terjedését, nincs semmi értelme. Egyébként a nyelvújítók, ha nem hinnének a **nyelvi konzervativizmusban** és a **nyelvi szintetizmusban**, örülhetnének is az új formáknak, a **nyelvi szisztemizmus** miatt, mivel **az új formák inkább összhangban vannak a magyar nyelv agglutináló jellegével**, míg a hagyományos szintetikus formák inkább flektáló jellegűek (egyetlen toldalék két funkciót lát el).

Úgy tűnik, hogy a két változat közt **nincs határozott stílusértékbeli különbség**, legfeljebb annyi, hogy a hosszabb alakok lendületes terjedésével mintha **a rövidebbek stilisztikailag kissé jelöltté kezdenének válni**. Legjobb, ha **nyelvérzékünk**, ill. **tetszésünk** szerint választunk a két forma között.

Hasznos volna a kettő közti stílusértékbeli különbségeket empirikusan is megvizsgálni.

A **helységneveknél** a nyelvújítók akkor nem támogatják a hagyományos alakokat, amikor ezek ellenkeznek egy számukra fontos elvvel, az **alapalak visszaállíthatóságának elvével**.

Ezzel kapcsolatban a Hivatalos nyelvünk (HivKk. 1978: 308–309) kézikönyve ezt írja:

Ha a településnevekből *-i* képzővel melléknevet alkotunk – pl. *Aggtelek: aggteleki* –, akkor is ügyelnünk kell arra, hogy a név alapformája a képzett szóban lehetőleg változatlanul maradjon, illetve könnyen visszaállítható legyen. Nem helyes pl. a *mezőfalvi* melléknév, mert ebből kétféle alapformára lehet következtetni: a *Merőfalu* és a *Mezőfalva* nevekre. A félreértés elkerülése végett ajánlatos az előbbi községnevből *mezőfalui*, az utóbbiból pedig *mezőfalvai* mellékneveket képezni. Hasonlóképpen a *Tápé*, *Nagykálló*, *Nagyrábé*, *Hegyfalu* helynevekből képzett *tápai*, *kállai*, *nagyrábai*, *hegyfalusi* alakok helyett – bármily nagy is ezeknek az *-i* képzős formáknak a hagyománya – a hivatalos nyelvben az eredeti alapformát őrző melléknevek a helyesebbek: *tápéi*, *nagykálló*, *nagyrábéi*, *hegyfalui*.

Az idézett nyelvújító tanács a **nyelvi rekonstrukcionizmus** ideológiáján alapul.

Ezt a hozzáállást nem kell magunkévá tennünk: a visszaállíthatóság elvének **nem indokolt alárendelni az élő nyelvhasználatot!**

Sokkal célszerűbb a **nyelvi uzualizmus** és a **nyelvi normalizmus** ideológiájára építve a **megszokott** formákat használni, legyen szó akár helyi, akár országos nyelvszokásról (amennyiben jól ismert településről van szó), attól függetlenül, hogy visszaállítható-e belőle egyértelműen az alapalak.

Más nyelvekben eleve lehetetlen a visszaállíthatóságot érvényesíteni, még sincsenek gondjaik a helységnevehasználattal. Pl. a szlovák nyelvészek egyaránt helyesnek tartják a *lučenský* és a *lučenecký* melléknévi formákat, sőt a helyesírási szótár az első helyen a *lučenský* formát közli, amely nem felel meg a visszaállíthatóság elvének, mert ez egyaránt lehet a *Lučenec* és a **Lučen* vagy **Lučenc* melléknévi formája. Sőt a *Bratislavský* is lehetne egy **Bratislav* névnek is a melléknévi formája.

Ez egyébként egészen kivételes eset a magyar nyelvújításban, hogy ti. a hagyomány elvét, vagyis a **nyelvi konzervativizmust** felülírja a félreérthetőség elkerülésére való törekvés, vagyis a **nyelvi rekonstrukcionizmus** és a **nyelvi egzaktizmus**.

& SZÓKÉPZÉS

A szóképzéshez kapcsolódó váltakozások közül háromról fogunk beszélni ebben a fejezetben: a **sorszámnevek** és a **tőszámnevek** váltakozásáról, az **-i képzős** és a **-si képzős szavak** váltakozásáról, valamint a **fosztóképzős** szavak és a **nem tagadószóval összekapcsolt fosztóképzőtlen szavak** váltakozásáról.

1. A sorszámnevek és a tőszámnevek váltakozása

A sorszámnevek és a tőszámnevek közt **többféle** váltakozást találunk. Az egyik esetben a hagyományos **sorszámnév helyett** jelzői szerepben **tőszámnév** áll. A másik esetben a **tőszámnév -s képzőt** kap, és úgy váltakozik a **sorszámnévvél**. A harmadik esetben nem kap képzőt, de megváltozik a **szórendi helye**: nem megelőzi a jelzett szót, hanem **követi**. Ennek a három esetnek egy-egy alfejezetet szentelünk.

A) Tőszámnevek használata sorszámnévi funkcióban

Amint említettük, bizonyos esetekben előfordul, hogy a hagyományos **sorszámnév tőszámnévvél** váltakozik ugyanabban a szórendi helyzetben. Ennek **három esetét** kell megkülönböztetnünk. Az egyikben a tőszámnév és a sorszámnév **pontosan ugyanabban a helyzetben** van nyelvtani szempontból, a másikban **eltérő szerkezetekben** van a tőszámnév és a sorszámnév. A harmadik eset **jelentéstani alapon** különül el az elsőtől.

a) Váltakozás azonos szerkezetben

A következő három példa, amely a nyelvújító irodalomból származik, jól szemlélteti a jelenséget:

<i>tőszámnév</i>	<i>sorszámnév</i>
1. Az <u>öt</u> kerületben lakik.	Az <u>ötödik</u> kerületben lakik.
2. A <u>négyre</u> hívták a liftet.	A <u>negyedikre</u> hívták a liftet.
3. Az <u>öt bé</u> osztályba jár.	Az <u>ötödik bé</u> osztályba jár.
4. A törvény <u>hat</u> paragrafusának <u>öt</u> bekezdése szerint.	A törvény <u>hatodik</u> paragrafusának <u>ötödik</u> bekezdése szerint.

A tőszámnevek használatát sorszámnévi funkcióban a nyelvújítás határozottan **elutasítja** és a használat kontextusától függetlenül **durva hibának** tartja. Ez többek között a Nyelvújító kézikönyv álláspontja.

Ezzel az értékítéllettel nem tudunk egyetérteni. A nyelvújítók véleménye mögött a **nyelvi standardizmus** és a **nyelvi platonizmus** ideológiája áll.

Valójában csak a **választékos** és a **formális** stílusban beszélhetünk arról, hogy ott **nem helyénvaló** a fenti példákban szereplő esetekben a tőszámnév, mivel a tőszámnév ilyen helyzetben **bizalmas** stílusértékű, jellegzetesen **beszélt nyelvi** forma.

A fenti táblázat 4. sz. példáját a Magyar nyelvhasználati szótár így minősíti: „a jogi szleng megszokott egyszerűsítése, rövidítése, nyelvtanilag azonban nem fogadható el”.

A mondatban ellentmondás van: a szerzők elismerik, hogy a bírált forma az informális jogi szaknyelvben „megszokott”, mégis azt állítják, hogy nyelvtanilag „nem fogadható el”. Ha egyszer **megszokott, lehetetlen, hogy** az adott regiszterben **nyelvtanilag ne legyen helyes**.

A kifogásolt mondat az informális jogi szaknyelvben természetesen **nyelvtanilag tökéletesen elfogadható**, az így alkotott mondatok az adott közegben teljesen **grammatikusak**.

A **nyelvtan és a nyelvhasználat** ilyen **szétválasztása** durva **nyelvi platonizmus**. Abban, hogy a szerző egységes nyelvtani szabályokat tételez az „egész nyelvben”, nem számol tehát azzal, hogy más-más regiszterben más-más szabályok érvényesülhetnek, **nyelvi homogenizmust** láthatunk.

PROGRAM

Hatker hatkor – helytörténeti klub - Az Andrássy út regénye

Katona Csaba történész vetített képes előadásorozata

b) Váltakozás eltérő szerkezetekben

Amint tudjuk, a sorszámnév és a tőszámnév az évszámokban is váltakozik egymással, ám itt – amint az alábbi példa is mutatja – **két eltérő szerkezet**ről van szó:

<u>tőszámnév</u>	<u>sorszámnév</u>
ezerkilencszázötvenhatban	az ezerkilencszázötvenhatodik évben

Látjuk, hogy a tőszámnévvel alkotott forma **elliptikus**, nem tartalmazza az év szót, hanem maga a számnév veszi fel annak a ragját, tehát időhatározói szerepet tölt be. Ezzel szemben a sorszámnévi forma teljes, a **sorszámnév jelzői szerepben** van, tehát csak jelzője az időhatározónak. A szerkezet szerves része a **határozott névelő** is.

A nyelvművelő irodalom **mindkét változatot elfogadja**, és nem specifikálja a köztük lévő stílusértékbeli, használati különbséget.

Valójában a sorszámnevet tartalmazó teljes forma **a besznyébe egyáltalán nem illik bele**, és sokszor az **írott nyelvben főlöszlegesen körölményes**. Nem szoktunk nagyon az évekre úgy gondolni, mint amelyek sort alkotnak.

Nyugodtan használhatjuk a **tőszámnevet** tartalmazó, elliptikus formát az írott nyelvben is: mivel **közömbös** stílusértékű, beleillik mind a **bizalmas**, mind a **választékos** stílusba, legfeljebb a **nagyon formális**, pl. hivatali nyelvi szövegekben lehet **helyénvaló a hosszabb** forma, azaz *a 2017. évben* a szokásos *2017-ben* helyett.

c) Váltakozás a keltezésben

A **keltezésben** is **váltakozik** egymással a **tőszámnév** és a **sorszámnév**, de csak olyankor, **amikor nem kapcsolódik hozzá toldalék**.

<i>tőszámnév</i>	<i>sorszámnév</i>
március tizenöt	március tizenötödike
május egy	május elseje

Toldalékolva tőszámnév nem használható:

<i>tőszámnév</i>	<i>sorszámnév</i>
–	március tizenötödikén
–	május elsején

Ebben az esetben a nyelvművelők **mindkét formát elfogadják**, de a **sorszámnévi** változatot „**igényesebbnek**”, a tőszámnévit ezzel szemben „**pongyolának**” tartják.

Valójában a **sorszámnévi** forma egyáltalán **nem igényesebb, csak hagyományosabb**, ill. a **formális** stílusba jobban beleillő. A **tőszámnévi** forma (*május tizenöt*) leginkább az **informális** stílusba illik, de stílusértéke valószínűleg **közömbös** vagy **csaknem közömbös**, így főleg keltezésben a **választékos** stílusba is beleillik. Legfeljebb a **formális** stílusban szükséges a sorszámnévi formát (*május tizenötödike*) használni.

Mivel azonban a formális stílusú írásművekben a keltezést számjegyekkel írjuk, s mivel a **helyesírási szabályzat nem engedélyezi a pont elhagyását** (annak ellenére, hogy a nyelvművelés a tőszámnév használatát kifejezetten nem ellenzi), **írásban a tőszámnévi és a sorszámnévi forma egybeesik** (*2017. május 15., 2017. 5. hó 15., 2017. 5. 15. stb.*).

Konkrétan az ünnepek esetében, melyekre nagyon gyakran épp a dátummal utalunk, elképzelhető, hogy bizonyos **használati különbség** is van: az ünnep neve inkább *március tizenötödike*, ezzel szemben a *március tizenöt* inkább egy **közönséges dátum**. Pl.:

Hányadika van ma? – Március tizenöt. – Ja persze, ma van március tizenötödike!

Az utóbbi mondatában a beszélő már inkább az ünnepre gondol. Ugyanilyen különbség van az *augusztus huszadika* és az *augusztus húsz* között, s nyilván az *október huszonharmadika* és az *október huszonhárom* közt is.

B) Sorszámnev és jelzőszám váltakozása

Amint a bevezetőben említettük, a másik esetben nem a pusztán tőszámnevek váltakoznak a sorszámnevekkel, hanem az **-s képzővel** ellátott változatuk. Az A) ponthoz hasonlóan itt is vannak esetek, amikor a váltakozó szerkezet **azonos**, s olyan esetek is, amikor az egyik szerkezet **elliptikus**.

a) Váltakozás azonos szerkezetben

Az **-s képzővel** ellátott tőszámnev, az ún. **JELZŐSZÁM** sorszámnévvel váltakozik azonos szerkezetben az **évek**re való utalásban:

<i>jelzőszám</i>	<i>sorszámnev</i>
az 1945-ös évben	az 1945. [ezerkilencszáznegyvenötödik] évben

A jelzőszámmal alkotott szerkezetet a Nyelvművelő kézikönyvtár **pongyolának** mondja, miközben elismeri, hogy a beszélt nyelvben **gyakori**.

Valójában nincs ebben a kifejezőmódban semmi pongyolaság, egyszerűen az *1945-ös évben* valamivel **informálisabb**, az *1945-ödik évben* viszont **formális**. Ugyanakkor az *1945-ös évben* formánál **még informálisabb** az *1945-ben*.

Ennek ellenére, amint láttunk, mindegyik belefér nemcsak a **bizalmas**, hanem a **közömbös**, sőt a **választékos** stílusba is. Csupán a **formális** stílusban tűnik helyénvalóbbnak az *1945. évben* forma [ezerkilencszáznegyvenötödik évben] ejtéssel.

Csak a teljesség kedvéért említjük meg az **évtizedre** vagy **évszázadra** való utalást:

a 90-es években
az 1800-as években
a 2000-es években

Mivel ezt másképpen nem lehet mondani, itt nincs is váltakozás, s így ez az eset helyénvalósági kérdéseket sem vet fel.

b) Váltakozás eltérő szerkezetekben

Ez az eset az A) alatti b) esetre hasonlít, itt is **elliptikus szerkezet**ről van szó, csak nem pusztán tőszámnévet találunk benne, hanem **-s képzővel ellátott tőszámnévet**, azaz **jelzőszámot**:

<i>-s képzős tőszámnév</i>	<i>sorszámnév</i>
kettes belklinika	(a) második számú belklinika
az 1956-os események az ötvenhatos események	az 1956. évi események az 56. évi események
a harminckettesek	'a 32. gyalogezred katonái' 'a 32. gyalogezredbeliek'

Amint látjuk, a két változat nemcsak abban különbözik, hogy az egyikben a számnév **-s képzőt** tartalmaz, a másikban meg sorszámnév található, hanem **az -s képzős forma egy másik szót is „helyettesít”**: első példánkban a *számú* szót, a másodikban az *évi* szót, a harmadikban a *gyalogezred katonái* szerkezetet.

Nem lehet tehát azt mondani, hogy az **-s képzős számnév** – azaz a **jelzőszám** – a sorszámnév-képzőt „helyettesítené”, hanem **a sorszámnévet és annak jelzett szavát helyettesíti**. Vagyis pl. az *Ötödik lett a versenyben* helyett nem mondjuk azt, hogy *Ötös lett a versenyben*. Ha van egy széksor, de nincsenek a székek megszámozva, azt mondjuk: *Kovács Péter az, aki balról a negyedik széken ül*, de ha ugyanez a moziban játszódik le, ahol a székek meg vannak számozva, és a beszélő meg a hallgató látja is a számokat, inkább ezt mondja: *Kovács Péter az, aki a négyes széken ül*, ami azt jelenti, hogy a *negyedik számú* széken ül.

A **régebbi** nyelvművelés a **jelzőszám használatát hibáztatta**, a **maj** nyelvművelés már csak „elvétve” teszi ezt, s a Nyelvművelő kézikönyvtár szerint **azt sem jogosan**.

Természetesen egyetértünk azzal, hogy a jelzőszámot nem kell hibáztatni, hanem a **stílusértékének megfelelően** bátran használhatjuk. Ami a stílusértékét illeti, empirikusan kellene vizsgálni, de valószínű, hogy mind az **informális**, mind a **választékos** stílusba beleillenek, a **formális stílusba viszont nem**.

1.3. Tőszámnév főnév után

Idegen nyelvi hatásra honosodott meg a magyarban is a sorrendre tőszámnévvel való utalásnak az a módja, hogy a sorrendre utaló **tőszámnév** (képzőtlen formában) **a jelzett szó után** áll:

<i>tőszámnév a jelzett szó után</i>	<i>sorszámnév</i>
Agrárexpo 2002	2002. évi Agrárexpo
Vosztok-6 (ejtve: [...hat])	?
Magyar 1 – M1 (televízió)	?

Ezt a szerkezetet a Nyelvművelő kézikönyvtár „ma is idegenszerűnek” mondja, ugyanakkor elismeri, hogy **nincs alternatívája**.

Adatok nélkül nem lehet tudni, hogy a beszélők ezeket még mennyire érzik idegenszerűnek, de ha annak éreznék is, az sem baj, hiszen a nyelvekben mindig vannak olyan kölcsönelemek, melyeknek idegen eredetét a laikus beszélők is érzik. Az idegenszerűségtől való irtózás mögött a **nyelvi purizmus** ideológiája áll.

Természetesen ezek a formák **minden korlátozás nélkül használhatók** bármilyen beszédhelyzetben, ill. stílusváltozatban, hiszen nincs is alternatívájuk.

2. Az -i képzős és a -si képzős szavak váltakozása

A **-si képző** a **városi** melléknév szóvégeinek hatására keletkezett **ráértéssel**, majd **elvonással**. Az első szó, amelyben megjelent, a **falusi**. Vegyülésként is felfogható: **falui x városi** → **falusi**. Ezután jöttek létre a **(valahová) valósi, idevalósi, odavalósi** és a **tanyasi** alakok.

-si képzős	-i képzős
falusi	–
tanyasi	tanyai
(valahová) valósi	(valahová) való
idevalósi, odavalósi	idevaló, odavaló

A Nyelvművelő kézikönyvtár megítélése szerint a **-si képzős** melléknévek közül ma csupán a **falusi** **semlegesen köznyelvi**, a **tanyasi**, a **(valahová) valósi**, az **ide-** v. **odavalósi** **népies**, ill. – a **városi bizalmas** szóhasználatban – **enyhén lebecsülő** melléknöngéjű. Velük szemben a **tanyai, (vhová) való, ide-** v. **odavaló** számít **megszokottan köznyelvinek**. Azzal egyetérthetünk,

hogy a *falusi* forma „semlegesén köznyelvi”, azaz **közömbös** stílusértékű, s így **bármilyen stílusú szövegben** korlátozás nélkül használható; nincs is alternatívája, mert a *falui* változat ma önállóan nem használatos, csak helységnevekben (pl. *örsújfalui* – az *örsújfalusi* mellett).

Az, hogy a *valósi lebecsülő melléköngéjű* lenne, **nem tűnik általánosnak**, lehet, hogy a szerzők csak a budapesti (vagy azon belül is valamilyen rétegbeli) használatból általánosítanak. Akkor lenne ez az állítás hiteles, ha a kéziszótár **kontextusban** idézne példákat, lehetőleg ugyanazt a mondatot, hogy érezzük, hogy a *-si* képzős változatot tartalmazó mondatban a lebecsülés is kifejeződik a *tanyasi* és a *valósi* esetében.

Mindenesetre a fönti fényképen található „tanyasi kenőkrém” nem támasztja alá azt a vélekedést, hogy a *tanyasi* általánosságban lebecsülő melléköngéjű lenne. Ha ez így volna, aligha tüntetnék fel egy terméken épp ezt a formát, hiszen a címnek vonzónak kell lennie, hogy a terméket minél szívesebben vásárolja meg a vevő.

A kérdés empirikus vizsgálatot igényelne.

Szintén szükség lenne empirikusan megvizsgálni a *tanyai* és a *tanyasi*, *idevaló* és az *idevalósi* közti **stíluskülönbséget**. Addig is, amíg nincsenek adataink a tényleges használatra nézve, támaszkodjunk **nyelvérzékünkre**.

Az *idevalósi*, ill. *odavalósi* és az *idevaló*, ill. *odavaló* közt **denotatív** (fogalmi) jelentésbeli különbséggel is számolhatunk: míg például az *idevalósi* melléknévnek csak ‘a mi régióinkban, városunkban, falunkban lakó vagy onnan származó’ jelentése van, addig az *idevaló*-nak emellett még ‘ideillő, aminek itt van a helye’ jelentése is van. Hasonló különbség van az *odavalósi* és az *odavaló* között is.

A **nyelvi izomorfizmus** ideológiája ezért az *idevalósi*, *odavalósi* használata mellett szólna.

3. A fosztóképző (-tlan/-tlen, -talan/-telen) használata

A szóképzés területén tapasztalt váltakozások utolsó tárgyalt esetében **fosztóképzős** és a **nem tagadószóval** ellátott fosztóképzőtlen formák **váltakoznak** egymással:

<i>tagadószós</i>	<i>fosztóképzős</i>
A kirándulást elhalasztjuk a <u>nem kedvező</u> időjárás miatt.	A kirándulást elhalasztjuk a <u>kedvezőtlen</u> időjárás miatt.
Ne hagyjatok <u>ki nem javított</u> hibákat a dolgozatban!	Ne hagyjatok <u>javítatlan</u> hibákat a dolgozatban!
Nem ajánlatos a <u>ki nem világított</u> utcán egyedül sétálni.	Nem ajánlatos a <u>kivilágítatlan</u> utcán egyedül sétálni.

A nyelvművelők – gördülékenysége miatt – a **fosztóképzős** változatot ajánlják. Különösen akkor tartják előnyösnek a fosztóképzős forma alkalmazását, amikor a melléknév vagy az igenév **valamilyen névszó jelzőjeként** áll a mondatban:

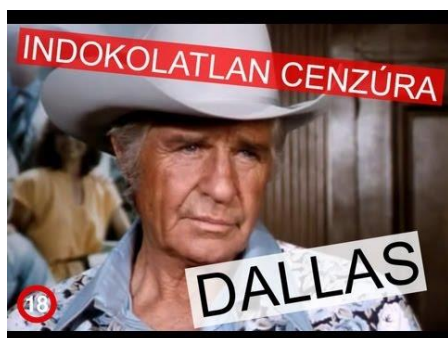

<i>tagadószós</i>	<i>fosztóképzős</i>
<u>Nem indokolt eljárás az, hogy az érintetteket nem értesíti senki.</u>	<u>Indokolatlan eljárás az, hogy az érintetteket nem értesíti senki.</u>

Ha a két forma közt nincs denotatív jelentésbeli vagy hangulati különbség, és gördülékében szeretnénk fogalmazni, csakugyan előnyösebb a fosztóképzős formát választani.

Viszont előfordul, hogy a két forma **nem egyenértékű**. Épp a fenti mondatban, ahol jelzőként áll a célszó, nem tekinthetjük a két megoldást egymással teljesen felcserélhetőnek, mivel a *nem indokolt* **enyhébb, udvariasabb**, mint az *indokolatlan*.

Ha a ritmusanalízist követően a gép szerint a sokk **nem indokolt**, kövesd az AED utasításait, folytatd az újraélesztést!

30

2

& A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK

Nyelvi aformalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv formális változatainak használata eredendően negatív jelenség. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a formális, de nem választékos stílusértékű („hivatalos íű”) nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint választékos, közömbös vagy más stílusértékű megfelelőik.

Nyelvi belletrizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi regiszterek, ill. az írók által létrehozott szövegek nyelvi szempontból különleges értékűek és jelentőségűek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a más foglalkozású emberek által használt nyelvi formák.

Nyelvi brevizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a rövidebb nyelvi formák eredendően helyesebbek a hosszabb nyelvi formáknál.

Nyelvi dekorizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés esztétikai vonzereje, szépsége abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az előnyösebb esztétikai tulajdonságokkal rendelkező, pl. stílusosabb, metaforikus, hangulatfestő jellegű stb. nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a kevésbé szépnek, kevésbé stílusosnak tartott forma.

Nyelvi egzaktizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a tartalmilag pontos, félreérthetetlen közlés abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a denotáció szempontjából pontosabb, egyértelműbb, félreérthetetlen nyelvi forma eredendően helyesebb, mint az, amely kevésbé pontosan, elnagyoltan, homályosan, félreérthetően utal a denotátumra.

Nyelvi elitizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolázottabb társadalmi rétegek nyelvhasználata eredendően értékesebb, jobb, helyesebb a kevésbé iskolázott társadalmi rétegeknél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolázottabb társadalmi rétegek által használt nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a kevésbé iskolázott társadalmi rétegek által használt nyelvi formák.

Nyelvi expertizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hivatásos nyelvészek a nyelvi rendszer ismerete alapján jobban tudják, milyen nyelvekre, nyelvváltozatokra, nyelvi normákra van szüksége az adott beszélőközösségnek, mint a laikus beszélők, s ők azok, akik hivatottak dönteni az egyes nyelvi formák helyességéről, ill. helytelenségéről is.

Nyelvi expresszvizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a stilisztikailag jelölt, expresszív, az átlagosnál nagyobb érzelmi töltésű közlés abszolút érték.

Mikroszinten megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a stilisztikailag jelölt, expresszív, érzelmileg telített nyelvi forma eredendően megfelelőbb a stilisztikailag jelöletlen, expresszív érték nélküli nyelvi formánál.

Nyelvi extrudizmus. Az a meggyőződés, hogy egyes nyelvi formák azért veszélyesek a nyelvre nézve, mert képesek más formákat kiszorítani a nyelvhasználatból, és így a nyelvi rendszerből is.

Nyelvi fonizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a könnyebben kiejthető vagy más szempontból előnyösebb hangzású nyelvi forma eredendően helyesebb a nehezebben kiejthetőnél vagy más szempontból előnytelenebb hangzásúnál.

Nyelvi homogenizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi és nyelvváltozati sokféleség, valamint a nyelvi változatosság negatív jelenség.

Hívei ezért a nyelvi egységet, ill. egységes nyelvet szorgalmazzák a nyelvi és nyelvváltozati sokféleség, valamint a nyelvi változatosság rovására. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvileg homogén nyelvhasználat eredendően helyesebb a különféle nyelvek vagy nyelvváltozatok formáit vegyítő közveleges, ill. kódváltásos nyelvhasználatnál, hasonlóképpen a nyelvileg egységesebb nyelvváltozatok eredendően értékesebbek a valamilyen szempontból kevert nyelvváltozatoknál. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a homogén nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a kevert, hibrid (pl. két vagy több különböző nyelvből, nyelvváltozattól származó vagy akár azonnyelvi formákból szövegyüléssel keletkezett) nyelvi formák.

Nyelvi invariabilizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az alakváltóval vagy szinonim változattal nem rendelkező nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a két vagy több alakváltozatban élő, „ingadozó” nyelvi formák. Ez az ideológia megnyilvánulhat magának a lexémának az elutasításában (ha létezik hagyományos szinonimája), vagy pedig az egyik változat kiemelésében, helyesnek nyilvánításában.

Nyelvi izomorfizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az egyetlen funkcióval, ill. jelentéssel rendelkező nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyeknek több funkciójuk, ill. jelentésük van.

Nyelvi kodifikacionizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a kizárólag kodifikált nyelvi formákat tartalmazó nyelvi közlés eredendően helyesebb, mint az, amely kodifikálatlan formákat is tartalmaz. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a kodifikációs célzatú szótárakban, nyelvtanokban, nyelvhelyességi kiadványokban (helyesként) szereplő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyek nem szerepelnek ezekben a kiadványokban, ill. ha szerepelnek, akkor kevésbé helyesként, helytelenként, nemstandardként stb. vannak feltüntetve.

Nyelvi konzervativizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv hagyományos formái különleges értéket képviselnek, megőrzésük társadalmi, sőt kulturális és nemzeti érdek. Hívei nem riadnak vissza az olyan nyelvalakító tevékenységtől sem, melynek célja a nyelvi változások fékezése vagy akár visszafordítása. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az archaikusabb, több régies formát tartalmazó nyelvek vagy nyelvváltozatok (pl. nyelvszigetek, nyelvjárászigetek, nyelvcsaládok peremhelyzetű nyelvei, peremnyelvjárások) eredendően értékesebbek a nagyobb változáson átment nyelveknél, nyelvváltozatoknál. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, a nyelvben régebb óta meglévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az újabban létrejöttek vagy bekerültek.

Nyelvi lapszizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvbontás vagy más nyelvi vonatkozású tévesztés, félreértés stb. útján – pl. szövegyüléssel, szerkezetkeveréssel, betűejtéssel, az írott forma helytelen kiolvasásával – keletkezett nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint az elismert szóalkotási eljárásokkal vagy szóteremtéssel létrejöttek.

Nyelvi logicizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a gondolkodás törvényeinek megfelelő, „logikus” nyelvi forma eredendően helyesebb annál a nyelvi formánál, amely kevésbé van összhangban a gondolkodás törvényeivel.

Nyelvi moralizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy kapcsolat van a helytelennek bélyegzett nyelvi formák használata és a beszélők erkölcsisége közt, azaz a helytelennek tartott formák használata etikailag is kifogásolható cselekedet, s akik rendszeresen élnek ilyen eszközökkel, erkölcsi deficitről tesznek tanúbizonyságot. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az er-

kölcsi szempontból negatívan értékelt egyénekre, társadalmi rétegekre jellemző nyelvhasználat, ill. a sajátosan rájuk jellemző nyelvváltozatok (pl. az ún. tolvajnyelv, a szleng) eredendően rosszabbak, mint az erkölcsi szempontból pozitívan értékelt egyének, társadalmi rétegek által használt nyelvváltozatok. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a pozitív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a negatív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma.

Nyelvi necesszizmus. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy két vagy több szinonim nyelvi forma közül az egyik – a hagyományos, kodifikált, standard – forma szükséges és helyes, a később kialakult egy vagy több forma viszont fölösleges, és így kevésbé helyes vagy helytelen.

Nyelvi normalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formákat tartalmazó közlések eredendően helyesek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formák eredendően helyesek.

Nyelvi perszonalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy úgy kell fogalmazni, hogy a cselekvő személye nyilvánvaló legyen: a személytelen fogalmazás eredendően negatív jelenség. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a személytelen fogalmazást lehetővé tevő, a cselekvő személyére explicit módon nem utaló nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint a cselekvő személyére egyértelműen utaló nyelvi formák.

Nyelvi platonizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvnek van egy ideális formája, amely mindegy független a tényleges közlésekben található nyelvi alakulatoktól. Egy-egy nyelvi forma helyessége tehát nem függ attól, mennyire elterjedt, és kik használják.

Nyelvi purizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formákat előnyben részesítő beszédmod eredendően értékeesebb, mint az, amely nagyobb számban tartalmaz idegen eredetű nyelvi formákat.

Mikroszinten megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az idegen eredetű nyelvi formák. Hasonlóképpen az idegen minta nélküli, belső keletkezésű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, melyeket idegen mintára alkottak.

Nyelvi racionalizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvi szerkezeteket az emberi elmében található kognitív szerkezetek határozzák meg, azaz a szavak és a nyelvtani formák azért jönnek létre, hogy (eredendően meglévő) gondolatainkat ki tudjuk fejezni. Ebből következik, hogy a szavak (jelentések) és a nyelvtani formák levezethetők az elme működéséből. Ebből a meggyőződésből ered az az elvárás, hogy a nyelvi rendszer legyen összhangban az emberi gondolkodás törvényszerűségeivel, azaz legyen „logikus”.

Nyelvi redundanzizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a redundáns nyelvi formák eredendően helytelenebbek, mint a nem redundánsak, s hasonlóképpen a kevésbé redundáns formák eredendően helyesebbek, mint a nagyobb mértékben redundánsak.

Nyelvi rekonstrukcionizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy ha egy toldalék egy szótóhoz többféleképpen kapcsolódhat (mert a szótónek egynél több alakváltozata van), az alternatív képzett, jelezett vagy ragozott alakok közül az a leghelyesebb, amelyből a szótó legkönnyebben, legegyszerűbben visszaállítható, rekonstruálható. Például az újabb *tápéi* melléknév jobb a hagyományos *tápainál*, mivel a falu neve Tápé; a *persei* jobb a *persinél*, mert a falu neve *Perse*.

Nyelvi standardizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvváltozat kiemelkedő szerepű, a műveltség megszerzésének elengedhetetlen eszköze, a nyelv legfontosabb változata, nyelvileg magasabb rendű más nyelvváltozatoknál, a helyesség zsinórmértéke, a társadalmi előrehaladás pótolhatatlan eszköze, s ezért minden embernek elemi érdeke, hogy azt elsajátítsa és használja. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvváltozat eredendően értékesebb, magasabb rendű, fejlettebb, jobb, sőt szebb a többinél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a más nyelvváltozatokhoz tartozó formák. Képviselői a standard nyelvváltozat normáját „a normának” nevezik, s az összes többi fölé helyezik.

Nyelvi szimplicizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés egyszerűsége abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az egyszerűbb szerkezeti felépítésű nyelvi formák eredendően helyesebbek a bonyolultabbaknál.

Nyelvi szintetizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés tömörsége (tartalmi azonosság mellett) abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szintetikus nyelvi formák eredendően helyesebbek az analitikusaknál.

Nyelvi szisztemizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi rendszerbe jobban beágyazódó, a nyelv hagyományos eszközkészletével harmonikus egységben lévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok a formák, amelyek kevesebb nyelven belüli párhuzammal rendelkeznek, netán inkább más nyelvekben van párhuzamuk.

Nyelvi uzualizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb nyelvek, nyelvváltozatok nyelvileg eredendően értékesebbek a kevésbé elterjedteknél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb (azaz nagyobb földrajzi területen, több társadalmi rétegben, több beszédhelyzetben, többfajta nyelvi kontextusban stb. használt), ill. a nyelvhasználatban gyakrabban előforduló nyelvi forma eredendően helyesebb a kevésbé elterjedtnél, ill. ritkábban előfordulónál.

Nyelvi vernakularizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként az a meggyőződés, melynek hívei a helyi identitást „hitelesen” kifejező őshonos nyelveket, ill. nyelvváltozatokat előnyben részesítik a nagyobb hatósugarú, „hasznosabb”, de a helyi identitás kifejezésére nem vagy kevésbé alkalmas összekötő nyelvekkel, ill. a standard nyelvváltozattal szemben. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a beszélő helyi identitását hitelesen kifejező anyanyelvváltozat eredendően értékesebb más nyelvváltozatoknál. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy azok a nyelvi formák, amelyekkel a beszélők leginkább azonosulnak, amelyek leginkább kifejezik az identitásukat, eredendően helyesebbek az egyéb nyelvi formáknál.

Nyelvi vokabularizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (kodifikációs célzatú) szótárakban található nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyek nem szerepelnek ezekben a szótárakban, ill. ha szerepelnek, akkor kevésbé helyesként, helytelenként, nemstandardként stb. vannak feltüntetve. Ehhez az ideológiához sorolhatjuk azt a meggyőződést is, hogy az olyan szó, amely nem szerepel a szótárakban, nem is létezik, vagy ha mégis, akkor bizonyosan helytelen.

& NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM

A NÉVSZÓK ÉS A NÉVSZÓRAGOZÁS ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEI

1. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 1. Bevezető. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 187–197.
2. Kiefer Ferenc 2006. Alaktan. Kiefer Ferenc szerk., *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 54–79.
3. MGr. 2000. A főnév. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 127–141.
4. MGr. 2000. A melléknév. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 142–151.
5. MGr. 2000. A névszótövek. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 175–182.

A NÉVSZÓRAGOK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

1. Bencédy József 1968. A határozók és névutók helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 92–93.
2. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 2. A ragozás. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 198–202.
3. Kontra Miklós szerk. 2006. A magyarországi magyar nyelvhasználat variabilitásáról. Kiefer Ferenc szerk., *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 577–594.
4. MGr. 2000. A névszóragozás. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 183–208.
5. MGr. 2000. A toldalékok (affixumok). Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 55–60.
6. MGr. 2000. Az alaktan tárgya és alapkategóriái. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 37–50.
7. MNyL. 2001. határozóragok használata. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 92–94.
8. NyKk. I. 1983. állandó határozó. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 171–172.

Accusativus

1. MGr. 2000. A tárgy. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 414–422.
2. Nadasdy Ádám 2008. A tárgy titokzatos vágya. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 313–316.

1. Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 260.
2. NyKk. II. 1985. ragtalan tárgy | személyes névmás ragozása és névutózása. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 556–557. 782.

Inessivus és illativus

Az inessivus és illativus használatának általános kérdései

1. Bencédy József 1968. Ragok. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 95–96.
2. Benyhe János 2005. Akarattal hibásan. *Dohogó. Nyelv-őr-járat*. Budapest: Kortárs Kiadó. 281–282.
3. Gósy Mária 2010. A *-ban/-ben* ragok ejtészváltozatairól a spontán beszédben. Cserniczkó I–Fedinec Cs–Tarnóczy M.–Vančóné Kremmer I. szerk., *Utazás a magyar nyelv körül: Írások Kontra Miklós tiszteletére*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 225–232.
4. Grétsy László 1964. „Fel kell lépni a hibákkal szembe”! *Szaknyelvi kalauz*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 238–241.
5. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 54.
6. HivKk. 1978. *-ba, -be* és *-ban, -ben* rag fölcserélése. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 39–40.
7. Kontra Miklós 2003. A nem nyelvi (független) változók leírása. | *(bVn)* és *(bV)*. | Vizsgálati eredmények: a független változók hatásai a nyelvi változókra. (Cím nélküli bevezetés.) Kontra Miklós szerk., *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest: Osiris Kiadó. 66–67. 85–86.
8. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. II. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 158.
9. Kovalovszky Miklós 1977. *-ban, -ben – -ba, -be*. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 111.
10. Mátyus Kinga 2011. *-ba, -ban* elméletben és gyakorlatban A *(BVN)* változó variabilitása a BUSZI öt foglalkozási csoportjában. Hires-László Kornélia–Karmacsi Zoltán–Márku Anita szerk., *Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban. A 16. Élőnyelvi Konferencia előadásai*. Budapest–Beregszász: Tinta Könyvkiadó–II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézete. 303–311.
11. MGr. 2000. A helyhatározó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 432–433.
12. MNyL. 2001. határozóragok használata | *-ba/-be, -ban/-ben*. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 92.
13. MNySz. 2007. *-ba, -be – -ban, -ben* ragok. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 25.

14. Nádasy Ádám 2003. „Ban”-ban az igazság? *Ízlések és szabályok*, 213–217. Budapest: Magvető.
15. NyKk. I. 1983. –ba, –be rag | –ban, –ben rag. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 266–267. 270–271.
16. NymKsz.² 2005. –ba, –be rag | –ban, –ben rag. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézikönyvtár*, 58, 59–60. Budapest: Tinta Kiadó.
17. Sinkovics Balázs 2011. A (bA) és (bAn) változó. *Nyelvi változók, nyelvi változások és normatív szabályozás.* (Irodalom és források 139–161.) Szeged: Szegedi Tudományegyetem. (Doktori értekezés.) 34–51.

Inessivus *-ba/-be* raggal

1. Horváth Veronika 1994. A *-ba(n)* nyelvi változóról. Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk., *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában.* Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete. 131–137.
2. Kontra Miklós 2003. A *-ba/ban* kérdés először: az inessivusi (bVn) változó. Kontra Miklós szerk., *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon.* Budapest: Osiris Kiadó. 86–96.
3. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. Az inessivusi és illativusi formák használatával kapcsolatos változók (házban : házba). *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség.* Pozsony: Kalligram. 43–45.
4. Mátyus Kinga 2009. Az inessivusi (bVn) nyelvtani szerepei. Vúradi Tamás szerk., *III. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia.* Budapest: Nyelvtudományi Intézet. 69–86.
5. Mátyus Kinga 2009. Öt- és tízéves gyerekek és a (bVn) változó. Borbély Anna–Vančóné Kremmer Ildikó–Hattyár Helga szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák.* Budapest–Dunaszerdahely–Nyitra: MTA Nyelvtudományi Intézet–Gramma Nyelvi Iroda–Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar. Tinta Könyvkiadó. 108–115.

Illativus *-ban/-ben* raggal

1. Kontra Miklós 2003. A *-ba/ban* kérdés másodszer: az illativusi (bV) változó. Kontra Miklós szerk., *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon.* Budapest: Osiris Kiadó. 97–105.
2. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. Az inessivusi és illativusi formák használatával kapcsolatos változók (házba : házban). *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség.* Pozsony: Kalligram. 45–47.
3. Mitring Éva 2002. A *-bV(n)* változó a hiperkorrekció tükrében. *Alkalmazott nyelvtudomány*, 41–48.
4. Pléh Csaba 1986. A hiperkorrekció és a „lazaság” között. Fülei-Szántó Endre szerk., *Norma – átlag – eltérés.* Pécs: Pécsi Akadémiai Bizottság. 89–98.

Kettősség

1. Hódi Bernadett 2008. Magába foglal – magában foglal: van-e különbség? Dróth Júlia szerk., *Szaknyelv és szakfordítás*. Gödöllő: Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar. 92–95.
2. Sebestyén Árpád 1994. Sorbaállítás vagy sorban állás? *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 170–172.
3. Sebestyén Árpád 1994. Szélmalomharc? *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 168–170.
4. Tótfalusi István [1999]. „irányában”. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 123–124.

Az inessivus funkciói, váltakozása más ragokkal

1. Bencédy József 1968. A határozók és névutók helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 93–94.
2. Dóra Zoltán 2002. Népbén, nemzetben gondokodunk. A belső helyviszonyra utaló *-ban*, *-ben* szerkezetek nyelvhelyességi kérdéseiről. Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 129–131.
3. Imre Samu 1957. Az egyszerű mondat vizsgálata. II. rész. Deme László–Köves Béla szerk., *Magyar nyelvhelyesség. Előadások, gyakorlószövegek, irodalom*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 247–272.
4. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. A bel- és külviszonyragok használatával kapcsolatos változók. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 104–108.
5. NyKk. I. 1983. földrajzi nevek helyhatározói ragjai. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 675–677.
6. NymKsz.² 2005. földrajzi nevek helyhatározói ragjai. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 199.
7. Sebestyén Árpád 1994. Szálloda „Ungvárott”, temető „Csekén”. *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 165–166.
8. Szántó Jenő 1992. Útban van-e az *útban*? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 251–252.

Dativus

1. Bencédy József 1968. A birtokos jelző. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 108–111.

2. Grétsy László 1964. Az érthetőség jegyében. *Szaknyelvi kalauz*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 209–220.
3. É. Kiss Katalin 2006. Mondattan. A birtokos szerkezet. Kiefer Ferenc szerk., *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 133–135.
4. MGr. 2000. A részeshatározó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 442–443.
5. MNyL. 2001. birtokos jelző ragja. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 41–42.
6. MNySz. 2007. birtokos jelző ragja Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 38–39.
7. Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 251–252.
8. NyKk. II. 1985. -nak, -nek birtokos jelzői rag | -nak, -nek részeshatározói rag. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 241–247. 248.
9. NymKsz.² 2005. -nak, -nek birtokosjelző-rag. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 392–393.
10. Szepesy Gyula 1986. Mondattani babonák /C. *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 234–226.

Egyszeres birtokos jelzős szerkezetekben

1. Bencédy József 1968. A birtokos jelző. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 109–110.
2. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 59–62.
3. HivKk. 1978. birtokos jelző ragjának elhagyása, hibás használata. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 50–51.
4. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 190–191.
5. Kovalovszky Miklós 1977. A birtokos jelző -nak, -nek ragjának használata. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 197–199.
6. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. A birtokos jelző ragjának elmaradásával kapcsolatos típusváltozók. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 47–49.
7. Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 252.
8. Sebestyén Árpád 1994. Bankrabló volt Bill Clinton? *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 140–141.
9. Tótfalusi István [1999]. „a lakosság hajléktalanok” | Értelmetlen értelmező | Birtokosragot! | (Közbevetőleg). *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 94–95. 133. 134. 165–166.

Többlépcsős birtokos szerkezetekben

1. Bencédy József 1968. A birtokos jelző. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 109–110.
2. Grétsy László 1964. A „túsaroknak a felerősítésének” módja. *Szaknyelvi kalauz*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 221–227.
3. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 60.
4. HivKk. 1978. birtokos jelző ragjának elhagyása, hibás használata. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 51–52.
5. MNyL. 2001. birtokos jelző ragja / többszörös birtokviszony. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 42.
6. Tótfalusi István [1999]. Birtokválság. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 135.

Egyéb

1. Bencédy József 1968. A birtokos jelző. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 110–111.
2. Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 252–253.
3. Tótfalusi István [1999]. „fiatalkorú bűnözés”; „télialma-vásár”. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 130–132.

Adessivus

Általában

1. Bárczi Géza 1974. Ragok, névutók. / 28. *Nyelvművelésünk*. Budapest: Gondolat. 72–73.
2. Bencédy József 1968. Ragok. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 96–97.
3. Grétsy László 1964. A nálnélozás. *Szaknyelvi kalauz*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 232–237.
4. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 54.
5. Hernádi Sándor 1963. -Nál-nélkül. *Helyesen, szépen magyarul. Kis nyelvművelő az általános iskolák számára*. Budapest: Tankönyvkiadó. 30.
6. HivKk. 1978. -nál, -nél helytelen használata. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 238–239.
7. Imre Samu 1957. Az egyszerű mondat vizsgálata. II. rész. Deme László–Köves Béla szerk., *Magyar nyelvhelyesség. Előadások, gyakorlószövegek, irodalom*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 247–272.

8. É. Kiss Sándor 1988. Használjuk helyesen a *-nál, -nél* ragot! „Értsd is a szót...!” *Nyelvművelő írások*. Budapest: Tankönyvkiadó. 245–246.
9. MGr. 2000. A helyhatározó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 432–433.
10. MNyL. 2001. határozóragok használata. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 92–94.
11. MNySz. 2007. *-nál, -nél* rag használata | *-nál, -nél, -tól, -től* hasonlításban. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 176–177. 177.
12. NyKk. II. 1985. *-nál, -nél* rag | *nál, -nél, -tól, -től*. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 249. 250.
13. NymKsz.² 2005. *-nál, -nél* rag idegenszerű használata | *nál, -nél, -tól, -től* hasonlító határozói ragok. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 393. 393.
14. Szepesy Gyula 1986. „Nyári napnak alkonyulatánál.” *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 123–130.
15. Tótfalusi István [1999]. Egy ragfaló rag. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 122–123.

Adessivus és inessivus

1. Bencédy József 1968. A határozók és névutók helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 93.
2. Hernádi Sándor 1963. *-Nál-nélkül*. *Helyesen, szépen magyarul. Kis nyelvművelő az általános iskolák számára*. Budapest: Tankönyvkiadó. 30.

Adessivus és ablativus hasonlító határozóban

1. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. A hasonlítás kifejezése. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 95–97.
2. MGr. 2000. A hasonlító határozó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 443.
3. NyKk. II. 1985. *-nál, -nél, -tól, -től*. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 250.
4. NymKsz.² 2005. *-nál, -nél, -tól, -től* hasonlító határozói ragok. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 393.
5. Sebestyén Árpád 1994. Az *átlagtól alacsonyabb* hőmérséklet? *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 172–173.

Modalis

1. Bencédy József 1968. Ragok. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 97.
2. HivKk. 1978. *-lag, -leg* ragos szavak. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 195–196.
3. Imre Samu 1957. Az egyszerű mondat vizsgálata. II. rész. Deme László–Köves Béla szerk., *Magyar nyelvhelyesség. Előadások, gyakorlószövegek, irodalom*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 247–272.
4. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. II. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 158.
5. Kovalovszky Miklós 1977. Az *-n* módrag elhagyása. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 112.
6. MGr. 2000. A módhatározó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 438–439.
7. MGr. 2000. Az állapothatározó. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 434–436.
8. MNySz. 2007. *-lag, -leg* határozórag. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 145.
9. Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 260–262.
10. NyKk. II. 1985. *-lag, -leg* viszonyrag. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 15–17.
11. Szepesy Gyula 1986. A *-lag, -leg* rag. *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 85–91.
12. Tanos Bálint 2012. Határozószó-képzési produktivitás kvantitatív keretben. Tolcsvai Nagy Gábor–Tátrai Szilárd szerk., *Konstrukció és jelentés. Tanulmányok a magyar nyelv funkcionális kognitív leírására*. Budapest: ELTE. 59–69.
13. Tótfalusi István [1999]. „túlzó-lag”. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 124.
14. Zimányi Árpád 1999. *Nyelvhelyességi gyakorlatok VIII. rész. A névszók toldalékolása*. <http://magyarutca.org/nyeomszsz/orszavak/pdf/ZimanyiGyakorlatokNevszok.pdf>

Egyéb toldalékok

Osztóhatározói alak *-nként* ragja

1. Imre Samu 1957. Az egyszerű mondat vizsgálata. II. rész. Deme László–Köves Béla szerk., *Magyar nyelvhelyesség. Előadások, gyakorlószövegek, irodalom*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 247–272.
2. NyKk. II. 1985. *-nként* rag. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 312.
3. NymKsz.² 2005. *-nként* – *-ként* ragok különbsége. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 406.
4. Szepesy Gyula 1986. Lassankint – lassanként. *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 144–148.

A -t, -tt helyhatározórag

1. NyKk. II. 1985. t, -tt helyhatározórag Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1101.
2. NymKsz.² 2005. -t, -tt helyhatározórag. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár.* Budapest: Tinta Kiadó. 571.
3. Sebestyén Árpád 1994. Szálloda „Ungvárott”, temető „Csekén”. *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban.* Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 165–166.

Ragok alakja és használata tulajdonnevekben

1. Bencédy József 1968. A határozók és névutók helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 94.
2. Grétsy László szerk. 1976. Névszóragozásunk néhány problémája. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 47–48.
3. Grétsy László szerk. 1976. Névszóragozásunk néhány problémája. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 48.
4. HivKk. 1978. tulajdonnevek ragozása. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve.* Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 308–311.
5. Nádasy Ádám 2008. Belföld és külviszony. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007.* Budapest: Magvető. 84–87.

Vonzatok

1. Bencédy József 1968. A határozók és névutók helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 94–95. 97.
2. Büky László 2007–2008. Veszendő vonzatok. *Nyelvtudomány 3–4*, 15–25. (Új folyam.)
3. Felde Györgyi 1992. Mindent a maga helyén! Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 253–254.
4. Grétsy László 1964. Mi derül ki – „ebben a fejezetben”? *Szaknyelvi kalauz.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 228–231.
5. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. Az operálják/műtik epével : operálják/műtik epére : operálják/műtik az epéjét változó. | A hasogat a derekam : hasogat a derekam-ban egyedi változó. | Vonzatok és állandósult raghasználat | egyedi változók. A cseng a fülem | cseng a fülemben egyedi változó. | A vminek a kulcsa : kulcs vmihez | kulcs vmitől egyedi változó. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség.* Pozsony: Kalligram. 91–93. 93–95. 108–114. 115. 116–118.
6. MGr. 2000. Aszemantikus vonzatok. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 432–433.
7. Nádasy Ádám 2008. Hol és hova. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007.* Budapest: Magvető. 294–296.

8. NyKk. II. 1985. tárgyias igék tárgyatlan használata. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 953–957.
9. Tótfalusi István [1999]. Tárgyatlan a tárgy? *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 128–130.

A NÉVSZÓJELEK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

Birtokos személyjelek

1. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 2.1.3. A birtokos személyragozás. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan.* Budapest: Osiris Kiadó. 204–207.
2. MGr. 2000. Birtokos személyjel. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 187–189.

A birtokos személyjelek alakja

3. Kovalovszky Miklós 1977. Szóhasadás, alakpárok. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 70.
4. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. Az *ablaka* : *ablakja* típusváltó. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség.* Pozsony: Kalligram. 41–43.
5. MNyL. 2001. j-zés. *Magyar nyelvhelyességi lexikon.* Budapest: Corvina. 124–125.
6. MNySz. 2007. j-zés. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár.* Celldömölk: Pazu-Westermann. 128.
7. Nádasdy Ádám 2003. A zöldeséges gusztusos tökje. *Ízlések és szabályok.* Budapest: Magvető. 288–291.
8. NyKk. I. 1983. birtokos személyragok alakváltozásai. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 346–348.
9. NymKsz.² 2005. birtokos személyjelek alakváltozatai. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 77.
10. Rácz Endre 1974. A birtokos személyragozásnak a birtok többségét kifejező alakrendszerre. Rácz Endre–Szathmári István szerk., *Tanulmányok a mai magyar nyelv szófajtana és alaktana köréből.* Budapest: Tankönyvkiadó. 135–149.
11. Tóth Etelka 2002. Alakváltozataink egy csoportjáról. Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára.* Budapest: Tinta Könyvkiadó. 473–477.

A birtokos személyjel „elmaradása”

1. Bencédy József 1968. A birtokos jelző. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 111.

2. HivKk. 1978. birtokos személyrag elhagyása, hibás használata. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 53–55.
3. Lanstyák István–Szabómihály Gizella 1997. *A neki van (vhol) vmije : nek van (vhol) vmi* típusváltozó. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 68–71.
4. Tótfalusi István [1999]. Személytelenített birtok. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 135–136.

A főnévi igenév személyragozása

1. Bencédy József 1968. Az igenevek helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 71–72.
2. Felde Györgyi 1992. Jó tudni(uk). Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 242–243.
3. Grétsy László szerk. 1976. A mondat fő részeivel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 49–50.
4. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 2.3. A főnvi igenév személyragozása. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 220.
5. MGr. 2000. A főnévi igenév morfológiai tulajdonságai. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 246–247.
6. MNyL. 2001. főnévi igenév egyeztetéses személyragozása. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 76.
7. MNySz. 2007. főnévi igenév egyeztetéses személyragozása. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pautz-Westermann. 81.
8. NyKk. I. 1983. főnévi igenév | főnévi igenévi személyragozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 685–689. 689–690.
9. NymKsz.² 2005. főnévi igenév személyjelezése. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 201.
10. Sebestyén Árpád 1994. Illik tudni... *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 150–151.

Személyjelezés – egyéb

1. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. A névutók személyragozása (az ún. személyragos határozók). É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 220–221.
2. NyKk. I. 1983. igenévi-igei személyragozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 994–997.
3. NyKk. II. 1985. összetett szók birtokos személyragozása Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 471–472.
4. NyKk. II. 1985. személyes névmás ragozása és névutózása Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 782–783.

5. NymKsz.² 2005. határozói személyjelezés. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 226.
6. NymKsz.² 2005. igenévi-igei személyjelezés. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 255.
7. NymKsz.² 2005. összetett szó birtokos személyjelezése. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 431.
8. H. Varga Márta 2006. „Születésnapját a születése napján ünnepeltük”. Töprengések a szoros szerkezetű összetett szavak toldalékolásáról. *Magyar Nyelvőr* 130/4, 493–497.

A többesjel

1. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 2. A ragozás. 2.1.2. A többes szám jele. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 203.
2. MGr. 2000. A többes szám jelei. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 185–186.
3. Szepesy Gyula 1986. Többek között. *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 153–155.

A fokjel alakja és használata

1. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 2.5. A melléknevek toldalékai. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 221.
2. MGr. 2000. Fokjel: *-bb, abb, -ebb; leg- (-bb, -abb, -ebb); legesleg (-bb, -abb, -ebb)*. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
3. MNyL. 2001. furcsa fokozások–melléknevek, határozószók fokozása. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 76–78.
4. MNySz. 2007. fokozás. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 78.
5. NyKk. I. 1983. -bb (-b) fokjel. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 275–277.
6. NyKk. I. 1983. fokozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 656–657.
7. NyKk. II. 1985. leg- fokjel. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 32–33.
8. NymKsz.² 2005. -bb (-b) fokjel. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 61–62.

Kételemű kifejezések fokozása

1. NyKk. I. 1983. jó- előtagú melléknévi alakulatok | kételemű kifejezések fokozása. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1094. 1162–1164.
2. NymKsz.² 2005. jó- előtagú melléknévi szerkezetek helyesírása és fokozása | kételemű kifejezések fokozása. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 275. 294.
3. Tótfalusi István [1999]. Középfokú balfogások / „nagyszájúbb–nagyobb szájú”. *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 91–92.

A fokozás egyéb kérdései

1. Grétsy László szerk. 1976. Névszóragozásunk néhány problémája. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 48.
2. NyKk. I. 1983. főnevek fokozása. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 684–685.
3. NyKk. I. 1983. határozószók fokozása. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 838–839.
4. NyKk. I. 1983. kétszeres fokozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1165.
5. NyKk. I. 1983. kettős fokozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1167.
6. NyKk. I. 1983. körülírt fokozás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1247.
7. NyKk. II. 1985. melléknévi igenév fokozása Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 139.
8. NyKk. II. 1985. negatív fokozás Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 256–257.
9. NyKk. II. 1985. -só, -ső képzős szók fokozása. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 666.
10. NymKsz.² 2005. főnév fokozása. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 200.
11. NymKsz.² 2005. határozószók fokozása. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 227.
12. NymKsz.² 2005. kettős fokozás. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 295.
13. NymKsz.² 2005. melléknévi igenév fokozása. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 364.
14. Tótfalusi István [1999]. Középfokú balfogások / „inkább szép” / „legmaximálisabb”. *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 91–92.

A fokozott alakok használata

1. NyKk. I. 1983. abszolút felsőfok. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 110.
2. NyKk. I. 1983. ifjabb–ifjú. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 967–968.
3. NyKk. II. 1985. mértékcsökkentő középfok. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 152–153.
4. NymKsz.² 2005. mértékcsökkentő középfok. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 368.

A TOLDALÉKOK KAPCSOLÓDÁSA A SZÓTÓHÖZ

A hangrenddel és az illeszkedéssel kapcsolatos váltakozások

1. D. Máta Mária 2002. A variabilitás és változás néhány esete a mai magyar nyelvben. Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára.* Budapest: Tinta Könyvkiadó. 342–346.
2. HivKk. 1978. magánhangzó-illeszkedés. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve.* Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 208–209.
3. Horváth László 1997. Vegyes hangrendű keresztnevek toldalékolásának vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 121/2, 139–157.
4. Horváth László 1998. Illeszkedési vizsgálat szembesítéssel. *Magyar Nyelv* 94, 343–351.
5. Horváth László 2011. Történeti korpuszvizsgálat a hangrendi illeszkedés köréből. *Magyar Nyelvőr* 135/3, 324–339.
6. É. Kiss Katalin 2004. A magánhangzó-harmónia ingadozása? *Anyanyelvünk állapotáról.* Budapest: Osiris Kiadó. 65–67.
7. Kontra Miklós–Ringen, Catherine O.– Stemberger, Joseph P. 1989. Kontextushatások a magyar magánhangzó-harmóniában. *Nyelvtudományi Közlemények* 90/1–2, 128–142.
8. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. II. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 158.
9. Kovalovszky Miklós 1977. Illeszkedés vegyes hangú szavakban. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 62–64.
10. Laczkó Mária 1994. A szavak ingadozó toldalékolásának előrejelezhetőségéről. Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk., *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában,* 139–145. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.
11. Mátyus Kinga–Bokor Julianna–Takács Szabolcs 2010/2021. „Abban a farmerba nem mehetsz színházba.” A (bVn) variabilitásának vizsgálata a BUSZI tesztfeladataiban. Váradi Tamás szerk., *IV. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia.* Budapest: Nyelvtudományi Intézet. 85–99. Újraközlés: Kontra Miklós–Borbély Anna szerk., *Tanulmányok a budapesti beszédről a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú alapján.* Budapest: Gondolat Kiadó. 187–204.

12. MNyL. 2001. illeszkedés vegyes hangrendű szavakban. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 115–116.
13. MNySz. 2007. illeszkedés | magánhangzók illeszkedése vegyes hangrendű szavakban. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Paus-Westermann. 113. 155.
14. Nadasdy Ádám 2007. Férfi. Kálmán László–Nadasdy Ádám, *Hajnali hárompercesek a nyelvről*. Internet. 126–127.
15. Nadasdy Ádám 2008. A bizalmas diszharmónia. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 217–220.
16. NyKk. II. 1985. magánhangzó-illeszkedés. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 77–83.
17. NymKsz.² 2005. férfi | honvéd | húsvét | magánhangzó-illeszkedés. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 184. 241. 246. 349–350.
18. Sebestyén Árpád 1994. Ehhöz mit szóljunk? *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 167.
19. Szántó Jenő 1992. Farmerban vagy farmerben? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 250–251.
20. Tompa József 1992. Csak férfiasan! Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 248–249.
21. Tóth Etelka 2002. Alakváltozataink egy csoportjáról. Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 473–477.
22. Zimányi Árpád 2001. A magánhangzók illeszkedése toldalékos szóalakokban. *Nyelvhelyesség. I. rész. A kiejtés*. Részletek a szerző Nyelvhelyesség c. jegyzetéből. Eger: EKF Líceum Kiadó. 10.

Tő- és kötőhangzó-váltakozások

1. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. II. B) (szóalaktan) Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 133–134.
2. MGr. 2000. A névszótörvek. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 175–182.
3. NyKk. I. 1983. tő- és kötőhangzó-váltakozások / II. Névszók. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1068–1088.

Kötőhangzók megléte vagy hiánya, hangszíne, szófaj-megkülönböztető szerepe

1. Benyhe János 2005. Közbeiktatott magánhangzók. *Dohogó. Nyelv-őr-járat*. Budapest: Kortárs Kiadó. 182–183.
2. Benyhe János 2005. Mindig cinikusak-e a cinikusok? *Dohogó. Nyelv-őr-járat*. Budapest: Kortárs Kiadó. 296–297.

3. Felde Györgyi 1992. Másak-e a mások? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 247–248.
4. H. Varga Márta 2011. A különleges szerepű előhangzókról. *Magyar Nyelv* 107/1, 50–60.
5. H. Varga Márta 2012. A nyitótövekről. *Magyar Nyelv* 108/3, 269–281.
6. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 185–186.
7. Kovalovszky Miklós 1977. Kötőhangzó a többesjel előtt. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 191–192.
8. MNyL. 2001. kötőhangzók (előhangzók) beépülése. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 134–136.
9. MNySz. 2007. kötőhangzó. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 141.
10. Nadasdy Ádám 2007. Nyitótövek. Kálmán László–Nadasdy Ádám, *Hajnali hárompercesek a nyelvről*. Internet. 126.
11. Nadasdy Ádám 2008. Kivétel erősíti a szabályt? *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 142–145.
12. Nadasdy Ádám 2008. Mit ér a múlt? *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 335–358.
13. Nadasdy Ádám 2008. Mit kötsz, kis hang? *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 97–100.
14. Nadasdy Ádám 2008. Rendhagyó, mert rendes. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 297–300.
15. Nadasdy Ádám 2008. Tudóslok a ringlispílen. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 188–191.
16. NyKk. II. 1985. tő- és kötőhangzó-váltakozások / II. Névszók / A) Változatlan tövű névszók. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1068–1074.
17. NymKsz.² 2005. kötőhangzó szófaj-megkülönböztető szerepe. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 318.

Tőváltakozás

1. É. Kiss Katalin 2004. *Ajtaja vagy ajtója, borja vagy borjúja? Anyanyelvünk állapotáról*. Budapest: Osiris Kiadó. 64–65.
2. Kiss Gábor 2002. Egy meglepő irányú nyelvi változás: *sátort* helyett ma már *sátrat*. Gondolatok ingadozva használt szótöveinkről. Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 287–291.
3. Kovalovszky Miklós 1977. Szóhasadás, alakpárok. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 70–72.

Birtokos személyjel betoldódása -i képző elé

1. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 186–187.
2. Kovalovszky Miklós 1977. Birtokragos szók -i képzős alakja. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 192–193.
3. NyKk. I. 1983. -i képző keletkezésben. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1002–1003.
4. NymKsz.² 2005. -i képző keletkezésben. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 257.

A toldalékok hangalakjának váltakozása a tő hangalakjának függvényében

1. Grétsy László szerk. 1976. Névszóragozásunk néhány problémája. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 48.
2. NyKk. I. 1983. tő- és kötőhangzó-váltakozások / II. Névszók / A) Változatlan tövű névszók. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1068–1074.
3. H. Varga Márta 2006. Szinonímia és/vagy funkciómegoszlás a -(V)s és az -(j)Ú képzős melléknevek között. A birtokos melléknévi összetételek szemantikai vizsgálata. Keresztes László–Maticsák Sándor szerk., *Folia Uralica Debreceniensia* 13. Debrecen: Debreceni Egyetem Finnugor Nyelvtudományi Tanszék. 129–137.
4. H. Varga Márta 2007. Szinonímia és/vagy funkciómegoszlás a -(V)s és az -(j)Ú képzős melléknevek között. A birtokos melléknévi összetételek szemantikai vizsgálata. Maticsák Sándor szerk., *Nyelv, nemzet, identitás II*. Budapest–Debrecen: Nemzetközi Magyarstudományi Társaság. 407–414.

Egyéb kérdések

1. Bárczi Géza 1974. Ragok, névutók. *Nyelvművelésünk*. Budapest: Gondolat. 72–75. [Az erre a témakörre vonatkozó részek.]
2. Horváth Péter Iván 2015. A maximalista lingvista. *(Ny)elvi kérdések. 100 könnyed ismeretterjesztő cikk*. Budapest: Inter KHT–Tinta Könyvkiadó. 150–151.
3. Horváth Péter Iván 2015. Ballag már a médiák... *(Ny)elvi kérdések. 100 könnyed ismeretterjesztő cikk*. Budapest: Inter KHT–Tinta Könyvkiadó. 80–81.
4. Kovalovszky Miklós 1953. II. B) 1. 2. 3. 11. 12. III. B) 1. 2. 3. (Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései.) Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 133–139. 157–158, 187–192.
5. Minya Károly 2011. Alaktani újítások. *Változó szókincsünk. A neologizmusok több szempontú vizsgálata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 85–89.

6. Nádasdy Ádám 2008. *A médiák és a médiumok. Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007.* Budapest: Magvető. 136–139.
7. Nagy J. Béla 1953. 7. 16. (Nyelvhelyességi babonák.) Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 251–253 260–262.
8. Sebestyén Árpád 1994. Médium-zűrzavar. *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban.* Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 97–99.
9. Tótfalusi István [1999]. médiák. *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 46–47.
10. H. Varga Márta A 'birtoklás' kifejezőeszközei (funkcionális megközelítésben). *THL2 A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata* 1-2. 16–24.

A sorszámnevekkel kapcsolatos váltakozások

Sorszámnevek és tőszámnevek váltakozása

1. Bencédy József 1968. A számjelző. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 107–108.
2. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 58.
3. Hernádi Sándor 1963. Számháború. *Helyesen, szépen magyarul. Kis nyelvművelő az általános iskolák számára.* Budapest: Tankönyvkiadó. 25.
4. HivKk. 1978. számnevek használata és helyesírása. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve.* Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 267–269.
5. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 187–188.
6. Kovalovszky Miklós 1977. Sorszámnév – tőszámnév. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 194–195.
7. MNyL. 2001. kiszorított sorszámnév. *Magyar nyelvhelyességi lexikon.* Budapest: Corvina. 131.
8. MNySz. 2007. sorszámnév helyett használt tőszámnév. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár.* Celldömölk: Pauz-Westermann. 210–211.
9. NyKk. II. 1985. sorszámnév. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv* II. Budapest: Akadémiai Kiadó. 663–665.
10. NymKsz.² 2005. kerületek jelölése | sorszámnevek használata. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár.* Budapest: Tinta Kiadó. 293. 489.
11. Sebestyén Árpád 1994. Időpocsékolás. *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban.* Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 161–162.
12. Szepesy Gyula 1986. „Ezerötszáztizentöt esztendőben írták ezt”. *Nyelvi babonák.* Budapest: Gondolat Kiadó. 198–202.
13. Tótfalusi István [1999]. „három kerület”. *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 107.

Sorszámnevek váltakozása jelzőszámmal

1. Bencédy József 1968. A számjelző. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 108.
2. Hernádi Sándor 1963. Időszámítás. *Helyesen, szépen magyarul. Kis nyelvművelő az általános iskolák számára*. Budapest: Tankönyvkiadó. 19–20.
3. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 188–189.
4. Kovalovszky Miklós 1977. -s képzős jelölő szám. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 195–196.
5. NymKsz.² 2005. -s képző évszámokhoz. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 485.

Tőszámnév a főnév után

1. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. III. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 189.
2. Kovalovszky Miklós 1977. Új számnévi jelzéstípusok. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 196–197.
3. NyKk. II. 1985. mennyiségjelző hátravetése Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 148–149.
4. NymKsz.² 2005. mennyiségjelző hátravetése. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 367–368.

A -si képzős szavak

1. Balogh Judit 1992. *Tanyai vagy tanyasi?* Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 244–245.
2. NyKk. II. 1985. -si képző. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 468–469.
3. NymKsz.² 2005. -si képző. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 483.

& VIZSGATÉTELEK

Jelmagyarázat

÷ gyakorlati kérdés (a megszerzett ismereteket mondatokba foglalt konkrét nyelvi formák nyelvi helyénvalósági megítélésében kell alkalmazni; nem szükséges elméletileg ismerni az érintett nyelvi formák nyelvhelyességi és a nyelvi helyénvalósági megítélését)

NÉVSZÓK – ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

1. A névszóragozás általános kérdései – áttekintés. *
2. A névszóragozás mibenléte. *
3. A szóképzés mibenléte. *

A NÉVSZÓRAGOK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

1. Az accusativus használatának általános kérdései – áttekintés. *
2. Az inessivus használatának általános kérdései – áttekintés. *
3. Az inessivus mibenléte, funkciói. *
4. Az illativus mibenléte, funkciói. *
5. Az inessivusi *-ba/-be* használata, az inessivusi *-ban/-ben*-nel való váltakozása, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
6. A formális standardban is helyesnek számító inessivusi *-ba/-be* ragos formák. Példák.
7. Az illativusi *-ban/-ben* használata, az illativusi *-ba/-be*-vel való váltakozása, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
8. Az inessivus és az illativus közti váltakozás. Példák.
9. Az inessivus és az adessivus közti váltakozás. ÷
10. Az inessivus kapcsolata a superessivussal köznevekben. Példák.
11. Az inessivus kapcsolata a superessivussal helységnevekben. Példák.
12. Az inessivus kapcsolata a superessivussal helység- és megyenevekben. Példák.
13. A dativus használatának általános kérdései – áttekintés. *
14. A magyar birtokviszony alapkérdései. *
15. A birtokviszony négyféle változata. Példák.
16. A birtokviszony négyféle változatának stílusértéke. Példák.
17. A dativusrag megléte vagy hiánya – általános áttekintés. *
18. Határozott névelő a birtokos szerkezetben – általános áttekintés. *
19. A birtokos szerkezet tagjainak sorrendje – általános áttekintés. *
20. A túl hosszú birtokos szerkezetek kerülése. Példák.
21. Az adessivus használatának általános kérdései – áttekintés. *
22. Az adessivus használata elvont jelentésekben, ennek nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
23. Az adessivus, az inessivus és a superessivus használata színházzal kapcsolatban. ÷

24. Adessivus és ablativus váltakozása hasonlító határozóban, az egyes változatok társas jelentése és használati értéke. Példák.
25. A modális használatának általános kérdései – áttekintés. *
26. A módhatározó mibenléte. *
27. Az állapothatározó mibenléte. *
28. Az *-n/-an/-en* rag jellemzése. *
29. A *-lag/-leg* rag jellemzése. *
30. A distributivus használatának általános kérdései – áttekintés. *
31. A distributivusrag két változatának stílusértéke, megítélése. ÷
32. A locativus használatának általános kérdései – áttekintés. *
33. A *-stul/-stül* rag használatának általános kérdései – áttekintés. *
34. A *-stul/-stül* rag alakváltozatai; ezek váltakozásának nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
35. A *családostul* és a *családostul együtt* váltakozása. ÷

A NÉVSZÓJELEK ALAKJA ÉS HASZNÁLATA

1. A birtokos személyjelek mibenléte. Birtokos személyjelek a magyarban. *
2. Váltakozás az egyes szám 3. személyű birtokos személyjel hangalakjában. ÷
3. Váltakozás a többes szám 3. személyű birtokos személyjel hangalakjában. ÷
4. A „régies”, „elavult” és „kihalt” nyelvi formák fogalma. Példák.
5. *J*-zés a harmadik személyű birtokos személyjelekben. ÷
6. A több birtokra utaló személyjelek alakja az *i* végű tövek után, az alakváltozatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
7. A több birtokra utaló személyjelek alakja a magánhangzóra, de nem *i*-re végződő tövek után, az alakváltozatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
8. Rokonságnevek személyjelezése – általános áttekintés. *
9. A *báty* hagyományos és újabb birtokos személyjelezése. ÷
10. Az *öcs* hagyományos és újabb birtokos személyjelezése. ÷
11. Az *apa* és az *anya* birtokos személyjelezése. ÷
12. Az alárendelt összetett szavak birtokos személyjelezése. ÷
13. A birtokos személyjeles és birtokos személyjel nélküli formák váltakozása, ennek nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
14. A főnévi igenév személyragozása, a személyragos és ragtalan formák váltakozása, az egyes változatok használati értéke. Példák.
15. A személyjelek alakja a határozói személyjelezés többes szám 3. személyében. ÷
16. A birtokos személyjel megléte vagy hiánya a személyjeles határozószók egyes szám 3. személyében (*alá : alája*). ÷
17. Ragismétlés a személyjeles határozószókban (*tőlemtől, nálamnál*). ÷
18. Váltakozás a személyes névmás névutós szerkezeteiben (*nálad nélkül : nélkülöd, rajtad kívül : kívülöd*). ÷
19. Az igei igenév mibenléte, jellemzése. Példák.
20. A többes szám általános kérdései. *
21. A fokjel mibenléte, jellemzése. Példák. *

22. A fokozás lényege; az alapfok, a középfok, a felsőfok, a túlzófok mibenléte, alaki eszközei, jelentése. *
23. A *hű* szó középfoka, egyes változatainak stílusértéke, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
24. A *hamar* és a *közel* középfokú alakjainak stílusértéke, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. *
25. Az összetett szavak fokozása – általános áttekintés. *
26. A túlzott fokozás mibenléte, kérdései. *
27. A *-bb* jel nélküli felsőfok használata. Példák.
28. A közép- és a felsőfok használata – általános áttekintés. *
29. A főnevek fokozása. *
30. Az igék és az igenevek fokozása. *
31. A határozószók fokozása. *
32. A kettős fokozás mibenléte, megítélése. ÷
33. Az abszolút felsőfok mibenléte, példákkal. Az abszolút felsőfok nyelvművelői és helyénvalósági megítélése. Példák.
34. A mértékcsökkentő középfok mibenléte, használata, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
35. A „túlfokozás” mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
36. A negatív fokozás mibenléte, használata. Példák.

A TOLDALÉKOK KAPCSOLÓDÁSA A SZÓTÓHÖZ

1. A hangrenddel és az illeszkedéssel kapcsolatos váltakozás – általános áttekintés. *
2. Váltakozás tiszta hangrendű tövek és összetett szavak toldalékaiban – általános áttekintés. *
3. Váltakozás tiszta hangrendű tövek és összetett szavak toldalékaiban – általános áttekintés. *
4. Az előhangzó megléte vagy hiánya a *-k* többesjel előtt: a három eset nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
5. A modális *-n/-an/-en* ragja előtt – általános áttekintés. *
6. Az előhangzó jelentésmegkülönböztető szerepe – általános áttekintés. *
7. Az egyes szám 3. személyű birtokos személyjel betoldódása *-i* képző elé. Példák.

SZÓKÉPZÉS

1. Tőszámnevek használata sorszámnévi funkcióban – általános áttekintés. *
2. A tőszámnevek és sorszámnevek azonos szerkezetben való váltakozásának (*öt bé : ötödik bé*) nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
3. Sorszámnév és tőszámnév a keltezésben (*március tizenötödike : március tizenöt*). A kérdés nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.
4. Sorszámnév és jelzőszám váltakozása – általános áttekintés. *
5. A *-si* képzős szavak használata. *

6. A fosztóképző (-*lan/-tlen, -talan/-telen*) használata. ÷

NYELVI IDEOLÓGIÁK

1. A nyelvi aformalizmus mibenléte.
2. A nyelvi belletrizmus mibenléte.
3. A nyelvi brevizmus mibenléte.
4. A nyelvi dekorizmus mibenléte.
5. A nyelvi egzaktizmus mibenléte.
6. A nyelvi elitizmus mibenléte.
7. A nyelvi expertizmus mibenléte.
8. A nyelvi expresszvizmus mibenléte.
9. A nyelvi extrudizmus mibenléte.
10. A nyelvi fonizmus mibenléte.
11. A nyelvi homogenizmus mibenléte.
12. A nyelvi invariabilizmus mibenléte.
13. A nyelvi izomorfizmus mibenléte.
14. A nyelvi kodifikacionizmus mibenléte.
15. A nyelvi konzervativizmus mibenléte.
16. A nyelvi lapszizmus mibenléte.
17. A nyelvi logizmus mibenléte.
18. A nyelvi moralizmus mibenléte.
19. A nyelvi necesszizmus mibenléte.
20. A nyelvi normalizmus mibenléte.
21. A nyelvi perszonalizmus mibenléte.
22. A nyelvi platonizmus mibenléte.
23. A nyelvi purizmus mibenléte.
24. A nyelvi racionalizmus mibenléte.
25. A nyelvi redundanzizmus mibenléte.
26. A nyelvi rekonstrukcionizmus mibenléte.
27. A nyelvi standardizmus mibenléte.
28. A nyelvi szimplicizmus mibenléte.
29. A nyelvi szintetizmus mibenléte.
30. A nyelvi szisztemizmus mibenléte.
31. A nyelvi uzualizmus mibenléte.
32. A nyelvi vernakularizmus mibenléte.
33. A nyelvi vokabularizmus mibenléte.

& JELMAGYARÁZAT

nyelvhelyességi ítélet, szabály, kívánalom

helyénvalósági ítélet, nyelvhasználati tanács

a helyénvalóság megállapításához empirikus kutatásra van szükség

cáfolat, részleges vagy teljes ellenvélemény, korrekció, kiegészítés

stílusérték, használati érték

nyelvi ideológiák, más magyarázat

ellentét; fontos!

nyelvjárási, népnyelvi, népi használat

tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat

sokkalóan tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat

örvendetesen helyálló megállapítás

humor

ISBN 978-80-974359-3-6
EAN 9788097435936